

INHOUD

Ten geleide	1
Verantwoording	3
1. Inleiding: het Bataafsch Genootschap 1769-1984	5
1.1. Bronnen	6
1.2. Doelstelling van het genootschap	6
1.3. Prijs- en erepenningen	8
1.4. Bijzondere prijzen	11
1.4.1. De Steven Hoogendijk Prijs	11
1.5. Behuizing en collecties	12
2. Uitgaven vanwege het genootschap	14
2.1. Programma's en verslagen	14
2.2. De serie "Verhandelingen"	17
2.3. Overige publikaties	21
3. Prijsvragen	25
3.1. Reglementen	25
3.2. Concept-prijsvragen	28
3.3. Uitgeschreven prijsvragen	51
3.4. Fysisch-werktuigkundige prijsvragen	103
3.5. Bijzondere prijsvragen	104
3.6. Annotaties bij 3.2.-3.5.	105
4. Verhandelingen	168
4.1. Lijst van verhandelingen	169
4.2. Annotaties bij 4.1.	181
5. Voordrachten en cursussen	184
5.1. Algemene vergaderingen	185
5.2. Gewone vergaderingen	188
5.3. Cursussen	207
6. Ledenlijst 1769-1984	215
6.1. Protectoren	217
6.2. Maecenaten	218
6.3. Praesides Magnifici	219
6.4. Administrateurs	220
6.5. Directeuren	221
6.6. Eerste secretarissen	222
6.7. Tweede secretarissen	222
6.8. Leden honorair, leden consultants, leden correspondenten, begunstigers en gewone leden	223
7. Register	257
7.1. Personen	257
7.2. Zaken	267
7.3. Geografische namen	280
Lijst van afkortingen	283

M.J. van Lieburg, *Het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam (1769-1984). Een bibliografisch en documenterend overzicht* (Amsterdam: Editions Rodopi, 1985). iv+288 pp, ills. Nieuwe Nederlandse Bijdragen tot de Geschiedenis der Geneeskunde en Natuurwetenschappen, 18.

TEN GELEIDE

Deze publicatie kan worden gezien als een uitvloeisel van de door drs. M.J. van Lieburg op 7 november 1977 gehouden voordracht over een deel van de geschiedenis van het Bataafsch Genootschap. Nadien heeft hij zich gezet aan het samenstellen van een documentair overzicht van de door het genootschap behandelde onderwerpen blijkende uit prijsvragen, verhandelingen, voordrachten en cursussen.

Gelijktijdig met dit veel omvattend werk heeft hij overzichten opgesteld met betrekking tot de organisatie van het genootschap en van hen die in de loop der jaren tot bestuur en leden werden geroepen.

Nu geen exemplaren meer voorhanden zijn van het in 1969 uitgegeven gedenkboek, biedt deze publicatie een welkome mogelijkheid huidige en toekomstige leden, en ook andere belangstellenden, een eerste indruk te geven van het reilen en zeilen van het genootschap.

Met veel genoegen heeft het Bataafsch Genootschap dan ook op zich genomen de uitgave van deze publicatie te doen verzorgen.

Bestuurderen zijn de heer Van Lieburg, die sinds 1976 lid is van het genootschap, bijzonder erkentelijk voor de grote toewijding en nauwkeurigheid waarmee hij zich van de vrijwillig op zich genomen taak heeft gekweten.

H.G. van Eijk
President-Directeur
H.R.S. Tijssens
Secretaris-Directeur

VERANTWOORDING

Ten einde een gedetailleerde geschiedschrijving van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam en zijn plaats in de ontwikkeling van de natuurwetenschappen, geneeskunde en techniek mogelijk te maken, was het noodzakelijk eerst een uitvoerig bibliografisch en documenterend overzicht samen te stellen van de activiteiten die het genootschap sinds 1769 heeft ondernomen. Vooral de vele verhandelingen, prijsvragen en voordrachten vereisten een nauwkeurige inventarisatie en annotatie. Een dergelijk overzicht is verder onmisbaar wanneer men wil nagaan welke positie het genootschap innam temidden van de andere geleerde genootschappen, zoals van de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem, die eerder een inventaris van de door haar uitgeschreven prijsvragen publiceerde. Van het Zeeuwsch Genootschap voor Wetenschappen en het Provinciaal Utrechts Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen worden dergelijke naslagwerken voorbereid.

Het bijeenbrengen, bewerken en rangschikken van de vele gegevens was een veel moeizamer onderneming dan aanvankelijk gedacht. Archivalia ontbreken nagenoeg geheel, een serie verhandelingen en programma's was nergens volledig voorhanden en inhoudelijk vertoonde het bronnenmateriaal grote kwalitatieve verschillen. Wat tenslotte in deze documentatie is bijeengebracht, vertoont dan ook alle nadelen van een reconstructie.

Zoals de ondertitel aangeeft bedoelt deze studie niet méér dan een bibliografisch en documenterend overzicht te bieden; een historisch relaas dat het muzische van Clio waardig is, pretendeert deze uitgave niet te zijn. In een vervolgstudie zullen Prof. Dr. H.A.M. Snelders, wiens hulp bij het samenstellen van het zaakregister onontbeerlijk was, en ondergetekende de historische ontwikkeling van de verschillende wetenschapsgebieden waarop het Bataafsch Genootschap actief is geweest, uitvoeriger beschrijven en analyseren.

De dames G.H. ten Cate-Witte en A.A.G. Ham hebben zich bij de uitgave van dit werk zeer verdienstelijk gemaakt: de eerste met haar assistentie bij het bewerken van de bronnen en de laatste met het type- en correctiewerk. De Directeuren van het Bataafsch Genootschap, in het bijzonder de Eerste Secretaris H.R.S. Tijssens die het manuscript nauwkeurig heeft doorgelezen en waar nodig heeft verbeterd en aangevuld, zeg ik dank voor de plezierige wijze, waarop bij de voorbereiding van deze uitgave werd samengewerkt.

Rotterdam, Medische Bibliotheek EUR
Amsterdam, Medisch Encyclopedisch Instituut VU'

M.J. van Lieburg
september 1985

1. INLEIDING: HET BATAAFSCH GENOOTSCHAP 1769 - 1984

De geschiedenis van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam is reeds verscheidene malen onderwerp van studie geweest. Al op het einde van de 18e, begin 19e eeuw leverde Lambertus Bicker (1732-1801), de Eerste Secretaris en mede-oprichter van het genootschap, enkele belangrijke historische overzichten. In 1774 voegde hij aan het eerste deel van de verhandelingen een uitvoerig exposé toe over "De oprigting en handelingen van het Bataafsch Genootschap" (I, i-xlviij) met integrale weergave van enkele belangrijke documenten, waarvan de originelen thans niet meer voorhanden zijn. Verder publiceerde Bicker bij de dood van Steven Hoogendijk (1698-1788) een gedetailleerde necrologie van deze maecenas en initiatiefnemer tot oprichting van het genootschap (IX, iii-x), terwijl Bicker in 1800, bij de inleiding tot zijn natuurkundige lezingen, opnieuw uitvoerig inging op de achtergronden en de totstandkoming van het genootschap (N. I, 297-311). Ook zijn uitvoerige verhandeling over de "Historie der Vuur-Machines of Stoom-Werktuigen hier te Lande" (V 100) moet als een belangrijke bron voor de vroege geschiedenis van het genootschap worden beschouwd.

Kort nadat de lector van het genootschap Karel Marinus Giltay (1811-1891) bij gelegenheid van het eeuwfeest een zaakrijke "Feestrede" had uitgegeven (zie 2.3), leverden Johannes Hendrikus Scheffer (1832-1886) en Frederik Daniël Otto Obreen (1840-1896) een historisch overzicht, waarbij zij vooral gebruik maakten van gegevens uit het Rotterdamse stadsarchief. Aan hun studie voegden zij een bibliografie toe van de genootschapsuitgaven, benevens een biografisch overzicht der maecenaten gedurende de periode 1769-1876(1). Het aangekondigde vervolg op deze studie, waarin een uitvoerige ledenlijst zou worden opgenomen, "die, wat de daarop voorkomende Rotterdammers betreft, met eenige hun betreffende bijzonderheden is ingevuld", is echter nooit verschenen(2). Bij de viering van het 150-jarig bestaan werd opnieuw aandacht aan de geschiedenis van het genootschap besteed, nu in een rede van de President-Directeur Rudolphe de Josselin de Jong (1868-1958) (V 178). In het bij die gelegenheid verschenen gedenkboek, geschreven door Johannes Petrus Kuenen (1866-1922) (V 177), wordt de geschiedenis van het Bataafsch Genootschap niet afzonderlijk ter sprake gebracht. Nadat de Eerste Secretaris Hendrik Karel de Haas (1873-1953) zelf al enkele pogingen in die richting had ondernomen(3), kreeg kort vóór 1940 de (toen oud-) gemeente-archivaris Eppe Wiersum (1869-1955) opdracht om een gedenkboek van het genootschap samen te stellen. Maar reeds kort daarna vroeg deze ontheffing van zijn taak. Zijn aantekeningen werden in het archief van het genootschap gedeponeerd(4). Het beoogde gedenkboek werd uiteindelijk pas in 1969 geleverd door de Eerste Secretaris Adolf Havinga (1905-1977)(5). Uitvoerig is deze studie niet: meer dan de helft van het boek bevat bijlagen (helaas met verkorte en geparafraseerde titels) en overzichten, terwijl het historische deel zich hoofdzakelijk beperkt tot de rol die het genootschap en zijn oprichter Steven Hoogendijk bij de introductie van de stoommachine in Nederland hebben gespeeld.

Laatstgenoemd thema stond ook centraal in enkele andere historische beschouwingen. In 1887 leverde Adrien Huet (1836-1899) een bijdrage over Steven Hoogendijk, de Stichter van het eerste Stoomwerktuig in Nederland" (zie 2.3). In 1948, het jaar van Steven Hoogendijks 250ste geboortedag, verschenen de samenvattingen van de lezing van Hendrik Cornelis Hazewinkel (1896-1968) en Willem Nicolaas van Nooten (1892-1963) over "Steven Hoogendijk en de invoering van de vuurmachines in ons land" (zie 2.3), van Zeger Willem Snellen (1882-1950) over "Anderhalve eeuw stoomwezen in Nederland" (V 190) en van Frits Muller (1879-1972) over "De eerste stoom-machines van ons land" (V 191). In later jaren publiceerde K. van der Pols verschillende studies over de stoommachine en zijn geschiedenis (zie 2.3).

1.1. Bronnen

Dat een meer uitvoerige, documenterende studie van het Bataafsche Genootschap nog altijd ontbreekt, is stellig mede te wijten aan het ontbreken van een oud archief van het genootschap. Wat op 14 mei 1940 bij de verwoesting van het Beursgebouw, waarin het genootschap was gehuisvest, aan historisch materiaal bewaard is gebleven, bestaat uit niet meer dan het weinige dat op dat tijdstip toevallig elders aanwezig was: een enkel stuk uit de rijke collectie modellen en instrumenten, een tweetal registers van prijsvragen en enkele losse documenten(6). Langs veelal onbekende wegen zijn enkele andere originalia in het bezit geraakt van het Rotterdamse gemeente-archief en aldaar bewaard gebleven. Een inventaris van deze archivalia en van het genootschapsarchief verscheen in 1979(7). In deze inventaris is niet vermeld dat het genootschap nog in het bezit is van de notulen der gecombineerde vergaderingen vanaf 10 december 1889 en van de vergaderingen van Directeuren vanaf 20 januari 1936. De desbetreffende registers zullen aan het archief worden toegevoegd.

Alle beschikbare bronnen zijn voor deze uitgave zorgvuldig geëxcerpeerd en bewerkt. Behalve de lijsten met concept-prijsvragen die niet als officiële prijsvraag werden geaccepteerd (zie 3.2), de uitgeschreven prijsvragen (zie 3.3-3.5) en de verhandelingen (zie 4), leverden deze bronnen het materiaal voor de uitvoerige annotatie van de prijsvragen (zie 3.6) en een overzicht van de voordrachten en cursussen (zie 5.1-5.3). Tenslotte is met behulp van de gepubliceerde lijsten en de ledenadministratie een ledenlijst 1769-1984 samengesteld (zie 6).

Voorafgaande aan de documentatie en bibliografieën is bij ieder hoofdstuk een korte inleiding geplaatst, waarin vooral aandacht is besteed aan de desbetreffende bepalingen in "Plan en Grondwet(ten)" van het genootschap. Aangezien deze bepalingen in de loop der tijd tal van veranderingen hebben ondergaan, is een nauwkeurige opgave van deze artikelen noodzakelijk, wil men een juist beeld kunnen vormen van de achtergrond van de hier geïnventariseerde activiteiten.

1.2. Doelstelling van het genootschap

Hoofddoel van het genootschap bleef onveranderd om "door de bevordering en volmaakinge der Proefondervindelijke Wijsbegeerte nuttig te zijn aan het gansche Menschdom en aan het Vaderland in het bijzonder" (1771, 1788, 1843, 1927, 1946 en 1958, art. I)(8); alleen tussen 1890 en 1927 bezigde men in "Plan en Grondwet" de ongelukkige formulering "bevordering van de wetenschap der proefondervindelijke wijsbegeerte" (1890, art. I). Deze algemene formulering werd in 1771 nader omschreven als volgt:

"Eensdeels, en wel voornaamlijk, het verbeteren en uitvinden van Kunst- en Werktuigen, die strekken kunnen ten voordeele van den Landbouw, Zeevaart, Werktuigelijke Kunsten en Fabrieken, ter in standhoudinge en verbeteringe van Rivieren, Dijken, Wegen en Landerijen, of ten nutte van eenige andere voornaame Takken der Nationaale Huishoudinge. Andersdeels, bedoelt het ook het ontdekken, en bevestigen door ontwijffelbare Proeven, nieuwe waarheden of kundigheden in de Natuurkunde, Scheikunde, Natuurlijke Historie, Ontleedkunde, Natuurkunde van 's Menschen Lighaam, Praktikaale Genees- en Heelkunde, het uitvinden van nieuwe Genees- en Heelmiddelen enz. Eindelijk, beoogt het Genootschap het nader bevestigen, door nieuwe en zekere Proeven, van reeds gekende voornaame Waarheden in die Weetenschappen" (1771, art. II).

In 1788 werden in het eerste gedeelte behalve over kunst- en werktuigen ook over "kundigheden en (andere) middelen" gesproken (1788, art. II) Een meer ingrijpende wijziging volgde in 1843 toen de doelstelling als volgt werd uitgewerkt:

"Eensdeels het bevestigen, uitbreiden en verspreiden der natuurwetenschappen in ruimeren of in meer beperkten zin: de bevordering alzoo der algemeene natuurkunde in derzelve geheelen omvang, en, in verband tot deze, die der scheikunde, der nijverheidswetenschappen, der aardrijksbeschrijving, der aard-

kunde, der delfstofkunde, der wiskunde, der sterrekunde, der natuurkunde van den mensch, van het dieren- en van het plantenrijk. Anderdeels en wel voornamelijk bedoelt het de toepassing der proefondervindelijke natuurkennis op de aangelegenheden der maatschappij en op die van het vaderland en van deszelfs volk(s)plantingen in het bijzonder: bepaaldelijk die toepassing ten voordeele van den landbouw, der handels- en kunstnijverheid, van de zeevaart en andere middelen van gemeenschap, van den waterstaat en van de verdedigingsmiddelen van den staat, ter bevordering der kennis van den natuurlijken staat van den bodem en van het luchtgestel, in het belang der statistiek, tot handhaving van den gezondheidstoestand der bevolking" (1843, art. II).

Ook voor dit artikel gaf "Plan en Grondwet" van 1890 een ingrijpend gewijzigde versie: "Ter bereiking van dit doel zal het genootschap aanmoedigen de beoefening van alle wetenschappen, die tot de proefondervindelijke wijsbegeerte gerekend kunnen worden, alsmede het in toepassing brengen der natuurkennis ten nutte der maatschappij" (1890, art. II). In 1927 koos men echter weer voor de vroeger gebruikte formulering van de doelstelling (1927, 1946 en 1958, art. II).

Tot 1843 waren er aan de hiervoor geciteerde doelstellingen enkele beperkingen opgelegd. Bepaald was namelijk dat het genootschap niet alleen "geen andere Ontdekkingen, of Kundigheden begeert, dan die door zekere en ontwijffelbaare Proeven bevestigd worden, als zijnde afkeerig van alle beschouwelijke Stelsels en Redeneeringen", maar ook dat het zich "niet verder met de Sterrekunde ophouden, dan voor zoo verre de Werktuigen en Middelen, in dezelve gebruikelijk, door de Proefondervindelijke Natuurkunde verbeterd, of 'er nieuwe in uitgevonden zullen worden; maar het zal zig in 't geheel niet bemoeijen met de Beschouwelijke Genees- en Heelkunde enz., als beöogende voornaamlijk de Proefondervindelijke Kundigheden en Wijsbegeerte" (1771 en 1788, art. III). In latere "Plan en Grondwetten" werden deze beperkingen niet meer zo nadrukkelijk vermeld; de beperkingen werden toen minder strikt toegepast en de strekking van de algemene doelstelling oordeelde men toen kennelijk voldoende duidelijk.

Volgens "Plan en Grondwet" kent het genootschap een zestal middelen om haar doelstelling te verwezenlijken:

1. Het uitschrijven van prijsvragen (zie 3.1).
2. Het toekennen van prijzen voor "de nuttigste Ontwikkeling of Uitvinding in eenen van de gemelde takken der proefondervindelijke Wijsbegeerte ... mits die van belang zij en de Autheur dezelve aan het Genootschap ter gemeenmakinge medegedeeld hebbe" (1771 en 1788, art. V). In 1843 werd deze activiteit als volgt nauwkeuriger omschreven: "Ook zal het genootschap aannemen en onderzoeken alle verhandelingen, berigten, ontdekkingen, uitvindingen, proeven en waarnemingen, tot de hiervoor vermelde vakken der proefondervindelijke wijsbegeerte behoorende, die aan hetzelfde zullen worden medegedeeld. Om de twee jaren zal het genootschap den gouden eereprijs kunnen toewijzen aan de belangrijkste gekeurde dezer stukken of ook de waarde, ter keuze van de inzender" (1843, art. IV; gewijzigde formulering 1890, art. IV). In 1927 werd de toekenning van deze prijs gekoppeld aan een stemming op de algemene vergadering (1927, 1946 en 1958, art. IV). De frequentie waarmee de prijzen werden uitgereikt was gelijk aan die van het uitschrijven van nieuwe prijsvragen (zie 3.1).
3. Het verlenen, althans "voor zoo verre naamlijk deszelfs Geldmiddelen in dezen toereikend zijn zullen", van materiële en financiële steun, "ingevale hij, die eene nuttige Ontdekking of Uitvinding zal gedaan en aan het Genootschap medegedeeld hebbe, wegens gebrek aan geld, of tijd, buiten staat ware om de Proeven die ter bevestiging van dezelve vereischt worden, in 't werk te stellen" (1771 en 1788, art. VI; 1843, art. VII). Na 1890 werd alleen nog gesproken over een "geldelijke ondersteuning ... voor het doen van onderzoekingen van bijzonder belang" (1890, art. VII; 1927, 1946 en 1958, art. VI).

4. Het uitgeven van "zoodanige ingekomene Antwoorden, medegedeelde of eigene Verhandelingen, Vertaalingen, Berigten, Ontdekkingen, Bevindingen, Proefneemingen enz. als het oordeelen zal met deszelfs Oogmerken in te stemmen en 'er aan te beantwoorden" (1771 en 1788, art. VIII; 1843, art. VI). In 1890 werd dit beperkt tot die antwoorden, verhandelingen of berichten, "welke het (genootschap, v.L.) den Eereprijs heeft waardig gekeurd" (1890, art. VI; 1927, 1946 en 1958, art. V).
5. Het voeren van "In- en Buitenlandsche Correspondentiën, zoo met bijzondere Personen, als met geleerde Akademiën, Sociëteiten, enz." (1771, 1788 en 1843, art. IX; gewijzigde formulering 1890, art. IX; 1927, 1946 en 1958, art. VIII).
6. Vanaf 1843 vermelden "Plan en Grondwetten" ook het houden van cursussen (1843 en 1890, art. VIII; 1927, 1946 en 1958, art. VII).

1.3. Prijs- en erepenningen

De bedoelde prijs bestond uit een gouden penning, "ter zwaarte van 30 Dukaten, op eenen opzetlyk daar toe vervaardigden Stempel geslagen, staande op de eene zijde een bedaadg Vrouwebeeld, verbeeldende de ONDERVINDING, houdende in haare Regterhand eenen Zeilsteen, waar aan een Anker hangt; in de Linkerhand eenen Staf met een Lint omslingerd, waar op geschreven staat RERUM MAGISTRA. Aan de regterzijde van het Beeld staat eene brandende Urna, met eenen Smeltkroes 'er in, op een Voetstuk, op het welk het Wapen van Holland gesneden is: Ter linkerzijde van het Beeld staat een Pedestal met een Balans en Schaalen op het zelve, en het Wapen van Rotterdam op de voorzijde. Boven het Beeld in den omstrek dit Opschrift: CERTOS FERET EXPERIENTIA FRUCTUS; en onder het zelve: SIG(ILLUM) SOC(IETATIS) PHILOS(OPHIAE) EXPERIM(ENTALIS) ROTTEROD(AMENSIS) BAT(AVAE). Op de andere zijde van den Gedenkpenning een Lauwerkrans in welken de naam van hem, die den Prijs behaald heeft, en het Jaartal gemeld zullen staan met het Omschrift: ARTIBUS ACQUISITA GLORIA" (1771, art. IV). In "Plan en Grondwetten" van 1788 en later werd niet meer over een "bedaadg Vrouwebeeld", maar over een vrouwenbeeld zonder meer gesproken (1788, art. IV; 1843 en 1890, art. X; 1927, 1946 en 1958, art. IX). De afkorting SIG. SOC. PHILOS. EXPERIM. ROTTEROD. BAT. veranderde in 1788 in SIG. SOCIET. PHILOS. EXPERIM. ROTTEROD. BAT. (1788, art. IV) en in 1843 in SIG. SOCIET. PHIL. EXPER. BAT. ROTTER. (1843, art. X), hetgeen overeenkomt met het opschrift op de penning die Gijsbert van Moelingen (ca. 1750) vervaardigde. Johan Philip Menger (1818-1895) gebruikte in 1866 voor de nieuwe prijspenning de afkorting SIG. SOCIET. PHILOS. EXPERIM. BAT. ROTTEROD. De vroege penning van Joan Georg Holzhey (1729-1808) vertoont het afwijkende opschrift SOCIET. PHIL. EXP. BATAV. ROTTER. (9). De penning die men vindt afgebeeld op de omslag van diverse genootschapsuitgaven luidt: SIG. SOCIET. PHIL. EXP. BATAVO ROTTER., terwijl men in 1770 voor het zegel als afkorting gebruikte: SIG. SOCIET. PHILOS. EXP. BATAVO-ROTT.

Voor het geval dat er twee auteurs van een bekroonde verhandeling waren, opende men in 1843 officieel de mogelijkheid om aan beiden een medaille, de helft van de waarde bedragende, uit te reiken (1788 en 1843, art. LXXVI; 1890, art. LXXIV; 1927, 1946 en 1958, art. LXXII). Sinds "Plan en Grondwetten" van 1843 kon de prijswinnaar in plaats van de penning ook de waarde ervan in geld uitgekeerd krijgen. Na 1946 werd dit, gelet op de toegenomen goudprijs, feitelijk regel; "Plan en Grondwet" van 1946 en later bevat in verband daarmee een "Tijdelijke Bepaling", waarvan de tekst luidt: "Indien en zolang naar het oordeel van de gecombineerde vergadering wegens wettelijke bepaling of schaarste aan goud de in dit Plan en Grondwet meermalen genoemde gouden gedenkpenning niet of slechts met belangrijke overschrijding van de op driehonderd huidige Nederlandsche guldens te stellen waarde van dertig dukaten kan worden vervaardigd, zal de gedenkpenning van ander materiaal worden geslagen. Geschiedt dit, dan bepaalt de gecombineerde vergadering tevens van welk materiaal in stede van zilver de in artikel IX bedoelde gedenkpenning zal worden geslagen (1946 en 1958, art. XCIV).

Naast de gouden medaille bestond er een zilveren gedenkpenning, op gelijke wijze uitgevoerd als de eerstgenoemde, en bestemd voor "zulke Antwoorden, Ontdekkingen of Uitvindingen, die hetzelfde (genootschap) zal oordeelen het naaste te komen bij die genen, die de eerste Prijzen behaald hebben, en eenig bijzonder en gewichtig nut bevatten" (1771 en 1788, art. VII; 1843 en 1890, art. V). In 1927 werd dit artikel weggelaten, waarbij men verzuimde de artikelen die daarmee verband hielden, aan te passen. In 1843 werd officieel vastgelegd dat de inzender van een concept-vraag die vervolgens in een bekroond antwoord resulteerde, een zilveren medaille kreeg aangeboden (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXIX).

Tussen 1769 en 1984 werden 80 gouden gedenkpenningen, al of niet verdeeld over twee prijswinnaars, uitgereikt. In chronologische volgorde gebeurde dat aan:

Ph. Renard (1772), C. Vaandrager (P2:1773), J. van der Linden Gzn (P3:1774), R. Jelgershuis (P4:1774), G.G. ten Haaff (P6:1776), J. Roodenrijs (P8:1776), J. Veirac (P9:1777), J. Wright (P10:1779), J.R. Deiman en A. Paets van Troostwijk (P11:1779), M. van Marum (P14:1780), A. Ypey (P13:1782), A.J. Verstolk (P17:1782), M. van Marum en A. Paets van Troostwijk (P22:1782), A. Paets van Troostwijk en J.R. Deiman (P15:1783), M. van Marum en A. Paets van Troostwijk (P26:1783), H. Verhees (P29:1785), L. Bicker (P16:1786), H. Verhees (P29:1785), C. Zillissen (P32:1786), G. Coopmans (P36:1787), J. Blanken Jansz. (P40:1792), W.H. van Haften (P53:1792), C.L. Brunings (V112:1792), A. van Stipriaan Luīscius (P46:1796), A.F. Goudriaan (P52:1793), A.F. Goudriaan (P56:1797), D. Heilbron (P57:1799), P. Glavimans (P63:1799), A. Blanken Jansz. (P66:1802), A.F. Goudriaan (P59:1802), K.W. Böckmann (P69:1808), J.A. Scholten Hzn (P75:1826), A. Stolker (P76:1826), J.B. Vrancken (P81:1828), J.J. van Roosbroeck (P83:1834), G. Simons en A. Greve (P98:1843; beiden een gewone gouden medaille), J.A. Beijerinck (P100:1848), W.T. Gevers Deynoot (P104:1848), J.A. Scholten Hzn (P104:1848), A. Greve (P94:1850), C. Dalen (1850), F.W.C. Krêcke (P96:1848), A.J. Docq (P123:1863), L. Dippel (P120:1863), J. van der Toorn (P105:1865), A. van Egmond (P105:1865), L. Dippel (V156:1865), J.J. van Kerkwijk (P147:1869), C. Waehner (P139:1876), J.G.W. Fijnje (P132:1882), J. van Heurn (P131:1890), J.L. Andreae (P169:1890), W.C.L. van Schaik (P180:1890), L.A. Langeveld en C.A. Verheij (P105:1892), J. van Heurn (P117:1892), E. Cohen (P195:1897), E.G.A. ten Siethoff (P201:1902), C.W. Broers (P188:1904), H. ter Meulen (P203:1904), G. van Rijnberk (P207:1906), A. Wigand (P166:1906), A.F.A.S. van Westrienen (P220:1910), J.D. Ruys (P225:1912), T. Kuiper (P219:1912), H. van Trigt (P223:1916), H.A. Lorentz (1919), J.P. Kuenen (1919), L. Kaiser (P223:1922), J. Smit (P232:1924), J.G. Bijl (P235:1929), Joh. van Veen (P243/V189:1936), C.O. van Regteren Altena (P245:1936), A. Havinga (V193:1946) en W.G. Burgers (V204:1969).

De volgende personen kregen, voor zover valt na te gaan, de zilveren prijs-medaille:

een onbekende (P2:1774), H. Spille (P4:1774), D. Schuurman (P6:1776; 1e accessit par primo), I.F. Muller (P6:1776), J. Beerta (P7:1777), H. de Blinde (P7:1777), een onbekende (P7:1777), J. Spille Hzn (P7:1777), H. Spille (P7:1777), J. Horsman (P8:1776), A. Ypey (P9:1777), J. Veirac (P9:1777), W. Chapman (P10:1779), R.L. Brouwer (P10:1779), B. Tiboel (P11:1779), een onbekende (P11:1783, de medaille werd niet afgehaald), C. Gronau (P17:1782), D. Heilbron (P36:1787), P.J. van Maanen (P42:1794), C. Brunings Jr., S. Kros en D. Spruytenburg (P45:1798), een onbekende (P49:1799), D. Heilbron (P53:1794), J.J. Duister (P55a:1798), W. Beijen (P55a:1798), A. van Stipriaan Luīscius (P58:1801), A. Latenstein (P61:1808), P. Glavimans (P63:1799), een onbekende (P66:1802), J. Southerne (P55b:1803), M.G. Beijerink (P104:1848). Ook K.M. Giltay (1864 en 1876), H.K. de Haas (1951), W.N. van Nooten (1962) en D.W. Dijkstra (1969) kregen een zilveren penning, evenals een groot aantal ontwerpers van bekroonde prijsvragen (zie 3.6).

Een bijzondere gedenkpenning liet het genootschap slaan in 1869 bij gelegenheid van zijn honderdjarig bestaan.

1. *Zegel, in 1770 door het genootschap gebruikt in het request aan de Staten van Holland en West-Friesland.*
2. *Prijspenning, ca. 1775 gegraveerd door J.G. Holzhey.*
3. *Prijspenning, ca. 1775 gegraveerd door G. van Moelingen.*
4. *Prijspenning, gegraveerd in 1866 door J.P. Menger.*

1.4. Bijzondere prijzen

Behalve de penningen beschikte het genootschap sinds 1840 nog over de mogelijkheid om een extra-prijs toe te kennen "tot beloning van bijzondere verdiensten van bekroonde prijsverhandelingen". Het geld daarvoor, ten bedrage van tenminste vijftig en ten hoogste honderdvijftig gulden, kwam uit het Pieter Curten Fonds, groot f 2.000,-. In "Plan en Grondwet" was de mogelijkheid tot het instellen van dergelijke fondsen opengesteld onder toezegging dat het genootschap "denzulken niet alleen zijne dankerkentenis deswegens in een volgend Boekdeel (zal) betuigen, maar ook, naar gelang der gifte, aan dezelve een bijzonder bewijs van erkentnisse geeven, hetzij met hun, zo zij nog in leeven zijn, de eer en het gezag van Maecenaaten op te dragen, hetzij met hunne edelmoedigheid te vereeuwigen door hun Pourtrait in Schilderije op de Vergaderkamer en in Prent in zijne Acta evulgata te plaatsen; de eene of andere welke wijzen van erkentnisse door de Voorstanders, Bestuurderen en Leden, in de algemeene Vergaderinge bij meerderheid van stemmen zal beslist en bepaald worden" (1771, art. CII). In 1788 werd gesproken over het toekennen van "den rang van Voorstanderen, of Leden-Consultanten", terwijl de beslissende instantie nu niet meer de algemene maar de gecombineerde vergadering was (1788, art. CVII; 1843, art. XCVIII; sterk bekort in 1890, art. XCIV; 1927, 1946 en 1958, art. XCII). Een tweede Fonds dat naast het Pieter Curten Fonds speciale melding verdient is het Louis Bleekrode Fonds, bestaande uit "een bescheiden kapitaal, waarvan de renten besteed kunnen worden voor het honoreren der sprekers van de Algemene Vergadering"(10).

Een nieuwe vorm van prijsuitreikingen kondigde het Bataafsche Genootschap aan in oktober 1966 bij de opening van de Medische Faculteit. Gedurende een periode van vijf jaar zou men tweemaal per jaar een bedrag van f 2.000,- beschikbaar stellen "voor die studenten van de Medische Faculteit, die naar het inzicht der Faculteit de beste studie-resultaten zouden hebben bereikt" (1968/7). De geldmiddelen werden verschaft door het Rotterdamse bedrijfsleven. In jaren 1967-1972 zijn enkele tientallen studenten met deze aanmoedigingsprijs onderscheiden.

Op 4 januari 1984 besloot de gecombineerde vergadering tot de instelling van een prijs van f 1000,- als studieprijs voor de Erasmus Universiteit te Rotterdam en de Technische Hogeschool te Delft.

1.4.1. De Steven Hoogendijk Prijs

Op 20 juni 1972 besloot de gecombineerde vergadering tot de instelling van een geheel nieuwe prijs, die de officiële naam Steven Hoogendijk Prijs kreeg. Deze prijs is bedoeld "als een eerbetoon aan de persoon van de bekroonde als wetenschapsbeoefenaar en (wordt) toegekend aan de natuurlijke persoon of aan de groep van terzake samenwerkende natuurlijke personen die een wetenschappelijke prestatie op het gebied der proefondervindelijke wijsbegeerte heeft geleverd van bijzonder belang of van bijzondere waarde in de gemeente Rotterdam" (1972/7). De prijs, waarnaar niet kan worden gedongen, wordt in de regel éénmaal per twee jaar uitgereikt "onder voorbehoud dat er in die periode inderdaad een voor de prijs in aanmerking komend wetenschapsbeoefenaar wordt voorgedragen". Zij bestaat uit een geldbedrag van f 4.000,- en een gedenkpenning met een oorkonde. Voor de prijs kan men worden voorgedragen "door een erkende autoriteit op het gebied waarop het werk zich beweegt, of op een verwant gebied, zulks ter beoordeling van Directeuren van het Genootschap". Over deze voordracht wordt door een jury advies uitgebracht, waarna Directeuren over de toekenning beslissen. De eerste jaren beperkte het genootschap zich tot onderzoekers "die zich bezig houden met wetenschappelijk experimenteel werk op medisch-biologisch gebied". Vanaf 1982 staat de aanmelding voor de Prijs ook open voor "wetenschapsbeoefenaars met

werk op technisch gebied, verricht aan de Technische Hogeschool te Delft", danwel onder haar auspiciën (1982/5). In de periode 1974-1984 is de Steven Hoogendijk Prijs aan de volgende personen uitgereikt:

1974	J.V.L. van den Brande	Onderzoekingen op het gebied van de plasma-groei factoren, in het bijzonder somatomedine (1974/5-9).
1976	H.R. de Jonge	Onderzoek van de biochemie van het dunne darm-slijmvlies (1976/6-10).
1978	J.T.M. Vreeburg	De differentiatie van de testosteron metabolieten ten aanzien van de doelwitcellen waarop testosteron aangrijpt (1978/7-10).
1980	R. Benner	Fundamenteel immunologisch onderzoek, dat voor een belangrijk deel betrekking heeft op antilichaamvorming in het beenmerg (1980/5-8).
1982	C. van der Heul	De opname van ijzer door jonge rode bloedcellen, die dit metaal tijdens hun rijping nodig hebben voor de synthese van de bloedkleurstof haemoglobine (1982/5-9).
1984	H.C. Walvoort	De ziekte van Pompe bij de hond en de waarde daarvan als diemodel voor de ziekte van Pompe bij de mens (1984/6-8).
1984	G.S. Stelling	Wiskundige behandeling van oplossingsmethoden van de zogenaamde twee dimensionale ondiepwatervergelijkingen die golf- en stromingsverschijnselen in ondiepe zeeën, estuaria en rivieren beschrijven (1984/9-12).

1.5. Behuizing en collecties

Tenslotte moet hier nog kort melding worden gemaakt van de bezittingen van het Bataafsch Genootschap. Het gebouw waarin het genootschap vóór 1940 vergaderde en waar de collecties stonden opgesteld is nooit eigendom van het genootschap geweest, maar werd door de stad Rotterdam aan het genootschap ter beschikking gesteld. Na de Tweede Wereldoorlog bleef de gemeente accommodatie bieden voor de gewone vergaderingen; de algemene vergaderingen zijn nadien op verschillende plaatsen gehouden.

Vóór 1940 beschikte het genootschap over een rijke collectie boeken, tijdschriften, kaarten, natuurkundige instrumenten, molen-, werktuig- en scheepsmodellen, mineralen en insecten. Het toezicht over de collecties berustte bij de Tweede Secretaris (zie 6). Voor het onderhoud, de opstelling van de instrumenten ten behoeve van de lezingen en cursussen en de administratie van de boekerij was vanaf de oprichting een knecht in vaste dienst (1771, art. XCIII), die verder tot taak had brieven te bezorgen "op alle Vergaderingen (te) dienen, de noodwendigheden (te) verzorgen, en verder alle zulke boodschappen en diensten (te) verrigten als tot het Genootschap betrekkelijk zijn" of die hem door de bestuurders werden opgedragen (1771, art. XCIX). In latere "Plan en Grondwetten" wordt deze knecht niet meer genoemd en spreekt men alleen over het onderhoud van de collecties "op kosten van het genootschap" (1788, art. CIV; 1843, art. XCVII; 1890, art. XCIII; 1927, 1946 en 1958, art. XCI). Toch heeft het genootschap vóór 1940(?) altijd een vaste amanuensis in dienst gehad, die tot 1926 gehuisvest was in de Beurs, het onderkomen van het genootschap vóór de verwoesting ervan in 1940. De eerste amanuensis was Jacob van Os, die in 1796 werd bevorderd tot "custos" van het genootschap. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Reinier van Os. Omstreeks 1840 wordt Benjamin van Os als custos genoemd; in 1847 vermeldt het adresboek Reinier van Os als functionaris en van 1851 tot 1881 C.F. Kellenbach (1865: custos én "photograaf bij het Bat. Gen.") Nadien werd die functie uitgeoefend door Willem Nicolaas van der Zwalm (1845-1926). In deze jaren deed Hendrik Johannes M. Pet (1894-?), amanuensis van de Eerste H.B.S., als zodanig ook dienst bij de cursussen

De Beurs, de accommodatie van het Bataafsch Genootschap voor 1940.

die het genootschap organiseerde. Na het overlijden van Van der Zwalm werd G. Burger tot custos en Willem Frederik Josua van der Zwalm (1876-1935), een zoon van de voornoemde custos, tot adjunct-bibliothecaris benoemd. Eind jaren dertig fungeerde diens broer Gerrit van der Zwalm (1878-1950) als custos. Van een eigen dienstwoning was al sinds 1925 geen sprake meer. Na de Tweede Wereldoorlog besloot het genootschap geen vaste custos meer in dienst te nemen. Sinds 1950 worden de taken van een custos uitgevoerd door de derde generatie Van der Zwalm, in de persoon van W.J. van der Zwalm.

Noten

1. J.H. Scheffer en F.D.O. Obreen, "Eenige bijzonderheden betreffende het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam", In: Rotterdamsche Historiebladen, 2e Afd., Deel I (Rotterdam: Nijgh en Van Ditmar, 1876) 90 -183.
2. Scheffer en Obreen 1876, p. 110. In de Hss. Verz. (GA Rotterdam), inv. nr. 3834 vindt men de aantekening dat daaruit is overgebracht het "Rapport van den archivaris J.H. Scheffer betreffende het Bataafsch Genootschap met bijgaanden brief aan den Gemeentesecretaris en 31 bijlagen". Waarheen het werd overgebracht is onbekend.
3. Zie Arch. BG, inv. nr. 99 en H.K. de Haas, "Eenige bijzonderheden betreffende het Bataafsch Genootschap" (stencil), 1926.
4. Zie Arch. BG, inv. nr. 100 en het artikel van Wiersum, "De nieuwe zaal van de Rotterdamsche Kamer van Koophandel", Nwe Rott. Cour., 1 juli 1941.
5. Zie ook de redes van K. van der Pols en W.G. Burgers, in V 204.
6. Zie V 192.
7. H. den Hertog, Inventaris van het Archief van het Bataafsch Genootschap Proefondervindelijke Wijsbegeerte, Rotterdam: Gemeentelijke Archiefdienst, 1979.
8. In 1788 verviel "gansche". Kleine stilistische verschillen en spellingsveranderingen worden in het vervolg niet meer vermeld.
9. Zie Havinga, Twee honderd Jaar (zie 2.3), 1969, p. 105-106.
10. Zie over beide fondsen Havinga, Tweehonderd Jaar (zie 2.3), 1969, p. 68 en 79.

2. UITGAVEN VANWEGE HET GENOOTSCHAP

In dit hoofdstuk wordt een bibliografisch overzicht gegeven van de publicaties die vanwege het Bataafsch Genootschap in druk zijn uitgegeven. Ook dit overzicht betreft een reconstructie, zodat aanvullingen altijd mogelijk zijn.

2.1. Programma's en verslagen

In deze paragraaf vindt men de data van de algemene vergaderingen met vermelding van de fungerende voorzitter (President-Directeur) en opgave van de vindplaats van de programma's en vergaderingsverslagen. Volgens "Plan en Grondwetten" van 1771 moest er jaarlijks op "den tweeden Maandag van Augustus" een algemene vergadering worden gehouden (1771 en 1788, art. XXXI). In 1843 werd de frequentie van het vergaderen verlaagd tot "om de twee jaren op den tweeden Zaterdag in September" (1843 en 1890, art. XXXV); in 1927 werd de keuze van de zaterdag in september vrijgelaten (1927, 1946 en 1958, art. XXXV). Tijdsomstandigheden echter hebben de uitvoering van deze bepalingen verschillende keren onmogelijk gemaakt. Als gevolg hiervan, maar mogelijk ook door vergissingen van de Eerste Secretaris, kwam de doorlopende nummering van de algemene vergaderingen herhaaldelijk in de war. De belangrijkste "vergissing", of mogelijk correctie op het niet meetellen van de zogenaamde Verenigde Vergaderingen gedurende de Franse tijd, kwam van de Eerste Secretaris Didericus Fredericus van der Pant, die in 1863 de 46ste vergadering convoceerde als zijnde de 50ste.

In de eerste twee kolommen van de hierna volgende tabel vindt men resp. de gecorrigeerde en de oorspronkelijke nummering terug. Om verwarring te voorkomen wordt een algemene vergadering in het vervolg meestal aangeduid met het jaar waarin zij plaatsvond.

De algemene vergaderingen stonden reglementair onder voorzitterschap van de Praeses-Magnificus (zie 5), maar de hoofdrol op deze bijeenkomsten was weggelegd voor de President-Directeur (1771 en 1788, art. XXXIII en XXXV; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXVII en XXXIX). Omdat in paragraaf 6.5 de President-Directeuren niet als zodanig staan vermeld, zijn hun namen in dit overzicht opgenomen.

De agenda van de algemene vergaderingen werd de leden drie weken voor de vergaderdatum toegezonden (1771, art. XXXII). Na 1788 behoefden de leden die te Rotterdam woonden niet eerder dan acht dagen tevoren te worden uitgenodigd (1788, art. XXXII; 1843 en 1890, art. XXXVI). In 1890 werd bepaald dat de deelnemers ten minste twee weken tevoren moesten worden uitgenodigd (1927, 1946 en 1958, art. XXXVI). In plaats van "agenda" werd in de 19e eeuw regelmatig het woord programma gebruikt, hetgeen tot verwarring aanleiding kan geven. Onder deze benaming waren immers ook de verslagen van de algemene vergaderingen bekend. In "Plan en Grondwetten" van 1843 werd zelfs nadrukkelijk bepaald dat het genootschap gehouden was om zo spoedig mogelijk na een algemene vergadering "door een programma ... bekend (te) maken, of de vragen voldoende beantwoord zijn, dan niet, welke prijzen het heeft toegekend, welke vragen het herhaalt, welke het opnieuw voorstelt en welke zonder bepaling van tijd uitgeschreven blijven" (1843, art. LXXIII; verkorte formulering 1890, art. LXXI). Na 1900 geraakte de term "programma" in onbruik; in "Plan en Grondwet" van 1927 en later vindt men het woord niet meer terug.

Tot 1867 werden de programma's en handelingen toegevoegd aan de banden waarin ook de verhandelingen van het genootschap werden uitgegeven. De ingewikkelde serie-nummering waarvoor men toen koos (zie 2.2) heeft kennelijk tot gevolg gehad dat men de verslagen van de algemene vergaderingen als losse katernen is gaan uitgeven.

In het archief van het genootschap bevindt zich ook een serie "Programmes de la Société Batave de Philosophie Expérimentale de Rotterdam", verschenen tussen 1863 en 1912 (Arch. BG, inv.nr. 46). Het besluit tot de uitgave van deze vertaling werd in 1863 genomen (N.XII, li). Tegelijk besloot men het programma toe

te zenden "aan alle genootschappen en tijdschriften in ons werelddeel en in de Vereenigde Staten, waarvan de naam slechts eenige aanspraak kon doen gelden of eenige vrucht beloven mogt". Dankzij deze maatregel kreeg het genootschap een groter respons op haar prijsvragen vanuit het buitenland.

<u>Volgnrs</u>	<u>Vergaderdatum</u>	<u>Voorzitter (President-Directeur)</u>	<u>Programma/Verslag</u>
(1) 1.	1772, 18 mei	S. de Monchy	I, xli-xliii
(2) 2.	1772, 10 augustus	L. Patijn	I, xliii-xliv
(3) 3.	1773, 9 augustus	L. Bicker	I, xlv-xlviii
(4) 4.	1774, 8 augustus	C. Nozeman	II, iv-vii
(5) 5.	1775, 14 augustus	M. Schouten	II, vii-x
(6) 6.	1776, 12 augustus	S. de Monchy	III, v-vii
(7) 7.	1777, 11 augustus	L. Bicker	IV, iii-ix
(8) 8.	1778, 10 augustus	C. Nozeman	IV, ix-x
(9) 9.	1779, 9 augustus	C. Nozeman	V, iii-viii
(10) 10.	1780, 14 augustus	S. de Monchy	V, viii-xi
(11) 10.	1781, 13 augustus	L. Bicker	VI, iii-viii
(12) 13.	1782, 12 augustus	C. Nozeman	VII, iii-vii
(13) 14.	1783, 11 augustus	P. Hartog	VII, vii-xii
(14) 14.	1784, 9 augustus	S. de Monchy	VIII, i-ix
(15) 14.	1785, 8 augustus	L. Bicker	VIII, ix-xvi
(16) 17.	1786, 14 augustus	P. Hartog (i.p.v. C. Nozeman)	VIII, xvi-xxvi
(17) 18.	1787, 13 augustus	L. Bicker	VIII, xxvi-xxxv
	1788, geen vergadering, zie bericht Rott. Courant 16 augustus 1788.		
(18) 18.	1789, 10 augustus	P. Hartog	IX, xii-xx
	1790, geen vergadering, wel bericht.		
	1791, geen vergadering. Alleen een programma.		XI, v-xiv
(19) 19.	1792, 13 augustus	L. Bicker	XI, xv-xxii
(20) 20.	1793, 12 augustus	G.G. ten Haaff	XI, xxii-xxviii
(21) 21.	1794, 11 augustus	P. Hartog	XI, xxix-xxxvii
	1795, geen vergadering, wel bericht.		XI, xxxvii-xxxix

Voor het jaar 1796 oordeelde het bestuur van het genootschap het opnieuw ongeraden een algemene vergadering te houden. In plaats daarvan werd een zogeheten "Vereenigde Vergadering" belegd, waarin de Praeses Magnificus, de Administrateurs en Directeuren gezamenlijk met de in Rotterdam woonachtige leden "het oordeel konden uitbrengen over de ingekomen Prijs-Verhandelingen" (XI, xxxix). Ook in 1797, 1798 en 1799 werd de algemene vergadering door een dergelijke verenigde vergadering vervangen.

✖	1796, 20 augustus	G.G. ten Haaff	XI, xxxix-xliv
✖	1797, 12 augustus	O.C. Eickma	XI, xlv-liii
✖	1798, 11 augustus	L. Bicker	XII, iii-xiv
✖	1799, 17 augustus	J.D. Huichelbos van Liender	N. II, i-xi
	1800, geen vergadering. Alleen een programma.		N. II, xi-xviii
(22) 22.	1801, 16 augustus	O.C. Eickma	N. II, xviii-xxv
(23) 23.	1802, 21 augustus	J. Florijn	N. III, i-xi
(24) 24.	1803, 13 augustus	H. Bezoet	N. IV, i-viii
(25) 25.	1804, 25 augustus	H. Bezoet (i.p.v. Van Liender)	N. IV, viii-x
(26) 26.	1805, 17 augustus	O.C. Eickma	N. IV, x-xiv
(27) 27.	1806, 16 augustus	J. Florijn	N. V, i-viii
(28) 28.	1807, 22 augustus	A. van Gennep	N. V, vii-xii
(29) 29.	1808, 20 augustus	P. Curten	N. V, xii-xvii
(30) 30.	1809, 26 augustus	O.C. Eickma (i.p.v. Van Liender)	N. V, xvii-xxii
(31) 31.	1812, 15 september	O.C. Eickma	N. VI, iii-xii

Zie ook het bericht Rott. Courant 14 september 1812.

Tien jaar lang, van 1812-1823, hebben de "openbare werkzaamheden" van het genootschap practisch volledig stilgelegen. De activiteiten werden hervat in een

vergadering van Praeses Magnificus, Administrateuren en Directeuren op 21 juli 1823. Deze gecombineerde vergadering werd, hoewel ten onrechte (vgl. 1872), beschouwd als een algemene vergadering en werd als zodanig ook genummerd.

	32.	1823, 21 juli	gecombineerde vergadering	N. VI, xii-xxi
(32)	33.	1825, 20 september	C. Dalen	N. VI, xxii-xxix
(33)	34.	1826, 5 december	J.v.d. Wallen van Vollenhoven	N. VI, xxix-xli
(34)	35.	1828, 18 september	P. Curten	N. VII, iii-x
(35)	36.	1834, 3 februari	C. Dalen	N. VIII, iii-xii
(36)	37.	1837, 3 oktober	J.v.d. Wallen van Vollenhoven	N. VIII, xiii-xix
		1838	Alleen bericht.	N. VIII, xix-xxi
(37)	38.	1840, 31 augustus	J. Ockers Cau	N. VIII, xxii-xxxii
(38)	39.	1843, 20 maart	C.J. Glavimans	N. IX, iii-xvii
(39)	40.	1846, 9 mei	D.F. van der Pant	N. IX, xvii-xxix
(40)	41.	1848, 9 september	A.G. van Stipriaan Luſcius	N. X, iii-xx
(41)	42.	1850, 14 september	C.J. Glavimans	N. XI, iii-xv
(42)	43.	1852, 11 september	D.F. van der Pant	N. XII, iii-xiv
(43)	44.	1854, 9 september	P. van Galen	N. XII, xiv-xxv
(44)	45.	1858, 11 september	K.M. Giltay	N. XII, xxv-xxxv
(45)	46.	1861, 14 september	J.W.L. van Oordt	N. XII, xxxv-xlvi
(46)	50.	1863, 11 september	D.F. van der Pant	N. XII, xlix-lxvii
(47)	51.	1865, 9 september	P. van Galen	N. XII, lxvii-lxxxiv
(48)	52.	1867, 16 november ¹	K.M. Giltay	
(49)	53.	1869, 17 september	J.W.L. van Oordt	

De voor september 1871 geconvoeerde algemene vergadering werd uitgesteld, "nadat eene tot de Leden gerigte uitnoodiging tot het toezeggen van bijdragen voor die vergadering of tot het opgeven van wetenschappelijke onderwerpen tot onderlinge bespreking geschikte, zonder gevolg was gebleven". De convocatie voor de algemene vergadering van 1872 had hetzelfde resultaat. De beoordeling van een ingekomen verhandeling en de uitschrijving van nieuwe prijsvragen werd "door mededeeling aan de Leden en door schriftelijk beraad met dezen in behandeling gebracht". In een gecombineerde vergadering van 9 december 1872 onder voorzitterschap van D.F. van der Pant werden de zaken toen afgehandeld.

(50)	54.	1874, 12 september	K.M. Giltay
(51)	55.	1876, 9 september	Th. van Doesburgh
(52)	56.	1880, 11 september	P.J. Haaxman
(53)	57.	1882, 9 september	J. Vroesom de Haan
(54)	58.	1884, 13 september	G.J. de Jongh
(55)	59.	1886, 11 september	Th. van Doesburgh
(56)	60.	1888, 8 september	P.J. Haaxman
(57)	61.	1890, 13 september	J. Vroesom de Haan
(58)	62.	1892, 10 september	G.J. de Jongh
(59)	63.	1895, 14 september	G.J.W. Bremer
(60)	64.	1897, 11 september	H.J. Veth
(61)	65.	1900, 8 september	F.W. Hudig
(62)	66.	1902, 20 september	J. Vroesom de Haan
(63)	67.	1904, 15 oktober	G.J. de Jongh
(64)	68.	1906, 8 september	G.J.W. Bremer
(65)	69.	1908, 19 september ²	R.H. van Dorsten
(66)	70.	1910, 24 september	J. Büttikofer
(67)	71.	1912, 21 september	S. Birnie
(68)	72.	1914, 12 september	S. Birnie
(69)	73.	1916, 16 september	A.C. Burgdorffer(?)
(70)	74.	1919, 20 september	R. de Josselin de Jong
(71)	75.	1922, 30 september	S. Birnie(?)
(72)	76.	1924, 20 september	S. Birnie
(73)	77.	1927, 10 september	A.C. van Rossem

(74) 78.	1929, 12 oktober	P.E. Verkade
(75) 79.	1932, 22 oktober	P.E. Verkade
(76) 80.	1934, 22 september	H. Burgerhout
(77) 81.	1936, 12 september	A.C. van Rossem
(78) 82.	1938, 15 oktober	P.E. Verkade
(79) 83.	1946, 14 september	H. Burgerhout
(80) 84.	1948, 25 september	T. Folpmers
(81) 85.	1950, 23 september	H.K. de Haas
(82) 86.	1952, 20 september	D.W. Dijkstra
(83) 87.	1954, 18 september	J.A. Emmens
(84) 88.	1956, 22 september	K. van der Pols
(85) 89.	1958, 20 september	H.J. Flieringa
(86) 90.	1960, 17 september	D.W. Dijkstra
(87) 91.	1962, 22 september	K. van der Pols
(88) 92.	1964, 19 september	A.C. van Wijk
(89) 93.	1966, 17 september	H.J. Flieringa
(90) 94.	1968, 21 september	D.W. Dijkstra
(91) 95.	1970, 17 oktober	K. van der Pols
(92) 96.	1972, 23 september	A. Somerwil
(93) 97.	1974, 21 september	A. Somerwil
(94) 98.	1976, 25 september	K. van der Pols
(95) 99.	1978, 23 september	M.W. van Hof
(96) 100.	1980, 6 september	K. van der Pols
(97) 101.	1982, 18 september	P. Slijkhuis
(98) 102.	1984, 22 september	H.G. van Eijk

- Noten: 1. Niet in september, in verband met de cholera-epidemie.
2. Volgens convocatie Arch. BG, inv. nr. 19, was dit 12 september.

2.2. De serie "Verhandelingen"

Om de "ingekomene Antwoorden, medegedeelde of eigene Verhandelingen, Vertaalingen, Berigten, Ontdekkingen, Bevindingen, Proefneemingen, enz." in het licht te kunnen geven, beschikte het genootschap over een eigen serie, onder de officiële titel "Verhandelingen van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam" (1771, art. LXXIV; 1788, art. LXXXII; 1843, art. LXXXI; 1890, art. LXXIX; 1927, 1946 en 1958, art. LXXVII). In "Plan en Grondwetten" van 1771 vindt men nauwkeurige bepalingen over de wijze waarop de verhandelingen moesten worden uitgegeven: "in groot Quarto, op zulk papier en met zoodanig eene Letter, als deze Wetten" en met extra-fraaie band voor de exemplaren die voor de Protector, Praeses-Magnificus en de bibliotheek van het Genootschap waren bestemd (1771, art. XCV-XCVIII). Uit een notitie in het notulenboek van Directeuren blijkt dat de oplage van de verhandelingen in 1917 een 400 exemplaren telde.

De redactie van de verhandelingen was opgedragen aan Directeuren (1771 en 1788, art. XXIII; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXVI). Met uitzondering van "Plan en Grondwetten" van 1788, toen de Tweede Secretaris als zodanig werd aangewezen, behoorde het corrigeren van de drukproeven tot het werk van de Eerste Secretaris (1771 en 1788, art. XXVIII; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXI).

De frequentie waarmee de kloeke delen werden uitgegeven geraakte eind 18e eeuw ernstig verstoord, deels omdat er gebrek aan kopij bestond door het uitblijven van prijs-antwoorden en deels omdat de auteurs de drukproeven maandenlang onder zich hielden. In 1796 lieten Directeuren daarom weten de aanwezige kopij in afzonderlijke stukken uit te geven, "om daar door aan de Schrijvers het genoegen te verschaffen, dat derzelve Verhandelingen niet langer in het duister blijven. Ook hebben zij, terwijl het hun voorgekomen is, dat de vertraaging der uitgave van de ingekomen Stukken de Schrijvers niet zelden heeft afgeschrikt, om aan het

Genootschap hunnen arbeid mede te deelen, voorgenomen om in het vervolg zig bij hetzelfde plan te houden, ten einde hier door den moed tot het inzenden van Verhandelingen en Berichten betrekkelijk de Proefondervindelijke Wijsbegeerte, welke zederd eenigen tijd zoo wel bij dit als bij andere geleerde Genootschappen meerendeels is uitgedoofd, wederom eenigzins op te wakkeren. Daar te boven zijn zij nog nader in dit begrip gevallen, ten einde aan de zoodanigen, die alleen bij bijzondere Verhandelingen belang hebben, en dus weerhouden worden, om het gantsche Werk of geheele Boekdeelen van het Genootschap aan te kooopen, op deze wijze te gemoet te komen" (X, voorberigt). Het besluit daartoe was officieel al in 1792 genomen (XI, xxi).

In het hierna volgende overzicht van de verschenen verhandelingen zijn ook de drie uitgaven opgenomen die als bijlage tot de verhandelingen staan geregistreerd. De "buitengewone" aflevering uit 1895 is ondergebracht in paragraaf 2.3.

Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam

I	Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1774 (IV+LIV+584+pl. 19)
II	Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1775 (XXIV+208+pl. 8)
III	Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1777 (XX+288+pl. 4)
IV	Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1779 (XXII+289+pl. 2)
V	Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1779 (XXIV+229+pl. 2)
VI	Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1781 (XX+160+pl. 4)
VII	Rotterdam: Reinier Arrenberg en Zn, 1783 (XXVI+275+pl. 2)
VIII	Rotterdam: Dirk en Ary Vis, 1787 (II+LIV+184+pl. 3)
IX	Rotterdam: Dirk en Ary Vis, 1790 (II+XXXVI+257+pl. 2)
X	Rotterdam: Dirk Vis, 1796 (VIII+224+pl. 5)
XI	Rotterdam: Dirk Vis, 1798 (LVI+363+pl. 2)
XII	Rotterdam: Dirk Vis, 1798 (XVI+269+pl. 2)

Nieuwe Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam

N. I	Amsterdam: Johannes Allart, 1800 (VIII+565+pl. 12+tab. 2)
N. II	Amsterdam: Johannes Allart, 1801 (II+XXVI+XII+274+pl. 7)
N. III	Amsterdam: Johannes Allart, 1803 (II+XIV+288+pl. 6)
N. IV	Amsterdam: Johannes Allart, 1806 (IV+XVI+287+pl. 4)
N. V	Rotterdam: Bataafsch Genootschap, 1806 (IV+214+pl. 6)
N. VI	Rotterdam: Wed. Locke & Zn (drukker), 1827 (XLVI+261+pl. 3)
N. VII	Rotterdam: J. van Baalen (drukker), 1829 (XII+257)
N. VIII/1,2	Rotterdam: J. van Baalen (drukker), 1841 (XXXIV+147+79+pl. 4)
N. IX/1,2	Rotterdam: J. van Baalen & Zn (drukker), 1849 (XXX+X+199+tab. 1+VIII+ 124+pl. 3)
N. X	Rotterdam: J. van Baalen & Zn (drukker), 1850 (XL+VIII+265+tab. 1)
N. XI	Rotterdam: J. van Baalen & Zn (drukker), 1851 (XXIV+231+pl. 4)
N. XII/1,2,3	Rotterdam: J. van Baalen & Zn (drukker), 1865 (87+pl. 1+II+182+121+pl. 17+XCI)

Nieuwe Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 2e Reeks

N(2) I/1	Rotterdam: J. van Baalen & Zn, 1867 (VIII+48+16+pl. 1)
N(2) I/2	Rotterdam: J. van Baalen & Zn, 1867 (46+LXXXI+pl. 1)
N(2) I/3	Rotterdam: J. van Baalen & Zn, 1867 (50+pl. 2)
N(2) I/3	Rotterdam: J. van Baalen & Zn, 1868 (12, als bijvoegsel)
N(2) II	Rotterdam: Van Hengel & Eeltjes, 1886 (8+44)
N(2) II/1	Rotterdam: J. van Baalen & Zn, 1870 (96+LVIII+krt. 2)
N(2) II/2	Rotterdam: Van Hengel & Eeltjes, 1876 (90)
N(2) III/1	Rotterdam: Van Hengel & Eeltjes (J. van Baalen & Zn), 1882 (61)

- N(2) III/2 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1885 (64+krt. 1)
N(2) III/3 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1890 (VII+75+pl. 2)
N(2) III/3 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1890 (III+45+pl. 1)
N(2) III/3 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1891 (VII+84+pl. 6)
N(2) IV/1 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1893 (VII+103+pl. 3)
N(2) IV/1 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1893 (VIII+232+pl. 13)
N(2) IV/2 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1897 (III+61+pl. 1)
N(2) V Rotterdam: W.J. van Hengel, 1904 (308+pl. 14+Kl.pl. 5)
N(2) VI/1 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1905 (VII+48)
N(2) VI/1 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1905 (III+43)
N(2) VI/2 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1906 (VII+56)
N(2) VI/2 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1906 (III+33+pl. 1)
N(2) VI/3 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1911 (VII+237)
N(2) VII/1 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1913 (VII+56+pl. 4)
N(2) VII/1 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1913 (III+157+pl. 44)
N(2) VII/2 Rotterdam: W.J. van Hengel, 1917 (X+136)
N(2) VIII/1 Rotterdam: Bataafsch Genootschap, 1919 (IX+341)
N(2) VIII/2 Rotterdam: Bataafsch Genootschap, 1919 (49)
N(2) IX/1 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1923 (VII+104+pl. 11)
N(2) IX/1 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1923 (24+7+pl. 2)
N(2) IX/2 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1925 (III+2)
N(2) IX/2 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1925 (II+170+IX+pl. 21)
N(2) IX/2 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1925 (I+18)
N(2) X/1 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1928 (I+1)
N(2) X/1 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1928 (I+16+pl. 6)
N(2) X/2 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1930 (XVI+60+19+krt. 2)
N(2) X/3 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1937 (VIII+184+pl. 12)
N(2) X/Bijl.1 Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1932 (I+31+pl. 8+IX)
N(2) XI 's-Gravenhage, Algemeene Landsdrukkerij, 1936 (252)
N(2) XI/Bijl.1 Rotterdam: 1937 (Overdruk: De Ingenieur, 6 pp)
N(2) XI/Bijl.2 Rotterdam: 1937 (Overdruk: De Ingenieur, 12 pp)
N(2) XII Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1946 (19)

Nieuwe Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke
Wijsbegeerte te Rotterdam, 3e Reeks

- N(3) I/1 Rotterdam: D. van Sijn & Zn, 1948 (II+56)
N(3) I/2 Rotterdam: D. van Sijn & Zn, 1950 (I+62)
N(3) I/3 Rotterdam: D. van Sijn & Zn, 1955 (I+25)
N(3) I/4 Rotterdam: D. van Sijn & Zn, 1957 (13)
N(3) I/5 Rotterdam: D. van Sijn & Zn, 1960 (I+15+pl. 1)
N(3) I/6 Rotterdam: D. van Sijn & Zn, 1961 (I+16+krt. 1)
N(3) II/1 Rotterdam: D. van Sijn & Zn, 1964 (15)
N(3) II/2 Wageningen, H. Veenman & Zn, 1966 (21)
N(3) II/3 Leiden, E.J. Brill, 1968 (21)
N(3) II/4 Delft, Van Marken, 1972 (23)
N(3) II/5 Delft, Van Marken, 1972 (9)
N(3) II/6 Delft, Van Marken, 1973 (19)
N(3) II/7 Delft, Van Marken, 1975 (22)
N(3) II/8 Rotterdam: De Vries, 1978 (24)
N(3) II/9 Rotterdam: De Vries, 1981 (14)
N(3) II/10 Ridderkerk, De Vries, 1982 (15)
N(3) III/1 Ridderkerk, De Vries, 1985 (17)

2.3. Overige publikaties

Buiten de officiële uitgave van de verhandelingen publiceerde het genootschap de volgende wetenschappelijke uitgaven:

- (1) (S. Hoogendijk/L.Bicker), Rivierkundige Stellingen, betrekkelijk Den Oorsprong, Loop en Staat der Rivieren, en de Oorzaaken van de Veranderingen in de Beddingen, en van de Doorbraaken en Overstromingen derzelve, benevens de algemeene Aanwijzing van herstellinge, door Het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, voorgesteld om beoordeeld en verbeterd te worden. Met een voorwoord van L. Bicker. Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1769 (51 pp).
- (2) (L. Bicker), De groote Voordeelen aangetoond, die ons Land genieten zoude, indien men Vuur-Machines in plaats van Watermolens gebruikte. Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1772 (50 pp).
- (3) K.M. Giltay, Redevoering over Het Onderwijs, gehouden bij het Bataafsch Genootschap van proefondervindelijke Wijsbegeerte, te Rotterdam, den 8 November 1850. Rotterdam: M. Wyt & Zonen, 1850 (28 pp).
- (4) K.M. Giltay, Het Materialisme van den laatsten tijd bestreden, in eene Redevoering, gehouden bij het Bataafsch Genootschap, te Rotterdam op den 21 November 1856. Rotterdam: M. Wijt & Zonen, 1856 (23 pp).
- (5) K.M. Giltay, Een blik op Alexander von Humboldt. Heidelberg. Een bezoek aan Pasteur. De bekende Krachten der Natuur. Redevoeringen gehouden bij het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: M. Wijt & Zonen, 1863. (IV, 100 pp)
- (6) K.M. Giltay, Arago. Redevoering gehouden bij het Bataafsch Genootschap van Proefondervindelijke Wijsbegeerte, te Rotterdam, den 10den November 1865. Rotterdam: M. Wijt & Zonen, 1865 (29 pp).
- (7) K.M. Giltay, Humphry Davy, Rotterdam, 1867 (niet gezien).
- (8) K.M. Giltay, Gedachtenisviering van het honderdjarig bestaan van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam 1769-1869. Feestrede. Rotterdam: J. van Baalen & Zonen, 1869 (44 pp).
- (9) A. Huet, Steven Hoogendijk, de Stichter van het eerste Stoomwerktuig in Nederland herdacht door het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam 1787-1887. Rotterdam: W.J. van Hengel, 1887 (26 pp).
- (10) E. van Rijckevorsel, A Magnetic Survey of the Netherlands for the Epoch Januari 1, 1891. Rotterdam: W.J. van Hengel, 1895. Buitengewone aflevering van de Verhandelingen (VII+103+krt. 10).
- (11) H.C. Hazewinkel en W.N. van Nooten, Steven Hoogendijk en de invoering van de vuurmachines in ons land. Samenvatting van lezingen, anno 1948 gehouden door --- voor het Genootschap Roterodamum, ter herdenking van de 250ste geboortedag van Steven Hoogendijk (Stencil, 20 pp en overdruk uit De Ingenieur 1937: zie V190 en 191).
- (12) A. Havinga, Tweehonderd jaar bevordering van de proefondervindelijke wetenschappen 1769-1969. Wageningen: H. Veenman en Zonen, 1969 (207 pp).
- (13) K. van der Pols, De ontwikkeling van het wateropvoerwerktuig in Nederland 1770-1870. Delft: Delftse Universitaire Pers, 1984 (92 pp).

Gedurende de jaren 1914-1926 publiceerde het genootschap in een drietal bundels de tekst van de voordrachten, gehouden tijdens de gewone vergaderingen (zie 5.2).

Verslag der Voordrachten van Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: D. van Sijn en Zn.,
Band I (6 bundels), 1914-1920 (445 pp);
Band II (5 bundels), 1920-1925 (288 pp);
Band III (1 bundel), 1926 (72 pp).

Volledigheidshalve moeten vier bijdragen worden genoemd, die in het voor- of nawerk van de hiervoor genoemde series zijn opgenomen, te weten:

- (1) L. Bicker, De oprigting en handelingen van het Bataafsche Genootschap", In: Verhandelingen I, i-xlvi.
- (2) L. Bicker, Bijzonderheden betreffende den Stichter van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, In: Verhandelingen IX, iii-x.
- (3) (---), Prof. Dr. R.H. van Dorsten. In Memoriam, In: Verslag der Voordrachten..., Bundel I-3 (1917) 129-132.
- (4) R. de Josselin de Jong, Bijvoegsel bij de rede, door den voorzitter van Directeuren, --- op de Algemeene Vergadering van 20 september 1919 is uitgesproken, bevattende mededeelingen over de lotgevallen en handelingen van het Genootschap gedurende het tijdvak 16 september 1916-20 september 1919 (zie N(2) VIII/2, 8-23; v.L.), benevens eenige geschiedkundige gegevens, welke voor de leden van het Genootschap van belang kunnen zijn. Rotterdam: Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, maart 1920 (18 pp).

Tussen 1890 en 1936 zijn de jury-rapporten betreffende de ingekomen antwoorden en verhandelingen in druk uitgegeven. In het archief van het genootschap bevindt zich een kennelijk volledige serie (Arch. BG, inv. nr. 49).

- (1) Adviezen op de prijsvragen 131, 165, 169 en 180, s.a. (=1890) (58 pp).
- (2) Adviezen omtrent de antwoorden op de prijsvragen 165, 173, 176a+b en 201 voorkomende in het Programma 1900, 1902 (39 pp).
- (3) Adviezen omtrent de antwoorden op de prijsvragen 108, 166 en 207, 1906 (33 pp).
- (4) Adviezen omtrent het antwoorden op prijsvraag 105, 1908 (8 pp).
- (5) Adviezen omtrent de antwoorden op de prijsvragen 164, 217, 220 en 221, 1910 (43 pp).
- (6) Adviezen omtrent de antwoorden op de prijsvragen 219, 224 en 225, 1912 (34 pp).
- (7) Adviezen omtrent de antwoorden op de prijsvragen 164, 204 en 223, s.a. (=1914) (29 pp).
- (8) Adviezen omtrent het antwoord op de prijsvraag 223, 1916 (2 pp).
- (9) Adviezen omtrent het antwoord op prijsvraag 130b van het Programma 1916, 1919 (6 pp).
- (10) Adviezen omtrent de antwoorden op de prijsvragen 185, 223 en 227, 1922 (28 pp).
- (11) Adviezen omtrent de twee antwoorden op de prijsvraag 232, s.a. (=1924) (12 pp).
- (12) Adviezen omtrent een antwoord op de prijsvraag 235, s.a. (=1929) (12 pp).
- (13) Adviezen omtrent een antwoord op de prijsvraag 240, s.a. (=1934) (8 pp).
- (14) Adviezen omtrent: Twee antwoorden op prijsvraag 245 en Twee antwoorden op de prijsvragen 243 en 244 en een verhandeling, 1936 (29 pp).

Tot de niet-wetenschappelijke uitgaven behoren de "Plan en Grondwet(ten)", de ledenlijsten en de catalogi van de verzamelingen.

- (1) Plan en Grond-Wetten van de Maatschappye der Proefondervindelyke Wijsbegeerte, gestigt ... (openlating orig.) 1769 door ... (openlating orig.), etc., s.l., 1769 (ex. in Hss. Verz. GA Rotterdam, inv. nr. 3834)
- (2) Plan en Grondwetten van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, Rotterdam: Reinier Arrenberg, 1771 (33 pp). Tevens afgedrukt in: Verhandelingen I, xxviii-xxxv.
- (3) Plan en Grondwetten van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, Rotterdam: Dirk en Ary Vis, 1788 (29 pp). Facsimile in: Havinga, Tweehonderd jaar (zie hiervóór), p. 111-139.

- (4) Plan en Grondwetten van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam gesticht in den Jare 1769 door Steven Hoogendijk, Rotterdam: J. van Baalen en Zonen, 1843 (23 pp). Blijkens het verschil in lettertype bestaan er van deze editie twee uitgaven.
- (5) Plan en Grondwet van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, gesticht in den jare 1769 door Steven Hoogendijk, Rotterdam: J. van Baalen en Zonen, 1869 (23 pp). Betreft een heruitgave van de editie van 1843.
- (6) Plan en Grondwet van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, gesticht in den jare 1769 door Steven Hoogendijk, Rotterdam: W.J. van Hengel, 1890 (19 pp).
- (7) Plan en Grondwet van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, gesticht in den jare 1769 door Steven Hoogendijk, Rotterdam: D. van Sijn en Zonen, 1927 (21 pp).
- (8) Plan en Grondwet van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, gesticht in den jare 1769 door Steven Hoogendijk, Rotterdam: D. van Sijn en Zonen, 1946 (19 pp).
- (9) Plan en Grondwet van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, gesticht in het jaar 1769 door Steven Hoogendijk, Rotterdam: D. van Sijn en Zonen, 1958 (19 pp).

Volgens "Plan en Grondwet(ten)" moest het genootschap in ieder deel van de verhandelingen, behalve een lijst met de "Naamen en Karakters der nieuwe Voorstanderen, Bestuurders en Leden, benevens den tijd van hunne aanstelling", ook een lijst opnemen "van deszelfs tegenwoordige Voorstanderen, Bestuurderen en Leden" (1771, art. LXXVIII; 1788, art. LXXXVI; 1843, art. LXXXIV; 1890, art. LXXXI; 1927, 1946 en 1958, art. LXXIX). In de delen I t/m N. XII vindt men beide lijsten dan ook zonder uitzondering in de verhandelingen terug. In 1850 werd bij wijze van uitzondering een cumulatieve lijst gepubliceerd met ook de namen van alle oud-leden en -bestuurders van het Genootschap. Toen de verhandelingen in losse stukken werden gepubliceerd, werden ook de ledenlijsten tot losse uitgaven. Hoewel "Plan en Grondwet(ten)" tot 1958 bepaalden dat de rangschikking van de namen op de ledenlijsten moest zijn "naar den tijd, op welken in de Vergaderinge besloten is hun het Lidmaatschap aan te bieden", werd sinds 1890 na de chronologische lijst ook een alfabetische lijst opgenomen. In 1948 en 1958 werd de chronologische lijst zelfs geheel weggelaten. In 1957 werden "Plan en Grondwet" op dit punt aangepast en verviel de verplichting tot het publiceren van dergelijke chronologisch ingedeelde ledenlijsten. De lijst van 1983 onderscheidt zich van de voorgaande door de vermelding van het vakgebied waarop het betrokken lid werkzaam is.

- (1) Naamlijst der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, In: Verhandelingen N. X, xxi-xxxix (1850) (cumulatief).
- (2) Naamlijst der voorstanders en der leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1868 (10 pp).
- (3) Naamlijst der voorstanders en der leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1876 (7 pp).
- (4) Naamlijst der voorstanders en der leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, juli 1890 (20 pp).
- (5) Naamlijst der voorstanders en der leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, december 1893 (21 pp).
- (6) Naamlijst der Voorstander en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1 december 1903 (21 pp).
- (7) Naamlijst der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1908 (21 pp).
- (8) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1911 (20 pp).

- (9) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1913 (21 pp).
- (10) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, october 1914 (23 pp).
- (11) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1916 (23 pp).
- (12) Naamlijst der voorstanders en der leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam (geen omslagtitel), december 1923 (24 pp).
- (13) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1928 (24 pp).
- (14) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, 1932 (24 pp).
- (15) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam (Omslagtitel: Ledenlijst van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam), december 1938 (24 pp).
- (16) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbeerte te Rotterdam (Omslagtitel: Ledenlijst van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam), juli 1948 (9 pp).
- (17) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam (Omslagtitel: Ledenlijst van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam), november 1957 (8 pp).
- (18) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam (geen omslagtitel), februari 1961 (8 pp).
- (19) Naamlijst der Voorstanders en der Leden van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, november 1983 (8 pp).

Behalve een index op de eerste zes delen van de verhandelingen heeft het genootschap regelmatig catalogi gepubliceerd waarin het bezit aan boeken, tijdschriften en kaarten was geïnventariseerd. In chronologische volgorde verschenen:

- (1) Algemeene Bladwijzer over de zes eerste deelen der Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: Reinier Arrenberg en Zn, 1784 (30 pp).
- (2) Catalogus der Bibliotheek van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: J. van Baalen & Zonen, 1870 (IV, 127 pp).
- (3) (J.M. Obreen), Catalogus der Verzameling van Kaarten van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: J. van Baalen & Zonen, 1872 (VI, 104 pp).
- (4) Catalogus van de Bibliotheek van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: M. Wijt & Zonen, 1899 (II, 216 pp).
- (5) Aanvullende Catalogus van de Bibliotheek van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: D. van Sijn & Zonen, 1917 (IV, 148 pp).
- (6) Tijdschriften en Seriewerken, voornamelijk op natuurwetenschappelijk gebied, beschikbaar in de Bibliotheek en Leeszaal der Gemeente Rotterdam, Nieuwe Markt 1. Rotterdam, 1960 (21 pp).
- (7) Catalogus van het boekenbestand van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam. Rotterdam: Medische Bibliotheek EUR, 1980 (VIII, 30 pp).

3. PRIJSVRAGEN

Het uitschrijven van prijsvragen was het belangrijkste middel waarmee het Bataafsch Genootschap zijn doel heeft willen bereiken. Door het prijsvragen-instituut en de uitgave van de bekroonde antwoorden wist het genootschap een positie te veroveren temidden van de andere geleerde genootschappen in de Republiek en in het Koninkrijk. In dit hoofdstuk is de organisatie en het functioneren van dit prijsvragen-instituut beschreven (zie 3.1) en zijn de teksten van de niet-uitgeschreven concept-vragen (zie 3.2) en van de officieel gepubliceerde prijsvragen (zie 3.3) geïnventariseerd. Ook andere vormen van prijsvragen zijn in deze inventarisatie opgenomen (zie 3.4 en 3.5). Alle vragen, de verschillen in formulering, als mede de antwoorden die erop zijn binnengekomen en die vervolgens al of niet werden bekroond, zijn zo volledig mogelijk geannoteerd in paragraaf 3.6.

3.1. Reglementen

De reglementering van het prijsvragen-instituut laat zich onder een zestal hoofdthema's samenvatten:

1. De frequentie waarmee de vragen werden uitgeschreven.

Aanvankelijk moesten volgens "Plan en Grondwet(ten)" jaarlijks of om de twee jaren nieuwe prijsvragen worden uitgeschreven (1771 en 1788, art. IV). In 1788 werd daaraan nog toegevoegd dat Directeuren, "zulks goetvindende, tusschentijds, naar vereisch der omstandigheden" prijsvragen mochten uitschrijven (1788, art. LIV). Sinds 1843 wordt er gesproken over een frequentie van "gewoonlijk" of "in de regel" om de twee jaren (1843, art. III en LV; 1890, art. III en LVI; 1927, 1946 en 1958, art. LVI).

2. De keuze van de prijsvraag.

Volgens "Plan en Grondwet(ten)" moesten de uitgeschreven prijsvragen betrekking hebben op "eenen van de gemelde Takken der Proefondervindelijke Wijsbegeerte" (1771, art. IV, XLIX en LI; 1788, art. LVII; gewijzigde formulering 1843, art. LVIII). Vragen die "tot het welzijn van het Vaderland" konden dienen, hadden de voorkeur (1771, art. LII); in 1788 gold dit voor vragen "tot het Welzijn van het Vaderland en deszelfs Volksplantingen" (1788, art. LVIII; 1843, art. LIX). Na 1890 werd deze voorkeur niet meer genoemd.

Leden konden één of meerdere door hen geformuleerde concept-prijsvragen indienen bij de Eerste Secretaris (1771, art. XXVII; 1788, art. XXVI). In 1788 werd bepaald dat de leden voortaan in de maand januari per brief zouden worden uitgenodigd om hun voorstellen in te sturen (1788, art. XXVI); in 1843 verviel deze datering en werd gesproken over het versturen van een uitnodiging "ter gelegener tijd" (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXIX).

Het al of niet uitschrijven van een concept-prijsvraag lag volgens "Plan en Grondwetten" van 1771 en 1788 ter beslissing van Directeuren, "met voorkennis van den Praeses Magnificus, Administrateuren en de daarvoor geraadpleegde Leden" (1771 en 1788, art. XXXV). Een speciale bevoegdheid hield Steven Hoogendijk, die "de verkiezing van de uit te gevene Vraage" levenslang voor zich claimde (1771, art. XXXV). In 1843 werd de Praeses-Magnificus en de Administrateuren een actiever aandeel gegeven en zou er voortaan door de gecombineerde vergadering een advies worden opgesteld, waarover dan in de algemene vergadering moest worden beslist (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXIX).

In 1779 besloot het genootschap in te gaan op het verzoek van het Genootschap van Kunsten en Wetenschappen te Batavia, kortweg het Bataviaasch Genootschap genoemd, om uit een fonds dat door dit genootschap aan zijn Rotterdamse zusterinstelling ter beschikking zou worden gesteld, één of meer prijsvragen te bekostigen (V, vi). Daarop werd in "Plan en Grondwetten" van 1788 de bepaling opgenomen dat "bijzondere Persoonen of Genootschappen, onder aanbieding van eenen behoorlijken Prijs", vragen konden indienen om door het

Bataafsch Genootschap te laten uitschrijven. Wel gold als voorwaarde dat de beoordeling van de antwoorden aan het Bataafsch Genootschap moest worden overgelaten (1788, art. LV; 1843, art. LVI; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LVII). Tussen 1779 en 1792 zijn in totaal 16 prijsvragen vanwege het Bataviaasch Genootschap gesteld (zie P 14, 15, 18, 19, 22, 26, 27, 30, 31, 34, 35, 38, 42, 46, 47 en 51).

3. De duur van de uitschrijving.

In de beginjaren van het genootschap werden de nieuwe prijsvragen onder andere bekendgemaakt door affiches en advertenties in kranten (vooral de Rotterdamsche Courant) en in tijdschriften (o.a. de Algemeene Konst- en Letterbode). Over de duur van de uitschrijving geeft "Plan en Grondwet(ten)" de nogal vage bepaling dat prijsvragen "één, twee of meer jaren" uitgeschreven konden staan (1771, art. L; 1788, art. LVI; 1843, art. LVII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LVIII). Was de vraag na één jaar nog niet beantwoord, dan moest hij opnieuw worden uitgeschreven, waarbij het genootschap "zoodanige verlichting aan het Publijk (moest) geeven van de bijzondere vereischens, welken het in de Beantwoordinge van deze Vraage vordert, als de Directeurs zullen goedvinden te behooren" (1771, art. LIII; gewijzigde formulering 1788, art. LIX; 1843, art. LX; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LIX). Bleef de vraag ook na herhaald (i.c. na driemaal) uitschrijven onbeantwoord, dan kon volgens "Plan en Grondwetten" van vóór 1890 aan één of meer Directeuren of leden worden gevraagd de beantwoording op zich te nemen (1771, art. LIV; 1788, art. LX; 1843, art. LXI). Voor het geval hierbij meer auteurs waren betrokken moest volgens het reglement van 1771 de Eerste Secretaris, "als 't noodig geoordeeld word, en hij zulks op zig gelieft te neemen", de verschillende bijdragen tot één geheel samenvoegen. Uiteraard bleef het mogelijk om de termijn van beantwoording te verlengen (idem en 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LIX).

Tweemaal heeft het genootschap een grondige sanering van de uitgeschreven prijsvragen uitgevoerd. De eerste maal was in 1823, toen men een nieuw begin met de activiteiten van het genootschap wilde maken. Bij die gelegenheid werden alle prijsvragen, behalve P 73, vervallen verklaard (N. VI, xiii). In 1919 werd eenzelfde soort actie ondernomen. Voor de 44 prijsvragen die toen uitgeschreven stonden werd als uiterste inzenddatum 1 januari 1922 genoemd. Op die datum zouden alle onbeantwoorde prijsvragen worden ingetrokken. Op deze wijze wilde het genootschap voorkomen dat het genoodzaakt zou worden tot het uitgeven van verhandelingen, terwijl de financiële situatie dergelijke uitgaven niet toeliet (zie Arch. BG, inv. nr. 19).

4. Beantwoording van de prijsvragen.

In "Plan en Grondwetten" van 1771 vindt men de bepaling dat "de voorgestelde Vraag ... ook wel beantwoord (zal) mogen worden door de Leden, die over dezelve niet geraadpleegd zijn, dog de Prijs zal alleen toegewezen worden aan het best voldoende Antwoord van die genen, welken geen Leden van het Genootschap zijn" (1771, art. LV). Aan het laatste gedeelte van dit artikel is in ieder geval niet de hand gehouden. Na 1788 gaf "Plan en Grondwetten" de meer vanzelfsprekende beperking, dat alleen leden die niet over de aard en bedoeling van de vraag waren geraadpleegd of bij de beoordeling van de antwoorden waren betrokken, mochten meedingen naar de prijs (1788, art. LXI; 1843, art. LXII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LX). Hetzelfde gold voor al die inzenders, van wie de naam bij Directeuren of bij de jurerende leden vóór de uitslag bekend was (1771, art. LVII; 1788, art. LXIII; 1843, art. LXIII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXI). Sinds 1843 werd op deze regel een uitzondering gemaakt voor die gevallen, dat "Directeuren nadere onderrigting van de schrijvers onvermijdelijk noodig geoordeeld hadden". Voor de beoordeling van ontdekkingen en uitvindingen gold die uitzondering al eerder (1771, art. LVIII; 1788, art. LXIV; 1843, art. LXIII; gewijzigde formulering 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXI).

De antwoorden moesten op een vaste of van te voren bepaalde datum worden ingeleverd (1771, art. LIX; 1788, art. LXV; 1843, art. LXIV; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXII). De manuscripten moesten "zeer leesbaar (zijn) geschreven in het Nederduitsch, Fransch, Engelsch, Hoogduitsch of Latijn" (1771, art. LIX; 1788, art.

LXV). Het vereiste "zeer leesbaar" werd in 1843 vervangen door de eis, dat het antwoord geschreven moest zijn "met eene leesbare hand en Italiaansche letter" (1843, art. LXIV; 1890, art. LXII); nadien sprak men kortweg over een "duidelijk geschreven" antwoord, in het midden latend of die duidelijkheid het handschrift of de stijl betrof (1927, 1946 en 1958, art. LXII). De antwoorden moesten bij de Eerste Secretaris worden ingediend, voorzien van een zinspreuk en een "bijgevoegd verzegeld Billet, hetgeen dezelfde Zinspreuk tot Opschrift heeft" en waarin de naam en het adres van de auteur stonden vermeld (1771, art. LVI; 1788, art. LXII; 1843, art. LXV; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXIII). Tenslotte was het de inzenders van een antwoord ten strengste verboden hun verhandeling te publiceren vóór over de bekroning ervan besloten was (1771, art. LXXI; 1788 en 1843, art. LXXIX, 1890, art. LXXVII; 1927, 1946 en 1958, art. LXXV). Alle ingezonden manuscripten bleven eigendom van het genootschap (zie hoofdstuk 4).

5. Jurering.

Direkt na ontvangst van een antwoord werd dit overhandigd aan de Stichter (i.c. vóór 1788), de Praeses-Magnificus, de Directeuren en ná 1788 ook aan de Administrateurs. Vervolgens werd het ter hand gesteld aan de Leden Consultanten of Leden, "aan welken de Directeurs het noodig oordeelen zullen, in acht neemende hunne Tak van Professie met bepalinge hoe lang zij dezelve zullen mogen houden, tevens met verzoek van hun Advijs, bij het terug zenden, schriftelijk daarbij te voegen" (1771, art. LX; gewijzigde formulering 1788 en 1843, art. LXVII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXIV). Wie om advies werd gevraagd terwijl het antwoord hem of haar bekend was, werd geacht de beoordeling te weigeren (1788 en 1843, art. LXIII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXI). Ook de leden die niet om advies werd gevraagd hadden het recht om de ingekomen antwoorden "ter leezinge (te) mogen vorderen, onder voorwaarde, dat zij bij de teruggaave hun schriftelijk Advijs 'er bijvoegen zullen" (1771, art. LXI; enigszins uitgebreid 1788 en 1843, art. LXVII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXV). Uiteraard moesten de toegezonden antwoorden uiterst vertrouwelijk worden behandeld. Sinds 1843 werd ook de geheimhouding van de namen van de jury-leden nadrukkelijk vermeld (1771, art. LXII; 1788 en 1843, art. LXVIII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXVI).

6. Bekroning van de de antwoorden.

De definitieve beoordeling van de prijsvragen volgde op de algemene vergadering. Daaraan voorafgegaan stelde de gecombineerde vergadering een pre-advies op (zie 3). Over de procedure die tijdens de algemene vergadering moest worden gevolgd bepaalde "Plan en Grondwetten" van 1771 het volgende (1771, art. XLI):

"Men zal eerst de ingekomene schriftelijke Advijzen der Consultanten en Leden, die 'er over geoordeeld hebben, voorlezen, en vervolgens de stemmen der tegenwoordig zijnde Praeses Magnificus, Administrateurs en Directeuren opneemen, en de meerderheid der stemmen zal beslissen; dog, zo het getal der stemmen gelijk zijn mogte, zal de Stichter bij zijn leven en het lot na zijnen dood beslissen".

In "Plan en Grondwetten" van 1788 bleef deze regeling (afgezien van dat de Stichter dan niet meer wordt genoemd) vooralsnog ongewijzigd (1788, art. XLIII en XLIV). Na 1843 gold een enigszins andere regeling en hield men het pre-advies van de gecombineerde vergadering voor aangenomen, tenzij twee-derde van de tegenwoordige leden op de algemene vergadering zich tegen het advies verklaarden (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXVIII). Van de pre-adviezen kon men kennismaken uit de toegezonden programma's en tussen 1890 en 1936 ook uit de gedrukte jury-rapporten (zie 2.1 en 2.3). In 1788 werd aan de reglementering van de prijsbeoordeling een artikel toegevoegd betreffende het toekennen van de medaille in geval er sprake was van een tweetal "verdienstelijke antwoorden". Eerst werd bepaald dat in zulke gevallen door het lot moest worden beslist (1788, art. LXXVII). Later werd bepaald dat wanneer er twee winnaren waren aangewezen aan beiden de prijs moest worden toegekend (1843, art. LXXVII; 1890, art. LXXV; 1927, 1946 en 1958, art. LXXIII).

Direct nadat bekend was aan welk(e) antwoord(en) de gouden medaille was toegekend, moest het briefje met de naam van de inzender(s) worden geopend (1771, LXIII; 1788 en 1843, art. LXIX; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXVII). Was de schrijver van het bekroonde antwoord niet ter vergadering aanwezig, dan moest men de auteur zo snel mogelijk informeren. In 1771 en 1788 was bepaald dat dit moest plaatsvinden "ten minsten eerder dan hun zulks door de Nieuwspapieren kan bekend gemaakt worden"; later sprak men over "ten spoedigste" (1771, art. LXVI; 1788 en 1843, art. LXXII; 1890, art. LXX; 1927, 1946 en 1958, art. LXIX).

Voor de winnaars van een zilveren medaille gold een afwijkende regeling. Het desbetreffende naambriefje moest tot de volgende algemene vergadering worden bewaard, "ten ware de Schrijver zig in dien tusschentijd aan het Genootschap bekend maakte". Gebeurde dit niet dan ging het genootschap ervan uit dat de bekroonde geen prijs stelde op het toegekende Accessit (1771, art. LXIV). In 1788 werd de winnaar niet gedurende een jaar, maar voor een door het genootschap bepaalde periode de gelegenheid geboden zijn prijs in ontvangst te komen nemen (1788 en 1843, art. LXX; 1890, art. LXVIII). In 1927 verviel deze afwijkende regeling.

Voor alle niet-bekroonde antwoorden gold dat de naambriefjes op de algemene vergadering direct ongeopend moesten worden verbrand (1771, art. LXV; 1788 en 1843, art. LXXI; 1890, art. LXIX; 1927, 1946 en 1958, art. LXVIII).

Tenslotte regelde "Plan en Grondwet(ten)" vóór 1927 ook op welke wijze aan de bekroning(en) bekendheid moest worden gegeven (1771, art. LXVII en LXVIII; 1788 en 1843, art. LXXIII en LXXIV; 1890, art. LXXII).

3.2. Concept-Prijsvragen

Het betreft hier alleen de concept-prijsvragen, die niet als officiële prijsvraag zijn uitgeschreven. Wel geaccepteerde ontwerp-prijsvragen vindt men vermeld in de annotaties bij de uitgeschreven prijsvragen (3.6). De lijst is in zoverre niet volledig omdat er ontwerpen zijn geweest die wel besproken zijn door de gecombineerde vergadering of de vergadering van directeuren, maar niet als concept-prijsvraag ter beoordeling van de leden werd gepresenteerd. De nummering die in deze paragraaf is gevolgd, wijkt uiteraard af van die in het register van concept-prijsvragen (zie 3.6).

Hoewel de redactie van de concept-prijsvragen veel te wensen overlaat (vgl. CP 28) is de tekst ongewijzigd overgenomen. Correcties en aanvullingen zouden herhaaldelijk tot interpretatie-problemen aanleiding hebben gegeven.

De eerste drie concept-prijsvragen werden in 1769 door Steven Hoogendijk opgegeven als voorbeeld van de vragen die het nog op te richten Bataafsch Genootschap zou moeten gaan uitschrijven (Zie Havinga, Tweehonderd jaar..., p. 23).

- A. Wat is de reden dat de Rivieren van tijd tot tijd verleggen, en daer in droogtens komen, ook dat dezelve naeuwer en ondieper werden en den IJssel (na Gouda) na rato veel minder vernaut en ondieper wordt als de Leck, off de Waal, dewijl ze alle drie heel krom zijn, off wat de reden daer van is, en off daer remedie voor is, en zoo ja, waer in die bestaet ?
- B. Wat is het beste middel om Dijksbreuken voor te komen, met een ope Rivier met IJsdammen ?
- C. Als er twee, drie, off meer voeten water in het Land is, off er dan niet een middel zoude zijn om het water daer wederom uit te halen in een bepaelden tijd als men maer wil, zonder van Weer en Wint, off hoog water aff te hangen, en met minder kosten als de Watermolens ?

- CP 1. Daar men zonder tegenspreken de kracht van loopend water aanwenden kan tot het in beweging brengen van werktuigen, bij welke de hoegrootheid van het vermogen afhangt van de snelheid van het water en de grootte der oppervlakte, waarop het loopend water zijn vermogen uitoefent, en men dienvolgens door het in acht nemen van de behoorlijke evenredigheid en het wel inrichten van het werktuig, van den gang onzer buite rivieren, zoowel bij die, welke aan ebbe en vloed onderhevig zijn, als bij die, welke gestadig afvloeyen, gebruik maken kan tot het uitmaalen van binnenwateren, Zoo is de vraag: Op welke meest eenvoudige en meest doelmatige wijze zoude zoodanig een werktuig moeten zijn ingericht, om met de minste kosten, het meeste gemak en zekerheid dit oogmerk te bereiken ?
- CP 2. Welke verbeteringen hebben de stoomwerktuigen in de laatste 20 à 30 jaren ondergaan. Hebben deze werktuigen thans den hoogsten trap van volmaaktheid bereikt, waarvoor zij, naar derzelver aard, vatbaar zijn; of bestaan er nog gebreken in dezelve, waarvan de verbetering, naar erkende gronden, niet onmogelijk is: Zoo ja, wat mag men, ten opzichte van de verdere volmaking derzelve, voor het vervolg, naar waarschijnlijkheid verwachten ?
Het Genootschap beoogt, dat de beantwoording dezer vraag strekke tot een vervolg van hetgeen aangaande de geschiedenis der stoomwerktuigen geplaatst is in het eerste deel van deszelfs nieuwe verhandelingen.
- CP 3a. Welken invloed heeft het licht, ook de ontbeering van het licht, op het menschelijk gestel. Moet dien invloed worden toegeschreven hoofdzakelijk aan verbeeldingen die in de ziel ontstaan, en vervolgens op het ligchaam werken; of werkt het licht voornamelijk eerst onmiddelijk op het ligchaam en van daar op de ziel. Indien het laatste plaats heeft hoedanig is dan die werking: is zij mechanisch of chemisch, en hoe moet men dezelve begrijpen te geschieden ?
Men wenscht bij de beantwoording dezer vraag de op te geven stellingen door waarnemingen bevestigd te zien, zoo verre de aard der zaak dit toelate.
- CP 3b. Uit verschijnselen, die niet zeldzaam en genoeg bekend zijn, schijnt men veilig te kunnen besluiten, dat het licht, of de ontbeering van het licht, op vele, zoo niet op alle menschelijke gestalten eene werking uitoefent, die onderscheiden is van die, door welke ons het aanwezen der voorwerpen, buiten ons kenbaar wordt, door middel van het oog.
In die vooronderstelling vraagt men:
Hoedanig is, naar waarschijnlijkheid, die werking; bestaat zij slegts in eene weder opwekking van vroegere denkbeelden in de ziel, die met het zien of niet zien van het licht in een nader of verder verband staan, en die vervolgens het ligchaam aandoen; of heeft er tevens nog, of ook wel somtijds alleen, eene rechtstreeksche, van de bovengenoemde wezenlijk onderscheiden werking van het licht op het ligchaam plaats, waardoor vervolgens ook de ziel wordt aangedaan, op dezelfde of soortgelijke wijze als bij andere indruksele, welke het ligchaam ontvangt, plaats heeft ?
Indien men stelt, dat dit laatste het geval zij, word er verder gevraagd:
1e. Geschiedt die werking dan mede alleen door tusschenkomst van de gezigtswerktuigen, zoo als bij het zien der voorwerpen buiten ons; of is er grond om aan te nemen, dat zij insgelijks bestaat op alle of sommige andere deelen van het ligchaam, die aan het licht zijn blootgesteld, bij doordringing van de huid, als wanneer ook blinden door dezelve, hoe zeer misschien met mindere snelheid en in geringere maat, zouden kunnen worden aangedaan ?
2e. Is zij algemeen en bestendig, dat is, heeft zij bij

alle menschen zonder onderscheid, altijd, ofschoon welligt in verschillende graden van merkbaarheid, plaats of heeft zij alleen somtijds plaats bij eenige individu's, uit hoofde eener grootere aandoenlijkheid, hetzij in den gezonden, of in eene meerder of minder ziekelijken staat van het ligchaam, of door andere toevallige omstandigheden ? 3e. Is zij van eenen mechanischen of chemischen aard, ofwel van beide ? En, 4e, welken invloed heeft zij, onder gegevene omstandigheden, op het geheele menschelijk zamenstelsel ?

Men verlangt, dat de schrijvers hunne stellingen tot de meest mogelijke waarschijnlijkheid opvoeren, door het bijbrengen van vroegere of nieuwe waarnemingen, die vertrouwen verdienen, voor zoo verre namelijk de verschillende deelen der vraag, uit derzelve aard, voor waarnemingen vatbaar zijn.

- CP 4. Daar het in de natuurkunde eene bekende waarheid is, dat zwaare zig in rust bevindende lichamen, met kleine kracht in dien stand kunnen gehouden worden, zoo is de vraag, of men van deze waarheid geen goed gebruik zoude kunnen maken met de bevrozene oppervlakte der rivieren door middel van ankers aan kettingen aan de bodem te hegten, en daardoor het ijs in eene langere staat van rust zoude kunnen houden, waardoor de massa werklooser, minder in hoeveelheid en vooral in deszelfs zamenhang (dat is door meerdere uitdooïng brosser geworden) minder tot oppakking geschikt, en later in beweging komende, het gevaar van ijssdammen, zoo niet geheel voorgekomen, ten minsten werkelijk vermindert zoude worden.

Indien men de voorgestelde vraage als mogelijk en nuttig om te worden in werking gesteld oordeele, zoude de vraag zijn:

Hoedanig zoude dezelve dienen ingerigt, 't getal ankers en kettingen, derzelve zwaarte, afstanden, de wijze van toeverzicht, de kosten. Of het vaste liggen van de rivier of rivieren, volstrekt over deszelfs geheele lengte diende plaats te hebben; dan of het genoegzaam zoude zijn, dat zulks hier en daar werd bewerktstelligd, en dan welke plaatsen daartoe voor de noodzaaklijkste dienen gehouden te worden ? Of er bij het aanvangen van de vorst ook voordeel van te trekken waare ? En eindelijk, zoo men deze vraag als niet uitvoerlijk oordeelde, dan op te geven om welke reden.

- CP 5. Welchen Einfluss haben die natürlichen (Flussaeste) oder die künstlichen (Schleusen, Überlässe, etc.) nach und nach bewirkten ableitungen eines Hauptflusses auf den hydrometrischen Zustand dieses Flusses, auf seine Mundung und auf die zuerst entstandenen Flussaeste gehabt ?

Die Beantwortung dieser Frage muss in 's besondere sich auf den Zustand der niederländischen Flüsse beziehen, und ist sich dabey auf die davon genauen Karten zu berufen.

Welke invloed hebben de natuurlijke (riviertakken) of kunstlijke (overlaten, sluizen enz.) trapsgewijze bewerkte afleidingen van eene rivier, zoo wel op deszelfs hydrometrischen toestand als op zijne uitstrooming, en op de vroegere reeds bestaande riviertakken ?

De beantwoording dezer vraag moet zig voornamelijk op de nederlandsche rivieren betrekken, en het is daarbij nodig, zich op nauwkeurige kaarten te beroepen.

- CP 6. Welke wijze van opbreking is de toepasselijkste aan de onderscheide heiden in dit Koningrijk ?

Men drage zorg van de ligging en de bijzondere eigenschap van den grond te bepalen.

- CP 7. Men vraagt de monographie der voornaamste soorten en variëteiten van vruchtboomen die in dit Koninkrijk gekweekt worden en de verschillende benamingen daarvan in de twee talen, fransch en hollands, aan te duiden.
- CP 8. Wat verandering ondergaan de spijzen gedurende hunne gaarwording ?
- CP 9. Daar niet alleen bij verschillende natiën, maar zelfs hier te landen tusschen de steden de handelwijze om schepen te roeyen of te ijken zoo onderscheiden zijn, dat niet zeldzaam daaruit de grootste twisten en processen ontstaan tusschen afladers, ontvangers en vervoerders van goederen en waardoor een groot nadeel aan den koophandel wordt toegebracht, zoo word gevraagd:
Welke zijn de handelwijze(n) die in de Nederlanden en bij de voornaamste zeevarende natiën worden gevolgd, om de schepen te roeyen of te ijken, dat is derzelve scheepslasten te bepalen ? En welke van deze handelwijze of een ander grondbeginsel kan in het algemeen, en in het bijzonder op natuur- en wiskundige gronden gezegd en bewezen worden, de beste en zekerste te zijn, alles in toepassing op de voornaamste koopmansgoederen welke voorkomen om te vervoeren ?
- CP 10. Word gevraagd eene natuur- en scheikundige beschouwing, op een zeer gemeenzamen en onderhoudenden trant van de voornaamste werkzaamheden, welke ter bereiding en bewaring onzer spijzen in onze keukens worden aangewend.
- CP 11. Kan van ons schoorsteen-roet op eene voordelige wijze ammoniakzout gemaakt worden ?
- CP 12. Is het voordelig het ruwe zout te zieden, gelijk te Tiel geschiedt, door rivierwater in plaats van zeewater ? Zoo ja, is dergelijk, met zoet water gezoden zout voor onze gebruiken even goed, als het op de gewoone wijze geraffineerde ?
- CP 13. Welke zijn de redenen, waarom het water in zommige huizen te Amsterdam en elders met lood besmet is, terwijl andere, in dezelfde buurt, alle omstandigheden gelijkstaande, vrij blijven ? Waar in bestaat die meerdere of mindere vatbaarheid van het lood voor oxydatie ?
- CP 14. Een scheikundig overzicht over de nieuwere ontdekte alkaloïden of planten loozouten, met eene algemeene opgaaf van derzelve ontdekking, bereiding, eigenschappen en bekende vermogens.
- CP 15. Zijn ook onze verschillende Nederlandsche voortbrengsels dienstbaar tot daarstelling van het gaslicht ? Zoo ja, is deze verlichting boven de gewone verlichtingsmanieren te verkiezen ? En hoedanig zoude dezelve hier te lande, hetzij tot verlichting van steden, vuurbakens of in het kleine tot verlichting van enkele huizen of vertrekken kunne worden ingerigt ?
- CP 16. Zoude er ook van de nieuwe werktuigen, om door middel van stoom of damp te verwarmen, vloeistoffen te doen koken en te bewerken, een geschikt gebruik in sommige fabrieken of bedrijven kunnen worden gemaakt ? Zoo ja, hoedanig kunnen dan deze, zoo eenvoudig mogelijk, worden ingerigt, en tot welke bedrijven het geschikst aangewend ?
- CP 17. Welke verbeteringen zijn er, naar de nieuwere gronden der scheikunde te maken in het daarstellen van een vermogend buskruit ? En kunnen in het algemeen ook van de nieuwere donderzilvers, chlorine zouten en dergelijke ter samenstelling van geschikte ontploffende poeders gebruik gemaakt worden ?

- CP 18. Daar volgens de nieuwere proeven van D'Arcet uit de beenderen, door middel van zoutzuur (chlorinewaterstofzuur), eene geschikte en zuivere lijmstof kan getrokken worden; Zoo wordt een practische opgaaf gevorderd, in hoeverre de daarstelling van deze lijm in het groote te vergelijken is, bij het gewone koken der beenderen of wel in eene Papiniaansche Pot, en in hoe verre deze lijm tot voedsel of ingrediënt in eenig handwerk, bedrijf of fabriek kan worden aangewend.
- CP 19. Daar ons Hollandsch loodwit door eene moeilijke en omslagtige bereiding door bloot-stelling van loodplaten aan azijnzure dampen in kleine aarde potten in een broeiende mestachtige stoffe wordt daargesteld. Zoo wordt gevraagd, of niet door eene meer eenvoudige werking van kunstwarmte deze verfstof kan worden verkregen, of ook wel door middel van oplossing van lood in zuren en nederploffing niet een gelijk voordeel en deugdzaamheid kan worden bereid ?
Is ook het houtazijn hier met voordeel in ons land daar te stellen ? Welk hout zoude daartoe te verkiezen zijn ? Hoedanig deze bewerking in te rigten en hoe deze azijn tot de zuiverheid van gewone azijn te bringe ? Met opgave van vergelijking tusschen den prijs en deugdzaamheid dezer met de andere gewone hier bereid wordende azijnen.
- CP 20. Daar de beweegkracht waarmede de stoommachines, derzelver verbazende uitwerkingen volbrengen, en door latere volmaking derzelver nut voornamelijk in Engeland de hoogste trap schijnt bereikt te hebben door toeëigening van de rondgaande beweging, welke dezelve eene eenparige werking, behoudens derzelver eigene snelheid, doen voortbrengen, zoo word gevraagd:
Welk is het beste middel aan stoomwerktuigen van zoodanig vermogen als vereischt word om waterraderen, staande, hellende of vijzelvormige op verschillende hoogte van opmaling tusschen de 12 en 60 duimen Rijlandsch = $3,13/21,57$ el zoodanig werktuigelijk zamenstel te vereenigen, dat dezelve beurtlings door stoom en door wind met gelijke uitwerkingen in gelijke tijden en evenredige krachten kunnen bewogen worden ?
- CP 21. Daar het thans algemeen schijnt aangenomen te zijn, en het ook genoeg door proeven bewezen is, dat het zoogenaamde Rattenkruid (Arsenicum album, audum arsenicosum) het meest vermogend middel is, om de zwamsoorten voor te komen of te vernielen, en men hiervan daarom een vrij algemeen gebruik begint te maken, waardoor in het vervolg de grootste rampen te wagten zijn, zoo voor kinderen, die dikwijls met gretigheid kalk en aarde eeten, als voor sommige huisdieren, plantsoenen en zelfs voor het water, hetwelk door filtrering door den grond zakt, en door oplossing een gedeelte hiervan naar de zoogenaamde wellen nedervoerd, zoo word gevaagd; in hoe verre behoort het Gouvernement dit toe te laten of te verbieden en welke regelen van voorzorg zouden er behooren te worden genomen, om het reeds gebruikte zoo min mogelijk schadelijk te maken, en voor het vervolg te wijzigen ?
- CP 22. Naardien zich in de maand November 1824, vele en gevaarlijke verzakkingen en doorkwellingen, langs meest alle de rivierdijken der Noordelijke Provinciën hebben verthoont, en het van belang is, dat degenen, aan wien de verdediging der dijken is toevertrouwd, volkomen en nauwkeurig met de middelen bekend zijn, welke moeten worden aangewend om de gevolgen dezer onheilspellende verschijnselen te voorkomen, vraagt het Genootschap:

Welke zijn de beste en meest geschikte middelen, om wanneer zich verzakkingen en gevaarlijke doorkwellingen aan de dijken onzer hoofd-rivieren vertoonen, derzelve voortgang te stuiten, en derzelve gevolgen te voorkomen ?

Men verlangt in de antwoorden op deze vraag de middelen die in verschillende omstandigheden, en bij onderscheide lokaliteiten zouden kunnen in aanmerking komen, voorgedragen en derzelve betrekkelijke waarde overwogen te zien, op dat hieruit eenen leidraad zoude kunnen worden ontwikkeld tot het geen, zoodra zich verzakkingen vertoonen, zoude behooren in het werk gesteld te worden.

- CP 23. Men heeft zedert verscheidene jaaren, aan de zuig- en pers-pompen onderscheidene vormen en zamenstellingen gegeven, waarvan sommige zeer vernuftig en kunstig zijn ingerigt: men verlangt eene oordeelkundige opgave van dezelve, en welke de opsteller der Verhandeling, naar zijn oordeel, voor de beste en vermogendste houdt ? Alsmede of een stel pompen, het zij zuig-of pers-pompen, aan een water-molen aangebragt, het voordeel zoude kunnen opleveren, om water, in evenredigheid van de wind-kracht, in zulk eene grootte, of, welligt, meerdere hoeveelheid op te brengen, als met de beste staande en hellende schepraden ?
- CP 24. Daar al zedert eenige jaren, de voordeelen, die men aan het hellende scheprad, boven het staande heeft toegeschreven, door sommige practici zijn in twijfel getrokken: zoo vraagt het Genootschap vooreerst, of er gegronde aanmerkingen zijn te maken op de proeven, welke sedert 1770 tot nu zijn in het werk gesteld, om beide schepraden in derzelve vermogen met elkander te vergelijken ? Ten anderen: of er geene middelen zouden kunnen worden aangewend, om zoo wel aan het staande scheprad als aan deszelvs opleider, zulke verbeteringen aan te brengen, dat, zoo bij een nauwkeurig onderzoek, de voorkeur aan het hellende scheprad gegeven, mogt blijken gegrond te zijn, dit staande scheprad, met het hellende gelijke voordeelen zou aanbrengen ?
- CP 25. Aangezien het, in vele werktuigen, een groot voordeel zou aanbrengen, indien men de stoom, welke dezelve in beweging brengt, in plaats van op een zuiger op een rad kon doen werken, zoo belooft het Genootschap eene premie van ... (weglating in orig.) aan den genen die een voldoende en proefhoudend model van zulk eene inrigting zal hebben ingeleverd, zóó echter dat de uitvoering van zulk een toestel niet moeilijker en kostbaarder zij dan de oprigting der gewone stoom-zuigers, en vooral geene grooten hoeveelheid van brandstof vereischt.
- CP 26. Peut-on, d'après les principes actuellement admis, expliquer d'une manière satisfaisante le mode dont l'eau existe dans l'air ? Sinon, quelle théorie, relativement à ce mode d'existence devrait on substituer à celle en vigueur ? On présentera, le moins possible, des conjectures et l'on s'attachera de préférence aux conclusions, qui résultent de faits, il est sous entendu, que les nouvelles vues, si l'on en présente, devront interpréter plus clairement que celles existantes, la production de l'ensemble des météores aqueux.
- CP 27. Quel est le mode de végéter propre aux différentes espèces d'arbres fruitiers en général et aux principales variétés de ces espèces en particulier ? On appliquera la connaissance de ce mode de végétation à l'économie horticole de ces arbres avec le but d'en améliorer le fruit. Les jardiniers instruits dirigent d'après ces caractères le traitement qu'ils sont subis aux arbres fruitiers confiés à leurs soins. La société, en proposant la question, a pour objet de faire accueillir les connaissances

déjà existantes à cet égard, et d'en faire acquérir d'autres à l'effet d'avoir la consignation par écrit et la rédaction en Corps de Science d'observations qui tiennent degrés à la physiologie pratique des plantes et intéressent, en l'éclairant, la culture raisonnée des arbres à fruit.

- CP 28. Waaraan moet het springen der stoomketels gewoonlijk worden toegeschreven, en door welke middelen op natuur- en werktuigkundige gronden berustende, men de daaruit, zoo vaak, voortvloeiende onheilen, geheel of gedeeltelijk, zoude kunnen voorkomen.
- CP 29. Het gebruik van stoomwerktuigen in ons vaderland, hoe langer hoe meer veld winnende en alzoo de juiste kennis van de uitwerking dezer werktuigen en van de voordeelen die zij boven anderen kunnen opleveren meer en meer belangrijk wordende, zoo vraagt het genootschap:
Welke is de voordeeligste inrigting van een stoomwerktuig tot het uitmalen en drooghouden van plassen en polders bestemd, en in welke gevallen is het gebruik dezer werktuigen boven dat der windmolens te verkiezen?
Het genootschap verlangt dat men onder andere onderzoekte of het voordeliger is door zeer krachtige werktuigen het water ineens tot op eene groote hoogte te brengen, dan wel door meerdere werktuigen van mindere kracht het water achterevolgens tot op mindere hoogten op te malen als mede welke toestellen zooals staande of hellende schepraden, vijzels enz. de geschikste zijn. Bij de onderlinge vergelijking dezer werktuigen zal men zoo wel de kosten der eerste inrigting als die van het onderhoud enz. in aanmerking moeten nemen, (en) door naauwkeurige berekeningen staven.
- CP 30. Naardien het door veelvuldige waarnemingen waarschijnlijk gemaakt is, dat onderscheidene zoo enkelvoudige als min zamengestelde zelfstandigheden die een bestanddeel der bewerktuigde ligchamen uitmaken of door dezelve worden afgescheiden, zoo als koolstof, phosphorus, ijzer, kalk, kali en keiaarde, niet als zoodanig in het voedsel aanwezig waren, maar door het levend ligchaam, het zij dier of plant, zijn voortgebracht, zoo vraagt het genootschap: welke der voornoemde en andere enkelvoudige zelfstandigheden moeten, op grond van stellige waarnemingen en proeven, als voortbrengselen van bewerktuigde ligchamen worden aangemerkt, welke daarentegen zijn als zoodanig, vooraf bestaande, uit het voedsel of van elders opgenomen?
- CP 31. Daar men zich tegenwoordig zeer veel ter ontsteking der vuurwapenen bediend van ontplofbare zouten als de chlorinezure potasch, het zogenoemde donderzilver en donderkwik met andere stoffen behoorlijk vermengd, - zoo is de vraag welke van deze zouten worden, ten dien einde, het best vervaardigd, met opgave van derzelve verschillende prijzen, deugden en nadeelen en gevoeglijkste mengsels, en wat bij derzelve aanwending en vorming tot dat oogmerk is in acht te nemen, hoe het gevaar van vervoer en andere ontploffingen van donder voor te komen en wat bij zulk een onderwerp nuttig kan geoordeeld worden.
- CP 32. Er wordt gevraagd eene geschiedenis der lijmbereiding en het onderzoek van de verschillende daartoe aangewende manieren, hetzij door eenvoudige uitkoking der dierlijke stoffen met water, of met stoom zonder en met drukking, of wel door middel van uittrekking der beenderen door middel van verdund zoutzuur met opgave van de naar verschillende oogmerken geschikte manieren, derzelve uitkomsten en verschillende eigenschappen en deugdzaamheden der verkregene lijmsorten, terwijl ook op de bleeking van deze stof zal moeten acht gegeven worden.

- CP 33. Daar men verschillende opgaven vindt omtrent de eigendommelijke zwaarten van tin en lood mengsels en dit veelal tot bepaling van derzelver waarde of doel bij daarstelling van maten of andere werktuigen daaruit vervaardigd vooral bij de orgelpijpen van de hoogste nuttigheid is, zoo wordt gevraagd: welke zijn de gewoonlijke middelen ter bepaling van het gehalte door aanwijzing van deze eigendommelijke zwaarte van genoemde tin en loodmengsels welke men voor de beste, eenvoudigste en zekerste moet houden en wat is daarbij ten opzichte van de verschillende gesmoltenen, uitgegotene en verkoelde mengsels op te merken, terwijl een proefondervindelijke tabel ter aanwijzing der verschillende zwaarte voor verschillende procentische gehalten hierbij verlangt wordt.
- CP 34. Daar van tijd tot tijd mineral wateren tot dagelijks of ook geneeskundig gebruik worden aangewend, en zelfs tot uitwendig gebruik bij baden somtijds aanzienlijke hoeveelheden van dezelve moeten gebezigd worden; zoo word gevraagd een opgave van eenige voorschriften ter kunstige bereiding der voornaamste kolenzuren, zoute, ijzerhoudende en zwavelwateren, en beschrijving van eenen eenvoudigen daartoe dienende toestel, en betrekkelijke vergelijking met de kosten en eigenschappen tegen de natuurlijke wateren van die samenstelling, welke wateren alsdan zoude dienen kunnen, om of ter vervanging van de natuurlijke wateren bij derzelver gebrek, of bij geringere kosten ter meerdere aanwending van dezelve te kunnen dienen.
- CP 35. Welke behoort de samenstelling te zijn van het koper, dat tot dubbeling der schepen moet gebezigd worden en welke zijn de beste en door de ondervinding aangeprezen middelen om de oxydatie van dit metaal door het zeewater en de daaruit voortvloeyende schade zoo veel mogelijk voor te komen ?
Het genootschap verlangt dat in de behandeling van dit onderwerp blijken worden gegeven, dat men juist bekend is met hetgeen hieromtrent in Engeland en in ons Vaderland is waargenomen, dat men door echte bewijsstukken tevens aantoot, dat en het koper en de beveiligingsmiddelen op eenen zeetogt hebben voldaan en dat men één Nederlandsch pond van dat koper inzende, dat men gebruikt heeft en het best keurt voor de dubbeling der schepen.
- CP 36. Comme les auteurs ne sont pas d'accord sur la composition du ferment, ni sur sa manière d'agir dans la fermentation soit vineuse soit panaire ou autre, on demande:
Quelle est la nature intime du ferment de différente origine et relativement à son origine quelles sont ses propriétés physiques et chimiques ? Est-il toujours identique quelle que soit la source d'où il dérive ? Quelle est sa manière d'agir dans les fermentations qu'il excite ? De quelle manière se multiplie-t-il pendant la fermentation du moût de bière et ailleurs ? En quoi diffèrent entr'eux le ferment d'ascension ou qui monte pendant que la liqueur saccharine fermente et celui de subsidence, ou qui dépose après que la fermentation est terminée ?
Le ferment est-il décomposé ou non pendant la fermentation et au cas de l'affirmatif que devient l'azote qu'il contient ? Comment le ferment se forme-t-il dans les fruits ? Quels changements subit-il pendant que le suc des fruits fermente ? Y-a-t-il des substances qui par leur manière de réagir sur les liqueurs saccharines simples peuvent être considérées comme des surrogats plus ou moins utiles de ferment ? En cas de réponse affirmative quelles sont ces substances en les classant d'après le rang qu'elles occupent pour cette propriété ?

- CP 37. Welke zijn de toevallen en het beloop van die kwaadaartige ontsteking welke nu en dan plaats heeft in het behandelen en openen der lijken vooral wanneer er bij den ontleder een wondje of ontvelling aan de vingers of de hand plaats heeft, wanneer en in welke omstandigheden heeft deze ziekte plaats en welke is de aart en natuur dezer ontsteking, waarin komt zij overeen en waarin verschilt zij van de onlangs eerst bekend geworden ontsteking en verzwering van het celwijze weefsel van den carbunkel na het behandelen van daaraan reeds afgestorven; van de roos uit andere scherpten voorkomende, van de slangen of adderen beet en die van spinnen of anderen insecten, welke zijn de beste middelen om dit toeval voor te komen en welke is de beste behandeling om dezelve te genezen ?
- CP 38. Quelles sont les recherches (sic) qui dans ces derniers temps ont été entreprises dans ce Royaume avec le but d'améliorer les diverses sortes de fruits, soit à pépin soit à noyau, et quels en ont été les résultats ? L'amélioration a-t-elle suivi une marche progressive ou s'est-elle bornée à changer la forme des fruits après l'avoir une première fois amélioré ? En quoi les changemens introduits ont-ils consisté pour chaque espèce de fruit et pour les plus distinguées parmi leurs variétés récemment obtenues ? Des principes de physiologie végétale avoués par l'expérience ont-ils présidé à ces recherches ou s'est-on sans direction abandonné à l'impulsion la nature ? En quoi consiste la variation des plantes en général et celle des arbres fruitiers en particulier ? L'art peut-il la déterminer et la modifier et s'il ce peut en quoi et par quels moyens ? En d'autres termes, sur quoi la variation des fruits est-elle fondée ? Quelles espèces d'arbres fruitiers ont subi les variations les plus notables, quelles promettent de les continuer le plus longtemps ? La marche de l'amélioration se rallanti-t-elle ou s'accélère(-t)-elle à mesure qu'on avance dans les recherches ? Les améliorations se portent-elles sur les vices de l'arbre comme sur ceux du fruit. Quels vices sont à corriger dans l'un et l'autre ? Quelle direction doit-on suivre dans le choix des graines pour ces expériences principalement quant à l'origine de ces graines et la qualité du fruit qui les fournit ? Y-a-t-il de l'avantage à poursuivre les recherches (sic) d'amélioration sans les interrompre ou peut-on sans inconvénient les discontinuer pendant plus ou moins longtemps ? Quelle est sous les divers rapports la règle de conduite à suivre par celui qui voudrait continuer répondre ou commencer les recherches sur l'amélioration des fruits ? Quelles sont les précautions de propagation et de culture à prendre afin de maintenir les fruits nouveaux dans leur supériorité sur les fruits anciens ? En d'autres termes, comment doit-on faire pour empêcher, le plus longtemps possible, les fruits améliorés de se détériorer à leur tour ?
- CP 39. Het is bekend dat de koorn-, aardappel- en andere brandewijnsoorten, maar vooral de twee eerste door het aanwezen eener vlugge olie bekend onder den naam van Fuselolie die in dezelve opgelost en dus zeer naauw aan deze geestige vloeistoffen verbonden is, eenen zeer onaangename reuk en smaak bezitten, vooral wanneer dezelve met waterdeelen vermengd, op den gewonen graad van sterkte zich bevinden. Bekend ook zijn onderscheidene soorten van zuiveringsmiddelen, die, met meer en minder goed gevolg gebezigt worden zoo wel om genoemde Fuselolie op te slorpen als te ontleden als ook om aan genoemde brandewijn soorten die aangename geur en zuivere smaak mede te deelen die aan de geestige vloeistof der vruchten van den wijngaard eigen is. Hoezeer men het nu in dit opzigt reeds zeer ver gebragt heeft door aanwending van planten kool, dierlijke kool, vooral die der bloedloog, chlorinkalk, olijvenolie, amandelmeel, azijnaether enz. is echter de zuiveringswijze nog niet tot dien staat van volkomenheid gekomen, dat dezelve weinig te wenschen overlaat in tegendeel toonen de gezuiverde producten in den handel dat niet alleen

het eene destillaat in zuiverheid merkelyk verschilt van het ander en door vermenging met water, merkelyke sporen van Fuselolie verraadt; maar ook dat niet zelden ter verkrijging van den eigentlijke brandewijn reuk en smaak vreemde zoo geene schadelijke inmengselen worden aangetroffen. Ten einde nu de bovengenoemde inlandsche producten der geestige gisting tot dien trap van zuiverheid te brengen, dat dezelve in alle opzigten, zoo wel voor genees- en scheikundig als voor fabriekmatig en huishoudelyk gebruik, zonder onderscheid de plaats kunnen innemen van den wijngeest des druivensaps zoude de uitschrijving der volgende prijsvraag welligt niet onbelangrijk zijn.

Is de tot nu toe gevolgde zuiveringswijze van den koorn- en aardappelbrandewijn en andere zoogenaamde brandewijnsoorten nog niet vatbaar voor verbetering zoo dat, door een ander gewijzigd gebruik van de kool, chlorinkalk enz. en door een naauwkeurig onderzoek naar het kortelings tot dit einde aangeprezen gebruik van olijvenolie en amandelmeel van vruchtpitten waar de olie is uitgeperst, of door aanwending van andere tot nu toe niet gebezigd wordende middelen, uit de genoemde soorten van wijngeest der Fuselolie door opslorping, vastlegging of ontleding geheel en al kan worden weggenomen en wel zoodanig dat deszelfs aanwezen even zoo min in merkelyk verslapten als in sterken wijngeest zich openbaart en kunnen er bovendien nog onschadelijke middelen worden aangewend om aan die gezuiverde wijngeest soorten, dien aangename reuk en smaak mede te deelen welke den wijngeest van den wijnstok zoo kennelyk onderscheidt?

De beantwoording dezer vraag behoort op goede chemische gronden te rusten en men behoort zoo wel te letten op den waren aart en de eigenschappen van de zoogenaamde Fuselolie en op derzelver aanwezigheid hetzij als educt der plantaardige zelfstandigheid, hetzij als product der geestige gisting als op de wijze hoedanig de bedoelde zuiveringsmiddelen op de geestige vloeistofwerken, hetwelk vooral met betrekking tot de chlorinkalk van belang is.

Tevens behoort de op te gevane zuiveringswijze niet alleen op kleine hoeveelheden maar op fabriekmatige bewerkingen, op de eenvoudigste wijze te kunnen worden toegepast.

- CP 40. On demande d'indiquer une méthode propre à mesurer les quantités de lumière qu'en voie une même côté du ciel aux differens instans du jour aux différentes époques de l'année. On désirerait de plus avoir les résultats de plusieurs séries d'experiences comme applications de la méthode demandée.
- CP 41. Over de inductie der electriche stroomen, opgewekt door gewone electriciteit, galvanismus, electro-magnetismus en thermo-electriciteit, in verband inzonderheid met de daaromtrent genomene proeven door Dr. Faraday in Engeland en laatstelyk door Prof. Henry in Noord-America.
- CP 42. Over de toepassing van het electromagnetismus op werktuigkunde en bewegkracht, naar aanleiding der daartoe in het werk gestelde pogingen in Noord-America, Engeland, Duitschland en Rusland, met gepaste overwegingen omtrent de bestaande waarschijnlijkheid of onwaarschijnlijkheid, dat deze werking eenmaal met voordeel den stoom zal kunnen vervangen, zoo al niet in het groot, ten minste in het middelmatige, en omtrent de beginselen, welke men tot dat einde, bij de vervaardiging der toestellen, zoude behoeven in acht te nemen.
- CP 43. Etudier les variations de températures que les jours et les saisons produisent à différentes profondeurs en terre en à différentes hauteurs dans l'atmosphère, et examiner s'il existe quelque loi de continuité.

- CP 44. Welke verschillende gevoelens aangaande den aard van elk der zoogenaamde onweegbare stoffen in het bijzonder zijn er, van de vroegste tijden af tot op den tegenwoordigen tijd toe, geopperd geworden, en kan men, op grond onzer tegenwoordige kennis, thans met eenige zekerheid aannemen, dat zij alle wijzigingen zijn zouden van een en hetzelfde beginsel? Zoo ja, welke gronden kunnen een dusdanig gevoelen staven, en welke daadzaken kunnen aangevoerd, om tot den aard van dit algemeen beginsel te besluiten?
- CP 45. Wat heeft men te verstaan door het zoogenaamde "Dry rot" of de drooge vervuring of rotting van het hout? Welke is de oorsprong en het wezen van dezelve? Welke middelen heeft men aangewezen om dit kwaad te voorkomen of in den voortgang te stuiten? Wat heeft de ondervinding tot dus verre aangaande het hier middelen geleerd? En laat het zich à priori op goede gronden veronderstellen, dat dezelve duurzaam aan de verwachting zullen voldoen?
Het Genootschap zal, bij het toewijzen van den prijs inzonderheid die verhandelingen in aanmerking nemen, welke bij het wel behandelen der bovengemelde punten, eigene en deugdelijke ondervindingen der schrijvers bevatten.
- CP 46. Welk is het beste middel om het hout van de spoorwegen voor verrotting te bewaren? Men verlangt daarbij opgegeven te zien wat de ondervinding omtrent Kyan's middel en dat van anderen heeft aangetoond, en tevens een zoodanig middel te zien voorgeschreven, dat bijzonder voor spoorwegen als het doelmatigste, toepasselijkste en goedkoopste kan worden geacht.
- CP 47. Men vraagt eene op de nieuwste proeven gegronde beschouwing van de kracht en sterkte der verschillende bouwmaterialen, mitsgaders eene gedetailleerde en beredeneerde prijslijst bij de kubiek(e) el of bij de strekkende el, of ook bij de vierkante el oppervlakte (naar mate van de verschillende soorten van werken) berekend, van allerlei soort van werkzaamheden, die bij het maken van wegen, kanalen en verdere waterwerken, alsmede van gebouwen kunnen voorkomen.
- CP 48. Jusqu'à quel point la prédilection, dont déjà depuis quelque temps la physique spéculative jouit sur la physique expérimentale, a-t-elle nui aux progrès de cette dernière, et quels seraient les moyens de remédier au mal? On indiquera les branches et les parties de branches, qui ont le plus souffert.
- CP 49. En quoi le moyen de la substitution est-il différent des moyens ordinaires pour le changement de composition des corps? Quel est le mode dont cette opération s'exécute? Ou la substitution d'un principe à un autre principe, de chlore p.e. à de l'hydrogène, est-elle immédiate (remplacement direct du principe enlevé par le pareil du principe enlevant) ou bien se fait-elle avec l'intervention d'une autre opération? Dans l'hypothèse affirmative, de quelle nature pourrait être cette opération? Et quel serait le genre de secours qu'elle pourrait prêter à la substitution? Est-on sans espoir de découvrir entre les caractères chimiques de l'hydrogène et du chlore un rapprochement qui par diminuer l'aversion qu'on montre à regarder ces deux principes comme se représentant mutuellement.
- CP 50. Qu'entend-on par parafaction des corps et en quoi consiste cette opération? Quelle doit être la condition d'un corps sous le rapport de sa composition, ou quels principes un corps doit-il indispensablement contenir pour pouvoir être parafié? Peut-on dès à présent hazarder une

conjecture sur le mécanisme, soit physique, soit chimique, qui prête la main à cette opération ou, pour s'exprimer autrement, de quelle sorte de réaction dépend la parafaction ? Peut-on à cet égard puiser une induction dans la manière dont le déparafaction est connue s'effectuer ? Ou l'une opération est-elle assez l'inverse de l'autre pour que les deux puissent, quant à la cause, mutuellement se contrôler ? La seconde est-elle la synthèse de la première ? En un mot, ce que celle-ci a détruit, est-il rigoureusement reconstruit par l'autre ? Se fait-il des parafactions et des déparafactions par la voie humide comme par la voie sèche et en ce cas quelles sont-elles ? Et les muses qui sont naitre et cesser les unes et les autres sont-elles les mêmes ? Peut-on appeler antiparafaction, changement contraire de celui qu'introduit la parafaction, les phénomènes que le sulfure(?), le phosphore, l'arsenic oxidé et les autres corps présentent, lorsqu' après leur fusion un froid brusquement appliqué les ramènes(?) à la concrétion ?

- CP 51. Da die Ansichten über das jährliche Steigen oder Herabsinken der allgemeinen Meeresfläche sehr verschieden sind, so wünscht man sichere Beweismittel für das Steigen und für das Fallen der allgemeinen Meeresfläche zu erfahren, welche allein diese Frage zur Entscheidung bringen können.
- CP 52. Daar het door ondervinding gebleken is dat boomen, in de nabijheid van gaspijpen geplaatst, daarvan een zeer nadeeligen invloed ondervinden, zoodat zij in een kwijnenden toestand geraken en eindelijk wegsterven, verlangt men te weten, welke soort van boomen daardoor het minst worden aangedaan, en opgave der middelen, die in 't algemeen zouden kunnen worden aangewend om dit kwaad voor te komen.
- CP 53. Daar de omwentelings-elementen der zon naar Lalande, Laugier, Böhm, nog te zeer uiteenloopen, zoo wenscht het Genootschap deze uit een nieuwe reeks van waarnemingen nauwkeuriger bepaald te zien.
- CP 54. De keibestrating in de meeste steden van ons land in gebruik zijnde, hoewel het kostbare van aanleg en onderhoud niet is te ontkennen, zoo vraagt men, daar zich thans nieuwe bezwaren tegen deze wijze van bestraten voordoen, bestaande onder anderen in het gedurige opbreken voor gas- of voor waterbuizen,
- 1e. Welke andere middelen tot bestrating zijn er buiten 's lands en wat leert de ondervinding in vergelijking met de keibestrating dienaangaande ?
 - 2e. Zoo de keibestrating voor ons land als de meest geschikte moet behouden blijven, op welke wijze zoude men dan in de gedurige bezwaren van knippen en kuilen, ontstaande door het onophoudelijke opbreken enz., der straat kunnen voorzien ? Zonder telkens gedeeltelijk de passage te stremmen. Of zoude men deze knippen of kuilen door eene andere wijze van bestraten te volgen, kunnen voorkomen ?
- CP 55. De kennis, die wij van de Nederlandsche bouwgronden bezitten, is, met zeer weinige uitzonderingen, geheel empirisch. Men kent en onderscheidt die niet anders en niet beter dan de gewone boeren, en meer wetenschappelijke bijzonderheden betreffende den bouwgrond, die wij in Nederlandsche werken opgenomen vinden, zijn allen aan het buitenland ontleend. Over de ware oorzaak van vruchtbaarheid en onvruchtbaarheid der Nederlandsche gronden is zeer weinig bekend, terwijl het weinige dat men daarvan geopenbaard heeft, zoo verspreid is uitgegeven, dat zulks in het bereik van slechts zeer weinigen ligt.

Het B.G. wenscht het zijne bij te dragen om in die leemte te voorzien en zal daartoe aan een geleerde de taak opdragen, de noodige kosten voor zijne rekening nemende, om een groot aantal Nederlandsche bouwgronden, uit alle oorden van het vaderland opgezameld, te onderzoeken en daarvan de wetenschappelijke beschrijving op te maken.

Het G. verlangt dat er eene zoo groote verscheidenheid van Nederlandsche bouwgronden worde onderzocht, dat daarbij elke landbouwkundig te onderscheiden bouwgrond vertegenwoordigd zij. De gronden zullen onderzocht en beschreven dienen te worden ten opzichte van hunnen geologischen oorsprong en betrekking tot den ondergrond, de scheikundige zamenstelling, de natuurkundige eigenschappen, hunne betrekking tot den landbouw en hunne betrekkelijke geldswaarde.

- CP 56. Men verlangt een nieuw onderzoek naar den gang der vloedgolf in de Noordzee, de Zuiderzee en het Kanaal met de aanliggende zeeboezems. Eene juiste opgaaf van de diepte op de verschillende punten, van den vorm en het verloop van den bodem en van de betrekkelijke rigtingen der openingen van de onderscheidene havens zal hoogst welkom zijn, dewijl daaruit alleen aanleiding kan worden geonomen tot theoretische onderzoekingen.
- CP 57. Sedert geruimen tijd wordt er gesproken over een langzaam zakken, gedurende den historischen tijd, waaraan de bodem van Nederland en wel bepaaldelijk het zee-alluvium onderhevig zoude zijn. Hoewel dit zakken door velen als geheel uit de lucht gegrepen en als niet bestaande wordt beschouwd, zoo blijft er evenwel nog twijfel of sommige verschijnselen niet ontegenzeggelijk zulk een zakken aantoonen. Het Bataafsch Genootschap verlangt, dat die zaak opnieuw worde onderzocht, dat men de tot dusverre waargenomene verschijnselen op nieuw grondig beoordeelt en, zoo mogelijk, nieuwe waarnemingen verzamelt die licht over deze zaak kunnen verspreiden. Vooral ook verlangt men de beoordeeling van de verschijnselen, die op de kusten van Groot-Brittanje en Frankrijk en in Vlaanderen, tot de meening gebragt hebben dat hier een zakken, elders een rijzen van den bodem in den historischen tijd plaats heeft gehad of nog voortdurend plaats heeft.
- CP 58. De meeste torens in ons land zijn voorzien van inrigtingen om den tijd en de windrigting aan te wijzen. Voor de meteorologie en voor hare steeds toenemende toepassing op het dagelijksch leven ware het belangrijk, zoo bij deze aanwijzingen ook nog die konden gevoegd worden van den luchtdruk en de temperatuur. Het G. verlangt alzoo: Eene uitvoerige beschrijving, opgehelderd door teekeningen of modellen van inrigtingen, waardoor de luchtdruk en de temperatuur op torenspitsen konden worden aangewezen. De inrigting voor den luchtdruk mag berusten op de werking van den barometer of van de aneroïde in den algemeenste zin opgenomen. Zoo ook mag de temperatuuraanwijzing verkregen worden door de uitzetting van kwik of door die van andere stoffen. De aanwijzingen zelve moeten op zoo groote schaal plaatshebben dat de aflezing minstens even gemakkelijk geschiedt als voor den tijd. Zelfs zoude het een groot voordeel zijn, indien de aflezing ook voor omliggende plaatsen mogelijk ware. Men zal hierbij in het oog moeten houden, dat de inrigting geen uiterlijken misstand mag veroorzaken, en dat de reeds bestaande kruisen, windvanen enz., indien zij tot de aanwijzing worden dienstbaar gemaakt, dus zoo min mogelijk moeten gewijzigd of veranderd worden. Eindelijk zal bij de windvaan nog eene inrigting moeten gevoegd worden, waardoor de aflezing van de windstreek scherper kan geschieden dan tot nu toe meestal mogelijk is.

- CP 59. Het G. verlangt een nauwkeurig onderzoek of het geleidend vermogen van metalen voor den galvanischen stroom, afgezien van allen invloed der temperatuursverhooging, welke natuurlijk ontstaan moet, ook niet afhankelijk is van de intensiteit van den stroom. Het kwik schijnt bijzonder een voor dit onderzoek geschikt metaal te zijn.
Het G. stelt zich voor dat dit onderzoek, bij aldien het eene positieve uitkomst leverde, veel nut zou kunnen stichten, dewijl het veel verwarring zoude doen ophouden en ook voor het vervolg veel verwarring zoude voorkomen.
- CP 60. Het G. verlangt te weten hoeveel oplosbare en onoplosbare stoffen jaarlijks door het Lobith in ons vaderland door het water worden ingevoerd: tevens met opgave der chemische samenstelling.
- CP 61. Bij de steeds dringende behoefte aan zuiver drinkwater in onze groote steden heeft de ontdekking groote waarde, dat in sommige gevallen door diepe boorputten of door Norton's heiputten zuiver water te bereiken is, op plaatsen, waar de gewone welputten slechts bedorven water opleveren. Er zijn thans zoovele van die putten geboord en geheid, dat men door een opzettelijk chemisch en microscopisch onderzoek der doorboorde gronden wel tot de beantwoording der vraag zal kunnen geraken, in welke geologisch en mineralogisch te bestemmen laag dat zuivere water gevonden wordt, en aan welke voorwaarden deze laag en de bovenliggende lagen moeten voldoen, om daaruit te kunnen besluiten tot het aanwezig van zuiver water in den ondergrond.
Het G. looft uit ... (weglating in orig.) voor de beste beantwoording van die vraag, en dat wel met betrekking tot de steden, die op de verschillende geologisch onderscheiden gronden, die in Nederland voorkomen, gelegen zijn.
- CP 62. Daar er ongelijkheid in het steenkoolgas van verschillende fabrieken wordt waargenomen en sommige gedeelten van de gasfabrykaadje en het gasgebruik nog toelichting behoeven, wenscht men de gasfabrykaadje in het algemeen en onder anderen de volgende punten, waartoe betrekkelijk meer in bijzonderheden uiteengezet te zien, als:
De samenstelling van het lichtgas.
Het scheikundig onderzoek van hetzelfde.
De lichtsterkte.
De nadeelen van het gas en de middelen daartegen.
De lekkaadje van gaspijpen.
Het meten van gas.
Bij de behandeling dezer punten verlangt men onder anderen: 1e. eene duidelijke verklaring der feiten of handelwijzen; 2e. aanwijzing van de middelen en wegen om in elk geval de meeste volkomenheid te bereiken; 3e. bepalingen die met dat doel in kontrakten tot het aanleggen van gasfabrieken, met den aankleve van dien, kunnen opgenomen worden; en 4e. een ontwerp van wettelijke bepalingen die betrekkelijk gas wenschelijk te achten zijn.
Men verlangt het antwoord op deze vraag zoo ingerigt te zien, dat hetzelfde kan dienen als vraagbaak voor hen, die beroepshalve met het gas iets te maken hebben.
- CP 63. Er wordt gevraagd eene duidelijke en zoo veel mogelijk volledige uiteenzetting der werktuiglijke, natuur- en scheikundige invloeden van middenstoffen, lucht, water enz. en andere lichamen, waarmede de gewone bouwmaterialen naar mate van hunne aanwending in aanraking komen en zulks enkel in betrekking tot de duurzaamheid der materialen. Tevens verlangt men eene natuur- en scheikundige toelichting van de werking,

- welke twee of meer materialen, die in elkanders nabijheid in zoet of zout water, in vochtige lucht enz. geplaatst zijn, op elkander uitoefenen. Uit een of ander wensch men maatregelen van bestuur, om in het werkdadige de duurzaamheid en het doelmatig gebruik der bouwmaterialen te bevorderen, afgeleid te zien.
- CP 64. Daar niet alleen de verouderde gebrekkige toestand der maatschappij, maar ook de betrekkelijk geringe kennis van het land de welvaart en de ontwikkeling der Kolonie Suriname tegenhouden of belemmeren, kan het niet dan wenschelijk geacht worden pogingen aan te wenden om tot eene meer volledige kennis van dat belangrijk gewest te geraken. Dientengevolge wordt gevraagd: door welke middelen en langs welke wegen men de ontbrekende kennis van den bodem en de flora van Suriname in die mate kan verkrijgen als vereischt wordt voor ontwerpen van volkplanting, landbouw, nijverheid en koophandel. Men houde hierbij in het oog, dat niet enkel eene natuurhistorische kennis wordt bedoeld, maar ook een onderzoek naar alles wat voor het opgegeven doel noodig is te weten, in den ruimsten zin genomen. Men verlangt een ontwerp dat zoo bepaald is, dat, wanneer er mede wordt ingestemd, er niets aan ontbreekt om tot de uitvoering over te gaan dan aanwijzing van de noodige gelden en benoeming van personen.
- CP 65. Het gebruik van electriche constante batterijen neemt meer en meer toe. De voorwaarden, waaraan deze batterijen moeten voldoen, hangen van het werk af, dat de batterijen moeten verrigten; dit wordt dikwijls uit het oog verloren en de een keurt eene constante batterij goed, die door een ander wordt afgekeurd. Al naarmate een electriche stroom moet dienen voor het telegraafstelsel van Morse, Hughes enz. voor electriche kloksignalen langs spoorwegen, voor huisschellen en dergelijke doeleinden, voor physiologisch gebruik, voor physische en astronomische waarnemingen enz. zullen waarschijnlijk verschillende soorten van constante batterijen noodig zijn. Het G. vraagt eene gemotiveerde opgave der verschillende constante batterijen, die voor ieder doel het geschikst zijn.
- CP 66. Het valt niet te betwijfelen, dat de luchtgesteldheid van Holland ten aanzien van warmtegraad, vochtigheid, hoeveelheid gevallen regen en aantal onweersbuien verandering heeft ondergaan en alsnog zal ondergaan ten gevolge van verandering in bebouwde polders van de groote waterplassen: het IJ, het Haarlemmermeer, de Zuidplas en de plassen van Kralingen. Een gouden eerepenning wordt uitgelooft voor de meest volledige bepaling der grootte en van den aard dier verandering.
- CP 67. Een gouden eerepenning wordt uitgelooft voor de beantwoording der vraag: Welke veranderingen in de luchtgesteldheid van Holland heeft men te verwachten van het bezetten der zeeduinen met opgaand hout, bepaaldelijk met dennenboschen, zooals in de laatste halve eeuw geschied is omstreeks Arcachon bij Bordeaux en in Jutland? Welken invloed zou dit uitoefenen op den toevoer van water naar de duinwaterleidingen van Amsterdam en 's-Gravenhage.
- CP 68. Het G. looft zijne gouden medaille uit in eene premie van ... (weglating in orig.) honderd gulden voor de vervaardiging van een meteorograaf met overseining, volgens het door den Hoogleeraar Von Baumhauer in de Archives Néerlandaises des Sciences exactes et naturelles, Dl. IX afl. 3 voorgestelde beginsel.

In hoeverre is een aanwijzing van het eeds
bestaande in andere plaatsen, van onstand aan
te bewijzen, en welke wijzigingen, - behalve die
van plaatselijke aard, zijn daarbij aan te raden.)
1874. Voorgesteld door den Heer J. van der Fosse

Passage uit het register van ontwerp-prijsvragen.
(Arch. Bataafsch Genootschap, inv.nr. 47).

Deze meteorograaf zal minstens de veranderingen van de luchtdrukking (liefst door een gecompenseerde weegbarometer), van de temperatuur (door een metaalthermometer), van de windrigting en van de windsnelheid moeten aangeven.

- CP 69. Het Genootschap vraagt: Een wetenschappelijk vergelijkend onderzoek van eenige vezelstoffen van verschillenden oorsprong en herkomst, wat betreft sterkte en veerkracht. Vooral de nieuwere vezelstoffen uit den Indischen Archipel ingevoerd, die voor de Industrie van belang kunnen worden, moeten in het onderzoek worden opgenomen. Minstens 24 soorten of monsters verlangt men behandeld te zien.
- CP 70. Het Genootschap vraagt: Een wetenschappelijk onderzoek over de opzui-
ging van natuurlijk vloeibaar of gesmolten vet in bundels van verschillende
vezels en met verschillende oplossingen gedrenkt. Het doel is: eene
wetenschappelijke behandeling te erlangen ten behoeve van de fabricatie
van kaarsenpitten. Vooral moet hierbij ook op de temperatuur der
vetsoorten worden gelet.
- CP 71. Daar velen van afluigen of oosten wind den gunstigen invloed, die
daarvan op de beneden-rivieren ondervonden wordt, ook verwachten voor
den afvoer van hoog opperwater van de boven-rivieren, en het wenschelijk
is uit te maken of die meening op ervaring berust dan wel voortvloeit uit
onbekendheid met de ware oorzaak der hooge waterstanden op de boven-
rivieren, Zoo verlangt men:
Een overzicht van waarnemingen en daaruit getrokken resultaten, tenein-
de kunne worden uitgemaakt of en tot hoever boven het punt waar eb en
vloed zich op de Nederlandsche rivieren doet gevoelen, bij open water de
richting en de kracht van den wind invloed uitoefenen op den waterstand.
- CP 72. Daar in slechte gronden de kosten van fundeeringen een zeer groot deel
bedragen der gelden voor den bouw dier werken aangewezen en dikwerf
die fundeeringen blijken onbestand te wezen, Zoo wordt gevraagd:
"Welke zijn de voorzorgen hier te lande in acht te nemen bij het maken
van fundeeringen in slechte gronden?"
"Welk verband bestaat er tusschen den aard dier gronden en de keus der
toe te passen fundeering?"
"Wat heeft de ondervinding geleerd bij verschillende werken, die hier te
lande op onvoldoende fundeeringen zijn aangelegd, en welke lessen zijn
daaruit voor de toekomst te trekken?"

- CP 73. Daar de veiligheid der bemanning van schepen een eerste vereischte is om van die bemanning de diensten te kunnen bekomen, noodig voor het behoud en den veiligen overtocht van schip en lading,
Zoo vraagt men in verband hiermede:
- a. Is het wenschelijk hier te lande op de schepen duidelijk uitwendig zichtbare merken aan te brengen als grens van de neerlading der vaartuigen, -zoo ja, - waar moeten die worden aangebracht bij de verschillende soorten van zee- en rivier-vaartuigen, en in hoeverre is het in Engeland gebruikelijke Plimsollmerk hiertoe aan te wenden ?
 - b. Welke stoffen geven aanleiding tot zelf-ontbranding in de lading en hoe kan hierin worden voorzien en het noodige onderzoek, ook gedurende de reis, worden ingesteld en het gevaar worden afgewend, zonder tot lossing der lading over te gaan ?
 - c. Welke stoffen behooren, om het overwerken der lading bij stormweêr tegen te gaan, niet in massa vervoerd, doch in kisten en balen enz. verpakt te worden, en hoe kan zulks geschieden zonder de kosten buitensporig te verhoogen of te groot tijdverlies te veroorzaken ?
- CP 74. Het electricisch orgaan, voorkomende bij den Torpedo, de Gymnotes en eenige andere visschen, verdient zeer de aandacht van natuur-onderzoekers, zoowel uithoofde van de zeer bijzonder krachtige werking (in vergelijking met de kunstmatige electricische apparaten) als om de voortreffelijke isolatie te midden der geleidende vloeistoffen. Hoewel nu de anatomische inrichting en de aard der voortgebrachte werking het onderwerp van vele onderzoekingen hebben uitgemaakt, is daarentegen omtrent de oorzaak der electriciteits-ontwikkeling van het genoemde orgaan weinig bekend en de vraag rijst of deze ook zou toe te schrijven zijn aan scheikundige veranderingen in de protoplasma-zelfstandigheid. Er wordt alzoo gevraagd:
"Eene reeks van proefnemingen, die in staat zouden kunnen stellen bovenstaande opvatting te beoordeelen".
- CP 75. Door verschillende omstandigheden, onder anderen door het afsnijden van bochten en het uitroeien van bosschen, komt het water uit de bovenrivieren in korter tijd dan voorheen hier te lande. De rivierstanden zijn in de laatste jaren hooger dan vroeger geweest. Het gevaar van hoog opperwater en ijsgang, vooral op den Neder-Rhijn en Lek is toegenomen.
"Op welke wijze kan het gevaar van hoog opperwater en ijsgang op den Neder-Rhijn en Lek verminderd worden ?"
- CP 76. Het Genootschap vraagt:
"Eene verhandeling waarin duidelijk uiteengezet is met welken graad van waarschijnlijkheid men de onderlinge plaatsing heeft bepaald van atomen of atoomgroepen, die in den benzolkern voor waterstof-atomen gesubstitueerd zijn".
- CP 77. Het Genootschap vraagt:
"Eene verhandeling, de resultaten bevattende van een onderzoek over den telefoon of den microfoon".
Het wordt aan den bewerker overgelaten slechts een dezer instrumenten of wel beide te behandelen.
Eveneens blijft hij geheel vrij in het kiezen van de richting, die hij bij zijn onderzoek wil inslaan, en kan hij bijv. naar goedvinden de verklaring der werking van telefoon of microfoon, hunne toepassing voor practische doeleinden, of de diensten, die zij bij wetenschappelijk onderzoek bewijzen kunnen, tot hoofd-onderwerp van zijn arbeid maken.

- CP 78. Er wordt gevraagd eene topographische en geologische beschrijving van het eiland Timor, zoowel van het Portugeesche als van het Nederlandsche gedeelte, toegelicht door kaarten en proffilen. Vereischte is, dat het verslag niet alleen alles bevat, wat door vroegere onderzoekers op geologisch gebied van het eiland Timor bekend werd, maar tevens dat het berust op nieuw, persoonlijk onderzoek door den schrijver.
- CP 79. Verlangd wordt een onderzoek naar het electricisch geleidingsvermogen door bestraling opgewekt in niet geleidende kristallen, georiënteerd naar de volgende vraagpunten:
- Geven de verschijnselen steun aan de onderstelling, dat er voor de electronen - behalve gesloten banen rondom vaste punten in het atoomraster-ook bevoorrechte banen zijn, die zich door het raster heenslingeren ?
 - Is het mogelijk, dat een electron, door de bestraling tot geleidings-electron gemaakt, door een uitwendig veld aangedreven wordt ? Kan het daarbij voldoende energie vergaren om zelf een ander gebonden electron voor de geleiding vrij te maken ?
 - Welk licht werpen de waargenomen verschijnselen op de electriciteitsbeweging in supra- en in gewone geleiders; voorts op de electriciteitsgeleiding in vaste lichamen door de beweging van positieve ionen ?
- CP 80. Gevraagd wordt een onderzoek naar de rol, bij versnelde beweging van materie of haar onderdeelen, vervuld door partieele (aether-)medesleping van Fresnel.
- CP 81. Gevraagd wordt een onderzoek naar den invloed van tabaksgebruik der ouders op lichamelijke ontwikkeling der kinderen.
- CP 82. Een studie te maken van de wijzigingen, welke de eigenschappen der bladeren van verschillende variëteiten van Nicotiana (de tabaksplant) ondergaan onder natuurlijke invloeden en door toepassing van kunstmiddelen.
- CP 83. Gevraagd wordt een nauwkeurig onderzoek over de gasbinding in Haemocyanine houdend bloed; a. de hoeveelheid zuurstof per gr. koper; b. de dissociatiekromme van Haemocyanine; c. de buffering van het koolzuur; d. de samenwerking van koolzuur en zuurstof.
- CP 84. Hoe past de viscoïde tonus van de spieren van holle organen, of van dieren, welke (in) hunne organisatie op holle organen lijken, zich aan verminderde lengte van deze spieren aan ?
- CP 85. Welke factoren beheerschen de uitputting van de zuurstof uit de long bij dieren met inconstanten alveolair gasdruk ?
- CP 86. De herkomst onzer voornaamste gekweekte boomsoorten uit de groep der Monochlamydeae (eiken, populieren, iepen, enz.) en het genetisch verband binnen ieder geslacht. Critisch litterarisch overzicht, zooveel mogelijk getoetst aan levend en gedroogd materiaal in de natuur, parken, buitenplaatsen, botanische tuinen, kweekerijen, herbaria, enz.
- CP 87. Men verlangt een zelfstandig onderzoek over de substantia nigra en haar verbindings met het overige gedeelte van het zenuwstelsel. Dit onderzoek kan in vergelijkend anatomische, embryologische, experimenteel-anatomische of klinische pathologische richting of in alle gewenschte richtingen plaats vinden, maar moet een samenhangend overzicht over de anatomische beteekenis dezer kern geven.

- CP 88. Levend weefsel doordringen Röntgenstralen, zoowel als oranje, roode en verdere stralen met een doordringend vermogen, hetwelk voor laatstgenoemde golflengte (l) of afnemende frequentie: n, grooter, voor Röntgenstralen daarentegen hiermede kleiner wordt, - schijnbare tegenstrijdigheid, die echter te verklaren is, als openbaring der grenzen van een hier gelegen absorptie-gebied te midden eener overigens doorlopende door-dringbaarheid van levend weefsel, als onvolkomen geleider, voor electro-magnetische trillingen.
De absorptie geschiedt met name door het bloed in de huidvaten, hetwelk hier aan de inwerking der stralen blootgesteld, de huid tot een orgaan maakt van overeenkomstig belang in aktinisch, als de longen in atmospherisch opzicht. Nadien nu het geabsorbeerde kleine stralengebied merkwwaardigerwijze grootendeels samenvalt met dat, waarop het oog zich ontwikkeld heeft tot een orgaan van "vertasten" of "zien", wordt gevraagd naar aanwijzingen hieromtrent, of zulks eene slechts toevallige coïncidentie voorstelt, dan wel eene van functioneele beteekenis, in dier voege, dat de inwerking der zelfde stralen op het bloed, als het oog bij het zien ontvangt, aan de verzorging van het oog door het bloed bij het zien ten goede komt, op eenige nader toe te lichten wijze.
- CP 89. Het Bataafsche Genootschap verlangt een uitvoerig experimenteel, door secties behoorlijk gedocumenteerd en door teekeningen en photo's geïllustreerd onderzoek aangaande de segmentale huidinnervatie (dermatomerie) bij de visschen.
- CP 90. Uitbuiting van eb en vloed en golfslag in het algemeen, en in het bijzonder op Nederlandsch gebied.
N.B. De schrijver moet het vraagstuk niet alleen in positieven zin, maar ook in negatieven zin behandelen, indien hij bijv. zou meenen, gronden te kunnen aanvoeren, om welken reden op Nederlandsch gebied niet mogelijk zou zijn, wat bij andere geographische gesteldheid wel mogelijk wordt geacht, of indien één of andere werkwijze om bepaalde redenen niet tot gunstig resultaat kan voeren.
- CP 91. Het Bataafsche Genootschap verlangt een systematische studie over het voorkomen van de marine-weekdieren van Nederland, zoowel de fossiele als de recente soorten. Bedoeld worden de soorten, die voorkomen langs de Noordzeekust, zoodat dus de voormalige Zuiderzee en groeven en boringen zijn buitengesloten.
De schelpenwereld is voor Zeeland, de kust van Zuid- en Noord-Holland en de Wadden-eilanden zeer verschillend. Gevraagd wordt dit uit te drukken in de diverse soorten. Verspreidingskaartjes, foto's van merkwaaardige soorten en de verzamelde schelpen moeten aan de studie worden toegevoegd, alsmede conclusies, die uit het gevonden materiaal te trekken zijn.
- CP 92. Het Bataafsche Genootschap vraagt een verhandeling, die een overzicht geeft van de ontwikkeling der methode van onderzoek, die zich bezig houdt met in monomoleculaire laag gespreide stoffen; van de proeftechnieken, die gebruikt zijn bij deze methode en van de uitkomsten der daarmede verrichte metingen, in het bijzonder de in Nederland verkregene. Gevraagd wordt welke methoden van onderzoek uit de tot nu toe bestaande spreidingsmethode zouden kunnen worden ontwikkeld; op welke wijze de proeftechnieken voor de spreidingsmethode zullen kunnen worden verbeterd en welke verdere gegevens omtrent deze lagen, ook met nut voor andere takken der wetenschap dan de physische chemie, zouden kunnen worden verzameld.

Toelichting: Op het gebied van het onderzoek van monomoleculaire lagen neemt Nederland een zeer eervolle plaats in. Toen de spreiding van eiwitten en later die van cellulose-derivaten voor het eerst gelukte, resp. te Leiden (Gorter en Grendel) en te Amsterdam (Katz en Samwel), hebben de daarbij verkregen uitkomsten in buitengewone mate de aandacht getrokken, ook buiten ons land. In den laatsten tijd is een principiële nieuwe meet-techniek in Leiden uitgewerkt, die zeer de aandacht verdient. Het tot dusver hier te lande bereikte is dus zeker waard in een overzicht samengevat te worden.

Wat het laatste gedeelte van de prijsvraag betreft: onder meer mag worden verondersteld, dat verscheidene biochemische processen beter zullen kunnen worden begrepen, wanneer meer bekend zal zijn geworden omtrent het gedrag van in grenslagen aanwezige stoffen, waarvan de moleculen volgens een bepaalde regelmaat geordend zijn. Men mag aannemen, dat voor een beter begrip nieuwe methoden van onderzoek, een verder verbeterde proef-techniek en nieuwe richtingen, waarin de onderzoekingen geleid worden, noodzakelijk zullen zijn.

- CP 93. Het Bataafsch Genootschap vraagt: het samenstellen van een kritisch en volledig overzicht van de literatuur over het enzyme "Catalase", teneinde de kennis van dit in de natuur zoo algemeen verspreide en belangrijke ferment te verrijken. Er zal verband gelegd moeten worden - voor zoover mogelijk - tusschen het voorkomen van dit enzyme en van de andere in de levende cel aanwezige enzymen, die bij dissimilatie of synthese werkzaam zijn en van de in de levende cel aanwezige stoffen, die bij biochemische processen als waterstof-acceptoren werkzaam zijn. Het strekt tot aanbeveling, wanneer de literatuurstudie aangevuld kan worden door eigen onderzoekingen.
- CP 94. Het Bataafsch Genootschap vraagt: kunnen economische crisissen door maatregelen van monetair aard voorkomen worden of althans getemperd? Zoo ja, welke maatregelen dienen daarvoor te worden genomen?
- CP 95. Het Bataafsch Genootschap vraagt: bestaan er objectieve grondslagen voor de economische politiek? Zoo ja, welke zijn deze? Hoe kunnen zij in de practijk tot uiting worden gebracht?
- CP 96. Het Genootschap verlangt een kritische behandeling van de kettingreactietheorie van explosieve en niet-explosieve reacties, zooveel mogelijk gebruik makende van de experimenteele gegevens.
- CP 97. Een experimenteel onderzoek over het verschil in voedingswaarde van dierlijke en plantaardige eiwitten.
- CP 98. In de litteratuur wordt een zeer verschillende hoeveelheid carotine aangegeven, die per rat per dag noodig zou zijn (uiteenlopend van 0,5 -1 mu-g. tot 5 à 10 mu-g.). Dit zal waarschijnlijk samenhangen met de samenstelling van de verschillende basis-dieeten. Gevraagd wordt een experimenteel onderzoek hierover.
- CP 99. Het vitamine-D heeft een grooten invloed op Ca- en P-stofwisseling. Het is mogelijk, dat die invloed aangrijpt op de resorptie van Ca en P, op de secretie ervan of ook op de depositie ervan in de beenderen. Gevraagd: een onderzoek hierover.
- CP 100. Over de physiologische werking van aneurine (vitamine B1) is niet veel bekend. Gevraagd: een overzicht van de litteratuur en eigen experimenteel onderzoek erover.

- CP 101. Is bij een grootere stofwisseling (tredmolen) de behoefte aan eiwit en aan vitaminen ook grooter, of alleen de behoefte aan calorieën? Gevraagd: een experimenteel onderzoek hierover.
- CP 102. Een experimenteel onderzoek naar het belang van één of meer van die metalen, die slechts in sporen in ons voedsel voorkomen (Ni, Co, Zn, As, Mo, etc.).
- CP 103. Het Genootschap vraagt een critische studie van de methoden, gebruikt voor het meten van snelheidsverdelingen van de electronen in verschillende gasontladingsvormen en van de met deze methoden verkregen resultaten, aangevuld met eigen theoretische beschouwingen of experimenteel materiaal van den inzender.
- CP 104. Gevraagd een onderzoek naar de wijzigingen, welke de lichtverdeling in Fraunhofer-lijnen ondergaat op de verschillende punten van de zonneschijf. In de eerste plaats beschouwe men de ongestoorde punten der zonneschijf, zoo mogelijk worde het onderzoek ook uitgestrekt tot vlekken, fakkels en flocculi.
- CP 105. Gevraagd wordt een verzameling van de oscilatorensterkten (f-waarden) voor een zoo groot mogelijk aantal overgangen in het atoom. Gebruik worde gemaakt van de bestaande literatuur, van theoretische berekeningen en experimenteele bepalingen.
- CP 106. Gevraagd: Technisch mogelijke oplossing(en) van het werkloozenprobleem.
- CP 107. Het Bataafsch Genootschap te Rotterdam verlangt een bewerking van een gedeelte van het materiaal van pleistocene zoogdieren, gevonden bij het graven van het Twente-Rijn-kanaal. Bedoeld materiaal is geborgen in het Geologisch Museum te Leiden, Garenmarkt 1b, Directeur Prof.Dr. B.G. Esscher, die gaarne inlichtingen zal verschaffen.
- CP 108. Het Bataafsch Genootschap te Rotterdam verlangt een bewerking van een gedeelte van het materiaal van tertiaire en (of) quataire zoogdieren, gevonden bij baggerwerk in de O.- en W.-Schelde. Bedoeld materiaal is geborgen in het Museum v. h. Zeeuwsch Genootschap te Middelburg, alwaar Mr. A. Meerkamp van Embden, gaarne inlichtingen zal verschaffen.
- CP 109. Aangezien Nederland bij het drooghouden van den Vaderlandschen bodem in toenemende mate afhankelijk geraakt zoowel van gecentraliseerde krachtsopwekkingen als van ononderbroken aanvoer van brandstoffen, aan welke afhankelijkheid, vooral in tijden van oorlog of binnenlandsche woelingen groote gevaren verbonden zijn, vraagt het Bataafsch Genootschap eene verhandeling over de nuttige toepassing van de windkracht bij ontwateringen. Zoowel de technische en landbouwkundige zijde van het vraagstuk, als de economische, krijgskundige en maatschappelijke aspecten worden bij de beantwoording der prijsvraag belicht.
- CP 110. Het Bataafsch Genootschap vraagt een verhandeling over de mogelijkheid door verbetering van den wiekvorm en van het wateropvoerwerktuig de wateropbrengst van den Hollandschen molen voor polderbemaling te vergrooten, opdat deze, beter dan in den overgeleverden vorm, zal kunnen voldoen aan de eischen, welke tegenwoordig aan de polderbemaling worden gesteld. Daarbij zal het aanbeveling verdienen het samenvallen van regenrijke en windrijke tijdperken mede in de beschouwing te betrekken.

- CP 111. Het Bataafsch Genootschap vraagt experimenteele onderzoekingen betreffende den aard van het maligne lymphogranuloom.
- CP 112. Welke factoren in het onderwijs in al zijn geledingen en vormen voor de Deutsche jeugd, beheerschen den agressieven geest en welk schema van contrôle op dit onderwijs biedt derhalve waarborgen tegen een herhaling van zoodanige agressie en kan daardoor in de beschaafde natiën voldoende motorische kracht vinden, om door de regeeringen gemeenschappelijk tot uitvoering te worden gebracht ?
Ter toelichting zij nog vermeld, dat de formuleering van de prijsvraag in één zin is samengevat, waardoor wellicht nog niet voldoende tot uitdrukking komt, dat het er niet om gaat een academische verhandeling te verkrijgen, doch een antwoord op de prijsvraag van zoodanige waarde als propagandamateriaal, dat het vertaling vindt in alle talen der beschaafde wereld en den stoot geeft tot een practische verwezenlijking van maatregelen tegen het bederf in de opvoeding der Deutsche jeugd en dus de systematische aankweeking van een geest van militarisme en agressie in het Deutsche volk doet eindigen.
- CP 113. Tengevolge van de oorlogsomstandigheden zijn de klokken van Hemony gedeeltelijk uit de torens gehaald, en beter dan ooit tevoren voor onderzoek beschikbaar. Men vraagt:
- een korte beschrijving van de klokken en van hun vervaardiging, voor zoover die belang heeft voor het begrijpen van hun akoestische eigenschappen;
 - een onderzoek naar de samenstelling van hun geluid bij normale aanslagvoorwaarden;
 - een onderzoek naar den trillingsvorm van het kloklichaam;
 - een vergelijking tusschen de klank der Hemony-klokken en die van enkele andere makers;
 - een verklaring van de klankverschillen uit de geometrische en physische verschillen tusschen de klokken.
- De eenvoudige metingen dienen aan een zoo groot mogelijk aantal klokken uitgevoerd te worden. Voor het vollediger onderzoek kan men zich tot enkele typische exemplaren beperken.
- CP 114. In de laatste jaren zijn een reeks eigenschappen van de interstellare materie bekend geworden. Men vraagt een monografie van deze materie in het galactische stelsel, voor zoover zij uit gecondenseerde deeltjes bestaat. Vooral zal het doel moeten zijn, de chemische samenstelling en de afmetingen te bepalen van deze deeltjes, zooveel mogelijk gebruik makend van waarnemingsgegevens; hiertoe behoort ook de verdeling der stofmassa's in de ruimte, welke verdeling echter niet als primair doel van het onderzoek te beschouwen is.
Bijzondere aandacht worde gewijd aan de vraag, of er geleidelijke overgangen zijn tusschen de vaste deeltjes en het interstellare gas.
- CP 115. Beteekenis der cel- en kernvolumina van verschillende organen in verband met leeftijd en verrichtingen in het bijzonder onder invloed der hormonen. Het Pharmaco-Therapeutisch Laboratorium is gaarne bereid verdere inlichtingen te geven, te meer daar van de richting, die de onderzoeker zal willen inslaan, zal afhangen, welke literatuur hiervoor door hem zal moeten worden geraadpleegd.
- CP 116a. Het Genootschap verlangt:
Een in verband met de omstandigheden zoo uitgebreid en nauwkeurig mogelijk onderzoek van den huidigen toestand der Nederlandsche duinen, zooals zij door de Duitschers zijn achtergelaten. Opgave van versper-

ringen, bunkers, loopgraven, gangen, muren, forten, tankgrachten enz. is gewenscht, met plattegronden, foto's, schetsen en teekeningen. Voor strategische doeleinden hebben deze wellicht nog waarde, alsook de ligging der landmijnevelden.

- CP 116b. Een behandeling van voorstellen teneinde alle oorlogsherinneringen in onze duinen op te ruimen, tenzij er bouwwerken bij zijn, die de duinen verstevigen en meer vastleggen. De manieren waarop de opruiming moet geschieden, met schattingen van kosten, tijdsduur van de opruiming enz. Aangezien de duinen voor bescherming tegen de zee, voor waterwinning, voor recreatie, voor studie enz. van groote beteekenis zijn, moet ook worden nagegaan, in hoeverre nieuwe aanplant van helm en bosschen noodzakelijk is. In verband hiermede wordt in herinnering gebracht de dissertatie van J.W. van Dieren, Amsterdam 1934, "Organogene Dünenbildung".
Nagegaan dient te worden, in hoeverre de bouw van buitenhuisjes in de duinen toelaatbaar is. Moet herbouw geschieden van de honderden vernielde huizen in de duinen of niet?
Uit den aard der zaak worden de duinen op de zuidelijke en noordelijke eilanden bij dit onderzoek mede inbegrepen.
- CP 117. Gevraagd: een studie van de bosch-associaties in Nederland, gegrond op eigen onderzoek en op de literatuur, vooral met het oog op de beste wijze van herbeplanting.
- CP 118. Een goede waterhuishouding is in Nederland een levensbelang. Hoeveelheden en hoedanigheden van het water, zomede de organisatie van het waterbeheer, moeten aan bepaalde eisen voldoen teineinde de belangen van de drinkwatervoorziening, de landbouw, de industrie, de recreatie enz. zo goed mogelijk te dienen.
Het Genootschap verlangt een verhandeling omtrent de vraag, welke maatregelen er dienen te worden genomen opdat het water in Nederland een voldoende goede hoedanigheid behoudt of herwint, en opdat met de beschikbare hoeveelheden oppervlaktewater en grondwater een zo hoog mogelijk rendement wordt bereikt.
- CP 119. Gevraagd wordt om een onderzoek in te stellen naar de bouw en functie der capillairen in de menselijke of dierlijke placenta, teneinde hiermede een verklaring te geven voor de voortstuwende kracht van het bloed in dit orgaan.
- CP 120. In het "Zeitschrift für Anatomie und Entwicklungsgeschichte", Band 93, heeft S. Mollier nieuwe opvattingen over de bouw van de voorste buikwand gepubliceerd, waarbij minder aandacht geschonken is aan het gebied van het lieskanaal. Gevraagd wordt een anatomisch onderzoek van laatstgenoemd gebied bij de mens, aansluitend bij de onderzoekingen van Mollier, en een vergelijking tussen de bouw van de menselijke buikwand en die van één of meer viervoetige zoogdieren.
- CP 121. Gevraagd wordt een onderzoek naar de betekenis van verschillende antilichamen voor de immuniteit tegen kinkhoest bij de mens.
- CP 122. Wordt gevraagd: een studie van de voor- en nadelen, welke verbonden zijn aan de eventuele afsluiting van de Rotterdamsche Waterweg en de Westerschelde.
- CP 123. In 1873 heeft de Weense hoogleraar H. Fritz zijn "Verzeichnis beobachteter Polarlichter" gepubliceerd. Aan deze lijst, van 1774-1866, 9911

waarnemingen omvattende, heeft onlangs Prof. Dr. S.W. Visser een onderzoek gewijd, waaruit een merkwaardig verband met de 11-jarige zonnevlekkenperiode blijkt.*

Het moet de moeite waard zijn de poollichten-lijst na 1866 voort te zetten, ten einde een controle op de resultaten van Prof. Visser te verkrijgen en ons inzicht in het verband met de zonne-activiteit te verdiepen.

*Geofisica pura e applicata, Milano, Vol. 43, p. 302-318.

CP 124. Het verkeer heeft zich in de laatste eeuw op revolutionaire wijze ontwikkeld. De gang van zaken voorzag men vaak onvoldoende, zodat veelal moeilijkheden optraden die voorkomen hadden kunnen worden.

De laatste halve eeuw heeft het verkeer zich enigermate vrij gemaakt van de beperking dat nauwelijks iets meer dan het platte vlak ter beschikking stond, over- en onderdoorgangen vonden slechts sporadisch toepassing. Pas het luchtverkeer is eigenlijk begonnen het verkeersbeeld driedimensionaal te maken.

Een mogelijke verwachting kan zijn dat in een niet te verre toekomst een stadium wordt bereikt met kenmerk dat ongeveer elk huisgezin beschikt over een voertuig met helicoptereigenschappen en afmetingen van hoogstens enkele meters. Gaat men uit van deze verwachting, dan kan het gewenscht zijn dat tijdig, dus nu en in de eerstkomende jaren, maatregelen worden genomen om de verwachte verkeerssituatie op te vangen.

Verlangd wordt een schets van het driedimensionale verkeersbeeld in bovengenoemd stadium (verkeersregels!) en deze zo volledig mogelijk te motiveren. Daarbij aan te geven de bedoelde maatregelen (huizenbouw, stads- en uitbreidingsplannen, spoorwegnet, land- en waterwegen).

3.3. Uitgeschreven prijsvragen

- * Rivierkundige Stellingen (zie 2.3). "Maar, gemerkt het Genootschap het zelve zoo volmaakt wenschte te zien, als immer mogelijk is, en dewijl het begrijpt, dat 'er nog verscheidene verbeteringen op zouden kunnen vallen, eer het gezegd kan worden die genoemde hoedanigheden te bezitten, heeft het goed en noodig geoordeeld het zelve bij wijze van Voorstel uit te geven, en eene Gouden Medaille, ter zwaarte van 15 Ducaaten, te stellen op de beste beoordeeling en verbetering, die men over dit Samenstel aan het zelve, voor het begin van den 1sten Maart 1771 toezenden zal.
- P 1. Welk is het bekwaamste Middel om door het afleiden van het overtollige Bovenwater, bij eene opene Rivier, de Dijken langs de Lek en Waal, en vooral de Noorder-Lek-Dijk boven Dams, voor Doorbraaken te bevrijden, en het Water langs de nieuwe Maas voor bij den Briel naar Zee af te brengen, zoodanig dat de eerstgemelde Rivieren voor Schepen, die 4 of 5 voeten diep gaan, bevaarbaar blijven ?
- P 2. Is 'er eenig Middel om onze Landen, die door Regen- of Opperwater overstroomd zijn, en het Water uit zig zelve niet loozen kunnen, op eene spoediger wijze, en met geen meerder kosten, dan tot hier toe door Wind- en Molenwerk geschied is, van het zelve te ontlasten ? Zo ja, Welk ?
- P 3. Dewijl de Rivieren de Merwe van Loevestein af, oude en nieuwe Maas voor bij den Briel, sedert een reeks van jaaren, zoo zeer vernauwd en ondiep geworden zijn, dat de vrije uit- en invaart der Zee-Scheepen, door het Zeegat van de nieuwe Maas, 'er merkkelijk door belemmerd worden, welk is het beste Middel om dezelve te verbeteren, en vooral de ondiepte

der Krab bij de Lint weg te neemen, of ten minste haar die wijdte en diepte, welke zij nu heeft, te doen behouden ?

- P 4. Welke en hoedanige verbeteringen zijn 'er te maaken, omtrent den Vorm en Toestel der Vaten, Fornuizen of Stookplaatsen en Vuurgangen, als mede omtrent de Soorten, den Aanleg en de Bestuuring der Brandstoffen in alle die Trafijken onzes Lands, en in allerley gevallen, waar in vogten moeten heet gemaakt, gekookt, en in den vereischten graad van hitte onderhouden worden, om dit op de spoedigste, gemakkelijkste minstkostbaare wijze en met den besten uitslag te doen ?
- P 5. Welke zijn de Middelen om op Zee, in storm, gematigd en stil weder den loopstreek der Stroomen zeker, of ten minsten zekerder, dan tot nog toe bekend is, te weeten ?
- P 6. Welke zijn de redenen of oorzaaken waarom 'er op de uitgaande Scheepen der Nederlandsche Oost-Indische Maatschappije, vooral van hier tot aan de Kaap de Goede Hoop, thans meerder Volk sterft dan voorheen, en meer dan, zoo als uit de berigten schijnt, bij andere Natiën ? En welke zijn, behalven de reeds bekende, de beste Behoedmiddelen om zulks te voorkomen ?
- P 7. Welke Middelen zijn 'er om voor te komen, dat de Roeden der Windmolens niet zoo dikwijls, als gewoonlijk geschiedt, bij den As breeken, en om te weeg te brengen, dat dezelfde Molens met korter Roeden, dezelfde breedte van Zeilen en dezelfde kragt van Wind, even sterk werken, en bij eene onvoorziene verheffing van Wind haare snelheid uit zig zelve maatigen ?
- P 8. Is 'er, in aanmerking nemende de gelegenheid der Stad Rotterdam, eenig Middel ter uitvoer te brengen, om uit derzelver Buiten-Stad het Water te keeren, alleen ten tijde wanneer het Water tot 3 à 4 voeten beneden den Peil van den Vloed van den 14 November 1775 gewassen is, zonder dat 'er haare Scheepvaart en Koophandel door belemmert worden ? Zoo neen, waarom niet ? Zoo ja, welk en hoe het zelve in 't werk te stellen ?
- P 9. Dewijl de Proeven en Ondervindingen sedert lang overtuigend doen zien, dat de Inënting der Kinderpokjes deze Ziekte oneindig minder gevaarlijk maakt voor het menschelijk leeven dan de natuurlijke besmetting, en men reden heeft om te denken, dat de Inënting, algemeen in gebruik gebragt wordende, het beste middel zoude wezen om het heerschen derzelve bij wijze van Epidemie voor te komen, zoo vraagt het Genootschap:
Welke zijn de geschikste middelen om den Gemeenen Man in ons Vaderland, zoo ten platte Lande als in de Steden, tot het gewillig gebruik maaken van de Inëntinge der Kinderpokjes aan te moedigen, en om deze practijk op de minstkostbaare wijze en zonder gevaar van de besmetting te verspreiden aan hun toe te dienen ?
En nadien 'er tot die eindens reeds in andere Landen eenige bekwaame middelen voorgeslagen, en zelf(s) met vrugt in 't werk gesteld zijn, behoeven de Schrijvers geene zwaarigheid te maaken om ook die Middelen te beschrijven, mits zij, benevens het nut, de uitvoerbaarheid derzelve in ons Land aantoonen.
- P 10. Welk is het beste Middel of Werktuig, 't welk, aan eene Stoom- of Vuur-Machine gevoegd, bekwaam is om, zonder merkelyk te ontstellen, gedurende eenige Maanden agter een, te werken, en, tot allerlei hoogten beneden de 5 Voeten, op te brengen eene hoeveelheid Waters, welke

toeneemt, naarmaate de hoogte, tot welke het moet toegebracht worden, vermindert, en die overeenkomstig is aan het bekend vermogen der Machine ?

- P 11. Nadien de zoogenoemde vaste Lucht, sedert eenigen tijd een voornaam onderwerp geworden is van de Onderzoekingen der Natuurkundigen, omtrent welks waare aard en eigenschappen zij het egter tot nog toe niet volkomen ééns zijn, en gemerkt het te wenschen ware, dat 'er, uit de Ontdekkingen, omtrent dezelve gedaan, eenige wezenlijke nuttigheden tot de menschelijke Maatschappij voortvloeiden, zoo stelt het Genootschap voor: 1. Uit de veelvuldige gedaane of uit nieuwe Proeven te bepaalen, of de vaste Lucht eene bijzondere Hoofdstof zij, dan maar gemeene Lucht, door bijmenging van andere elementen, of door afscheiding van eenige wezenlijke deeltjes veranderd; 2. Het zij zij eene bijzondere Hoofdstof zij, of niet, aan te toonen deszelfs waare en bestendige eigenschappen en betrekkingen op andere lighaamen; 3. Te verklaaren, waar uit deszelfs onderscheiden soorten voortkomen; 4. Aan te wijzen de voordeelen, welken de Maatschappij kan trekken uit de zekere kundigheden, die men omtrent de waare eigenschappen en verschillende soorten van vaste Lucht verkregen heeft.
- P 12. Dewijl, voor de invoering van de Cochenille, het Scharlaken of Karmozijn plagt geverwd te worden met de in Polen, en elders in Noordelijke Gewesten jaarlijks ingezamelde Karmozijnreinen, die aan en tusschen de wortelen van het Polygonum of den Scleranthus zaten; en dewijl de aankweeking en inzameling van dit nuttig voortbrengsel van Verwstoffsche aldair verwaarloosd is geraakt; wordt gevraagd: Groeit op onze Vaderlandsche Heijen, Geestlanden of zandige Akkeren die soort van Polygonum of Scleranthus (Duizendknoop, Steenbreek), dewelke anders bekend staat met den naam van Polygonum Cocciferum ? Vindt men in de maand Juny aan de Stoelen en Wortelen der perenne of overjarige Planten van die soort, als zij verdord zijn, ergens hier te Landen het Karmozijnreine ? Door welke middelen kunnen die Planten, met de gezegde Greinen, binnen onze Provinciën, in de gemelde terreinen, in eene genoegzaame hoeveelheid tot Verwstoffsche en tot Medicinaal gebruik aangekweekt worden ?
- P 13. Hangt het lighamelijk Levensbeginsel (Vita Corporea) der Dieren in zijn bestaan, werking, voortdoring of vernietiging ook af van den onmiddellijken invloed van eenig ander beginsel of kragt der Natuur, de Lugt, het Vuur, de Electriciteit, de Magneetkragt enz. ? Zoo ja, uit welke proeven en waarneemingen blijkt zulks ? En welke nuttige gevolgen of leeringen zijn daar uit te trekken ?
Onder de Proeven, die men ter beantwoording dezer Vrage nemen zal, verlangt het Genootschap ook zulken, die met de verschillende vaste Lugten op dat Levensbeginsel genomen zijn.
- P 14. Door Proeven te toonen, welke Lugtverhevelingen van de werking der Natuurlijke Electriciteit afhangen; hoe dezelve 'er door worden voortgebracht; en welke de bekwaamste middelen zijn om onze Huizen, Schepen en Personen tegen den schadelijken invloed derzelve te beveiligen ?
- P 15. Welken invloed heeft de Natuurlijke Electriciteit en derzelve verschillende verdeeling in onzen Dampkring op gezonde en ziekelijke Lighaamen ? In welke ongesteldheden en ziekten is de kunstige Electriciteit dienstig tot genezing of verligting ? Op wat wijze werkt zij tot dat einde ? En welke is de beste manier, om 'er zich met dat oogmerk van te bedienen ?

- P 16. Brengen de Droogmaakerijen onder de Bewoonderen derzelve doorgaande ziekten van een bijzonderen aart voort; of verzwaren zij alleen de gewone ziekten van het najaar ? Zoo ja, welken zijn 'er de oorzaken van en welke de middelen om die voor te komen en 'er zich tegen te behoeden ?
- P 17. Neemt een regel Boomen op de kanten der Zaai- en Weilanden te veel zon en plaats weg, geeft hij te veel regendrop, beroofd hij den grond te veel, lokt hij te veel graanverslindend gevogelte en schadelijke Insecten, doet hij eenige andere nadeelen, en zijn de onderstelde nadeelen van dit een of ander, of van alle deze dingen samen, aanmerkeliijker dan de voordeelen van verblijfverschaffing voor Insecten en Zaad van schadelijke onkruiden, verslindend gevogelte, van luuwte voor de veldgewassen, van gewin aan 't hout enz. ? Maakt het, ingeval die nadeelen kleinder dan deze voordeelen zijn, een wezenlijk verschil, tot welke soort van boomen men zich bepale, of hoedanige wijs, om die te planten, te snoeijen en te kappen, men behoore in acht te nemen ? Het een en ander word geëischt zoo proef- als redeneerkundig te betogen.
- P 18. Welke nuttige en voordeelige gebruiken zijn 'er te maken van het Roet van Turf, Hout en Kolen, het zij voor den Landbouw, het zij voor Fabrieken, het zij tot het vervaardigen van Ammoniac Zout of in andere opzigten, en welke zijn de beste middelen daar toe ?
- P 19. Zijn 'er geen andere middelen als Teer, waar door men het hout der Schepen even goed kan bewaren, en waar van de Ingrediënten voor het geheel of gedeeltelijk in ons Vaderland of in de Koloniën van den Staat der Vereenigde Nederlanden te vinden zijn ?
- P 20. Welke zijn de beste Werktuigen tot gemak van doove en hardhoorende Menschen ? Zijn 'er ook eenige vaste regels, die men zoude kunnen volgen, zoo wel in het vervaardigen als in het gebruik derzelve ?
- P 21. Nadien de vergelijkende Ontleedkunde zoo veel overeenkomst tusschen het werktuiglijk lighaamsgestel van den Mensch en van de volkomenste Dieren ontdekt, is de Vraag, of er natuurlijke redenen zijn, waarom de Mensch, meer dan eenig Dier, met ziekten en gebreken heeft te worstelen; zoo ja, hoe ver derzelve nasporing aanleiding kan en moet geven tot meerdere voltooiing van de voorschriften der Geneeskunst, ter onderhouding of herstelling der Gezondheit ?
- P 22. Op te geven den besten toestel van de Electrophore, de bijzondere verschijnselen van dit Electricch Werktuig Proefkundig te verklaren, en aan te wijzen, welk nieuw licht het zelve aan de leere der Electriciteit toegebracht heeft.
- P 23. Ten einde eene goede Historie te hebben van de miswijzing der Compas-Naalde, aan te toonen,
a. In welke Jaren eene miswijzing is geweest te Boulogne, Rome, Parijs, Londen, Utrecht, Berlijn, Koppenhage, Stokholm en op zoo vele plaatzen der Aarde, als men kan ontdekken, met bijvoeging der lengte en breedte, waar op dezelve gelegen zijn.
b. Hoeveel en in wat Jaar de grootste miswijzing in diezelfde plaatzen is geweest, zoo dat na dien tijd dezelve heeft afgenomen:
c. Het zij die tijd naauwkeurig is waargenomen, het zij uit de gedane waarnemingen, bij rekening, zoo wel van voren als van agteren, word aangetoond wanneer geene en wanneer de grootste miswijzing is voorgevallen.

d. Dewijl het mogelijk is, dat in de aantekening misslagen, door drukfouten of anderzins, zijn ingeslopen, zoo word vereischt, dat de waarnemingen zelf met elkander worden vergeleken, om dezelve daar door te ontdekken.

e. Ook word begeerd, dat men, zoo veel mogelijk is, aanwijze in welke plaatzen het verschil der miswijzing Jaarlijks vermeerderd of verminderd is, en in het bijzonder, of het verschil der miswijzing in onze Republijk, sedert 30 à 40 Jaren, Jaarlijks minder zij, dan voor dien tijd ?

De Waarnemingen moeten gedaan zijn op het land, door kundige personen; zijnde alle waarnemingen, die op Zee genomen worden, aan al te veel onnaauwkeurigheden onderworpen, om zich op dezelve te verlaten.

N.B. De Schrijvers worden verzocht de nuttige gevolgen op te geven, dewelken uit de beantwoording dezer Vrage te trekken zijn.

- P 24. Welke zijn de Gebreken der tot hier toe bekende Windmeters ? Hoedanig zou een Windmeter moeten samengesteld zijn, om in allerlei gevallen de kracht van den Wind zeker en juist te kennen ? En welke nuttigheden zou zulk een Werktuig aanbrengen ?
- P 25. Op Scheikundige gronden aan te toonen het onderscheid tusschen de beste en minst vrugtbare soorten van Kleigronden, vooral van ons Vaderland, en ingevolge daar van zekere regels en middelen ter verbetering van de laatstgemelde vast te stellen.
- P 26. Welke is de aart van de verschillende schadelijke en verstikkende Uitdampingen van Moerasschen, Secreten, Riolen, Gast- of Zieken- en Gevangenhuisen, Mijnen, Putten, Graven, Wijn- en Bierkelders, Doove Koolen, enz. ? En welke zijn de beste middelen en tegengiften om de schadelijkheit dier Uitdampingen, naar haren verschillenden aart, te verbeteren en de verstikten te redden. ?
- P 27. Dewijl men meent, dat 'er in de manier om Arak te brouwen, zoo als die beschreven is in het Tweede Deel der Verhandelingen van het Bataviasche Genootschap (Bladz. 162), volgens de beginselen der hedendaagsche Scheikunde, aanmerklijke en voordeelige verbeteringen te maken zijn; zoo belooft men den gewonen Gouden Eereprijs aan hem, welke die verbeteringen, gegrond op Scheikundige Proeven, aanwijst, en boven dien nog een dergelijken Eereprijs van gelijke waarde, wanneer het blijkt, dat men in de Indiën dezelve bij de proef goedgevonden heeft.
- P 28. Zijn de Knoest- of Kreeftgezwollen en de tusschenpoozende Koortzen alleen aan den Mensch eigen ? Zoo ja, welke zijn 'er de bijzondere redenen van ? Door welke teekenen worden de eerstgenoemde gebreken van andere soortgelijke volkomen onderkend ? Zijn 'er goede gronden om te hopen, dat men dezelve immer zoo gelukkig zal kunnen voorkomen en genezen als de laatstgenoemde Ziekten ?
- P 29. Zijn 'er eenige natuurlijke of andere hinderpalen, die het ondoenlijk zouden maken om een Kanaal te graven van 's Hertogenbosch af tot aan of nabij de Steden Maastricht of Luik, het geen bevaarbaar en voldoende zijn zou ter vervoeringe van allerlei Koopgoederen, welke in onze Zeehavens ontfangen worden ? Zoo neen, welk zou daar toe het best en meest uitvoerlijk Plan zijn ? Welke kosten zouden er toe vereischt worden, en welke voordeelen zou ons Land en Koophandel daar uit trekken kunnen ?
- P 30. Welke is de beste manier om goedkoop, spoedig en in eene groote hoeveelheit, volkomen gedephlogisteerde Lucht te verkrijgen, dezelve zuiver te bewaren en altoos in gereedheit te hebben ? En in welke gevallen en op

wat wijze kan men zich van dezelve bedienen om Phlogistique Lucht te verbeteren en deszelfs schadelijke uitwerkzelen te voorkomen en weg te nemen ?

- P 31. Men verlangt te weten de Historie van het eenvoudige Zee-Compas vervattende:
1. Den tijd van deszelfs uitvinding, zoo na mogelijk is.
 2. Deszelfs samenstelling ten tijde der uitvinding.
 3. De verbetering van het zelve tot nu toe gemaakt, met de redenen waarom yder derzelve gedaan is.
 4. De gebreken, welke in het zelve nog gevonden worden.
 5. Aanwijzing hoe dezelve kunnen verbeterd worden, in het bijzonder, hoe men de Naald kan bewaren voor de uitwerking van den Blixem en den Roest ?
 6. Eene juiste bepaaling der lengte, breedte, dikte en diepte, welk ijder Deel, waar uit het zelve bestaat, behoort te hebben, in evenredigheid met een Roos van een gegeven middenlijn; mitsgaders de plaatzen der Assen van de Beugels en van alles, dat 'er noodig is om een volmaakt Zee-Compas te maken, bestaande voornaamlijk daar in, dat de Naald niet traag noch wild is, als mede dat de Roos niet gemaklijk van de pen valle, door de beweging van het Schip.
- P 32. Dewijl 'er alle reden is om te vreezen, dat de overstromingen langs de Rivieren de Waal en Leck, over de Landen de Opper- en Neder-Betuwe enz. van tijd tot tijd staan te vermeerderen en te verzwaaren, en, nadien het blijkbaar is, dat het geheel voorkomen derzelve volstrekt ondoenlijk is, het meer en meer ophoogen en opkisten der Dijken veel eer dezelve verhaasten en erger maaken moeten, zoo vraagt het: Welke zijn de beste middelen, om de overstromingen dier Rivieren te bepaalen, in haare gevolgen minder verderflijk, en in sommige opzichten voor die Landen voordeelig te maaken ? welke kosten zouden daar toe vereischt worden ?
- P 33. Daar de Runderpest in ons Land aanhoudend blijft woeden tot onnoemelijke schaade van Landheeren, Bruikers, Boulieden, en van 's Lands Ingezeten; -daar men reden heeft om te wanhoopen, dat 'er immer een vermogend tegengift tegen de Smetstofte van die Veeziekte zal gevonden worden, hoe groot eene belooning men ook op de uitvinding daar van zetten mag; - en daar het sedert lang uit standvastige proefondervindingen in andere Landen ontegenzeglyk zeker is gebleken, en nog aanhoudend blijkt, dat de Veepest in haaren verderflijken voortgang van besmettinge gestuit word door het doden der Runderen op het oogenblik dat men aan dezelve de teekenen der ziekte bespeurt, het zij op het Stal, het zij in de Weiden, Zo biedt het Genootschap den Eerenprijs der goude Medaille ter zwaarte van 30 Ducaaten, aan hem, die voor den 1sten van Maart 1785, de sterkste beweegmiddelen zal voordraagen, om hetzelve bij ons in gebruik te brengen en algemeen te maaken, benevens de klaarste en overtuigenste wederlegging van de bedenkingen en redenen, welke de navolging van dat voorbeeld van andere Landen tot hier toe verhinderen.
- P 34. In welke opzichten verbeteren de nieuwe Proeven en Waarneemingen omtrent de verschillende vaste Luchten onze kennis van den aart, de wijze, en de voortbrengzels der Rottinge van dierelijke en groeiende zelfstandigheden, van de oorzaaken, door welke zy voortgebracht, en van de middelen, waardoor zij voorgekomen en gestuit word ?
- P 35. Hoe ver is men in de Theorie der Straalbuigingen (Refractiën) gevorderd ? Hangen de veranderingen, welke zy in den dampkring ondergaan, alleen af van de verschillende digtheid en warmte der Lucht, en zijn zij daar aan

evenredig, of zijn 'er nog andere oorzaaken, welke haar aandoen ? Zoo ja, welke zijn de wetten, waar aan dezelve onderworpen zijn ?

- P 36. Welke zijn de oorzaaken van het Beslag op de tong ? Welke zijn deszelfs verscheidenheden ? In hoe verre is het een kenmerk van den onderscheiden aart, en de oorzaaken der verschillende ziekten ? Wat grond geeft het den Geneesheer tot het maaken van eene goede voorzegging; en welke aanwijzingen verschafft het hem in het behandelen dier ziekten ?
- P 37. Welke zijn de bekwaamste middelen en werktuigen, om in de Rivier de nieuwe Maas, den verderen aanwas der Plaat, even boven en beneden Rotterdam, op eene min kostbaare wijze te voorkomen, dezelve te doen verminderen, en, zo ver mogelijk is, weg te neemen ?
- P 38. Wat gebruik kan men maken van de Weerkundige waarnemingen, waarop men zig tegenwoordig zo yverig toelegt ? Wat nuttigheid kunnen zij aan de Geneeskunde in het bijzonder, en aan de menschelijke samenleving in het algemeen, toebrengen ? En welke is de beste wijze, om dezelve daarop toepasselijk te maaken ?
- P 39. Nadien 'er reden is, om te denken, dat het werktuig door den Heer Achard uitgedagt, in de Nouveaux Memoires de l'Academie de Sciences & belles Lettres Année 1776, beschreven, een zeer bekwaam middel is, om de lugt in een vertrek te dephlogisteeeren, zo belooft het Genootschap eene gouden Medaille ter zwaarte van 30 Ducaaten aan hem, die proefkundig aantoonde hoe dit Werktuig bekwaam is:
1. Om de lugt wezentlijk te dephlogisteeeren; tot welken graad en hoeveelheid in eenen bepaalden tijd, en in een vertrek van eene bepaalde grootte;
 2. Om 'er de lugt eenen genoegzaamen tijd en in eenen vereischten graad zuiver te houden, en voor welke kosten;
 3. Om op een Schip in alle de gedeelten daar van de noodige verversching en verbetering van lucht te bezorgen, en hoe het, om dit met de minste kosten, en het meeste nut te doen, zoude moeten toegesteld zijn;
 4. Om goedkoop, spoedig, en in eene groote hoeveelheid volkomen gedephlogisteeerde lucht te verkrijgen; en hoe dezelve best bewaard en in gereedheid kan gehouden worden, om 'er des noods gebruik van te kunnen maaken ?
- P 40. Welke zijn de oorzaaken van het aanwassen der Plaat op de Rhee de van Hellevoetsluis en van de aanmerkelijke vernauwing dier Rhee de ? Welke zijn de beste middelen om die Plaat weg te neemen, en de diepte wederom te doen vallen in het midden der Riviere, zonder dat dit eenige meerdere verlamminge aan het gat der Goedereede zoude toebrengen, of waar door het zelve tevens zoude worden verbeterd.
- P 41. Welke teekenen zijn 'er uit de veranderde gesteldheid van de oogen der menschen in het algemeen, en uit derzelve bijzondere of 'er toe behorende deelen, derzelve vogten, groote, kleur, meerdere of mindere gevoeligheid, verschillende aandoening door het licht, ongewoone scherpte, dofheid, of gemis van het gezigt voor eenen tijd, of bij voortduuring etc. te ontleenen, waaruit eene toekomstige ziekte voorzien, of eene tegenwoordige, 't zij hevige of kwijnende ziekte, over het gantsche ligchaam, of eenig afgelegene deel, haare aart en oorzaaken onderkend, of eenige voorzegging, betrekkelijk derzelve uitgang in den dood, geneezing of andere ziekte opgemaakt kan worden: alles door het gezag en Practicaale Waarneemingen van beroemde Geneeskundigen zoo van den ouden als tegenwoordigen tijd, maar vooral door eigen en herhaalde ondervinding gestaafd.

- P 42. Nadien het gebruik der Brillen en andere Oogglazen steeds meer en meer algemeen vervroegd word, en eene bepaaling daar omtrent van geen gering aanbelang voor het menschdom zijn kan, belooft het Genootschap den Eerenprijs der gouden Medaille ter zwaarte van 30 Ducaaten aan hem, die uit de gronden der Gezichtkunde, inzonderheid uit den aart en gesteldheid der deelen van het oog, door welke de onderscheidene gewaarwordingen van het licht meer of min leevendig aan het Sensorium Commune overgebracht worden, best voldoende aantoon, in hoe verre de Brillen en soortgelijke glazen door verheldering of vergrooting zoo tot verbetering en bewaaring van het gezigt wezenlijk nuttig, en zelfs onvermijdelijk noodig zijn, en in hoe verre zij als eene Volksgewoonte, vooroordeel en een waar misbruik nadeelig mogen en moeten aangemerkt worden ?
- P 43. Welke zijn de gewoone ongesteldheden of ziekten der Europeaanen, welke, eenen tijd lang in de Oost-Indiën gewoond hebbende en in Europa te rug komende, doorgaans medebrengen of krijgen ? Welke zijn derzelve oorzaken ? En de beste middelen, om hun daar tegen te behoeden en te herstellen ?
- P 44. Welke soorten van Rupsen zijn het, die zich gewoonlijk in de bloesems en bladeren der Appel- en Peereboomen, en andere Vruchtboomen zetten. Hoe en wanneer komen zij of derzelve eitjes daarin ? Welke nadeelen brengen zij aan dezelve toe ? En hoe zijn zij uitteroeijen en de boomen tegen dezelve te behoeden ?
- P 45. Welke mogen de redenen zijn, waarom men, niettegenstaande den zoo aanmerkelijke vermeerderden prijs van het zwaare Eijkenhout, en bijzonder der Moolen-Assen, in het algemeen voortgaat, dezelve uit een stuk te gebruiken; daar in eenige weinige Molens, in de nabuurschap dezer Stad staande, sedert verscheiden jaaren, Assen zijn gebruikt, die uit vier aan een gekoppelde stukken worden samengesteld, en deze in het gebruik goed moeten bevonden worden, dewijl dezelve bij aanhoudenheid in die Molens worden gebezigd, en daar de Assen, uit vier stukken te samengesteld, zoo aanmerkelijk minder kostbaar dan die uit een stuk, en mogelijk wel zo duurzaam en minder aan tegenvalling onderhevig moeten zijn ? En zou men daarenboven hier te Lande, in naarvolging van het gene men in Engeland doet, met voordeel in onze Molens gebruik van gegotene Yzere Assen kunnen maaken ?
- P 46. Welke zijn de verschijnsels, die zich opdoen bij de Rotting van plantaartige zoo wel, als dierlijke zelfstandigheden ? Welke Voortbrengsels doet zij gebooren worden ? Wat is derhalven de Rotting in onderscheiding van de Gisting, en welke zijn de natuurlijke oorzaken derzelve ?
- P 47. Welke zijn de oorzaken of middelen, die de Rotting verhaasten, en welke, die dezelve voorkoomen, vertraagen en stuiten, zoo in als buiten het dierlijk lighaam, vooral van den Mensch ? Welke nuttigheeden kunnen de onderscheidene Weetenschappen en Konsten, inzonderheid de Genees- en Heelkunde, uit de kennis van al het voorgaande trekken ?
- P 48. Welke zijn de Kenmerken om betrekkelijk de werkende vermogens der Natuur, derzelve aart en wetten, zoo wel als de eerste zamenstellende beginsels der ligchaamen, de waarheid of genoegzaame waarschijnlijkheid te toetsen van eene Theorie, die niet regtstreeks uit de ondervinding kan worden opgemaakt, of door proeven bevestigd; maar wier waarheid of waarschijnlijkheid alleen uit meerdere of mindere volkomene verklaring der Verschijnselen moet worden afgeleid ?

- P 49. Welke zijn de natuurlijke zamenstellende deelen der Pis van een gezond Mensch ?
- P 50. Daar men bij de droogmaking en drooghouding van Polders door middel van Wind-Water-Molens doorgaans gehouden is aan eenen bepaalden aanleg en verdeeling der opkomende landen, en men bij de droogmaking en drooghouding door Stoom-Werktuigen daaromtrent meerder naar willekeur kan te werk gaan; zoo vraagt het Genootschap:
Op wat wijze zoude men in Polders, door Stoom-werktuigen drooggemaakt en droog te houden, de opkomende landen moeten verdeelen en aanleggen, op dat daar uit voor de Onderneemers der Droogmaakinge bij den verkoop het meeste profijt, en voor de bewoners het meeste nut en voordeel, zoo met opzicht tot hunne gezondheid als ten aanzien van het gemakkelijke en aangename voortvloeijs ?
- P 51. Hoedanig was het Zeegat van Goedereede met betrekking tot deszelfs vaarbaarheid, in of omtrent het Jaar 1731 gesteld? Welke zijn de nadeelige veranderingen, die hetzelfde zints dien tijd ondergaan heeft? Welke de oorzaaken, die dezelve voortgebragt hebben? En welke zijn de middelen, die in het werk gesteld zouden kunnen worden, om zoodanige oorzaaken, het zij geheel of gedeeltelijk te keer te gaan met dat gevolg, dat daar door eene volkomen herstelling van het Zeegat te weeg gebragt wierd? Of zoo die middelen, het zij onuitvoerlijk, het zij niet raadzaam geoordeeld mogten worden, welke zijn dan de middelen, waar door dit Zeegat, zoo niet geheel hersteld, ten minsten overeenkomstig met de behoefte der groote Scheepvaart, verbeterd zoude kunnen worden ?
- P 52. Nadien men bij het stichten van Werktuigen, die het water in eens tot de volle hoogte en onmiddelijk in een uitloozenden boezem moeten opbrengen, (hoedaanige men vooral bij het droogmaaken van uitgeveende plassen meer en meer noodig heeft) tot het leggen van derzelve fondeeringen dikwijls putten of kolken moet graaven van 21 of 22 voeten diepte beneden het omringend water, en gemerkt men in elk werk gemeenlijk zeer veel moeilijkheid ontmoet, uit hoofde dat het water, wegens de losheid onzer veengronden geduurig van alle zijden toeperssende of uit den grond met kracht opwellende, het voortgraaven, droogmaaken en drooghouden telkens belet, en ten uitersten moeilijk maakt, zoo vraagt het Genootschap de zekerste en minst kostbaare wijze om de Fondeeringsputten of kolken voor de grondslagen der bovengemelde Werktuigen tot de noodige diepte te graaven, droog te maaken en droog te houden ?
- P 53. Welke teekens of verschijnsels doen 'er zig op in de veranderde gesteldheid en werkingen van de Oogen der menschen, zoo wel derzelve algemeene als bijzondere deelen, waar uit men den verschillenden Aart en Oorzaaken der heete Ziekten (Morbi acuti) kan onderkennen en derzelve onderscheidene uitkomsten en gevolgen opmaaken ?
- P 54. Eene Theorie, zoo veel mogelijk door ondervindingen en waarneemingen bevestigd, wegens de lengte en strekking van Kribben en Hoofden niet alleen in geduurig afloopende Rivieren, maar voornamelijk aan Zeestranden, en zulke Rivieren, die aan de geduurige verwisseling van Vloed en Ebbe onderworpen zijn: wordende bovendien gevorderd, dat men met betrekking tot de eerste, te weeten de Kribben op geduurig afloopende Rivieren, onderzoeke, of en in hoe verre de regthoekige Kribben, zoo als 'er in de laatste jaaren verscheidene op den Boven-Rhijn en elders aangelegd zijn, met zoodanige door ondervinding gestaafde Theorie al of niet strooken, en ten aanzien van de laatste, dat men behalven de lengte en strekking ook tevens de hoogte der Kribben en Hoofden, zoo wel als

derzelver verval, vergeleken met de hoogte der daaglijksche getijën, in aanmerking neeme.

- P 55. Ervaaren Werktuigkundige en bekwaame onbevooroordeelde Molenmaakers zijn van gedagten, dat Pompen, aan Wind-Watermolens gevoegd, met meer voordeel zouden kunnen gebruikt worden, dan Schepraden, Trommels, Vijzelwerken of dergelijke tot nu toe gebezigde hulpmiddelen, tot het drooghouden voornamelijk van Polders, alwaar men uit hoofde van bijzondere omstandigheden geene Stoom-Werktuigen konde bezigen. De reden van dit meerder voordeel blijkt daar uit: 1. Dat het Water in de Pompen een rechte en dus kortste weg aflegt; 2. Dat groote welgemaakte Pompen geen verlies van Water ondergaan, het gene bij alle andere genoemde Water-Werktuigen zeer aanmerkelijk is en het onmooglijk maakt derzelver uitwerking te berekenen; 3. Dat voor zoo veel het grondwerk betreft de toestel voor Pompen veel eenvoudiger en minder kostbaar is dan die voor Raderen enz.; 4. Dat men met Pompen in eens het Water uit de diepste Droogmakerijen tot in den boezem kan opheffen, waar door iedere Molen vrij en op zigzelve kan werken, zonder dat immer de toevallen aan een beneden of boven-molen het geheele werk behoeven te doen stilstaan; 5. Dat men door in het stel Pompen een grooter of kleiner getal aan den gang te zetten het vermogen des Molens met de windkracht zou kunnen evenredigen, waar door men hier bij steeds van slappe en harde winden beter voordeel kan trekken, dan bij het gebruik der gewoone middelen. De overweging hier van heeft het Genootschap doen besluiten, den gouden Eereprijs uit te looven aan den genen, die de best voldoende wijze zal hebben opgegeeven "om een gewoonen Wind-Watermolen zoodanig met een stel groote Pompen in de plaats van andere Water-Werktuigen te voorzien, dat daar mede naar alle graaden van Windkracht eene daar aan geëvenredigde hoeveelheid Waters worde opgebracht". Daar bij voegende "een behoorlijke begrooting der daar toe noodige onkosten en een vergelijking daar van met die van een gewoonen toestel voor Schepraden, Vijzels, Trommels enz. van een gelijk vermogen". NB. Voor de A- en B-versie, zie de annotatie.
- P 56. Welke aanleg van Paal- en Rijswerken, betrekkelijk derzelver stand en zamenstelling, is het meest bestand tegen den slag en aandrang van het Water en de kruijing van het IJs, zo wel aan onze Zeeoëvers, als aan die van onze Rivieren en Meiren ?
- P 57. Welke teekens of verschijnsels doen 'er zig op in de veranderde gesteldheid en werkingen van de Oogen der Menschen, zoo wel derzelver algemeene als bijzondere deelen, waar uit men den verschillenden Aart en Oorzaaken der Sleepende Ziekten (Morbi Chronici) kan onderkennen en derzelver onderscheidene uitkomsten en gevolgen opmaaken ?
- P 58. Welke nuttige kundigheden kan de Geneeskunde trekken uit de nieuwe Scheikundige kennis van de Verrotting, ten aanzien van den aart, de oorzaaken, voorbehoeding en geneeswijze der Rotziekten ?
- P 59. Daar in het algemeen erkend wordt, dat de afneeming en verlaaging onzer Zeestranden het behoud der aanpaalende Zeeweeringen niet alleen zeer kostbaar, maar ook ten hoogsten gevaarlijk maaken, zoo wordt gevraagd: Kan deze afneeming en verlaaging van het Strand alleen door de bekende middelen ter belettinge der Zandstuiving, t.w. door Stroo- en Helmplantingen of Rietschuttingen te keer gegaan worden ? Zoo neen; zijn 'er dan ook andere middelen, dan de met Steen gedekte Rijsdammen, of zoogenaamde Steene Hoofden voorhanden, waar door het gemelde oogmerk bereikt zou kunnen worden ? Zoo ja; welke zijn die middelen ?

Het Genootschap verwacht in dat geval eene naauwkeurige beschrijving van zoodanige middelen, met opgave der plaatsen, alwaar dezelve dadelijk in het werk gesteld zijn, benevens een met voldoende bewijzen gestaafd Berigt nopens hunne uitwerking met betrekking tot de verhooging en aanwining van het Zeestrand.

- P 60. Nadien de Stoom-machines, zedert de laatste Jaaren, voornamelijk door den grooten Werktuigkundigen James Watt zeer aanmerkelijk verbeterd, en, ten aanzien van het werkend vermogen, tot een grooten trap van volmaaktheid gebragt zijn, des dat dit vermogen, t.w. de uitzettende kracht van den stoom, thans niet slechts alleen boven den Dampzuiger, gelijk te vooren, maar beurtelings boven en onder dien Zuiger een evenmaatige op- en nederperssende kracht oeffent, waar door dit voortreffelijk Werktuig zoo wel geschikt geworden is, om rondgaande bewegingen van allerlei aart, als om op- en nedergaande voort te brengen; zoo wordt gevraagd:

Of ter ontlastinge van het overtollig water uit Polders en Droogmaakerijen het voordeeliger zijn zoude van de rondgaande, en met éénpaarige snelheid voortgebragte beweging dezer verbeterde Stoom-machines gebruik te maaken, met namelijk in plaats van Pompen, staande of hellende Schepraden, of ook Vijzels door dezelve te doen bewerken ?

Bij deze overweeging begeert het Genootschap, dat men tevens voege eene vergelijkende beoordeeling van de uitwerkingen dezer laatstgemelde Werktuigen, wanneer dezelve door den wind, of door zulke verbeterde Stoom-machines in beweging gebragt worden.

- P 61. Daar niemand ontkennen zal, dat de Watermolens, benevens derzelve onderhoud, schoon volstrekt noodzaakelijk voor alle bepoderde en bedijkte Landen, echter tot groot bezwaar voor derzelve Ingelanden verstreken; zoo mag men veilig onderstellen, dat de Eigenaars der Landen, uit hoofde van eigenbelang, sins lang bedacht geweest zijn, om dit bezwaar, zoo veel mogelijk, te verminderen. Van daar, dat zommige getracht hebben dit oogmerk te bereiken, door middel van in zoort en samenstelling verschillende Werktuigen; en dat men in het algemeen voornamelijk op het oog gehad heeft, om het getal der Molens zoo gering te doen zijn, als, behoudens de behoorlijke bemaaling der Landen, eenigzins geschieden konde. Desniettemin wordt 'er omtrent dit voornaame punt van Oeconomie een zeer aanmerkelijk verschil in het Zuidelijk en Noordelijk gedeelte van dit Gewest (de Gewezene Provincie Holland en Westfriesland) gevonden; terwijl men in het eerste ongelijk meer Morgentaalen voor de bemaaling van een Molen rekent, dan in het laatste.

Het Genootschap niet kunnende onderstellen, dat dit enkel aan toeval en gewoonte moet worden toegeschreven, vraagt derhalven:

Welke zijn de redenen, dat 'er in zommige Polders en Bedijkingen in het Noorderdeel een minder getal van Morgen op een Molen of gang Molens gerekend wordt, dan zes- à zevenhonderd Morgen, zoo als doorgaans in het Zuiderdeel plaats heeft ? Zijn die redenen gelegen in de werktuigelijke samenstelling der aldaar gestichte Molens ? Of in de gesteldheid der droogtehoudene Landen ? Of in die der Binnen- en Buiten-Boezemwateren ? Of ook in eenige andere min bekende omstandigheden ?

Het Genootschap verwacht, dat men bij de beantwoording dezer Vraage in het oog zouden zal om alles met ontwijffelbaare bevinding te staaven, en, zulks noodig en doenlijk geoordeeld wordende, middelen ter verbetering aan de hand te geeven.

- P 62. Daar 'er dikwijls in de maaten bepaalingen der onderscheidene deelen van of betrekkelijk het gewoone Scheprad in gelijksoortige Watermolens, schoon zelfs in gelijke omstandigheden geplaatst, een aanmerkelijk ver-

schil gevonden wordt, en alleszins zeker is, dat in alle gelijke gevallen ook een gelijke bepaling of afmeting vereischt wordt, om altoos de grootst mogelijke uitwerking of de hoogste graad van volmaaktheid te verkrijgen, zoo vraagt het Genootschap:

Kan 'er eene volledige algemeene en door de Practijk bevestigde Theorie aangaande de werking van het staand Scheprad in de Watermolens worden opgemaakt, en in diervoege toegepast, dat daardoor alle de bepalingen van of betrekkelijk hetzelfde voor ieder bijzonder geval kunnen gevonden worden, zoodanig dat de grootstmogelijke uitwerking daar mede doorgaands kan worden verkregen ? Zoo ja ! Welke is dezelve ? of ingevalle 'er uit hoofde van onderscheidene inzigten of bijzondere practische vereischten eenige modificatien of afwijkingen bij eene zoodanige algemeene Theorie noodzakelijk zijn, welke zijn dezelve, en hoe kan, uit de zamenstelling en toepassing daar van, hierin de grootstmogelijke volmaaktheid verkregen worden ?

Het Genootschap begeert, dat de Schrijvers hunne gezegden, zoo veel doenlijk, door voorbeelden uit de Practijk ophelderen en staven, en dat zij in de behandeling inzonderheid ook in overweeging neemen, en aantoonen, dat vermits de hoeveelheid van het opgebracht wordende Water in ieder gelijk tijdstip zig regelt naar de breedte der Scheppen, de diepte van dezelve in het binnenwater, en de snelheid van beweging, welke de voordeeligste evenredigheid is, die tusschen deze driëerlei bepalingen betrekkelijk den anderen en de hoogte tot welke het water moet gebracht worden, moet worden waargenomen, en dewijl 'er tot het opbrengen van het water op gelijke hoogtens, bij verschillende Molens Schepraden van zeer onderscheidene Middellijnen worden gebezigd, dat zij doen zien de Voor- en Nadeelen, die in de groote Schepraden, tegen kleine vergeleken, kunnen gelegen zijn, en welke bepaling daar omtrent behoort gemaakt te worden, of anders (het gene op hetzelfde zoude uitkomen) hoe veel de As van het Scheprad boven het Boezemwater moet gelegd worden, om een behoorlijk afschot van de Scheppen te verkrijgen en voortekomen dat het Scheprad zoo min mogelijk water over de Kop terug voert of nutteloos te hoog opbrengt, welk afschot boven dien door de plaatsing der Scheppen naar den hoek der spiegel van het Rad bevorderd, doch daarentegen hier door tevens de gemakkelijke insnijding of opneeming van het binnenwater eenigzins verminderd wordende, men dus ook opmerke, welke, overeenkomende deze beide inzigten, de voordeeligste helling der Scheppen op den straal zoude zijn, om daarna de grootte van de Spiegel, zoo veel zulks zou kunnen geschieden, interichten.

Eindelijk dat men aantoonen en zoo veel doenlijk proefondervindelijk betooge, tot welke hoogte, betrekkelijk het Boezemwater en de diepte van het Scheprad in het Binnenwater, de opleider van het Scheprad moet worden gebracht, om de naadeelen zoo veel doenlijk te verminderen, welke ondervonden worden, wanneer dezelve te hoog, of, daarentegen te laag bepaald wordt.

- P 63. Daar men om verschillende redenen voor de Masten van Oorlog- en andere zwaare Schepen geen gebruik kan maaken van enkele Houten, maar zig tot dat einde moet bedienen van het hulpmiddel om verscheidene stukken aan elkander te verbinden, waar van de zamenstelling, zoo in getal, als wijze van verbinding bij onderscheidene Natiën en Scheepsbouwers verschillend is; zoo vraagt men:
Op Wis- en Natuurkundige gronden, zoo veel mogelijk door ondervinding en proefneemingen bevestigd, aan te toonen, welke wijze van zamenstelling de beste en onkostbaarste is ?
- P 64. Welke zijn de redenen of oorzaaken, dat de Droogmaakerijen doorgaands veel langer duuren en veel meer kosten na zig sleepen, dan men vooraf

berekend en begroot heeft? En welk is het beste plan om plassen en meiren op de spoedigste en minstkostbaare wijze, en in 't geheel ten meesten voordeele droog te maaken?

- P 65. Daar men tot nog toe zoo verre niet gevorderd is, om de hoeveelheid waters, dewelke in een bepaalden tijd, en bij een bepaalde snelheid door eenig Werktuig tot een bepaalde hoogte kan worden opgebracht, op Theoretische gronden met zekerheid te begrooten, en het derhalven, zoo ter onderlinge vergelijking, en waarneeming van de verschillende bekende Watertuigen, als om daaraan de reeds geformeerde, of nog te formeerene Theoriën ter toetse te brengen, van het uiterste belang zijn zoude dezelve hoeveelheid Proefondervindelijk te kunnen bepalen, zoo vraagt het Genootschap:

Is het mogelijk bij de hier te Lande meest beproefde Watertuigen (Scheprad-, Vijzel- en Pompmolens &c.) in het groot zoodanigen toestel te maaken, dat men daarmede Proeven kan neemen, die met volkomen zekerheid het vermogen dier Werktuigen in het opbrengen van water doen blijken? - Zoo ja, op wat wijze moet deze toestel worden ingerigt? - Zoo neen, welke zijn de beletselen, die dit onmogelijk maaken?

Men diene onder het oog te houden, dat het Werktuig onder het doen der Proeven in dezelfde omstandigheden blijve, waarin hetzelve zig bij eene vrije uitloozing bevindt; des, dat niet alleen het voor- en achterwater, gedurende den tijd der Proefneeminge, geene aanmerkelijke verandering in hoogte ondergaa, maar ook, dat de stroom van het opgebrachte water niet worde verminderd, vermeerderd of gestuit door den toestel, waar bij men zomwijlen mogt goevinden het water in een Maatboezem te leiden.

- P 66. Daar 'er thans in den Krimpener-Waard, bij gelegenheid der geotroijeerde Verveening, aldaar een Noodsluis, voorzien van drie Kokers, gebouwd wordt, ten einde, ingeval de Lekkendijk kwam door te breeken, het Inundatiewater terstond door dezelve Sluizen, aan het einde van den IJssel, alwaar de Ebben het laagst vallen, te ontlasten.

Daar dus ook het troebel Rivier-Water, wanneer het zelve des Winters, door wel geplaatste en wel aangelegde Duikers ingelaaten wierd, door die zelfde Sluizen, immers voor verre het grootste gedeelte, zonder hulp van Molens, wederom ter bekwaamer tijd ontlast zoude kunnen worden.

En daar het onberekenbaar voordeel, uit dusdanige gepaste intapping van troebel Rivier-Water voortvloeiende, met betrekking tot de verhooging en bemesting van laage en schraale Landen, buiten allen twijffel gesteld mag worden, als zijnde zulks blijkbaar, niet alleen uit de buiten gedijkte Landen of Uitterwaarden langs de Rivieren, maar ook uit sommige binnensdijks gelegen Polders aan de Bovenrivieren, wier waarde daar door omtrent vier Capitaalen vermeerderd is, zoo wordt gevraagd:

Welke zijn de nadeelige gevolgen, die, ten aanzien der Landen van den Krimpener-Waard, uit een geregelde en wel bestierde intapping van troebel Rivier-water, zouden kunnen voortvloeiën? - Zijn 'er geene onkostbaare middelen, om deze nadeelige gevolgen, zoo die plaats mogten hebben, weg te neemen, immers zoodanig, dat de daar uit te wagtene voordeelen rijkelijk daar tegen zouden kunnen opweegen? - En eindelijk onderstellende, dat 'er zoodanige middelen voorhanden zijn, en mitsdien dat de intapping van troebel Rivier-water, als in allen opzichten geraaden, beschouwd mogt worden, naar welk plan, en op hoedanige wijze behoort deze intapping te geschieden, om met de minste kosten en nadeelen het bedoelde oogmerk, te weeten de successive verhooging en daadelijke beneficeering der Landen, te bereiken?

- P 67. In welke opzichten zijn wij, in vergelijking van onze Nabuuren, nog het meest ten achteren ten aanzien van het Werktuiglijke, of de toepassing

der Werktuigkunde, en het gebruik van Gereedschappen in onzen Landbouw, Fabrieken, Trafiquen enz.; en werwaards behooren zig dus de pogingen onzer Natuur- en Werktuigkundige Landsgenoten wel voornamelijk en in de eerste plaats te richten, ten einde ter daadelijke bevordering en verbetering van deze onderwerpen, op het krachtdaadigst mede te werken ?

- P 68. Welke zijn de Verschijnsels, die het opkomen en den loop der Wellen, hier te Lande, zoo bij het maaken van Fondeeringen als langs de Dijken, op meerderen of minderen afstand worden waargenomen ?
Welke middelen heeft men van tijd tot tijd met minder of meerder vrucht beproefd om dezelve te beteugelen, of de nadeelige gevolgen van den loop der Wellen te verminderen ?
Wat kan men uit de Verschijnselen, daar bij waargenomen, tot opheldering van de oorzaken der Wellen afleiden, en welk gebruik kan men van deze beschouwing maaken, om de reeds beproefde middelen van beteugeling te beoordeelen en te verbeteren, of meer vermogende aan de hand te geeven ?
Het Genootschap verlangt, dat men zoo veel mogelijk opgeeve alle de verschillende omstandigheden, die eenige betrekking op de waargenomene Verschijnsels kunnen hebben, als b.v., 1) den aard en de onderscheidene laagen der gronden, 2) de ligging en hoogte der nabijzijnde Waterplassen of ook wel der heuvelen boven de Wel, 3) het seizoen en hemelweder, tijd van den dag enz. bij welke de Wellen zomts meerder zomts minder water opgeeven, 4) de hoogte tot welke het Welwater onbelemmerd opklimt, ook als 'er een Koker opgesteld wordt, 5) of en bij welke gelegenheden door de Wel meerder en minder zand met het water opgeworpen werdt, 6) welken invloed het veranderen der omstandigheden, b.v. het verdiepen der grond, of de rijzing en daaling van het omringende water nu of dan op de werking der Wellen gehad hebbe, of wat daaromtrent is waargenomen.
- P 69. Daar de uitkomsten der Proefneemingen van verschillende Natuurkundigen, genomen over het onderscheiden vermogen der lighaamen om de Warmtestoffe te geleiden, zoo zeer van elkander verschillen, dat men uit dezelve zomtijds geheel tegenstrijdige gevolgen heeft afgeleidt, en het echter van zeer veel belang is hierin een meerdere trap van zekerheid te hebben, zoo wordt gevraagd:
Welke is de reden, dat de Proeven omtrent het geleidend Vermogen der Lighaamen voor de Warmtestoffe zoo onzeker en zelfs met elkander strijdig zijn ? En welke is de zekerste en gemakkelijkste wijze, om de hoegrootheid van dit geleidend Vermogen zoo in de vaste als vloeibaare Lighaamen te kennen ?
- P 70. Van welken aart is de stoffe, welke het menschelijk lighaam, in den gezonden staat, door de uitwaaseming der huid ontlast ? Aan welke onregelmaatigheden is deze ontlasting onderhevig ? En welke gevolgen kunnen er door de eenvoudige belemmering dezer ontlasting in het lighaam geboren worden ?
- P 71. Daar wij door den onvermoeiden arbeid, voornamelijk der Fransche Scheikundigen, Fourcroy, Vauquelin en andere, zeer verre gevorderd zijn in de kennis der bestanddeelen van de pis, zoo in den gezonden staat, als in zommige ziekelijke omstandigheden, doch dit vak in verre na nog niet voor afgewerkt kan worden gehouden, zoo belooft het Genootschap haare gewoone Goudene Medaille, ter zwaarte van 30 Ducaaten, aan hem, die de beste Verhandeling zal inleveren, bevattende een volkomene Analijs van de Pis, in de verschillende tijdperken van eene of andere ziekte geloosd, en tot nog toe niet als zoodanig beschreven.

- P 72. Schoon de zamenstelling van den Water-Ram of Bots-Hevel (bij de Franschen Belier Hydraulique, bij de Duitschers Stoss-Heber genaamd), zoo als die tot nog toe gebezigd is, van geen gebruik schijnt te kunnen zijn tot het ontlasten van overtollige binnenwateren hier te Lande, is het echter niet onwaarschijnlijk, dat men van het beginsel, waar op het vermogen van dit Werktuig steunt, op eene andere wijze toegepast, hiertoe nut zou kunnen trekken.
Er wordt dus gevraagd:
Zoude men van het beginsel, waarop de uitwerking des Water-Rams of Bots-Hevels gegrond is, namelijk den slag, stoot of botsing van het water, door eenig verval of op eenige andere wijze in beweging gebragt, ook gebruik kunnen maken tot het ontlasten van overtollige binnenwateren hier te Lande, en op wat wijze zoude zoodanig een Werktuig behooren te worden ingerigt en zamengesteld, waardoor dit beginsel tot het gemelde oogmerk met het meeste voordeel en de minste kosten, ook in vergelijking met Stoom-Machines en Water-Molens, zou kunnen worden aangewend ?
- P 73. Men neemt niet zelden, voornamelijk in bergachtige streken, waar, dat op plaatsen, waar even te voren de dampkring geheel helder was, en de Vochtmeter geen spoor van vochtigheid aanwees, 'er zich eensklaps wolken vormen, die regen geven, waarbij de Barometer, even als ware de hoeveelheid veerkrachtige vloeistof verminderd, daalt, en waar bij te gelijk Electriciteit vrij wordt.
Op andere tijden bemerkt men, dat zich somwijlen in gansche streken zeer snel wolken oplossen, waar door de lucht helder en droog wordt, en de Barometer, even als door vermeerdering van veerkrachtige vloeistoffe, rijst.
Zonder zich nu in twistgedingen in te laten over de wijze waarop het water in de lucht ontbonden is, waaromtrent de gedachten van De Luc, Hube, Parot, Zijlius, enz., zeer van den anderen verschillen, vraagt men:
Van waar komt in het eerste geval de tot vorming der dampen en des regens noodige Waterstof ? En waar blijft de, in eene zoo aanmerkelijke hoeveelheid dampkringlucht zich bevindende, Stikstof ? Daar de evenredigheid van deze tot de Zuurstof zich altoos zoo goed als gelijk blijft ? En aan den anderen kant bij de oplossing van het water in den dampkring, hoe dit ook geschiede, de Waterstof zich altijd op eene of andere wijze bij scheikundig onderzoek zou moeten ontdekken, waarvan men echter niets, of ten minste niets noemenswaardig, gewaar wordt ?
En in het tweede geval, waar blijft bij de oplossing der wolken, welke men oogenschijnlijk voor eenen waren overgang van dezelve in heldere en drooge lucht houden zoude, de Waterstof ? En van waar komt in de nieuwgevormde luchtvormige vloeistof de aanwezende Stikstof ?
Zoude men de verklaring van dit verschijnsel met grond kunnen zoeken in eene overeenkomst tusschen de tot nog toe onbekende grondstof der Stikstof-lucht met die der Waterstof-lucht ? En welke Proeven of Waarnemingen maken dit waarschijnlijk of ook wel zeker ?
- P 74. Als men harde lichamen, en zelfs zulke, welke voor geen verbranding of oxydatie vatbaar zijn, b.v. twee harde steenen, tegen elkander slaat of wrijft, zoo wordt men vuur en licht gewaar en een bijzondere reuk, welke wel eenigzins, doch niet ten volle, naar die der Electriciteit gelijkt, en die bij verschillende lichamen eenigzins onderscheiden is; zelfs vertoont zich het licht onder water. Komt hier dit en dat vuur, of deze Electriciteit, of dit phosphoriek verschijnsel uit de lichamen zelve, of uit de omringende vloeistof, waarin deze gedompeld zijn; van wat aard is hetzelfde; en wat is hierbij verder op te merken ?

P 75. Het verbeteren van den staat onzer Rivieren, zoo wel met opzigt tot derzelver bevaarbaarheid, als met betrekking tot het voorkomen van overstromingen, heeft ten allen tijde de aandacht van de Regeringen en Waterbouwkundigen dezer Landen in eene groote mate gevestigd. In onze dagen is de belangstelling, in deze zoo gewigtige zaak, geenszins verflauwd: de belangrijke denkbeelden, die daaromtrent van tijd tot tijd zijn aan het licht gebracht, door de kundige en bekwame mannen, aan wie thans door of van wege Zijne Majesteit, onzen geëerbiedigden Koning, meer bijzonderlijk de zorg voor alles, wat den Waterstaat van dit Rijk betreft, is toevertrouwd, en de Werken, die daaraan geheel of gedeeltelijk hun bestaan verschuldigd zijn, leveren daarvan de ondubbelzinnigste bewijzen op.

Met dat al is het oogmerk in dezen nog niet bereikt: de toestand onzer Rivieren blijft bij voortdoring ten uiterste ongunstig; de verwoestende overstromingen houden nog niet op, onze landen, dikwerf zelfs met verdubbelde woede, te teisteren, en de treurigste uitzigten vertoonen zich hieromtrent in het verschiep.

Men mag daarom billijk onderstellen, dat iedere poging, die tot verbetering van dien toestand, of tot afwering der noodlottige gevolgen, die daaruit maar al te dikwijls ontspruiten, wordt in het werk gesteld, van welke zijde dezelve ook moge komen, den beminnaar van zijn vaderland niet anders dan ten hoogste welkom zijn kan.

Bestuurderen van het Genootschap zich hiervan overtuigd houdende, en in aanmerking nemende, dat het Genootschap, van deszelfs oorsprong af, mede de verbetering van onzen Waterstaat steeds heeft op het oog gehad, meenen dan ook onder het doen van de welmeenendste hulde aan de verdiensten en den verlichten ijver onzer tegenwoordige Waterbouwkundigen, dat eene proeve van hunne zijde, tot het uitlokken der denkbeelden van ieder, die mogt oordeelen over dit hoogst belangrijk onderwerp eenig nieuw of meerder licht te kunnen verspreiden, geenszins overbodig noch ondoelmatig kan worden geacht.

Dien ten gevolge stellen zij eene uitnoodiging tot het mededeelen dier denkbeelden voor, onder den vorm van de volgende vraag:

Welke middelen zijn er, bij den tegenwoordigen staat onzer Rivieren, in het werk te stellen, om zoo wel de schadelijke overstromingen voor te komen, of ten minste zoo veel mogelijk te beteugelen, als om de bevaarbaarheid der verschillende Riviervakken te behouden en te verbeteren?

Het spreekt van zelf, dat men met deze uitnoodiging niet bedoelt het verzamelen van een aantal onrijpe hersenvruchten, maar dat men de beantwoording dier Vraag alleen verwacht van mannen, die in het vak ervaren zijn.

P 76. De Meteorologie is een van die deelen der natuurkunde, waarin wij nog weinig gevorderd zijn. De voornaamste reden daarvan moet ongetwijfeld ook hier gezegt worden in het volslagen gemis van alle gronden, waarop men eene theorie zoude kunnen bouwen. Want de oorzaken, door welke de weersgesteldheid op eene gegevene plaats bepaald en veranderd wordt, zijn waarschijnlijk zoo menigvuldig, en huisvesten dikwerf geheel of ten deele in zoo verafgelegene streken, dat alle theoriën welke men daaromtrent op aangenomen onderstellingen van analogiën, enz. als gronden zoude willen vestigen, voorzeker niet anders dan hersenschimmig en ijdel zijn kunnen.

Men kan daarom ook wel veilig aannemen dat, indien men ooit in dit gedeelte der natuurkunde, waarin ieder bijzonder lid der burgerlijke zamenleving, hetzij vermaak - hetzij voordeelshalve, doorgaans zulk een levendig belang stelt, eenige vordering zal maken, het alleen langs den weg van waarnemingen zijn zal, en wel bepaaldelijk door waarnemingen,

- P 137. Tyndall meent uit zijne experimenten met zekerheid te mogen afleiden dat de waterdamp op stralende warmte een veel grooter absorberend vermogen uitoefent dan de drooge dampkringslucht. Daarentegen gelooft Magnus het regt te hebben uit zijne experimenten te besluiten dat er geen verschil bestaat in absorptie tusschen drooge en vochtige dampkringslucht.
Men vraagt door beslissende proefnemingen dezen strijd te vereffenen.
- P 138. Gaugain meent uit zijne laatste proefnemingen met groote waarschijnlijkheid te mogen afleiden dat de voortplanting der electriciteit bij de geleiding door de stof, bij de influentie daarentegen door den aether geschiedt. Reeds voor Gaugain is dit ook uit experimenten, door een anderen natuurkundige gedaan, opgemaakt.
Men vraagt dit vermoeden door nadere proefnemingen tot zekerheid te brengen.
- P 139. Het Genootschap verlangt een historisch-critisch overzicht der theoriën van den hagel en eene naauwkeurige bepaling van het standpunt der laatste theoriën in betrekking tot wetenschappelijk bekende feiten.
- P 140. Is de snelheid van het geluid verschillend voor verschillende toonen, zooals eenige opmerkingen zouden doen vermoeden?
Men vraagt naauwkeurige proefnemingen.
- P 141. Het Genootschap verlangt eene naauwkeurige kritische beschouwing van hetgeen reeds bekend is aangaande de vulkanen en de vulkanische verschijnsels in den Oost-Indischen Archipel, alsmede eene daarop en, voor zoo ver mogelijk, op eigen onderzoek steunende verklaring van de wording dier vulkanen.
- P 142. De oplosbaarheid der gassen in vloeistoffen is nog weinig bekend; nog minder kent men den staat van derzelve physische en chemische verbinding.
Het Genootschap vraagt daarom voor ten minste vier gassen in ten minste acht vloeistoffen, door naauwkeurige proefnemingen den graad van oplosbaarheid te bepalen en den staat van physische vereeniging en van chemische zamenstelling van hunne verbindingen te doen kennen.
- P 143. Het Genootschap vraagt eene wetenschappelijke beschouwing en kritiek der tot heden gegeven voorschriften voor de constructie en plaatsing van bliksemafleiders. Het antwoord zal tevens moeten dienen tot eene volledige handleiding voor bedoelde plaatsing.
Een en ander door waarnemingen en afdoende proeven toe te lichten.
- P 144. Het Genootschap verlangt eene nadere uitbreiding van het onderzoek der geleiding door zoogenaamde half-geleiders, dat door Gaugain werd aangevangen.
- P 145. Het Genootschap stelt als vraag eene theorie van de nog niet op voldoende wijze verklaarde electriseermachine van Holtz, door afdoende proefnemingen gestaafd en toegelicht.
- P 146. Het Genootschap verlangt een uitvoerbaar en niet te kostbaar voorstel om de groote hoeveelheid ebbe-slib en rivier-slib van allerlei soort, die in het vaderland wordt aangevoerd en voor een groot deel weêr naar zee wordt aangevoerd, tot vruchtbaarmaking onzer zandgronden aan te wenden.

- P 147. De toepassing van het electro-magnetisme op de telegrafie, hoewel onder de betrekkelijk jeugdige wetenschappelijke toepassingen behoorende, heeft reeds hare geschiedenis die uit meer dan één oogpunt belangrijk is. Na eene uiteenzetting van de wetenschappelijke gronden, waarop zij in Nederland is tot stand gekomen, als eene wenschelijke bijdrage tot de kennis van ons land worden beschouwd, waarbij tevens gelegenheid ontstaat van wenken op te nemen, die tot hare verbetering en ontwikkeling kunnen strekken.
Er wordt mitsdien gevraagd:
Eene geschiedenis van de invoering der electro-magnetische telegrafie in Nederland, in verband met haren tegenwoordigen toestand.
- P 148. Wanneer een galvanische stroom gaat door lange telegraafgeleidingen onder den grond of onder water, doen zich bijzondere verschijnselen voor, die door de Duitschers Ladungerscheinungen genoemd worden.
Men vraagt:
Een overzicht en verklaring van deze verschijnselen en van de middelen, die bij de telegrafie zijn aangewend, om deze verschijnselen geen nadeligen invloed op de telegrafische gemeenschap te doen uitoefenen.
- P 149. Daar het voor de koopsteden in ons vaderland, die aan de benedenrivieren zijn gelegen, van overwegend belang is te achten, om ook gedurende den winter zoo lang mogelijk vrije gemeenschap voor de scheepvaart met de zee te onderhouden:
Zoo wordt gevraagd:
Welke middelen zijn het meest doeltreffend en het best aan te wenden, om, bij eene met ijs bezette benedenrivier, de vrije scheepvaart het spoedigst en volledigst te herstellen. Welke middelen wendt men daartoe in het buitenland aan en met welk gevolg ?
- P 150. Daar het opruimen van droogten en hindernissen voor de scheepvaart van overwegend belang voor ons vaderland is te achten,
Wordt gevraagd:
Welke zijn de uitkomsten van de genomen proeven met nitro-glycerine, dynamiet, lithofracteur enz. tot verdieping van grootscheeps-vaarwaters ? Leveren de genoemde of eenige andere soortgelijke stoffen de middelen op, om, met eenige kans van goed te zullen slagen, droogten of hindernissen voor de scheepvaart weg te nemen, - en zoo ja, - op welke wijze moeten dan die middelen worden aangewend ?
- P 151. Daar het in het algemeen belang van overgrootte waarde is te achten, om op eene doelmatige en niet te kostbare wijze in het bezit van goed drinkwater te komen op die plaatsen, waar de bestaande pompen of putten zulks niet opleveren,
Zoo wordt gevraagd:
Eene nauwkeurige beschrijving van de bestaande of in aanleg zijnde drinkwaterleidingen hier te lande, met aanwijzing der, zoo noodig, te maken verbeteringen. Vooral verlangt men juiste bepaling der wijzigingen, welke de inrigtingen moeten ondergaan bij verschillende plaatselijke toestanden. Is een der stelsels boven andere te verkiezen en op welke gronden ?
- P 152. Daar het van overwegend belang voor de welvaart van het vaderland is te achten, dat onze beide groote koopsteden op de sprekendste wijze door voldoende diepe vaarwaters met de zee verbonden worden en voordurend blijven,
Zoo vraagt men in verband daarmee:
1e. In hoeverre heeft de ondervinding geleerd, dat door middel van stoombaggervaartuigen in het gebrek aan diepte van de vaarwaters,

die onze beide groote koopsteden met de zee verbinden, -ook indien zulks slechts tijdelijk bestaat, - kan worden te gemoet gekomen ?

- 2e. Welke is de beste en meest doelmatige inrichting, en wat moet het vermogen zijn, van stoombaggervaartuigen met toebehooren, om met de minste kosten en in den kortsten tijd, de grootste hoeveelheid spatie uit te baggeren en te vervoeren?
- 3e. Wat is de beste wijze, waarop ook in het buitenland, de diepte van zoodanige vaarwaters, wordt verkregen en behouden ?
- 4e. Is de wijze, waarop zulks in het buitenland geschiedt ook hier te lande van toepassing, of welke wijze is voor ons land de beste ?

P 153. Men verlangt eene methode, alsmede een werktuig, om op eenvoudige wijze de hoogten van eenige punten van den waterspiegel, in een zelfde dwarsprofiel, van een onzer hoofdrivieren, ten opzichte van een waterpasvlak te bepalen.

Voorts de mededeeling van den uitslag van eenige zoodanige metingen met dat werktuig verricht:

- 1e. in een sterk gebogen riviervak;
- 2e. op een recht gedeelte bij aanzienlijken was en bij snel intredenden val der rivier.

P 154. Daar de verwarming van groote gebouwen op zeer verschillende wijze en met zeer ongelijke kosten geschiedt en de uitkomsten dikwerf niet aan het doel beantwoorden,

Zoo vraagt men:

Wat is de beste en tevens goedkoopste wijze van verwarming van groote gebouwen en hoe moet die worden ingericht om aan de eischen der gezondheid te beantwoorden ?

Een en ander door teekeningen en ramingen van kosten van aanleg, onderhoud en exploitatie toe te lichten.

P 155. Men verlangt:

Een experimenteel onderzoek, vooral bij de lagere diersoorten, omtrent de oorzaak der phosphorescentie.

P 156. De thermo-electrische eigenschappen van sommige metaal-legeeringen blijken van dien aard te kunnen zijn, dat bij geschikte combinatie stroomen worden opgewekt, welke die der galvanische batterij in sterkte evenaren. Ook bewijzen de resultaten, door Clamond o.a. in den laatsten tijd verkregen, de mogelijkheid om electricch licht er mede voort te brengen, en dit zou kunnen leiden tot eene minder omslachtige en minder kostbare wijze van electriche verlichting van gebouwen (gepaard met hun verwarming) dan door de nu gebruikelijke inductie-toestellen.

Men vraagt dus:

Een nieuw onderzoek omtrent de thermo-electrische eigenschappen van metaal-legeeringen, dat zou kunnen strekken tot leiddraad bij het samenstellen van krachtiger thermo-zuilen, dan tot nu toe bekend zijn.

P 157. De proeven van Chappuis (Wied. Ann. n. Folge Bnd. VIII 1879. pag. 1 en 761), omtrent de verdichting van gassen tegen het oppervlak van vele lichamen, hebben uitkomsten opgeleverd, die niet in overeenstemming zijn met die van Weber, (zie O.E. Meijer kinetische Theorie der Gase 309).

Men verlangt:

Een experimenteel onderzoek naar de verdichting van gassen tegen het oppervlak van vaste lichamen.

P 158. De verschillende onderzoekingen naar de veranderlijkheid van de soortelijke warmte van water met de temperatuur hebben tot zeer uiteenloopende resultaten geleid.

Men verlangt:

Eene nieuwe, zeer nauwkeurige bepaling van de veranderlijkheid van de soortelijke warmte van water met de temperatuur.

- P 159. Volgens Winkelman zou de soortelijke warmte van kwikzilver afnemen bij verhooging van temperatuur, terwijl alle andere waarnemers (Dulong, Petit, Regnault en Peterssen) juist het omgekeerde gevonden hebben.

Men verlangt:

Eene nieuwe, zeer nauwkeurige bepaling van de veranderlijkheid van de soortelijke warmte van kwikzilver met de temperatuur.

- P 160. Wordt verlangd:

Eene experimenteele bepaling van de kritische temperatuur, den kritischen druk en het verband tusschen volume, druk en temperatuur in de nabijheid van den kritischen toestand van zwavelig-zuur en van ammonia.

- P 161. De proeven van Regnault, Fairbairn en Tate, Herweg, enz. hebben niet volkomen dezelfde waarden opgeleverd voor de dichtheid van verzadigden waterdamp bij verschillende temperaturen. Nieuwe bepalingen van de dichtheid der dampen in verzadigden toestand zijn daarom wenschelijk.

- P 162. De proeven van Amagat, Siljesstroem, Mendelleef hebben afwijkende uitkomsten opgeleverd voor de grootte van de samendrukbaarheid der gassen bij zeer geringe drukkingen, kleiner dan de atmosferische drukking. Voor de theorie der gassen is het van het hoogste belang, die samendrukbaarheid bij zeer geringe drukkingen nauwkeurig te leeren kennen. Nieuwe zeer nauwkeurige proeven zijn daarom wenschelijk.

- P 163. De onderzoekingen van Lommel hebben twijfel doen ontstaan, of de wet van Stokes, dat de door fluorescentie opgewekte stralen altijd eene grootere golflengte hebben dan de opwekkende stralen, bij alle stoffen algemeen geldt. Nieuwe onderzoekingen omtrent dit punt zijn wenschelijk.

- P 164. Voor de theorie der dispersie van het licht zijn de verschijnselen bij abnormaal dispergeerende stoffen van groot belang. Eene nauwkeurige bepaling van de brekings-exponenten van zoodanige stoffen voor de verschillende deelen van het spectrum en in verband daarmede van het absorptie-spectrum dierzelfde stoffen en van het spectrum der bij die stoffen dikwijls voorkomende oppervlakte-kleur is daarom wenschelijk.

- P 165. Door de nieuwe theorie van Edlund over de atmosferische electriciteit en het noorderlicht zijn de verschijnselen van de zoogenaamde unipolaire inductie weder meer op den voorgrond gekomen. Deze verschijnselen worden op geheel verschillende wijze verklaard, naarmate men de eene of de andere theorie omtrent de electriciteit aanneemt. Volgens de eene theorie kunnen die verschijnselen optreden in gevallen, waarin zij volgens de andere theorie niet mogelijk zijn. Eene nieuwe bestudeering dier verschijnselen der unipolaire inductie is daarom wenschelijk.

- P 166. Niettegenstaande de hoogst belangrijke uitkomsten, die de onderzoekingen van H.F. Weber ten opzichte van de specifieke warmte van de verschillende vormen van koolstof, van borium en van silicium, bij verschillende temperaturen, hebben opgeleverd, ontbreken dienaangaande voor zwavel en phosphorus nog altijd verschillende gegevens.

Het genootschap vraagt daarom, ter aanvulling der waarnemingen van Dulong en Petit, Regnault, Kopp, Weber en anderen:

Een onderzoek naar de soortelijke warmte van rhombische zwavel boven 100° ; van monoklinische en amorphe zwavel bij verschillende temperaturen;

van rooden phosphorus boven 100° ; en van gewonen phosphorus bij verschillende temperaturen.

- P 167. Hoewel van de inwerking van het licht op de verbindingen van zilver met chlorium, bromium en iodium de meest uitgebreide toepassingen gemaakt worden, is de aard dier inwerking, bepaaldelijk de verandering in samenstelling, die genoemde verbindingen door het licht ondergaan, nog altijd zeer onvolledig bekend.

Het genootschap vraagt derhalve:

Een experimenteel onderzoek naar de veranderingen, die bovengenoemde zilververbindingen door het licht ondergaan.

- P 168. Bij de groote beteekenis, die de kennis van de dissociatie-verschijnselen voor de scheikunde heeft, en bij het groot aantal onderzoekingen over de ontleding van scheikundige verbindingen, door de warmte, in de laatste jaren gedaan, is een overzicht van de bekende feiten dienaangaande, doch vooral eene critische toelichting der daarop gebouwde theorieën gewenscht.

Daarom wordt gevraagd:

Een volledig overzicht en eene critische beschouwing te geven van de tot nu toe op het gebied van dissociatie in het werk gestelde onderzoekingen en van de daaruit afgeleide theoretische gevolgtrekkingen.

- P 169. Ofschoon de onderzoekingen van Debray, van Wiedemann en van Pareau tot het resultaat leidden, dat de dissociatie-spanning onafhankelijk is van den ontledingstoestand der stof, zoo kan deze quaestie nog niet als voldoende uitgemaakt beschouwd worden. Immers al laten wij ook de waarnemingen van Weinhold, van Naumann en van Kraut en Precht, die tot een tegenovergesteld resultaat leidden, buiten beschouwing, omdat hunne wijze van proefneming te wenschen overliet, zoo is het aantal waarnemingen, door eerstgenoemde onderzoekers gedaan, nog te klein, dan dat men omtrent deze belangrijke zaak volkomen zekerheid zou hebben. Dus:

Men verlangt proefnemingen, die uitmaken of de dissociatie-spanning al of niet afhankelijk is van den ontledingstoestand der stof.

- P 170. Er bestaat nog altijd belangrijk verschil van gevoelen onder de deskundigen over de wijze, hoe de vereischte diepte voor de scheepvaart in tij-rivieren kan verkregen en behouden worden.

Het Genootschap verlangt hierover meer licht te ontvangen en looft zijn Gouden Medaille uit voor de best geoordeelde verhandeling, waarin bestaande verbeteringen van tij-rivieren getoetst zijn.

- P 171. Daar de toestand van de grachten in vele steden van ons vaderland de gezondheid der bevolking benadeelt,

Zoo wordt gevraagd:

Welke middelen moeten aangewend worden om dit bezwaar in een of meer onzer groote gemeenten weg te nemen, en hoe groot zijn de daaraan verbonden kosten ?

- P 172. De dijksverhoogingen langs de tegenoverliggende oevers der rivieren nemen steeds toe, evenals de, bij doorbraak van die dijken, ontstaande gevaren,

Daarom wordt gevraagd:

Welke bepalingen zijn er te maken - zonder de veiligheid der omdijkte landstreken te schaden - om aan dien strijd tusschen de tegenover elkander gelegen dijkdistricten een einde te maken en welke dijkhoogten kunnen in verschillende gevallen als een voldoende keering worden aange-merkt ?

- P 173. Het aantal bruggen met groote ijzeren overspanningen is in de laatste jaren in Nederland sterk toegenomen, zoodat voor het verkeer de veiligheid dier bruggen van overwegend belang is.
Men vraagt dus:
Eene nauwkeurige critische omschrijving en beschouwing van hetgeen in andere landen wordt verricht, zoowel om de slijting en het bederf bij den bovenbouw van groote ijzeren bruggen tegen te gaan, als om de veiligheid te constateeren, met opgaaf van hetgeen hier te lande in dit opzicht zou behooren te geschieden.
- P 174. Aangezien er nog altijd verschil van gevoelen bestaat aangaande de werktuigen, die de voorkeur verdienen bij polder- en boezembemaling voor verschillende omstandigheden,
Zoo vraagt men:
Eene duidelijke beschrijving met de noodige teekeningen, van een of meer der bestaande stoomgemalen, met opgave van: de hoofdafmetingen, de aanlegkosten, de onderhouds- en bedrijfskosten gedurende één of meer jaren, de werktijden in één of meer jaren, het verbruik van brandstof en smeer in één of meer jaren, en de uitkomsten van proefnemingen ten opzichte van kolenverbruik en wateropvoer.
- P 175. Aangezien er nog altijd verschil van meening bestaat ten opzichte van het vereischte vermogen van stoomgemalen voor verschillende omstandigheden van polder- en boezembemaling,
Zoo vraagt men:
Een geschiedkundig overzicht van de bemaling van een of meer der bestaande polders of waterschappen, inhoudende, voor zoo ver daarvoor vereischt, de beschrijving van den polder, de opgave van de vroegere bemaling door windmolens, van de stoomgemalen die deze vervangen hebben, van de latere uitbreiding der stoombemaling, en van den toestand van den polder of het waterschap ten opzichte der drooghouding die daarmede verkregen is.
- P 176. Bij den tegenwoordigen omvang der scheikunde en de uitgebreidheid der chemische litteratuur zijn goede monographieën over bijna alle onderwerpen gewenscht. Daar het Genootschap het verschijnen van zulke monographieën wenscht te bevorderen,
Zoo vraagt het:
Monographieën over een element, b.v. zwavel; eene verbinding van b.v. zwavelkoolstof, chinine; over eene klasse van verbindingen b.v. nitroverbindingen, verbindingen van zwavel met zuurstof of koolstof; een verschijnsel of eene reeks van verschijnselen, b.v. de werking van zwavelzuur of van salpeterzuur op andere lichamen.
Het onderwerp der monographieën kan de schrijver vrij kiezen, mits daarover nog geene goede monographie bestaat, maar het moet zoo volledig mogelijk en naar oorspronkelijke bronnen bewerkt worden en moet eene nauwkeurige opgave van de gebruikte bronnen bevatten.
- P 177. Het Genootschap vraagt experimenteele, met de grootst mogelijke nauwkeurigheid uitgevoerde bepalingen van het atoomgewicht van minstens één element, dat nog niet met voldoende nauwkeurigheid bekend is.

- P 178. Komt in den handel gewalst staal voor, dat met betrekking tot homogeniteit, draagkracht, rekbaarheid en buigzaamheid de volstrekte zekerheid aanbiedt, die gewaarborgd moet zijn om het staal als bouwstof voor bruggen te verwerken?
Welke voorschriften omtrent bereiding, bewerking en onderzoek der stalen deelen moeten worden gegeven, opdat gevaar voor het verwerken van ten deele hard, bros staal volstrekt uitgesloten zij?
- P 179. Reeds Alexander von Humboldt heeft vermoed, dat de overgang van land tot zee een invloed heeft op het aardmagnetisme, merkbaar door inbuigingen van isogonen, isoklinen en isodynamen. Latere waarnemingen schijnen dit wel te bevestigen.
Daarom wordt gevraagd:
Eene kritische uiteenzetting van de waarnemingen, die op dit verschijnsel betrekking hebben.
- P 180. De vorming van tonen door labiale orgelpijpen is nog niet voldoende verklaard. De proefondervindelijke onderzoekingen, die hieromtrent door Sonreck genomen zijn, leidden tot een ander resultaat dan die welke Lootens en Van Tricht verrichtten.
Men vraagt daarom:
Nieuwe proefondervindelijke onderzoekingen, welke tot eene voldoende verklaring van het ontstaan der tonen in labiale orgelpijpen leiden.
- P 181. Het Genootschap vraagt eene beschrijving van de levensvoorwaarden en eigenschappen van een of meer soorten van schimmels, gist of bacteriën, gewichtig voor dezen of genen grooten tak van Nijverheid, bijv. voor den landbouw, den tuinbouw, de zuivelbereiding, het bierbrouwen, het stoken van spiritus, de azijnmakerij enz.; alsmede van de wijze waarop deze organismen bij de uitoefening van dien tak van Nijverheid hunnen invloed doen gelden.
- P 182. Naar aanleiding van de proeven van Duter, Quincke, Montier en anderen en in verband met de berekeningen van Duhem, verlangt het Genootschap een theoretisch en proefondervindelijk onderzoek naar de volume-verandering van de lichamen door electricisatie, zoowel van goede als slechte geleiders.
- P 183. Haal, Righi, Von Ettinghausen en anderen hebben bewezen, dat de elektrische geleidingsweêrstand van bismuth en antimonium en enkele andere metalen, verandert in een magnetisch veld. Het Genootschap verlangt nadere onderzoekingen te dien opzichte.
- P 184. Röntgen heeft proeven genomen met eene glazen schijf, draaiende tusschen de twee platen van een geladen condensator en daarbij eene werking meenen te vinden van de schijf op een nabijzijnden magneet. Het Genootschap verlangt een onderzoek naar de juistheid van deze merkwaardige ontdekking, en zoo zij juist bevonden wordt, eene verklaring van het feit.
- P 185. Het Genootschap vraagt een critisch overzicht van de verschillende theorieën, die voor het verklaren van het vliegen zijn voorgesteld en van de proefondervindelijke onderzoekingen, welke aan die theorieën ten grondslag liggen.
- P 186. Het Genootschap verlangt een onderzoek naar de oorzaak van de afwijking, die het moleculaire geleidingsvermogen van oplossingen van sterke zuren en basen, benevens van neutrale zouten van deze, bij groote verdunning vertoont.

Tot toelichting dezer vragen diene, dat de eenige tot nog toe van die afwijking gegeven verklaring door Ostwald slechts als een vermoeden is uitgesproken en nooit nader getoetst is aan de verschijnselen.

- P 187. Het Genootschap verlangt nauwkeurige directe bepalingen van den osmotischen druk in oplossingen, vooral met het oog op de vaststelling der concentratiegrens, waar de afwijkingen van de wetten van Boyle en Gay Lussac merkbaar worden, bij oplossingen in welke geen electrolytische dissociatie aangenomen wordt.
- P 188. Hoe lang blijven tuberkelbacillen virulent in melk, bepaaldelijk ook in karnemelk, onder de omstandigheden, die bij het in den handel brengen en het te koop aanbieden van de melksoorten gewoonlijk bestaan ?
- P 189. Hoe lang blijven georganiseerde ziektekiemen, afkomstig uit het darmkanaal van den mensch, virulent in verschillende, niet gesteriliseerde, soorten van drinkwater, bepaaldelijk in stroomend rivierwater, grachtwater, polderwater en putwater ? Het Genootschap verlangt dit onderzoek ten aanzien van minstens ééne soort der bedoelde micro-organismen, ter keuze van den onderzoeker.
- P 190. Men vraagt een chemisch en bacteriologisch onderzoek van het Maaswater te Rotterdam, telkens op minstens drie verschillende plaatsen in de rivier geschept, van het water in het bezinkingsbassin en van het daaruit verkregen gefiltreerde water.
- P 191. Op grond zijner waarnemingen heeft Decker (Journ. f. prakt. Chem. N.F. Bd. 45 p. 47) de gevolgtrekking gemaakt, dat het broomchinoline van Claus en Collinsschonn (Ber. der Deutsch. Chem. Gesellsch. zu Berlin Bd. 19 p. 2508 en 2763) geen (gamma)broomchinoline is, zooals door hen wordt beweerd, maar het (beta)broomchinoline. Hiertegenover houdt Claus (Journ. f. prakt. Chem. N.F. Bd. 45, p. 222) zijne meening staande en blijft het bewuste broomchinoline als de (gamma) verbinding beschouwen. Daar uit de constitutie van dit broomchinoline door Claus en zijne medewerkers de constitutie van verscheidene andere chinolinederivaten is afgeleid, heeft de quaestie aangaande de door het bromium ingenomen plaats in genoemde verbinding eene niet te miskennen beteekenis voor de kennis der chinolinederivaten.
Het Genootschap vraagt dus:
Door een zooveel mogelijk experimenteel onderzoek de onzekerheid weg te nemen, die aangaande de constitutie van het broomchinoline van Claus en Collinsschonn bestaat.
- P 192a. Volgens de onderzoekingen van Dr. J. Richard Ewald schijnt het besluit gerechtvaardigd, dat de Nervus acusticus andere en gewichtige niet met het gehoor samenhangende verrichtingen te vervullen heeft en als eene zenuw is te beschouwen, waarin zich vezelen van eene andere bevinden en dus eene samengestelde zenuw is, voor wie de naam acusticus niet meer kan gelden en door Ewald dan ook nervus octavus genoemd wordt. Toch is het aan Ewald niet gelukt eene nauwkeurige scheiding van de vezelen van deze zenuw van die van den nervus acusticus tot stand te brengen.
Het Genootschap vraagt nu een onderzoek:
1e van den bouw van den Nervus acusticus (octavus);
2e naar het al of niet bestaan van een afzonderlijk, van dat van den Nervus acusticus afgescheiden eindorgaan van deze zenuw;
3e naar de verschijnselen, die niet aan den Nervus acusticus, doch aan eene met deze vermengde zenuw moeten worden toegeschreven.

- P 192b. Er wordt gevraagd een onderzoek omtrent den oorsprong en de physiologische beteekenis der groene kleurstof in het lichaam van groene gelede dieren.
- P 193. Nieuwe onderzoekingen worden gevraagd aangaande de werking van zwavelpoeder en van koperzouten op de parasieten der plantenziekten. Tevens wordt eene studie verlangd ten aanzien van de werking van andere metaalzouten op de ontwikkeling der Fungi.
- P 194. Onderzoekingen worden gevraagd over de rol, welke de micro-organismen vervullen bij het ontstaan van humus uit plantendeelen in den bodem.
- P 195. Men verlangt een experimenteel onderzoek naar de dissociatie van stoffen, opgelost in verschillende mengsels van alcohol en water.
- P 196. De groote navraag naar caoutchouc, gutta-percha en soortgelijke producten in verband met de beginnende schaarsheid hunner stamplanten, heeft sinds eenige jaren doen zoeken naar verschillende methoden om deze stoffen door extractie uit de bladeren te winnen zonder de stammen te vellen.
Het Genootschap vraagt onderzoekingen omtrent het voorkomen, de ontwikkelingsgeschiedenis en de eigenschappen dezer melksappen in de bladeren, het gehalte der laatste in verschillende levensperioden, en den invloed van het drogen en bewaren der bladeren op de geaardheid van het product.
- P 197. Wordt de afstroming van het grondwater in de duinen zeewaarts merkbaar gewijzigd door onttrekken van water aan de duinen ?
Heeft die aftapping ook invloed op de stevigheid van den buitenduinvloet ?
- P 198. Er is beweerd dat, wanneer door het zich voortplanten van een chemisch of electrisch proces in rustende stof, achtereenvolgens in verschillende punten van de gezichtslijn licht ontstaat, de voortplantingssnelheid van het proces invloed heeft op de golflengte.
Het Genootschap vraagt hierover een experimenteel onderzoek.
- P 199. Er wordt gevraagd eene verhandeling over magnetische variatie en storingen, welke de kennis van en het inzicht in deze verschijnselen verrijkt en verbetert.
- P 200. Wellicht is het mogelijk de voorwaarden te leeren kennen, waardoor de uitwisseling tusschen de bestanddeelen van bloedlichaampjes en omgeving beheerscht wordt, wanneer een onderzoek wordt ingesteld omtrent de permeabiliteit van roode en zoo mogelijk ook van witte bloedlichaampjes voor de ionen van NaCl , NaNO_3 , Na_2SO_4 en de overeenkomstige kaliumzouten.
Het Genootschap vraagt daarom eene experimenteele, vooral door chemische analyse toegelichte, studie over de permeabiliteit van roode en zoo mogelijk ook van witte bloedlichaampjes voor bovengenoemde ionen.
- P 201. Bekend is het groote belang, dat het onderzoek der urine-bestanddeelen bezit voor de diagnose van verschillende ziekten. Tot nog toe is echter bij het onderzoek dezer meerendeels kristallijne stoffen slechts weinig gebruik gemaakt van de hulpmiddelen der microscopische kristallographie, zooals bijv. het gepolariseerde licht, terwijl toch op ander gebied langs dezen weg zoo schitterende uitkomsten zijn bereikt en de bepaling van microscopische kristallen zooveel vasteren voet heeft gekregen.

Er wordt nu gevraagd de urine-bestanddeelen microscopisch te onderzoeken met toepassing der physische (optische) methoden. En aangezien de uitkomsten bruikbaar zullen moeten zijn voor den practiseerenden geneesheer, zal moeten voorafgaan een duidelijk overzicht der gebezigde methoden.

P 202. Wat is de oorzaak of wat zijn de oorzaken waaraan moet worden toegeschreven het in de laatste jaren zoo veel last en kosten verwekkend verteren aan boord van zeeschepen van geelkoperen pijpjes in oppervlakte-condensoren, zoomede van roodkoperen pijpen waardoor zeewater vloeit, en wat is het middel of wat zijn de middelen waardoor dit verteren kan worden belet ?

P 203. Het Genootschap verlangt eene proefondervindelijke studie der scheikundige geaardheid van de suikers of suikerachtige lichamen, die bij de splitsing van plantaardige glucosieden optreden.

P 204. In het "Journal of physical Chemistry" V. p.339-p.392 1901, publiceerde Louis Kahlenberg eene verhandeling, waarin hij meende aan te toonen, dat de theorie van Arrhenius over de electrolytische dissociatie niet in overeenstemming is met de eigenschappen, die vele oplossingen toonen. Onder anderen volgt uit zijne onderzoekingen omtrent de verhooging van het kookpunt door NaCl, KCl, KBr, KJ, MgCl₂ en CaCl₂, dat het moleculair gewicht dezer stoffen, in water opgelost, geregeld zou afnemen als de concentratie toeneemt, en ten slotte bij de oplossingen van 20 procent voor de vier eerstgenoemde zouten reeds minder dan de helft van het "theoretische" moleculair gewicht en voor de beide laatste zouten minder dan een derde van het "theoretische" moleculair gewicht zou bedragen.

Hieruit zou dus blijken, dat de dissociatie der moleculen, geheel in strijd met de voorstelling van Arrhenius, zou toenemen met de concentratie. Het moleculair-geleidend vermogen voor den electricen stroom neemt bij deze stoffen geregeld toe met de verdunning, zooals de theorie van Arrhenius eischt.

Van KCl en NaCl gaf de methode van de vriespuntverlaging voor den graad van dissociatie slechts weinig verschil met de methode van het moleculair-geleidend vermogen.

Verder beroept Kahlenberg zich op de door Dieterici (Wied. Ann. 62 p. 616 1897) uitgevoerde bepalingen van de dampspanningsvermindering bij 0° van eenige verbindingen, waaronder ook NaCl en CaCl₂. Volgens deze proeven neemt eveneens in strijd met de theorie de moleculaire dampspanningsvermindering bij toenemende verdunning af.

Over de metingen van Dieterici, merkt Ostwald, terwijl hij ze refereert (Zeitschrift für phys. Chem. 26, p. 179, 1898) op, dat de nauwkeurigheid wel niet groot zal zijn en dat zij bovendien door het geringen concentratie-interval voor de dissociatie-theorie wel niet de betekenis zullen hebben, welke Dieterici zich daarvan voorstelt. Overigens gaf Abegg daarvan een critiek in Wied. Ann. 64 p. 486-506, 1898.

Het Genootschap vraagt dientengevolge van de oplossingen in water der zouten NaCl, KCl, CaCl₂ en MgCl₂ bepalingen der dampspanningsvermindering tusschen de temperaturen 0-100° voor minstens zes verschillende concentraties, en bepaaldelijk ook bij geringe concentratie der oplossingen; van dezelfde oplossingen de bepaling van het moleculair-geleidend vermogen bij verschillende temperaturen, de verlaging van het vriespunt en de verhooging van het kookpunt.

P 205. Met het oog op de nog zeer onvolledige kennis der scheikundige samenstelling van verschillende ooftsoorten, vraagt het Genootschap analyses

van eenige Nederlandsche vruchten, en van de veranderingen, die de bestanddeelen tot aan de boomrijpheid en eventueel bij de narijping ondergaan. In het bijzonder is daarbij te letten op de geaardheid der suikers en der zuren, in de vruchten voorkomende, op het ontstaan der samengestelde aethers, en op de aschbestanddeelen. Het is wenschelijk, van eene vruchtsoort eene of meer bepaalde variëteiten te nemen, en diezelfde variëteit te onderzoeken op exemplaren van verschillende bodem afkomstig.

Tot toelichting diene:

1e. Boomrijp noemt men eene vrucht, als zij geplukt moet worden. Sommige zijn direct eetbaar (pruimen, perziken, sommige appelen en peren); andere, waaronder vooral vele peren, appelen en mispels, maken nog eene periode van narijping door, waarna ze pas eetbaar worden. In deze periode hebben zoowel chemische, als, waarschijnlijk tengevolge daarvan, mechanische veranderingen plaats (b.v. week, sappig, of "meelig" worden).

2e. Bij de rijping neemt het gehalte aan suikers toe, aan zuur af; dit geschiedt vrij snel, zoodat eene opgave op een bepaald oogenblik niets zegt, maar men de veranderingen moet trachten na te gaan.

3e. De aschbestanddeelen zijn niet, zooals men vroeger meende, alleen van den aard der planten afhankelijk, maar schijnen wel degelijk ook met het gehalte aan die stoffen in den bodem samen te hangen.

P 206. Tot verdediging van den onderzeeschen oever tegen vallen en afschuivingen is sedert 1876 in de Provincie Zeeland het zoogenaamde stelsel der vaste punten ingevoerd, ter vervanging van de verdediging door eene aaneengesloten bezinking of steenbestorting en door zinkstukken of steenbestorting met tusschenruimten.

Er wordt gevraagd eene beschrijving van de wijze waarop het stelsel langs eenige dijkvakken is uitgevoerd, van de verkregen uitkomst, benevens eene vergelijking met de hiervoren bedoelde stelsels uit een waterbouwkundig en uit een financieel oogpunt.

P 207. Het Genootschap verlangt een experimenteel, nog liever een klinisch, door autopsiën streng gecontroleerd onderzoek, dat uitmaakt of localisatie van functies bij de verrichtingen van het cerebellum, al of niet moet worden aangenomen.

P 208. Bij herkenning van chinine wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de z.g. thalleiochine-reactie, n.l. de smaragdgroene verkleuring, die optreedt indien men bij een chinine-oplossing achtereenvolgens voegt chloor- of broomwater en ammoniak. Hoewel deze reactie reeds in 1835 ontdekt is, is zij nog niet nader chemisch onderzocht. Alleen weet men, dat de thalleiochine isoleerbaar is, en dat de met chinine in structuurverband staande paramethoxylchinoline een soortgelijke verkleuring geeft. Het bezwaar, dat vroeger dit onderzoek zal belemmerd hebben, n.l. de kostbaarheid der kina-alkaloïden, bestaat thans, dank zij de Java-kinacultuur, niet meer, en een chemische studie van dit herkenningmiddel voor een zeer gewichtige stof als chinine mag zoowel practisch als theoretisch van beteekenis geacht worden.

Het Genootschap vraagt dus een vernieuwd onderzoek der thalleiochine-reactie, en bepaaldelijk een proefondervindelijke studie aangaande de scheikundige geaardheid en de structuur der zuivere thalleiochine.

P 209. Staring's verdienstelijk werk "De bodem van Nederland" is gedeeltelijk verouderd. De verhandelingen, die de nieuwere gezichtspunten, theorieën en gegevens bevatten, zijn voor een deel in niet-wetenschappelijke tijdschriften, - uitgaven van genootschappen, almanakken, vlugschriften

enz. -verspreid. Veel blijft nog te doen, alvorens een nieuwe uitgave van Staring's boek gerechtvaardigd zoude zijn. Intusschen is het wenschelijk, dat velen opgewekt worden, daartoe naar vermogen mede te werken.

Het Genootschap verlangt daarom, aansluitend aan Staring, een wetenschappelijk, doch voor niet-geologen duidelijk overzicht, met literatuur-opgaven van alles wat ná Staring aan de geologie van Nederland gedaan is; - een uiteenzetting van de theorieën, die opgesteld zijn om de vorming van ons land en de Noordduitsche laagvlakte te verklaren; en een aanwijzing van de richtingen, waarin geologen en niet-geologen werkzaam kunnen zijn, voor het onderzoek van den vaderlandschen bodem.

- P 210. Daar de gasmotoren zeer terecht meer en meer in gebruik komen voor groote machine-eenheden, doch nog niet algemeen genoeg de waardeering vinden, waarop zij bij den tegenwoordigen stand der techniek aanspraak mogen maken; daar voorts een meer algemeene toepassing van die motoren o.a. met het oog op de rookplaag in de steden aangemoedigd behoort te worden, zoo vraagt men:
Een critische beschouwing van de relatieve waarde van gasmotoren tegenover stoomwerktuigen, toegelicht door beproevingsuitkomsten betreffende het rendement van beide soorten van werktuigen in hun meest verbeterden vorm.
- P 211. Aangezien bij een paar zoo eenvoudige en gemakkelijk toegankelijke verbindingen als kalium- en natriumsulfaat nog altijd meeningsverschil bestaat omtrent het wederkeerig gedrag en in 't bijzonder van de z.g. glaseriet onzeker is of deze een constante samenstelling heeft, wordt verlangd: Een stelselmatig onderzoek van de wederkeerige verhouding van kalium- en natriumsulfaat tusschen de laagste temperaturen, die nog belang hebben, en het smeltpunt, alles bij gewonen druk. In 't bijzonder is daarbij te letten op den invloed van de afscheidingssnelheid op het ontstane product en op de oorzaak van de lichtontwikkeling, die deze afscheiding somtijds vergezelt.
- P 212. Bij de microchemische analyse van anorganische stoffen overeenkomstig de methoden van H. Behrens herkent men de metalen onder het microscoop door de vorming van samengestelde metaalverbindingen van uitnemende kristalliseerbaarheid en van het ongemeen hoog moleculair gewicht. In vele gevallen zijn de "macrochemische" geardeheid, samenstelling en eigenschappen dier verbindingen nog niet of onvoldoende bekend, en men mag aannemen, dat vele behooren tot geheel nieuwe reeksen van verbindingen.
Het Genootschap verlangt daarom een studie van een of meer groepen dezer verbindingen en van de verwante verbindingen bij andere metalen.
- P 213. Het is een bekend verschijnsel, dat de aanslibbing van de verschillende havens, welke langs onze benedenrivieren voorkomen en daarmede open gemeenschap hebben, grooter is naarmate die havens dichter bij zee gelegen zijn. De toeneming van de aanslibbing is te groot, dan dat ze uitsluitend of zelfs maar in de voornaamste plaats, kan worden toegeschreven aan het grooter worden van het tijverschil in de benedenrivier, in de richting naar zee toe.
Men wenscht voor één of meer van onze benedenrivieren een op waarning gegronde constateering van het boven bedoelde verschijnsel en een beredeneerde, zoo noodig door proefnemingen gestaafde, verklaring daarvan.

Men vraagt omgekeerd met behulp der magnetische splitsing tot dusver onbekende spectraal-serieën in een der metaalgroepen.

- P 217. Men vraagt nieuwe quantitative bepalingen over de verdeling van radium in den aardkorst (Strutt, Proc. London Royal Society 1906) en wenscht in het bijzonder ook een studie in dit opzicht van gesteenten uit onze koloniën.
- P 218. Men verlangt:
Een topographische en geologische beschrijving van de eilanden der afdeeling Babar, residentie Amboina (waartoe behooren: Babar, Dai, Dawera, Daweloor, Marsela, Wetan, Sermata, Kelapa en Loeang), toegelicht door een kaart minstens op een schaal van 1 : 200,000.
Bijzondere aandacht zal daarbij aan het verzamelen van versteeningen te wijden zijn, daar op Babar reeds jurassische ammonieten en op Loeang permische kalksteenen gevonden zijn.
- P 219. Het Genootschap vraagt een gedocumenteerde studie der Japansche dansmuis, zoo mogelijk genealogisch, in elk geval functioneel, wat statische en acustische verrichtingen aangaat, en anatomisch wat gehoororgaan en centraal zenuwstelsel betreft.
- P 220. Het Genootschap verlangt een onderzoek van een of van meerdere aan elkander verwante menselijke dubbelmonstra. Het antwoord moet bevatten een nauwkeurige systematisch anatomische beschrijving en een kritische beschouwing in hoeverre de gevonden anatomische verhoudingen licht werpen op of af te leiden zijn uit de genese der verschillende organen en orgaansystemen, in het bijzonder ook met betrekking tot de segmentaal-anatomische verhoudingen.
- P 221. De talrijke leemten, die er bestaan in onze kennis der Trypanosomidae moeten worden aangevuld, vooral wegens het groote belang dezer Flagellata als pathogene parasieten. Alleen van Trypanosoma noctuae is een min of meer volledige ontwikkelingscyclus bekend. Deze onderzoekingen van Schaudinn moeten echter getoetst worden aan andere species.
Het Genootschap verlangt daarom een zoo volledig mogelijke studie over den bouw en de ontwikkeling van een of andere soort van het geslacht Trypanosoma. Het ligt voor de hand daarvoor Trypanosoma lewisi te kiezen, waarvan dus bouw en ontwikkeling behoort te worden nagegaan, zoowel in de rat als in de rattenluis (Haematopinus spinulosus).
- P 222. Het Genootschap vraagt een vergelijkend ontleedkundig onderzoek van twee of meer nauw met elkaar verwante diersoorten, bij voorkeur zulke die met elkaar bastaardvormen kunnen voortbrengen, en een op dit onderzoek gegronde beschouwing omtrent de phylogenetische verhouding tusschen de verschillende leden van het gekozen genus, waardoor licht wordt geworpen op de phylogenie van het genus zelf.
- P 223. Er wordt gevraagd een systematisch, experimenteel, door nauwkeurige sectie-verslagen gestaafd, onderzoek naar de segmentale huidinnervatie (dermatomerie) eener vogel- of reptiliënsoort.
- P 224. Er wordt gevraagd een in monographischen vorm gekleed onderzoek naar het voorkomen en c.q. naar de modaliteiten der reversibiliteit der werking van dierlijke fermenten, en in 't bijzonder der spijsverteringsfermenten van zoogdieren.

1906.

Bataafsch Genootschap

DER

PROEFONDERVINDELIJKE WIJSBEGEERTE,

OPGERICHT DOOR

STEVEN HOOGENDIJK

TE ROTTERDAM.

VERSLAG DER ALGEMEENE VERGADERING VAN 8 SEPTEMBER 1906

en

PROGRAMMA DER PRIJSVRAGEN.

Op Zaterdag 8 September 1906 hield het Bataafsch Genootschap der proefondervindelijke Wijsbegeerte zijn acht-en-zestigste Algemeene Vergadering.

Tegenwoordig waren: Praeses Magnificus *F. B. s' Jacob*, Administrateurs: *A. F. Ebeling*, *J. J. Havelaar*, *Mr. B. Mees* en *P. C. van Vollenhoven*; Directeuren: *Dr. G. J. W. Brener*, *Dr. J. Büttikofer*, *Dr. R. H. van Dorsten*, *Dr. J. Vroesom de Haan* en *G. J. de Jongh*; Leden-Consultanten: *Prof. Dr. H. Wefers Bettink*, *Prof. Dr. E. Cohen*, *Prof. Dr. A. P. N. Franchimont*, *Prof. Dr. Th. H. Mac Gillvary*, *Dr. M. Greshoff*, *Prof. Dr. M. de Haas*, *Prof. Dr. A. F. Holleman*, *Prof. Dr. C. A. Pokoharing*, *Prof. Dr. C. Winkler*, *Prof. Dr. H. Zwaardemaker*; Leden: *Dr. G. Bakker*, *A. A. Beekman*, *Prof. W. K. Behrens*, *Dr. J. F. van Bemmelen*, *Dr. A. A. Hijnans van den Bergh*, *Dr. S. Birnie*,

- P 214. Wanneer men tracht, zich rekenschap te geven van het vermogen, gevorderd voor de stoombemaling van een polder, door den eisch te stellen, dat de maximum-hoeveelheid hemelwater, welke in een zeker aantal dagen in de waterleidingen van den polder terecht komt, ook in datzelfde aantal dagen moet kunnen worden opgemaal, stuit men op twee factoren, die niet met voldoende zekerheid bekend zijn.
Die factoren zijn:
- 1e. De hoeveelheid water, die gedurende het bedoelde aantal dagen buiten rekening mag blijven, omdat ze van den begroeiden poldergrond verdampft, zonder de waterleidingen te bereiken;
 - 2e. De hoeveelheid water, die in het bedoelde aantal dagen niet in de waterleidingen terecht komt omdat ze in den grond geborgen blijft.
- Men wenscht voor één of meer van onze polders de sub 1 en 2 bedoelde hoeveelheden water geconstateerd te zien door feiten, afgeleid uit waarnemingen, zoo noodig aangevuld door proefnemingen.
- P 215. Men vraagt een quantitatief onderzoek over de straling van een paar enkelvoudige gassen in een magnetisch veld.
- P 216. Het is in een aantal gevallen gebleken, dat de lijnen van een zelfde spectraal serie op gelijke wijze in een magnetisch veld gesplitst worden.

- P 225. Uit de onderzoekingen van Herbig (Zeitschrift f. angew. Chemie 1909, p. 1882) zou volgen, dat het gehalte der rookgassen van een steenkolenvuur aan zwavelig zuurgas slechts een klein gedeelte zou bedragen van hetgeen zou worden afgeleid uit het zwavelgehalte van de steenkool, in verband met hare verbrandingsvoorwaarden en rekening houdende met het terugblijven van niet-vluchtige zwavelverbindingen in de asch; het grootste gedeelte van de vluchtige zwavel uit de brandstof zou volgens Herbig in den vorm van onschadelijk ammoniumsulfaat optreden en zich in dien vorm grootendeels afzetten. -Van andere zijde (zie o.a. Ost, Zeitschrift f. angew. Chemie 1909, p. 2196) wordt die opvatting bestreden.- Vermeerdering van onze kennis omtrent het gehalte der rookgassen van stoomketelvuren aan vluchtige zwavelverbindingen, bepaaldelijk aan vrij SO_2 en SO_3 (H_2SO_4) is van belang, met het oog op het aandeel, dat aan deze rookgassen in de beschadiging van planten in de omgeving der fabrieken al dan niet moet worden toegekend.
- Het Genootschap vraagt beredeneerde onderzoekingen ten opzichte van het gehalte aan vluchtige zwavelverbindingen in een of meer stoomketelinstallaties hier te lande, waarbij de methoden, welke voor de bepaling van zwavelig zuurgas en van zwavelzuur - wat dit laatste betreft, zowel vrij als gebonden - worden toegepast, met zorg moeten worden gekozen en de mate hunner nauwkeurigheid, voor zoover nog noodig, moet worden in het licht gesteld. - Het zwavel- en stikstof-gehalte van de steenkool, welke tijdens de proeven wordt verstoekt, benevens de hoeveelheid zwavel, welke in de asch in gebonden toestand terugblijft, zal moeten worden bepaald. Ook zal betreffende de inrichting van de stoomketels, de wijze van stoken en de samenstelling der rookgassen het noodige moeten worden medegedeeld.
- P 226. Het is bekend, dat vloeispaath in de gemengen van vele flesschenfabrieken wordt gebezigd en dat dit gebruik dikwerf aanleiding geeft tot beschadiging van den plantengroei in de omgeving, ten gevolge van het medegevoerd worden van fluor-verbindingen in de schoorsteengassen van die fabrieken.
- Omtrent de hoeveelheid en de verbindingsvormen, waarin het fluor uit den schoorsteen dezer glasovens ontwijkt, zijn slechts weinig experimenteële gegevens bekend. - Toch zouden zoodanige gegevens, bepaaldelijk in verband met het vraagstuk van de fluorschade, van belang te achten zijn.
- Het Genootschap vraagt derhalve een experimenteel onderzoek naar den aard en de hoeveelheid der fluor-verbindingen, welke in de rookgassen eener vloeispaath verwerkende glasfabriek worden medegevoerd. Voor zoover het fluor uit het gemeng niet in de atmosfeer zou blijken te worden uitgestooten, is het tevens van belang, zooveel mogelijk na te gaan, waar en in welke verbindingsvormen het terugblijft. Wegens de bezwaren, welke aan eene nauwkeurige kwantitatieve bepaling van fluor verbonden zijn, zullen de bij het onderzoek te bezigen methoden met zorg moeten worden gekozen en, voor zoover noodig, hunne betrouwbaarheid moeten worden gestaafd.
- P 227. Er wordt een onderzoek gevraagd naar de bindingswijze van de koolstof en de stikstof in het cyaan en in zijn eenvoudigste verbindingen met waterstof, metalen enz., waarbij proeven althans aangaande den overgang van carbylaminen in nitrilen en omgekeerd.
- P 228. Er wordt verlangd een methode te vinden tot zekere onderscheiding van ribbelingen (ripple-marks) veroorzaakt door water en ribbelingen veroorzaakt door wind. Door voorbeelden moet worden aangetoond, tot welke verklaringen en gevolgtrekkingen die methode kan leiden en welke wijzigingen in de heerschende meeningen daarvan het gevolg kunnen zijn.

- P 229. Aangezien er in vele gevallen verschil van meening bestaat ten opzichte van de keuze der bedrijfskracht voor een polder- of een boezemgemaal, zoo vraagt men:
Een uiteenzetting van de technische en de oeconomische gronden, welke de keuze der bedrijfskracht voor bepaalde gevallen van polder-of boezembemaling beheerschen.
Het vergelijkend onderzoek moet omvatten:
A de stoomwerktuigen, zoowel die welke met oververhitten stoom, als die welke met verzadigden stoom werken;
B de verbrandingsmotoren, zoowel de zuiggasmotoren als die welke door petroleum of ruwe olie worden gedreven;
C de electromotoren, de gelijkstroomwerktuigen zoowel als andere.
- P 230. Het Genootschap verlangt een experimenteel physiologisch onderzoek over de functie der zwemblaas van de visschen, zoowel over de statische en gas-secretorische (respiratorische ?) als over de vermeende zintuigelijke functie van het orgaan.
- P 231. Wordt gevraagd: een onderzoek, dat uitwijst, hoe arsenicum, aanwezig in wandbekleding of meubels, tot arsenicum-vergiftiging aanleiding geeft.
- P 232. Gevraagd wordt een overzicht van den hedendaagschen stand van het vraagstuk der zuivering van huishoudelijk en industriëel afvalwater ter voorkoming van verontreiniging van openbaar water, van de middelen, die hiertoe ter beschikking zijn, van de resultaten, die hiermede zoowel in technisch als in chemisch en bacteriologisch opzicht te bereiken zijn en van de kosten, die zij veroorzaken aan inrichting en exploitatie.
- P 233. Gevraagd wordt een onderzoek naar de wijze, waarop - en de oorzaken waardoor - verschillende ijzersoorten, zooals die voor oververhitters en stoomleidingen worden gebruikt, worden aangetast door stoom van hoogen druk (tot 50, zoo mogelijk 100 kg./cm²) en hooge temperatuur (tot 500°, zoo mogelijk 600°) bij stoomsnelheden tot 80 m./sec.
- P 234. Gevraagd wordt een verhandeling omtrent de verschijnselen, die zich bij hoog opperwater en bij stormvloed aan onze dijken, zoowel langs de bovenrivieren als langs de benedenrivieren en aan zee, voordoen en omtrent de middelen om te komen tot de meest veilige constructie-wijzen in verschillende gevallen en tot de beste wijze van onderhoud en verbetering. Tevens is aandacht te schenken aan die dijken, tegen welke steeds een belangrijke waterhoogte zal staan.
- P 235. Gevraagd een verhandeling over den grondwaterstand en de wijzigingen (bedoelde en onbedoelde) daarin door het ingrijpen van den mensch, benevens de middelen ter voorkoming of bestrijding van ongewenschte gevolgen van het ingrijpen; het terrein, waarover de verhandeling gaat, zij minstens ongeveer 50000 Hektaren groot. De kom van daarin gelegen gemeenten blijve buiten beschouwing.
- P 236. Het Genootschap verlangt eene monographie over de fauna, in het duingebied Hoek van Holland Zuid, bijgenaamd "De Beer"; inbegrepen de Zuiderpier van den Nieuwe Waterweg, binnen- en buitenzijde, het strand en de vlakten, weilanden enz., die in dit gebied voorkomen. De begrenzing van bedoeld terrein is aan alle zijden het water, behalve aan de Oostzijde, waar als grens genomen moet worden de lijn Noord-Zuid, getrokken door de Scheurpolder-Hoeve, gelegen dicht aan den Nieuwe Waterweg (Zie voor toelichting onder vraag 237).

- P 237. Het Genootschap verlangt eene monographie over de flora, in het duingebied Hoek van Holland Zuid, bijgenaamd "De Beer"; inbegrepen de Zuiderpier van den Nieuwe Waterweg, binnen en buitenzijde, het strand en de vlakten, weilanden enz., die in dit gebied voorkomen. De begrenzing van bedoeld terrein is aan alle zijden het water, behalve aan de Oostzijde, waar als grens genomen moet worden de lijn Noord-Zuid, getrokken door de Scheurpolder-Hoeve, gelegen dicht aan den Nieuwe Waterweg. Bedoeld wordt de monographie van vraag 236 resp. vraag 237 te illustreeren met platen, foto's en kaartjes betreffende het voorkomen van dieren of planten.
Toelichting: In dezen tijd van bedreigd natuurschoon, moet iedere monographie over een afgesloten stuk natuur met instemming worden begroet. In bewerking is een zoodanige monographie over een duingebied bij Meyendal, tusschen 's-Gravenhage en den Wassenaarschen slag. De voorloopige resultaten, deels reeds gepubliceerd, zijn van dat gedeelte der duinen zeer belangrijk. Verder herinnert de voorsteller aan de Zuiderzeemonographie, gepubliceerd in 1922-1923.
Het terrein: Hoek van Holland Zuid "De Beer" is, zijnde verboden gebied, nog geheel onvoldoende bekend. Toegang is te krijgen bij den Commissaris van Politie te Hoek van Holland, den heer Jas. Verder kan de boer van de Scheurpolder-Hoeve toegang verleen en de Administratie van het Kroondomein te 's-Gravenhage. Voor overzetten over den Nieuwe Waterweg is steeds een motorboot beschikbaar.
- P 238. Gevraagd wordt: Practische regels op te stellen voor het bereiken van een goede acustiek in zalen, gebaseerd zoowel op de reeds door andere onderzoekers verkregen uitkomsten, als op eigen metingen in een aantal besloten ruimten van verschillende aard, bij voorkeur in ons land.
- P 239. De drinkwatervoorziening in Nederland -met toenemende bevolking- baart zorg, eenerzijds: wijl het gebruik van hemel- en bodem-water niet onbegrensd opgevoerd kan worden, anderzijds: wijl de open wateren, zelfs de groote rivieren, allengs meer verontreinigd worden. Gevraagd: Een verhandeling over de drinkwatervoorziening, zool niet voor geheel Nederland, dan toch voor één of meer bevolkingsgroepen, die uit het oogpunt van watervoorziening bijeen behooren, welke verhandeling zoo mogelijk richtsnoeren voor de naaste toekomst geeft.
- P 240. De toenemende mate en de wijze, waarop bestaande dijken en kaden gebruikt worden bij het aanleggen zoowel van wegen met zwaar verkeer, als van transportleidingen voor water, gas en electriciteit doen de vraag rijzen of en in hoeverre de stabiliteit dier waterkeeringen daardoor wordt beïnvloed.
Het Bataafsch Genootschap wenscht een verhandeling, waarbij eenerzijds de werking, die de, bij die werken gebruikte materialen en de bodem op elkaar uitoefenen, anderzijds de mogelijke aantasting der waterkeeringen door de aanwezigheid en het gebruik dier werken wordt nagegaan en waarbij tevens onderzocht wordt of bijzondere voorzorgsmaatregelen tot het behoud van het waterkeerend vermogen gewenscht zijn en zoo ja, op welke wijze deze behooren te worden getroffen.
- P 241. Het Bataafsch Genootschap vraagt een verhandeling -mede op eigen onderzoek gebaseerd- over de betrekking der stofwisseling in de lever tot de anaemieën, in verband met het succes der levertoediening als therapie.
- P 242. Voor een doelmatige bestrijdingswijze der ziekte van Weil is de vraag, of alleen de ratten een actieve rol spelen bij de verspreiding, dan wel of gewone waterbewoners, de lepto-spielen onder bepaalde omstandigheden (M. Zuelzer) pathogeen worden, van practisch belang.

Het Bataafsche Genootschap vraagt een onderzoek naar deze laatste mogelijkheid. Aanknoopend aan het onderzoek van Zuelzer zal getracht moeten worden de mogelijkheid na te gaan om normaliter in het water der Nederlandsche rivieren of binnenwateren voorkomende leptospiren door veranderingen in hun levensomstandigheden pathogene eigenschappen te doen vertoonen.

- P 243. Voor de vorming van ons land is de wording van het Kanaal tussen Engeland en Frankrijk van groot belang geweest. Het Genootschap verlangt een verhandeling omtrent de vraag, in welke mate het vermogen van het Kanaal tussen Engeland en Frankrijk in de loop der eeuwen door verbreding en uitschuring van het dwarsprofiel en misschien ook door andere oorzaken, is toegenomen.
- P 244. In de loop der eeuwen is het Kanaal tussen Engeland en Frankrijk door verbreding en uitschuring van het dwarsprofiel en misschien ook door andere oorzaken in vermogen toegenomen. Het Genootschap verlangt een verhandeling omtrent de vraag, of -en in welke mate- de toename van het vermogen van het Kanaal tussen Engeland en Frankrijk invloed heeft gehad en nog heeft op de waterbeweging en de hoogste waterstand in de Nederlandse zeegaten.
- P 245. Het Genootschap verlangt een studie van de samenstelling der Nederlandse schelpenwereld langs de kust der Noordzee. De bedoeling is het onderscheid tussen de verschillende gedeelten der kust uit te drukken in de aldaar voorkomende soorten, zowel fossiele als recente. Verspreidingskaartjes en foto's van merkwaardige soorten moeten bij de verhandeling worden overgelegd. Een speciale behandeling van de tertiaire schelpensoorten in Zeeland zal op prijs worden gesteld, daar deze typen zoveel beter bekend zijn uit dezelfde lagen in Engeland en België, zodat vergelijkingen eventueel nieuwe gezichtspunten kunnen openen.
- P 246. In menige stadswijk daalt de grondwaterstand lager dan met het oog op de bebouwing wenschelijk is, zelfs lager dan verklaarbaar is uit den stand in nabije riolen en omgevende grachten of slooten. Het genootschap vraagt, aan de hand van het liefst in verschillende stadswijken ervarene, een verhandeling, die inzicht geeft in den grondwaterstand in een bebouwde kom van een groote gemeente en in de wijzigingen van dien stand door menschelijken ingreep.
- P 247. Het Genootschap vraagt een verhandeling over de wijzen van uitvoering van hygiënische contrôle op de reiniging van oppervlakte-water (rivierwater, water uit stuwen en meren) tot betrouwbaar drinkwater en in verband daarmee in het bijzonder een critische beoordeeling van de waarde der verschillende verontreinigingsorganismen (Bact. Coli, Streptoc. faecalis, Bact. enteritidis sporogenes, etc.) als indicatoren bij de beoordeeling van drinkwater.
- P 248. Het uitstorten van stookolieresten door schepen in zee is een toenemend euvel, dat niet alleen vele slachtoffers onder de vogels maakt, doch ook badplaatsen en de visscherij bedreigt. Het Bataafsche Genootschap vraagt een onderzoek naar de mogelijkheid om de fysisch-chemische hoedanigheid van deze stookolieresten op eenvoudige, niet kostbare manier te wijzigen, of andere uitvoerbare maatregelen aan te geven, zoodat geen nadeel meer wordt ondervonden.
- P 249. De groote rivieren van Nederland voeren hoeveelheden water aan, welke in grootte -en in zoutgehalte- varieeren. Het rivierwater is helaas juist

in tijden van weinig bovenwater het zoutst; zulks dus juist tijdens perioden van geringen regenval, gedurende welke de behoefte aan ruime doorspoeling van polders en binnenwateren het grootst is. Juist in die perioden van groote behoefte hier, is de aanvoer ervan gering.

Het gelijktijdig nastreven van alle de vele doeleinden, behoeften en belangen: éénerzijds het ontzouten en zoet houden van het IJsselmeer, anderzijds het doorspoelen van aan verzouting lijdende provincies en polders, van Zuid-Holland, met het Westland voorop, van Noord-Holland, zelfs van Friesland, stellen in de naaste toekomst eischen, welke in strijd komen met elkaar, met de drinkwatervoorziening van verschillende belangrijke onderdeelen van ons allengs dichter bevolkte land en ook al met de belangen der scheepvaart.

Gevraagd: Een verhandeling, welke een overzicht geeft van de verschillende groote behoeften aan watertoevoer in de onderscheiden gebieden van het midden en noorden van ons land, en welke de mogelijkheden en wenschelijkheden ter doelmatige verdeling van den geenszins onbepert beschikbaren watertoevoer onzer rivieren voor de onderscheidene gebieden en verschillende doeleinden tegen elkaar afweegt.

- P 250. In de Nieuwe Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte, IIde reeks, 3de deel, verscheen in 1890 de verhandeling van Dr W.C.L. van Schaik over de opwekking van de tonen in de lippijpen der orgels, zijnde het bekroonde antwoord op de prijsvraag voor het jaar 1888.

Men vraagt een studie die in het algemeen de uitkomsten van Van Schaik zal bezien in het licht van later verschenen werk op hydro- en aerodynamisch gebied en die in het bijzonder zal gewijd zijn aan de wederkeerige werking van twee tegelijkertijd klinkende pijpen, die zich uit in verandering van toonhoogte, uitblijven van zwevingen, en andere verschijnselen.

- P 251. Gevraagd wordt -wegens het groot belang met betrekking tot de bloedtransfusie- een verhandeling over het bloed, in het bijzonder met het oog op de ontdekking van Landsteiner (bloedgroepering) en de in 1939 gevolgde vondsten van Landsteiner, Wiener, Levine, Fisher e.a., die het rhesusprobleem aan de orde hebben gesteld. Dit vraagstuk dient theoretisch bestudeerd, met eigen experimenten (serologisch) toegelicht en aan de praktijk (erythroblastosis foetalis) te worden getoetst.

- P 252. De vervuiling door afvalwater van de Nieuwe Maas neemt meer en meer toe, deels als gevolg van de uitbreiding der industrie, deels als gevolg van de aanwas der bevolking van de aanliggende steden.

Het Bataafsch Genootschap vraagt een onderzoek naar deze vervuiling en verzoekt een antwoord op de vraag of het noodzakelijk is aan de voortgaande verontreiniging paal en perk te stellen, en zo ja welke maatregelen in aanmerking komen.

- P 253. In de laatste jaren is veel wetenschappelijk werk verricht over de mineralogische samenstelling van klei en over de kleimineralen. Dit werk is van fundamenteel belang voor de landbouw en de keramische industrie, maar het is voor vele belanghebbenden moeilijk de resultaten van de onderzoekingen te overzien.

Gevraagd wordt een overzicht van de kwalitatieve en kwantitatieve mineralogische samenstelling van kleisoorten, in het bijzonder van de Nederlandse. Verder wordt gevraagd van de kleimineralen met plaatsroosterstructuur de chemische samenstelling, de structuur, de ontstaanswijze en de eigenschappen welke van belang zijn voor hun herkenning en voor de verklaring van de karakteristieke klei-eigenschappen als plasticiteit, vruchtbaarheid en bakkend vermogen. Het zal op prijs worden gesteld

als zeer beknopt wordt aangegeven hoe men deze klei-eigenschappen in verband brengt met de eigenschappen der mineralen, maar technische beschouwingen op landbouwkundig of keramisch gebied worden niet verlangd.

- P 254. Voor openbare en particuliere werken (b.v. stadsuitbreiding, aanleg en verbetering van wegen en spoorwegen, beton) zijn grote hoeveelheden zand nodig van bepaalde kwaliteit.
Gevraagd wordt een Verhandeling, welke een overzicht geeft van
1. de hoeveelheden zand, welke in ons land in de naaste toekomst daartoe vereist zijn,
 2. de plaatsen, waar dit zand zal kunnen worden gewonnen, zonder het algemeen belang te schaden,
 3. de wijze, waarop deze zandwinning dient plaats te vinden,
 4. het kosten-vraagstuk.
- P 255. In de laatste jaren vragen wetenschap en techniek steeds dringender om grote eenlingkristallen en hieruit gesneden plaatjes en staafjes voor electrotechnische, optische en andere toepassingen. Er worden gekweekt kristallen met begrenzing door platte groeivlakken (vnl. uit oplossingen) en met willekeurige begrenzing (vnl. uit smelten). In vele gevallen is het gewenst, dat het kristal in bepaalde richtingen uitgroeit, dit is mogelijk, doordat bij de door groeivlakken begrensde kristallen bepaalde vlakken zich wel en andere zich niet ontwikkelen.
Gevraagd wordt een overzicht te geven van de methoden om grote eenling-kristallen te kweken, daarbij in het bijzonder na te gaan, wat er bekend is van georiënteerde groei, van de factoren, die van invloed zijn op de vlakken-ontwikkeling en van de theorie dienaangaande; vervolgens aan de hand van theoretische beschouwingen na te gaan, welke middelen toegepast zouden kunnen worden om georiënteerde kristal-groei te verwezenlijken. Hierbij wordt vooral gedacht aan niet-geleidende kristallen, dus minder aan geleidende en half-geleidende.
- P 256. Gevraagd wordt een studie over de betekenis van de meest voorkomende zouten in polderwater, in bodemvocht en in gietwater voor de verschillende takken van Landbouw (weide-, akker- en tuinbouw, inclusief glascultures). Hierbij dient te worden omschreven:
- a) de invloed van verzouting op de ontwikkeling van plant en dier,
 - b) de resultaten, uitgedrukt in hoeveelheden producten of in geld, die kunnen worden verkregen door bepaalde verlagingen van het zoutgehalte,
 - c) onderzoekingen, die eventueel nodig worden geacht, om het behandelde probleem tot meerdere klaarheid te brengen.
- P 257. Het niveau-verschil tussen de zee en verschillende punten van de oppervlakte en de ondergrond van Nederland neemt in ongunstige zin toe. Uiteindelijk kan dit zeer vérstrekkende gevolgen hebben.
Het Genootschap verlangt een Verhandeling omtrent de vraag, welke maatregelen er genomen zijn en genomen zouden moeten worden om de huidige bodemdalingscoëfficiënten van de gemiddelde zeespiegel nauwkeurig te leren kennen. Indien uit de beschikbare meetgegevens of andere feiten reeds een conclusie kan worden getrokken ten aanzien van bepaalde punten of gebouwen op of in de bodem van Nederland, verlangt het Genootschap daaromtrent gaarne cijfers, in het bijzonder wat de kruinen van dijken betreft. Een toekomstverwachting zal niet achterwege mogen blijven.

- P 258. Gevraagd: een onderzoek bij een insect met volkomen gedaanteverwisseling naar de samenhang tussen de metamorphose van (gedeelten van) het centrale zenuwstelsel en de veranderingen in het gedrag van het dier bij de overgang van larve en/of pop tot imago.
- P 259. Wordt gevraagd: een kritische literatuurstudie van antibiotica tegen virusziekten bij mens, dier en plant.
- P 260. Wordt gevraagd een overzicht van de huidige stand der wetenschap ten aanzien van het oriënteringsvermogen bij vogels, alsmede van de richting, welke de onderzoekers zullen moeten volgen of inslaan om dit vraagstuk met de meeste kans op succes te benaderen en nader tot een oplossing te brengen.
- P 261. Gevraagd wordt, een studie te maken -al dan niet door eigen experimenten toegelicht- van de vraag, in hoeverre het "informatieverkeer" in het menselijke telecommunicatie-systeem, electrisch en magnetisch beschermd (afgeschermd) is tegen vermindering van informatie, door sterke, matige en zeer zwakke electro-magnetische invloeden, welke van buiten af op het systeem zouden kunnen inwerken. De electromagnetische invloeden dienen daarbij gezien te worden in de meest algemene zin des woords, waarbij bovendien lopende en staande golven apart en ook de polarisatietoestand in beschouwing genomen dienen te worden. Het golflengtegebied kan het gehele traject omvatten.
- P 262. Langs de benedenrivieren wordt in ons land in de ondergrond zoet water aangetroffen. Van dat water wordt in vele gevallen gebruik gemaakt voor industriële doeleinden, alsook voor het koelen van gebouwen. Deze ontzetting blijkt evenwel verschillende gevaren met zich mede te brengen. Het Genootschap vraagt een studie, waarin de gevolgen van bedoelde waterontzetting onder het oog worden gezien.
- P 263. Het Bataafsch Genootschap vraagt een gedétailleerde bewerking -met afbeeldingen- van de fossiele zoogdierresten, welke reeds een groot aantal jaren bewaard worden in het Rijksmuseum van geologie en mineralogie te Leiden en/of in het Museum van het Zeeuwsch Genootschap te Middelburg en in de Oudheidkamer van het Raadhuis te Zierikzee.
- P 264. De algemene veiligheid en het vlotte verloop van het rijdende verkeer, in het bijzonder binnen een bebouwde kom, zouden aanmerkelijk worden verhoogd, indien aan dit verkeer alleen rechtdoorgaan en rechts-afslaan zou zijn toegestaan.
Gevraagd wordt, onder deze voorwaarde, een goed doordacht verkeersplan te ontwerpen en zijn konsekventies na te gaan voor een stadsdeel of stad van ca. 100.000 inwoners; gedacht wordt b.v. aan Rotterdam be-oosten het spoorwegviadukt of Delft. Toevoeging van een duidelijke schetskaart wordt nodig geacht.
- P 265. Gevraagd wordt een analyse van het begrip "verwantschap", zoals dit in de systematische dierkunde wordt gebruikt.
- P 266. Verzocht wordt om een onderzoek in te stellen naar de wijze van werkzaamheid van intra-uterine pessaria, ten doel hebbende zwangerschap te voorkomen. Met name te beantwoorden de vraag of dit pessarium werkt als een vroeg-abortivum of dat het de innesteling van een bevrucht ei in het baarmoederslijmvlies voorkomt.

BOULTON & WATT STOOMMACHINES VOOR FABRIEKEN EN VAARTUIGEN,

geleverd naar Nederland van 1798 tot 1832.

Jaar	Bedrijf	Koper	Agent	Vermogen	B. & W. Arch. nr.	
1	1798	Branderij (moutmolen) (zie ook het verslag van de Agent der Nationale Economie Goldberg 1799)	Leendert Boon Rotterdam	v. Liender	4 hp	box 36 pf 261
2	1807	Koperpletterij	de Heus Amsterdam	v. Liender	14 hp	box 36 pf 395
3	1816	Textiel	v. Lelyveld & zn Leiden	v. Heukelom	10 hp	246/040 pf 915
4	1821	Textiel (touwslagerij)	Maas & fils Delft	—	10 hp	248 pf 982
5	1832	Textiel (wolspinnerij -weverij?)	Krantz & Zn Leiden	—	14 hp	pf 1028
6	1819	Havenbaggermolen	? Amsterdam	Sampson & Co.	8 hp	box 33 012
7ab	1822	Veerboot Moerdijk	Min. v. Marine Den Haag	Roentgen	2 x 16 hp	box 11 pf 126
8ab	1822	Schip Koning der Nederlanden	Rotterdamsche Stoompakets- maatschappij	—	2 x 20 hp later 2 x 30 hp	410
9ab	1825	Sleepboot	v/d Hoop, Willink & Co. Amsterdam	Webster	2 x 30 hp	box 11 pf 121
10ab	1825	Sleepboot? binnenschip?	? Amsterdam	Haldimand & Co.	2 x 30 hp	M1
11ab	1826	Schip Koningin der Nederlanden	Rotterdamsche Stoompakets- maatschappij	—	2 x 30 hp	pf 125

Deze gegevens zijn ontleend aan een studie van ir J. W. van Lingen uit 1972, aangevuld met gegevens uit een artikel van dr. Jennifer Tann en M. J. Breckin in *Economic History Review*, 2nd series Vol XXXI/4 Nov. 1978.

P 267. Verzocht wordt een onderzoek in te stellen naar de geschiedenis van een aantal stoommachines die door de fabriek van Boulton & Watt in Soho in de jaren 1798 tot 1832 voor Nederlandse fabrieken en vaartuigen zijn geleverd, alsmede naar de betekenis hiervan voor de betreffende ondernemingen.

Toelichting: Uit de zeer volledig bewaard gebleven archieven van de firma Boulton en Watt is bekend welke machines aan welke Nederlandse afnemers zijn geleverd en wanneer. In de regel zijn kenmerkende gegevens aanwezig, alsmede één of meer tekeningen.

De geschiedenis hier te lande van die machines welke wateropvoerwerktuigen aandreven is goed tot zeer goed bekend. Dit is niet het geval met de machines voor aandrijving van fabrieksinstallaties en vaartuigen, waarvan een lijst met enige hoofdgegevens als bijlage hiernaast wordt afgedrukt.

De bedoeling is vast te stellen hoe en hoe lang die machines werkzaam zijn geweest, dus bijv. of het experiment als geslaagd beschouwd werd en of het gebruik van de stoomkracht voortgezet is of niet.

Hierbij kunnen particuliere en overheidsarchieven (bijv. bedrijfsvergunningen, stoomketel- en invoerregisters), alsmede courantenberichten de mogelijke bronnen zijn.

De vraag kan beantwoord worden voor het geheel van de lijst of desgewenst afzonderlijk voor de nummer 1 t/m 5 industriemachines en 6 t/m 11 machines voor vaartuigen (zie afb.).

3.4. Fysisch-werktuigkundige prijsvragen

Op de algemene vergadering van 1861 kondigde het bestuur van het Bataafsch Genootschap aan dat in het vervolg ook prijzen zouden worden uitgelooft "aan Nederlandsche werktuigkundigen voor deugdelijk vervaardigde werktuigen of voor voortbrengselen van eenig bepaaldelijk aangewezen vak der werktuigkunde, waarvan de beoefening en volmaking aanmoediging, leiding en rigting behoeven" (N. XII, xxxvi-xxxvii). Er werden in totaal tien vragen voorgesteld, waarvan er zeven zijn uitgeschreven. Het nieuwe initiatief bleek echter geen lang leven beschoren te zijn: nieuwe "fysisch-werktuigkundige prijsvragen" heeft het genootschap na 1861 niet meer uitgeschreven.

I. De drie niet-uitgeschreven vragen waren:

1. Het Genootschap verlangt: Eene verzameling van mikroskopische doorsneden van de verschillende soorten van werk- en timmerhout, vooral ook Oost- en West-Indische, die tot herkenning en vergelijking zouden kunnen dienen. Minstens 50 houtsoorten van verschillende herkomst worden hierbij verlangd.
2. Het Genootschap verlangt: Eene verzameling koord van verschillende vezelstoffen.
3. Het Genootschap vraagt: Is er geen anderen chemischen weg aan te wijzen, om den koffijboon voor het bereiden der gebruikelijke infusie geschikt te maken, dan het tegenwoordige branden ?

II. De uitgeschreven prijsvragen waren de volgende:

PWP 1. Voor de wetenschap zoowel als voor het dagelijksch leven zoude het van hoog belang zijn een werktuig te bezitten, dat een constanten stroom van een gasvormig ligchaam met juistheid meet en die meting naauwkeurig aanwijst. Het instrument, bekend onder den naam van gasmeter, -hoe vernuftig ook gevonden en welke verbetering de werktuigkundige er ook aan hebbe aangebracht-, lijdt nog aan leemten.

Men verlangt daarom:

Een deugdelijk werktuig om een constanten stroom gas te meten (een gasmeter), dat ten minste gedurende een jaar juiste aanwijzing doet, zonder dat men voor de waterlijn behoeft zorg te dragen en dat in zijne eenvoudige constructie den waarborg heeft van niet menigmaal herstellingen te behoeven.

Of:

Een zoogenaamden droogen gasmeter, aan de opgegevene vereischten voldoende, waarvan de kleppen, zuigers of blaasbalgen met zoodanige stof zijn afgesloten dat men in groote hitte of koude, droogte of vochtigheid niet voor onjuiste werking en aanwijzing behoeft te vreezen.

PWP 2. Een zuiver stuk crown-glas, ongeveer 4 millimeters dik en 15 centimeters in middellijn, zuiver vlak geslepen.

Een plano-convexe lens van crown-glas, van ongeveer 80 à 200 meters straal en eene opening van 15 centimeters.

Twee gelijkbeenige prisma's van 45° van flintglas (Zwitsersch of Fransch), hoog 4 centimeters en de beenen lang 6 à 7 centimeters: alleen de zijden om den hoek van 45° behoeven gepolijst te zijn.

PWP 3. Eene zuil of staaf en driehoekige prisma van het zoogenoemde zware glas van Faraday in bruikbare afmeting.

PWP 4. Eene verzameling gesneden, geslepen en gespleten kristalplaatjes, met name van kalkspath, nitras potassae, carbonas plumbi, sulphas calcis, mica, tourmalijn en suiker: bestemd voor de polarisatie-proeven van het licht.

PWP 5. Eene verzameling scheikundig zuivere stoffen voor de draaijing van het vlak van polarisatie, als suiker, acidum dextro- en laevo-tartaricum en andere; alles zoo veel mogelijk in oplossing en in kristallen, de linksdraaijende van de regtsdraaijende stoffen goed gescheiden en in hoeveelheden, die niet te gering zijn, te leveren.

PWP 6. Eene volledige verzameling rotssoorten en mineralen van het eiland Aruba.

PWP 7. Een galvanometer, niet minder dan die van Meyerstein.

3.5. Bijzondere prijsvragen

In 1794 maakte het genootschap bekend een zilveren ereprijs beschikbaar te stellen voor hen die ertoe zouden bijdragen, "dat ook de Nieuwe Vindingen, van welke andere Natiën met nut en voordeel gebruik maaken, ook in dit Land bekend

en ingevoerd worden" (XI, xxxv-xxxvi). In totaal zijn in het kader van deze actie twee prijsvragen uitgeschreven, die echter geen resultaat opleverden. In de 19e eeuw hoort men niet meer over deze prijsvragen. De prijs wilde men toekennen voor de beste uitvoering van één van de volgende opdrachten:

- BP 1. De volledigste Beschrijving, met de noodige Teekeningen opgehelderd, van de Vinding, waar van men in Engeland zedert het aldaar zeer algemeen in gebruik brengen van ronde, vier-, vijf-, zes- of achtkante hol gegotene IJzeren Molen-Assen, zig bedient, om de Zeilen der Molens op derzelver Wieken te doen zwigten en ontzwigten, in- of uitrollen, door den meer of min sterken aandrang des Winds alleen, zonder dat de Molenaar daar mede iets te doen heeft, en waar door ook de Molen altoos een geregelden en gelijken gang behoudt.
- BP 2. De beste Beschrijving, met de noodige Teekeningen gepaard, van de onderscheidene wijzen, waarop men in Engeland door middel van zoogenaamde Gouverneurs of Regulateurs de Steenen der Windmolens, die Graan maalen, naar de kracht of de slapte der Winden doet daalen of rijzen, zonder dat zulks aan de oplettendheid der Molenaars behoeve te worden overgelaaten.

In 1789 opende het genootschap de mogelijkheid om te dingen naar een prijs voor nieuwe uitvindingen of ontdekkingen. Als reactie kwamen twee inzendingen binnen: "het eene om IJsdammen voor te komen, onder de Zinspreuk 'Principiis obsta'; het ander om de reeds aanwezige IJsdammen te verbreeken, onder de Zinspreuk 'Ad destruendum'". Zie voor dit onderwerp 3.2., concept-prijsvraag B. De voorgestelde middelen oordeelde het genootschap echter onuitvoerlijk, zodat er geen prijs kon worden toegekend.

3.6. Annotaties bij 3.2.-3.5.

Van iedere concept-prijsvraag wordt eerst de vindplaats opgegeven in het register met ontwerp-prijsvragen, aanwezig in het archief van het genootschap (inv. nr. 47). Dit register is vanaf fol. 149 ongepagineerd. Voor de periode ná 1876 is ook gebruik gemaakt van de gedrukte concept-prijsvragen. Na 1900 kregen alle concept-prijsvragen die op de algemene vergadering ter discussie werden gesteld, een volgnummer. Deze nummering is hier in de annotatie overgenomen.

- CP 1. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 1, fol. 1; ontwerper was O.C. Eickma; ingezonden nov. 1822.
- CP 2. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 3, fol. 9; ontwerper was P. Curten; ingezonden jan. 1823. De vraag refereert naar V 100, geschreven door L. Bicker.
- CP 3a+b. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 4, fol. 11-12; ontwerper was P. Curten; ingezonden jan. 1823. In 1825 opnieuw geformuleerd door Curten, zie vraag 3b.
- CP 4. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 5, fol. 13-16; ontwerper was M. Baelde Rochussen; ingezonden jan. 1823.
- CP 5. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 6, fol. 17; ontwerper was C.F. van Wiebeking; ingezonden jan. 1823.
- CP 6. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 8, fol. 21; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden febr. 1823.
- CP 7. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 9, fol. 23; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden febr. 1823.
- CP 8. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 12, fol. 29; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden febr. 1823.

- CP 9. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 13, fol. 31-32; ontwerper was J.F. Bornewasser; ingezonden febr. 1823.
- CP 10. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 16, fol. 37; ontwerper was P. Driessen; ingezonden febr. 1823.
- CP 11. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 17, fol. 39-40; ontwerper was P. Driessen; ingezonden febr. 1823.
- CP 12. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 18, fol. 41; ontwerper was P. Driessen; ingezonden febr. 1823.
- CP 13. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 19, fol. 43-44; ontwerper was P. Driessen; ingezonden febr. 1823.
- CP 14. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 20, fol. 45; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden maart 1823.
- CP 15. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 21, fol. 47-48; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden maart 1823.
- CP 16. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 22, fol. 49; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden maart 1823.
- CP 17. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 23, fol. 51; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden maart 1823.
- CP 18. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 24, fol. 53; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden maart 1823. Bedoeld is de methode, beschreven door Jean D'Arcet (1725-1801) en het kooktoestel volgens de vinding van Denis Papin (1647-1712).
- CP 19. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 26, fol. 57; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden maart 1823.
- CP 20. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 27, fol. 59; ontwerper is onbekend. De vraag werd anonym ingediend onder de spreuk "Stoom en wind, water slind".
- CP 21. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 30, fol. 65-66; ontwerper was A. van Stipriaan Luiscius; ingezonden 18 april 1826.
- CP 22. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 31; ontwerper was G. Moll; ingezonden april 1826.
- CP 23. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 33, fol. 71; ontwerper was S. Speijert van der Eijk; ingezonden 28 april 1826.
- CP 24. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 34, fol. 73; ontwerper was Jacob de Gelder; ingezonden 1 mei 1826.
- CP 25. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 35, fol. 75; ontwerper was Jacob de Gelder; ingezonden 1 mei 1826.
- CP 26. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 37, fol. 79; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden mei 1826.
- CP 27. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 38, fol. 81; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden mei 1826.
- CP 28. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 41, fol. 89; ontwerper was J.G.W. Merkes; ingezonden maart 1830.
- CP 29. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 43, fol. 93; ontwerper was J.P. Delprat; ingezonden maart 1830.
- CP 30. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 44, fol. 95; ontwerper was C.G.C. Reinwardt; ingezonden april 1830.
- CP 31. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 46, fol. 99; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden april 1830.
- CP 32. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 47, fol. 101; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden april 1830.
- CP 33. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 48, fol. 103; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden april 1830.
- CP 34. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 49, fol. 105; ontwerper was S. Stratingh; ingezonden april 1830.

- CP 35. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 50, fol. 107; ontwerper was A.H. van der Boon Mesch; ingezonden april 1830.
- CP 36. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 53, fol. 113; ontwerper was J.B. Vrancken; ingezonden april 1830.
- CP 37. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 54, fol. 115; ontwerper was E.J. Thomassen à Thuessink; ingezonden april 1830.
- CP 38. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 55, fol. 117-119; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden mei 1830.
- CP 39. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 56, fol. 121-125; ontwerper was D. Blankenbijn; ingezonden mei 1830.
- CP 40. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 57, fol. 127; ontwerper was A. Quetelet; ingezonden mei 1830.
- CP 41. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 59, fol. 128; ontwerper was G.J.J. Nairac; ingezonden 30 maart 1840.
De vraag refereert naar de bekende publikaties van Michaël Faraday (1791-1867) en naar het werk van Joseph Henry (1797-1878), de feitelijke ontdekker van de inductie.
- CP 42. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 60, fol. 129; ontwerper was G.J.J. Nairac; ingezonden 30 maart 1840.
- CP 43. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 61, fol. 130; ontwerper was A. Quetelet; ingezonden 15 mei 1840.
- CP 44. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 62, fol. 131; ontwerper was B. Meylink; ingezonden 8 april 1840.
- CP 45. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 64, fol. 133; ontwerper was W.H. de Vriese; ingezonden 17 april 1840.
- CP 46. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 70, fol. 139; ontwerper was F.W. Conrad; ingezonden 14 april 1840.
In de vraag is sprake van het corrosief sublimaat (HgCl_2) dat in 1832 als beschermingsmiddel voor hout was beschreven door John Howard Kyan (1774-1850).
- CP 47. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 75, fol. 144; ontwerper was F.W. Conrad; ingezonden 14 april 1840.
- CP 48. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 76, fol. 145; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden 2 april 1840.
- CP 49. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 77, fol. 146; ontwerper was J.B. van Mons; ingezonden 2 april 1840.
- CP 50. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 78, fol. 147-148; ontwerper was waarschijnlijk J.B. van Mons; ingezonden 2 april 1840.
- CP 51. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 79, fol. 149; ontwerper was J.B. Müller; ingezonden 15 okt. 1845.
- CP 52. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 90; ontwerper was A.G. van Stipriaan Luiscius; ingezonden 1848.
- CP 53. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. ontwerper was C.H.D. Buys Ballot; ingezonden 1858.
De vraag refereert naar het werk van Joseph Jérôme Lalande (1732-1807), Paul August Laugier (1812-1872) en Joseph Georg Böhm (1807-1868).
- CP 54. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 110; ontwerper was A. van der Toorn; ingezonden 1858 (1861).
- CP 55. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 121; ontwerper was W.C.H. Staring; ingezonden 1861.
- CP 56. Reg. ontwerp-prijsvr. A; ontwerper is onbekend; ingezonden 1863. In 1880 zond M.H. Jansen een concept-prijsvraag in die direct aansluit bij het ontwerp van 1863. De tekst daarvan luidde (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 150): Het Genootschap verlangt een antwoord op de drie volgende met elkander in verband staande vragen:

- a. Op welke wijze bewegen zich de vloedgolven in de Noordzee en meer bepaaldelijk die, welke onze kust bereiken, met eene beschrijving hoe onze kust door die vloedgolven wordt aangedaan en meer in het bijzonder van het getij en de getij-stroomen die er voor en in de Maasmonden eertijds door gevormd werden en daar thans gevonden worden.
 - b. Een historisch overzicht van het verloop der Maasmonden in richting, in wijdte en in diepte gedurende de laatste 400 jaren, opgehelderd door schetskaarten.
 - c. Eene beschouwing van den nieuwen Maasmond door den Hoek van Holland in het licht dat de antwoorden op a en b zullen ontsteken.
- CP 57. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 124; ontwerper was W.C.H. Staring; ingezonden 1865.
- CP 58. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 126; ontwerper was F.A.T. Delprat; ingezonden 1865.
- CP 59. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 130; ontwerper was V.S.M. van der Willigen; ingezonden 1867.
- CP 60. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 132; ontwerper was V.S.M. van der Willigen; ingezonden 1867.
- CP 61. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 135; ontwerper was W.C.H. Staring; ingezonden 1869.
- De bedoelde heiputten waren beschreven door de Amerikaanse landbouwdeskundige John Pitkin Norton (1822-1852).
- CP 62. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 136; ontwerper was H.A. van der Speck Obreen; ingezonden 1861.
- CP 63. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 137; ontwerper was H.A. van der Speck Obreen; ingezonden 1861.
- CP 64. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 138; ontwerper was H.A. van der Speck Obreen; ingezonden 1861.
- CP 65. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 142; ontwerper was J.J. van Kerkwijk; ingezonden 1872.
- De bedoelde telegrafische stelsels zijn van Samuel Finley Breese Morse (1791-1872) en David Edward Hughes (1831-1900).
- CP 66. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 144; ontwerper was W.C.H. Staring; ingezonden 1874.
- CP 67. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 145; ontwerper was W.C.H. Staring; ingezonden 1874.
- CP 68. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 146; ontwerper was E.H. von Baumhauer; ingezonden 1874.
- Zie Edouard Henri von Baumhauer (1820-1885), "Sur un météorographe universel destiné aux observatoires solitaires", Arch. Néerl. Sciences exactes et naturelles, 9 (1874) afl. 3, 230-258.
- CP 69. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 148; ontwerper was V.S.M. van der Willigen; ingezonden 1876.
- CP 70. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 149; ontwerper was V.S.M. van der Willigen; ingezonden 1876.
- CP 71. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 151; ontwerper was G. van Diesen; ingezonden 1880.
- CP 72. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 155; ontwerper was J. van der Toorn; ingezonden 1880.
- CP 73. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 156; ontwerper was J. van der Toorn; ingezonden 1880. Het Plimsoll-merk is het uitwateringsmerk, geïntroduceerd door Samuel Plimsoll (1824-1898).
- CP 74. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 158; ontwerper was L. Bleekrode; ingezonden 1880.

- CP 75. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 160; ontwerper was J.J. van Kerkwijk; ingezonden 1880.
- CP 76. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 174; ontwerper was G.J.W. Bremer; ingezonden 1880.
- CP 77. Alleen vermeld in Not. Gecomb. Verg. 5 juli 1910; ontwerper was G.C.J. Verkerk; ingezonden 1910.
- CP 78. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 175; ontwerper was H.A. Lorentz; ingezonden 1880.
- CP 79. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. II; ontwerper was A.D. Fokker; ingezonden 1922.
- CP 80. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. III; ontwerper was H.K. de Haas; ingezonden 1922.
- Deze vraag werd herhaald januari 1924, waarna overleg volgde met de Leidse hoogleraar Hendrik Antoon Lorentz (1853-1928). In april besloot men van uitschrijving af te zien (Not. Directeuren 30 jan. en 28 april 1924). Het verschijnsel van de "partiële ether-medesleping" beschreef Augustin Jean Fresnel (1788-1827).
- CP 81. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 1; ontwerper was Murk Jansen; ingezonden 20 sept. 1924.
- CP 82. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 2; ontwerper was K.H. de Haas; ingezonden 20 sept. 1924.
- CP 83. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 3; ontwerper was H.R. Kruyt; ingezonden 20 sept. 1924.
- CP 84. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 4; ontwerper was H.R. Kruyt; ingezonden 20 sept. 1924.
- CP 85. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 5; ontwerper was H.R. Kruyt; ingezonden 20 sept. 1924.
- N.B. In Not. Directeuren dd. 9 april 1924 worden de concept-prijsvr. nr. 82-84 toegeschreven aan H.J. Jordan.
- CP 86. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 6; ontwerper was J. Valckenier Suringar; ingezonden 20 sept. 1924.
- CP 87. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 7; ontwerper was C. Winkler; ingezonden 20 sept. 1924.
- CP 88. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. VI; ontwerper was J.J. Taudin Chabot; ingezonden 1927.
- CP 89. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. VII; ontwerper: G. van Rijnberk; ingezonden 1927.
- CP 90. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. II; ontwerper was K.H. de Haas; ingezonden 1929.
- CP 91. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. IV; ontwerper was A.B. van Deinse; ingezonden 1932.
- CP 92. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. V; ontwerper was A. van der Hoeve; ingezonden 1932.
- De inzender van de vraag was géén lid van het genootschap. In de toelichting wordt verwezen naar het werk van Evert Gorter (1881-1954) en François Grendel, "On the spreading of fatty acids, fats and proteins", Proc. Kon. Akad. Wet., Sect. Sciences 29 (1926) 1262-1274 en van Joh. Rud. Katz en Paulus Jacobus Petrus Samwel, Osmose en moleculair gewicht met acetylcellulose, Amsterdam 1930 (dissertatie).
- CP 93. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. VI; ontwerper was H.C. Jacobsen; ingezonden 1932.
- CP 94. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. VII; ontwerper was J. Goudriaan; ingezonden 1932.
- CP 95. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. VIII; ontwerper was J. Goudriaan; ingezonden 1932.
- CP 96. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. IV; ontwerper is onbekend; ingezonden 1934.

- CP 97. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. I; ontwerper is onbekend; ingezonden 1936.
CP 98. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. II; ontwerper is onbekend; ingezonden 1936.
CP 99. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. III; ontwerper is onbekend; ingezonden 1936.
CP 100. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. IV; ontwerper is onbekend; ingezonden 1936.
CP 101. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. V; ontwerper is onbekend; ingezonden 1936.
CP 102. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. VI; ontwerper is onbekend; ingezonden 1936.
CP 103. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. VII; ontwerper is onbekend; ingezonden 1936.
CP 104. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 1; ontwerper was M.G.J. Minnaert; ingezonden 1938.
CP 105. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 2; ontwerper was M.G.J. Minnaert; ingezonden 1938.
CP 106. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 3; ontwerper was G. Holst; ingezonden 1938.
CP 107. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 5; ontwerper was A.B. van Deinse; ingezonden 1938.
CP 108. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 6; ontwerper was A.B. van Deinse; ingezonden 1938.
CP 109. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 7; ontwerper was J.G. Bijl; ingezonden 1938.
CP 110. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 8; ontwerpers: J.M. Burgers en J. Struycken; ingezonden 1938. J. Struycken was geen lid van het genootschap.
CP 111. Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 9; ontwerper was P.H. Kramer; ingezonden 1938.
CP 112. Nadere gegevens ontbreken.
CP 113. Nadere gegevens ontbreken. De vraag verwijst naar het werk van klokkenmakers familie Hemony.
CP 114. Nadere gegevens ontbreken.
CP 115. Nadere gegevens ontbreken.
CP 116. Nadere gegevens betreffende 116a en 116b ontbreken.
CP 117. Nadere gegevens ontbreken.
CP 118. De ontwerper was Joh. van Veen; ingezonden 1954.
CP 119. Ontwerper was B.S. ten Berge; ingezonden 1954.
CP 120. Ontwerper was M.W. Woerdeman; ingezonden 1954.
Zie Siegfried Mollier (1866-?), "Die Konstruktion der vorderen weichen Bauchwand des menschlichen Körpers", Zschr. ges. Anat. (Abt. 1), 93 (1930) 623-644.
CP 121. Ontwerper was A.Ch. Ruys; ingezonden 1954.
CP 122. Ontwerper was F.P. Mesu; ingezonden 1954.
CP 123. Nadere gegevens zijn onbekend. Zie Hermann Fritz (1830-1893), Verzeichnis beobachteter Polarlichter, Wenen 1873 en Simon Willem Visser (1884-?), "On the connections between the 11-year sunspot period and the periods of about 3 and 7 years world weather", Geophysica Pur E Applicata, 43 (1959) II, 302-318.
CP 124. Ontwerper was W.F. de Jong; ingezonden juli 1964.

In de volgende annotaties zijn de bijzonderheden verzameld betreffende de uitgeschreven prijsvragen. De uitschrijving vond in het algemeen plaats tijdens de algemene vergadering. Via de tabel in 2.1. vindt men dus bij het vermelde jaar de datum van uitschrijving. De tekst van de bijbehorende concept-vragen is alleen weergegeven wanneer deze verschilt met die van de uitgeschreven prijsvraag. De in 3.3. gegeven tekst van de prijsvraag is die volgens de eerste opgave; latere veranderingen worden in de annotaties vermeld. Personen en literatuurverwijzingen in de tekst van de prijsvragen zijn zoveel mogelijk toegelicht. De ontvangen antwoorden zijn in chronologische volgorde opgesomd. Een A, B, etc. nummering betekent dat meerdere versies van de desbetreffende vraag werden ontvangen. Men vindt de jury-rapporten in het Arch. BG, inv. nr. 49.

× Rivierkundige Stellingen.

Zie daarover uitvoerig het voorwoord van V 1. De verhandeling die het beste aan de bedoelingen van het genootschap had voldaan was onder de zinspreuk "Quaerendo" ingezonden door de heer Philip Renard, "voorheen Consul van hunne Hoogmogende in Spanje". Renard ontving hiervoor de gouden medaille (I, xli).

P 1

Uitgeschreven in 1770. Ontwerper was waarschijnlijk Steven Hoogendijk. In 1772 opnieuw voorgesteld met de toevoeging: "begeerende, dat de Schrijvers in het beantwoorden dezer Vraage bijzonderlijk in 't oog houden, dat in dezelve niet enkel bedoeld wordt het bewaaren van de Noorder-Lek-Dijken voor Doorbraken, maar tevens dat al, of wel het meeste Water van de Lek voorbij Rotterdam en den Briel afgeleid worde; waarop de Schrijvers der voorige Antwoorden niet genoeg gelet hebben" (I, xlii).

Antwoorden: (1a) 3 april 1771 "Time Dominum Fili mi et Regem"; (1b) 1773 idem tweede versie; (2) 6 april 1771 "Gelukkig is het Land, daer elk werd aangespoord, Dat Wetenschap, ten nut van't Algemeen breng voord"; (3) 19 april 1771 "Omne bonum est communicandum"; (4) 3 juni 1772 "Deus providebit et Experientia docebit"; (5) 6 juli 1772 "Tolle moras, semper nocuit differre paratis".

In 1772 werd geoordeeld dat "geene der ingekomene Verhandelingen voldoende beantwoord" waren (I, xli). In 1773 kwamen eveneens geen voldoende antwoorden binnen (I, xlvi), waarna de vraag als ingetrokken werd beschouwd.

P 2

Uitgeschreven in 1770. Ontwerper was Steven Hoogendijk. De vraag lijkt veel op het voorbeeld dat Steven Hoogendijk in zijn testament van 3 juni 1769 als voorbeeld opnam (zie CP-C). In 1772 opnieuw door het genootschap voorgesteld, "omdat het meent, dat 'er, behalven die aan hun opgegeevene Middelen, nog anderen uit te denken of aan te wijzen zijn, die zonder Wind-of Molen-Werk aan het geëischte in de Vraage zouden kunnen voldoen" (I, xliv).

Antwoorden: (1) 8 aug. 1770 "God is mijn Heijl"; (2) 1 okt. 1770 "De Ondervinding is de beste Leermester"; (3) 15 maart 1771 "Andere voor ons, en wij zijn voor andere" (met een tekening); (4) s.d. "Weetenschap laat niet verderven"; (5a) febr. 1772 "Een Inwooner van de laage Landen aan eene van de op- en afloopende Rivieren"; (5b) eind 1772 een verbeterde versie; (6) febr. 1772 "Door reden en ondervinding"; (7) 30 maart 1772 "Omnis Machinatio est a rerum natura procreata, et a praeceptrice et magistra mundi versatione instituta (Vitruvius)"; (8) 30 jan. 1773 "Nederlands Welvaaren"; (9a) 22 febr. 1773 "Tot nut van onze laage Landen"; (9b) 30 juli 1773 vervolg; (10a) s.d. "Voor mij en mijn Vaderland" (met tekeningen); (10b) 28 febr. 1774 vervolg; (11) s.d. zonder motto; (12) 16 aug. 1775 "N. van Overvelt, Roelandszoon".

Bij antwoord 4 staat aangetekend dat dit het vervolg schijnt te zijn van de antwoorden 2 en 3. Ten aanzien van de antwoorden 5 en 6 concludeerde de algemene vergadering in augustus 1772 "dat de Schrijvers' er van behooren aangemoedigd te worden om dezelve verder te onderzoeken en te volmaaken" (I, xliii). De auteurs werden daartoe een aantal voorstellen gedaan (I, xliii-xliv). Van antwoord 5 kwam reeds korte tijd later de tweede versie binnen, waarop besloten werd niet tot een volgende algemene vergadering te wachten om de auteur "de verdiende eer", d.w.z. een gouden medaille te geven. De prijsuitreiking aan Cornelis Vaandrager, meester-timmerman en molenmaker te Ouderkerk aan den IJssel vond plaats tijdens een gewone vergadering, dd. 4 maart 1773 (I, xliv-xlv). Ten aanzien van de antwoorden 7, 8 en 9 werd besloten de auteurs een gouden medaille, "ter zwaarte van 30 Dukaaten te geven, indien zij door de proef in 't groot toonen kunnen, dat hunne Werktuigen aan de opgaave beantwoorden" (I, xlv-xlvi). In de algemene vergadering van 1774 werd besloten de schrijver van antwoord 10 "uit hoofde van het vernuftige zijner uitvinding, tot het gebruik maaken van Vuur-Machines in allerlei Trafijken, en ook in de Schepradmolens van ons Land,

schoon de daadelijke bewerkstelling van zijne vinding voor als nog zeer moeilijk aan het Genootschap voorkomt, den Eereprijs van een Zilveren Medaille verdiend heeft". De schrijver moest zich binnen zes weken bekend maken; of dit gebeurd is wordt niet vermeld (II, v).

Publikatie: I, 523-546 (V 15).

P 3

Uitgeschreven in 1770. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 2 juni 1772 "Deus Providebit et Experientia docebit"; (2) 13 jan. 1773 "Time Dominum Fili mi et Regem"; (3) 27 april 1773 "P.P.P.P."; (4) 11 nov. 1773 "Mars zal wel breeken, dat het water kan kweeken, Klij, Slijk en Sant, raakt er door aan kant"; (5) febr. 1774 "Tot nut voor Volk en Land"; (6) s.d. zonder motto; (7) s.d. "Door onderzoek vindt men veel dingt"; (8) s.d. "Zonder spreuk in 't Fransch"; (9) s.d. "P.M."

Tot de jury behoorde o.a. G. Kuypers. In 1773 werd bericht, dat "geene Antwoorden zijn medegedeeld, die men voor voldoende houden kan" (I, xlvi). In 1774 werd antwoord 5 bekroond met een gouden medaille (I, iv); de inzender was Jan van der Linden Govertsz., architect en landmeter. In het "Antwoordenboek" staat hierbij de volgende notitie: "Copie. Brief van G. Kuypers. Aanmerkingen van het Bat. Gen. op de voorstaande Verh(andeling)". Antwoord 6 "konde niet in aanmerking komen", omdat de auteur zijn naam had genoemd (Hendrik Vos).

Publikatie: II, 1-18 (V 20), waaraan toegevoegd de aanmerkingen van het Bataafsche Genootschap: II, 19-26 (V 21).

P 4

Uitgeschreven in 1772. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 3 nov. 1773 "Verdeeld vuur, brand kwalijk"; (2) 20 febr. 1774 "Ons meeste voordeel is in de gezondheid".

Tot de jury behoorde o.a. G. Kuypers. Antwoord 1 werd ingezonden door Rienk Jelgerhuis (Leeuwarden). Na de bekroning werd van de auteur nog een "Aanhangsel" ontvangen, dd. 5 dec. 1776. Na de publikatie kwam er volgens het "Antwoordenboek" bij de secretaris nog binnen: "Aanmerkingen en uitbreidingen over deze verh. onder de zinspreuk: Het leven van den wind, baert leven in den gloedt." Deze inzending werd vervolgens becommentarieerd door R. Jelgerhuis. In 1774 werd antwoord 2, ingezonden door Hendrik Spille, met een zilveren medaille bekroond. Dit antwoord werd niet gepubliceerd.

Publikatie: II, 27-49 (V 22).

P 5

Uitgeschreven in 1773. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 28 okt. 1774 " 't Geringste kan tot nut zijn"; (2) 7 febr. 1775 "Quod si aliquid ex unde et humano generi affertur utilitatis et arti accedit ornamentum, maximum laboris praemium existis(s)e maverim"; (3) 23 febr. 1775 zonder motto; (4) 27 febr. 1775 "Le Tems le fait voir"; (5) 28 febr. 1776 "Tot verbetering der Zeevaart"; (6a) 28 febr. 1777 "De eenvoudigste weg is de beste, en ook die der Natuur"; (6a) 1779 vervolg; (7) 1785 "De Ondervindinge en Zeemanschap is de beste Leermeester"; (8) s.d. "Met een goed oogmerk"; (9) s.d. zonder motto; (10) s.d. zonder motto; (11) s.d. "De ondervinding is de beste Leermeester"; (12) s.d. zonder motto.

Uit een notitie in het "Antwoordenboek" bij nr. 6a en 6b, namelijk "Aanm. van Frans van Limborch van der Gracht", zou men kunnen opmaken dat laatstgenoemde één van de beoordelaars is geweest. Enkele malen werd medegedeeld dat geen voldoende antwoorden waren ingekomen (II, vii en III, v). Antwoord 3 was een Duitse verhandeling; een vertaling werd geleverd door J.H. Hering. Antwoord 6 oordeelde de jury "voor zoo verre betreft de natuurkundige gronden, op welken het (voorgeslagen middel) steunt, zeer goed", maar een aantal bijzonderheden waren "in alle opzichten verre te klein ... opgegeven". De auteur werd een gouden medaille toegezegd, wanneer hij o.a. de beschrijving van het werktuig verder volmaakte en

"deszelfs nut tot het bedoelde oogmerk, door proeven, op Zee genomen" zou bevestigen, en de tweede versie van zijn verhandeling vóór 1 maart 1779 instuurde (IV, v-vi). In 1780 werd geconstateerd dat de auteur niet "aan de geeischten en nadere Verklaring van die Vraag voldaan heeft" (V, viii-ix). In 1780 bleef de vraag uitgeschreven; wanneer de vraag officieel is ingetrokken, is niet bekend.

P 6

Uitgeschreven in 1774. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 4 sept. 1774 "Liefde is het Fondament"; (2a) 14 dec. 1774 "Interest mea et Reipublicae"; (2b) 16 okt. 1775 vervolg, (3) 23 dec. 1774 "Quamvis difficile sit istud omnis, tamen eorum auxilio, qui humeris meis imposuerunt illud eo usque deportabo, ut qui mihi successerint ad finem usque sine magno labore perducere hoc opus queant"; (4) 7 febr. 1775 "Experientia docet"; (5) 15 febr. 1775 "Tot Liefde voor de Zeevaart en 't behoudt van mijn evenmensch"; (6) 22 febr. 1775 "God heeft den Mensch paal en perk gesteld, 't welk hij niet zal overtreden"; (7) 23 febr. 1775 "Ondervinding leert. D.H."; (8) 25 febr. 1775 "Gepaste middelen zijn het algemeen behoudt"; (9) 26 febr. 1775 "Betracht menschlievend 't nut van Volk en Vaderland, Want dat vereischt de plicht van 't Burgerlijk verband"; (10) 28 febr. 1775 "Die de gezondheid bewaart, doet meer, dan die ziekten geneest"; (11) 28 okt. 1775 "Salus Populi"; (12) 19 jan. 1776 "Quidquid praeter spem eveniet, omne id deputa esse in lucro. Terentius"; (13) 22 febr. 1776 "Voor 't Menschdom, voor mijn Land en voor den bloei van 't Oosten, Poog ik der veegen Staat tot aller nut te troosten"; (14) 25 febr. 1776 "Invia virtuti nulla est via"; (15) 28 febr. 1776 "Uit Zugt voor de Nederlandsche Oostindische Maatschappij"; (16) 28 febr. 1776 "Priusquam incipias, consulto, et ubi consulueris, mature facto opus est"; (17) 7 maart 1776 "Hollands Welvaart".

De jury werd gevormd door H.D. Gaubius, W. van Doeveren, J.D. Hahn, C.H. Velse, L. Patijn en A. Westerhoff. Over de antwoorden 2 en 9 oordeelde men in de algemene vergadering van 1775 (II, viii) dat deze "betrekkelijk de oorzaken en behoedmiddelen dier meerdere sterfte, zeer nuttige en noodige opgaaven behelzen; doch dat de Schrijvers van dezelve aan den eenen kant zich niet genoeg bepaald hebben tot het geeischte in de Vraag ...". Antwoord 6, geschreven in het Hoogduits, werd voor de beoordeling vertaald. In 1776 werd antwoord 16 (die volgens het "Antwoordenboek" "naderhand aangevuld" is), ingezonden door Gerardus Gijsbertus ten Haaff, medicinae doctor te Rotterdam, "door 't lot" bekroond met een gouden medaille; eveneens werd antwoord 12 met een gouden medaille ("eerste Accessit, et par primo") bekroond. Dit antwoord was van Dirk Schuurman, chirurgijn, operateur en vroedmeester te Rotterdam. Met een zilveren penning werd antwoord 13, ingestuurd door I. Fr. Muller bekroond. Bij dit antwoord werd volgens het "Antwoordenboek" een brief bewaard betreffende de drukfouten (III, v-vi).

Publikatie: III, 1-44 (V 30); I, 45-85 (V 31) en I, 87-164 (V 32).

P 7

Uitgeschreven in 1774. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 3 jan. 1776 "Yder meend zijn Uil een Valk te zijn"; (2a) 29 jan. 1776 "Eöol, der Winden God, blaast nu eens meer, dan min, Uit d'een of d'ander hoek en roerd door zijn vermogen, de Molen wieken om 't vereischte werk te doen"; (2b) 17 febr. 1777 vervolg; (3) 14 febr. 1776 "Door den Vlijt van Veelen ontdekt men het beste"; (4) 19 febr. 1776 "t Voegt een ieder zijnen Geest te scherpen tot nut der Moolenaaren wijl hun ijver en arbeyd strekken tot welzijn van het Algemeen"; (5) s.d. "De molens verbeterd"; (6) 19 febr. 1776 "En schoon water rijst, het dreigende gevaar door Kunst blijft afgeweerd van Bato's zinkend Erf"; (7) 20 febr. 1776 "De beste hulp die men begeert is die ons d'ondervinding leert"; (8) 21 febr. 1776; "Armoede drukt dat Land, daar Weetenschap word uitgeband, en in tegendeel daar bloeid het Land, daar Weetenschap krijgt d'overhand"; (9) 23 febr. 1776 "Met de Molen-roedens groot profijt"; (10a) 24 febr. 1776 "Proficit et delectat"; (10b) 23 april 1776 vervolg; (10c) 17 mei 1776 tweede vervolg; (11) 24 febr. 1776 "Een kort

beraad, kan groote baat"; (12) 24 febr. 1776 "Tot nut van 't Algemeen, niet voor mij zelv alleen"; (13) 25 febr. 1776 "De beproefste ondervinding leert 't best. Bis."; (14) 25 febr. 1776 "Verba data non revocari possunt"; (15) 27 febr. 1776 "Eene die beste voor Land en Molens wenscht"; (16) 27 febr. 1776 "Waare zugt ten nutte van Hollands Molens"; (17a) 28 febr. 1776 "Tot Molens nut, en, zoo ik wensch, tot Voordeel van mijn evenmensch"; (17b) 26 febr. 1777 eerste vervolg; (17c) 3 aug. 1777 tweede vervolg "in een brief"; (18) 1 maart 1776 "Tot welzijn van ons Vaderlandt"; (19a) 1 maart 1776 "Beproefde Waarheyte om voor te komen het geduurig breeken der Roeden"; (19b) s.d. vervolg; (20) 20 febr. 1777 "Een Schriever die de waarheid meld, de zaken na de reden stelt, enz."; (21) 27 febr. 1777 "Hetzij waarheen de prijs geraakt, daar is geen werk oit volmaakt"; (22) s.d. "Het snelste dat men vrient zijn mensche gedagte vliegen snelder dan de Vogels etc."; (23) s.d. "t Bataafs gewest zouw ras weer tot Moeras verkeeren, indien het Molenaar en Bootsman moest ontbeeren"; (24) s.d. "Verbeter-Lust" (met bijlagen); (25) s.d. zonder motto; (26) s.d. "God zegent alles"; (27) s.d. zonder motto (Gijsb. Ferd. Oostgyer?).

De aantekening bij antwoord 9, "met een brief van J. Petit", doet vermoeden dat Petit één van de jury leden is geweest

In de algemene vergadering van 1776 (III, vii) oordeelde men, dat de antwoorden 1, 2 en 17 "zeer veele verdiensten hebben, en ook het naast gekomen zijn bij het oogmerk, 't welk het Genootschap met deeze Vraag voorheeft". Men verlangde toen "dat men, zoo veel mogelijk is, betooge het nut der middelen, die men ter vebetering aanwijst, en verder opgeeve de evenredigheid die dezelve dienen te hebben in reden van de lengte der Roeden, en van de magt, die zij moeten oeffenen". In 1777 oordeelde het genootschap dat de antwoorden 1, 2, 6, 17, 23 en (blijkens een advertentie in de Rotterdamsche Courant van 25 en 26 sept. 1777) een niet nader aangegeven antwoord, "ter verbetering der Windmolens, in de gemelde opzigten, zeer goede middelen aan de hand geeven, en welker bekendmaking zeer veel nuttigheid hebben kan". Men besloot de auteurs een zilveren medaille toe te kennen, "mits dat zij binnen 6 weken,... hunne naamen aan het Genootschap bekend maaken" (IV, iii). Zo werden in 1777 bekroond: antwoord 2, ingezonden door Jan Beerta Jr. (Groningen) met een eerste zilveren medaille; antwoord 17, ingediend door Hendrik de Blinde, oud-buurmeester en substituut secretaris te Hilversum met een tweede zilveren medaille; de antwoorden 1 en 23 met een derde zilveren medaille, waarbij aangetekend staat dat van antwoord 1 "de medaille niet is afgehaald, noch de schrijver bekend". De schrijver van antwoord 23 was Jan Spille Hendrikszoon, notaris te Noord-Waddinxveen; het antwoord 6, dat in het "Antwoordenboek" staat aangegeven als behorende bij antwoord 5, was eveneens ingezonden door Hendrik Spille en werd beloond met een zilveren medaille. Antwoord 11 zou, blijkens het "Antwoordenboek", behoren bij antwoord 10.

Het genootschap besloot in de algemene vergadering van 1777 "dat het, ingevolge het LIVste Artikel van deszelfs Plan en Grondwetten, uit alle deze Antwoorden, gepaard met hetgeen het Genootschap zelve hier toe betrekkelijk uitgedagt heeft, door den Eersten Secretaris eene Verhandeling ter voldoende beäntwoording dezer Vraage zal opstellen, welke het Genootschap onder deszelfs Verhandelingen zal in het licht geeven" (IV, iii).

Publikatie: IV, 184-244 (V 42).

P 8

Uitgeschreven in 1775. Ontwerper was Steven Hoogendijk. "Buiten den gewonen tijd", d.w.z. niet tijdens een algemene vergadering, ingediend. Aanleiding was de watervloed van 14 nov. 1775 te Rotterdam. De uitschrijving geschiedde via de Rotterdamsche Courant, dd. 25 nov. 1775 (III, iv).

Antwoorden: (1) 11 maart 1776 "Luctor et emergo"; (2) 17 mei 1776 "Aedificatio-nem Sero incipere prestat, quam eâ diutius sustentandâ damnum pati"; (3a) 27 mei 1776 "Om nuttig te zijn"; (3b) s.d. vervolg; (4) 29 mei 1776 "Doet, wat de gemeene welvaart bevordert, en de gemeene zekerheid staande houdt (C. Wolff)"; (5) 30

mei 1776 "Tot Herstelling"; (6) 30 mei 1776 "Quovis meliori modo"; (7) 30 mei 1776 "Zum gemeen nutzen in Holland"; (8) 31 mei 1776 "G. Ferd. Or."; (9) 31 mei 1776 "Rottens Burgers voordeel ter toestaan kunst & oordeel"; (10) 6 juni 1776 "Door geld, overleg, naarstigheid en tijd, Raakt deze Stad voor 't water bevrijd"; (11) 30 juni 1776 "Al doende leert men"; (12) s.d. "Bedenkingen", zonder motto; (13) s.d. "Soekt konst en Weetenschap voor 't gemeene best te goede enz."

In 1776 werd antwoord 3, ingezonden door Jan Roodenrijs, bekroond met een gouden medaille; in het biljet van Roodenrijs stond geen naam, maar waren slechts vier letters geschreven. De auteur maakte zich pas later bekend (III, vii). Een zilveren medaille werd toegekend aan de inzender van antwoord 1, namelijk Jan Horsman, "wegens de nieuwigheid, het vernuft en de minkostbaarheid van de Middelen die hij voorstelt" (III, vii).

Publikatie: III, 165-181 (V 33) en III, 183-250 (V 34).

P 9

Uitgeschreven in 1776. Ontwerper is onbekend. Zie de uiteenzetting door S. de Monchy in Arch. BG, inv.nr. 6, fol. 38-42.

Antwoorden: (1) 28 dec. 1776 "Quo major fuerit civium numerus, eo beatior erit Patria"; (2) 22 jan. 1777 "Populo Patriaeque"; (3) 27 jan. 1777 "Uti Sementem feceris, ita metes"; (4) 18 febr. 1777 "Chacun suit dans le monde une route incertaine, selon que son erreur le joue et le promene (Boileau)"; (5) 21 febr. 1777 "Non uni cuique contingit adire Corinthum"; (6) 22 febr. 1777 "Ad prorogandam nonnullorum vitam mortalium".

In 1777 werden antwoord 2 en 3, ingezonden door Johannes Veirac, bekroond met resp. een eerste zilveren en een gouden medaille. Antwoord 1, ingezonden door A. Ypey, werd bekroond met een tweede zilveren medaille (IV, iv-vi).

Publikatie: IV, 1-74 (V 36); IV, 75-98 (V 37) en IV, 99-123 (V 38).

P 10

Uitgeschreven in 1778. Ontwerper was Steven Hoogendijk (zie IX, ix). Naar aanleiding van het uitschrijven van deze prijsvraag plaatste het genootschap, dd. 6 juni 1778 een uitvoerig bericht met een toelichting in de kranten (vgl. IV, vii-viii). Voor "eenige nadere onderrigting, betrekkelijk de opgerigte Stoom- of Vuur-Machine en het thans daar aangevoegde Pompwerk" kon men zich wenden tot J.D. Huichelbos van Liender. Bij het uitschrijven van de prijsvraag werd, behalve de gouden medaille "ter waarde van 30 Dukaat", nog toegezegd "de vergoeding van de kosten, die hij aan zijn Model mogt besteed hebben, mits dezelve de som van 150 Gulden niet te boven gaan" en verder nog een extra beloning van 100 dukaten, "ingevalle bij de Proefneemingen blijkt, dat zijn opgegeeven Werktuig aan de geëischten voldoet" (IV, viii).

Antwoorden: (1) 16 febr. 1779 "Kiest het beste"; (2) 17 febr. 1779 "Minimus", met een brief en tekeningen; (3) 22 febr. 1779 "Quid tandem non efficient manus" (met tekeningen); (4) 22 febr. 1779 "Verbeter lust" (met tekeningen); (5) 25 febr. 1779 "Ik geef wat goeds, en hou noch over" (met een brief, tekeningen en een model); (6) 25 febr. 1779 "T.K.V." (zonder verzegeld biljet, met een kist én machine); (7) 28 febr. 1779 "Spero Meliora" (met brief en tekeningen); (8) 28 febr. 1779 "Tot nut voor 't Land" (met tekeningen); (9) 7 april 1779 "Een vrij gebooren Nederlander" (met een brief en tekeningen).

Van de antwoorden 2, 3 en 7 werd een vertaling uit het Engels gemaakt. In 1779 werd antwoord 7, ingezonden door John Wright, koolmijnmeester en ingenieur te Dunfermline, bekroond met de gouden medaille. Of Wright de extra beloningen heeft gekregen, wordt niet vermeld. De eerste zilveren medaille was voor antwoord 3, ingezonden door William Chapman, terwijl de tweede zilveren medaille werd toegekend aan antwoord 9, ingezonden door Rinze Lieuwe Brouwer. In de verhandelingen werden nog twee niet-bekroonde antwoorden opgenomen, namelijk van J. Greeve en W. Punshon.

Publikatie: N. I, 133-153 (V 101); N. I, 154-178 (V 102); N. I, 179-210 (V 103); N. I, 211-213 (V 104) en N. I, 214-216 (V 105).

P 11

Uitgeschreven in 1778. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 23 febr. 1779 "Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem, Nam nova res molitur ad aures accidere et nova se species ostendere rerum (Lucretius)"; (2) 28 febr. 1779 "Qui curiosus postulat totum suae Patere menti, ferre qui non sufficit Mediocritatis conscientiam suae, Judex iniquus, aestimator est malus Suique Naturaeque, nam rerum Parens Nos scire pauca, multa mirari jubet (Grotius)"; (3) 20 maart 1779 "Disce legens, doctrinam ex me, verumque laborem, Doctrinam ex aliis (Bletius)"; (4) s.d. "Take Natur's path and made opinions leave (Pope)".

In 1779 werd antwoord 4, ingezonden door J.R. Deiman, medisch doctor te Amsterdam en A. Paets van Troostwijk (Amsterdam) bekroond met een gouden medaille, terwijl de eerste zilveren medaille werd toegekend aan antwoord 1, ingezonden door B. Tiboel. Voor antwoord 1 werd een tweede zilveren medaille toegekend aan een onbekende (zie V, iv-v).

Publikatie: V, 1-96 (V 45) en V, 97-192 (V 46).

P 12

Uitgeschreven in 1778. Volgens S. de Monchy (1780, Arch. Bat. Gen., inv. nr. 7) was de opgave van deze vraag destijds uitvoerig betoogd door Cornelis Nozeman. Bij de vraag behoorde een literatuurverwijzing naar de werken van J.P. Breynius, René A. de Reaumur (1683-1757), Martinus Houttuyn (1720-1798) en Carl Linnaeus (1707-1778) (zie IV, x).

Antwoorden: (1) 29 febr. 1780 "Quid tentasse nocet". Volgens het "Antwoordenboek" was hierbij (later) een brief gevoegd, met daarin de planten van *Scleranthus annuus* et *perennis*. Verder werd in het archief bij dit antwoord een dossier bewaard met gedroogde planten, met het opschrift "*Scleranthus perennis*, zoals die in de duyne na 's Gravenhage gevonden wort"; (2) s.d. "Tempus rite impensum sapiens non revocat".

Tot de jury behoorde o.a. Th. Schwencke. Volgens de vergadering van 1780 voldeed antwoord 1 niet (V, ix), terwijl antwoord 2 in 1787 geoordeeld werd "in alle opzichten ... gebrekkig" te zijn (VIII, xxxi).

P 13

Uitgeschreven in 1779. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 1782 "Omnipotens Genitor terrestria corpora dio Instinxit flatu, qui torpida membra moveret, Et vili Aetheream mentem cum pulvere junxit".

Dit antwoord, ingezonden door A. Ypey, werd in 1782 bekroond met een gouden medaille (VII, iv).

Publikatie: VII, 61-120 (V 58).

P 14

Uitgeschreven in 1779, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 28 febr. 1780 "Non ratiocinandum, sed tentandum, quid Natura faciat, aut ferat (Baco)".

De beoordeling geschiedde o.a. door J.F. Hennert (Utrecht) en J. Ingen-Housz (Brussel) (zie Arch. BG, inv. nr. 7). Het antwoord, afkomstig van Martinus van Marum, werd in 1780 bekroond met een gouden medaille (V, ix). Volgens S. de Monchy (1780, Arch. BG, inv. nr. 7) was men ondanks enkele bedenkingen van oordeel "dat er nooit een antwoord op eenige vraag van het Genootschap meer volledig en voldoende aan het geheel en aan alle deelen der vrage ingekomen is". Op 21 okt. 1780 werd aan de verhandeling nog een brief van de schrijver toegevoegd.

Publikatie: VI, 1-74 (V 53).

P 15

Uitgeschreven in 1779, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 23 febr. 1782 "Experientia artem promovet". Op 28 febr. 1783 volgde volgens het "Antwoordenboek" nog een brief van de schrijver; (2) 1783 "Felix qui potuit rerum cognoscere causas".

Antwoord 1 voldeed niet (VII, iv). Antwoord 2, ingezonden door A. Paets van Troostwijk en J.R. Deiman werd in 1783 bekroond met een gouden medaille (VII, vii).

Publikatie: VIII, 63-153 (V 67).

P 16

Uitgeschreven in 1780. Ontwerper is onbekend. Over de formulering is nogal wat te doen geweest. Bij het voorstellen van deze vraag op de algemene vergadering van 1780 wees S. de Monchy er op dat de vraag "betreft de doorgaande ziekten, die men in de Droogmaakerijen gemeenlijk, en vooral in die nieuwe van Bleiswijk en Hilgersberg onder de bewoonders derzelve in den voorleeden jare waargenomen heeft, en die zoo uitermaate gevaarlijk en aan zeer veele doodelijk geweest zijn" (zie Arch. BG, inv. nr. 7).

Antwoorden: (1) 1781 "Door Behoedmiddelen kan grootlijks 't verzwaar Der Ziekten voorkomen werden van 't Najaar"; (2) 1781 "Mijne gedachten, eenvoudig geuijt"; (3) 1783 "Dit mijn voornaame doel, ja 't leven van mijn leven, Is om mijn Even-Mensch een duurzaam nut te geven"; (4) 1784 "Het verzwaar, 't gene de Nieuwe Droogmaakerijen de Najaarsziekten aanbrengen"; (5) 1786 "Tantum humanitatis ergo".

Wat de antwoorden 1 en 2 betreft, oordeelde men in 1781 (VI, iii-iv) dat de auteurs behoorden te worden aangemoedigd, waartoe men als kritiek op de beide antwoorden aangaf, "dat zij te veel overhellen, om de Ziekten der Droogmaakerijen als besmettelijke Ziekten (Morbi Contagiosi) te beschouwen, daar het slegts doorgaande Ziekten (Morbi Epidemici) zijn; dat zij den bijzonderen aart der Ziekten niet genoeg bepalen; dat zij niet aantonen in hoe verre die Ziekten verzwaard worden; dat zij te overtollig zijn in het aanwijzen van bijkomende en medewerkende oorzaken, en niet genoeg staan blijven op de bijzondere voorname oorzaken, welke in de Droogmaakerijen alleen plaats hebben; dat zij ook te overtollig zijn in het opgeven van Behoedmiddelen, zonder zich voornaamlijk op te houden met zulke Behoedmiddelen, welken naar die bijzondere oorzaken geschikt zijn, en dat zij, in het verhandelen van het een en ander, te weinig in acht hebben genomen de regelen der leerstellige orde en der Ziektekunde, noch ook genoeg gebruik gemaakt hebben van de nieuwe ontdekkingen der hedendaagsche Natuurkunde". Antwoord 3 werd met een zilveren medaille bekroond, echter met de toevoeging "dat men zijn Antwoord niet geheel maar gedeeltelijk zal drukken, voor zoo verre het nuttige en nieuwe Waarnemingen en Raadgevingen behelst". In de Verhandelingen treft men echter niets daarvan aan. Voorts oordeelde men in 1783 (VII, iv; NB. er staat viii) dat het antwoord "in eenige opzichten gebrekkig en in andere zeer overtollig" was; desondanks bekroonde men het antwoord. Antwoord 4 bevatte volgens de jury (1784: VIII, ii) "wel verscheiden weetenswaardige, nuttige en ter zaake dienende kundigheden", maar het voldeed in vele opzichten toch niet aan de vraag. Antwoord 5 zou het genootschap lang heugen. In 1786 merkte het genootschap, waarschijnlijk bij monde van Lambertus Bicker, hierover in de algemene vergadering op, dat de auteur van dit antwoord "met recht en naar verdienste" een gouden medaille verdiende (VIII, xvi-xvii). "Bij het openen van het Billet heeft men den naam van den Schrijver in hetzelfde niet gevonden, maar alleen dezelfde Zinspreuk, waar mede de Verhandeling ondertekend is. Het genootschap heeft hier uit besloten, dat de Schrijver, schoon hij al verkiesen mogt zich bekend te maaken, ten minsten de gouden Medaille niet begeert, en zijn schoone Stuk alleen uit edelmoedige menschenliefde geschreven heeft. Dan, nadien zijne Verhandeling, dewijl dezelve bekroond is, zal gedrukt worden, en er eenige aanmerkingen op gemaakt zijn, zoo heeft het Genootschap goedgevonden hem te doen weten, dat hij die aanmerkin-

gen, van den 1sten September aanstaande af, zal kunnen laten afhaalen aan het huis van den heere L. Bicker, eerste Secretaris, onder overgift van eene behoorlijke Receptisse ...". Vervolgens verscheen enkele maanden na de algemene vergadering nog een advertentie in de Rotterdamsche Courant (dd. 11 jan. 1787) met het verzoek of de schrijver zich wilde bekend maken. Uiteindelijk kwam een brief binnen met daarin de ontknoping, dat de verhandeling was ingezonden door de Eerste-Secretaris van het genootschap, Lambertus Bicker! (VIII, xxv-xxvi). Zie ook diens "Inleiding" tot de verhandeling (IX, 3-4).
Publikatie: IX, 1-106 (V 71).

P 17

Uitgeschreven in 1780. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 21 jan. 1782 "Door ondervinding, door opmerking en door oordeel, Leert men veel tot zig zelfs en tot eens anders voordeel"; (2) 28 febr. 1782 "Den boomen schaduwen is wel goet, Wanneer de son heet branden doet, Maart valt zijn regen doop op 't zaet, Dat is een heel verteerendt kwaet, Daarom den boom agtergelaaten dient, Dan blijft men den saet akker vriend". Getekend door: Gerrit van Harderwijk, hovenier tot West-Zaandam; (3) 1782 "O Fortunatos nimium sua si bona norint Agricolas!"; (4) 1782 "Tot nut van 't Algemeen"; (5) 1782 "Door deze en andere dingen word het nut van het Algemeen bevorderd"; (6) 1782 "Bloys van Treslong".

Antwoord 3, ingezonden door C. Gronau werd bekroond met een zilveren medaille. Antwoord 4, ingezonden door Aart Johan Verstolk, heer van Zoelen en Aldenhaag, werd in 1782 bekroond met een gouden medaille (VII, iv en 53). Ten aanzien van antwoord 6 werd bij Verhandeling 61 (VII, 173-194) vermeld: "Toen het Genootschap het voorgaande en ander antwoorden op de vrage ... ter beoordeeling aan deszelfs Leden Consultanten, benevens aan den Hr. Bloys van Treslong, als Lid van hetzelfde, gezonden had, ontving het zelve van dezen Heer tot Advis, dit antwoord op dezelfde vrage, en heeft geoordeeld dat hetzelfde agter de bekroonde prijsverhandeling eene bijzondere plaats onder deszelfs verhandelingen verdiende".

Publikatie: VII, 121-152 (V 59); VII, 153-172 (V 60) en VII, 173-194 (V 61).

P 18

Uitgeschreven in 1780, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1a) 27 mei 1787 "Tantum novimus, quantum experiendo didicimus"; (1b) 1788 zelfde spreuk; (1c) 1 juli 1790 bijvoegsel bij 1b; (2) 15 febr. 1790 "Hier is het bitter goed voor den Bezitter"; (3) 23 juni 1792 "Pro communi utilitate".

Jury: o.a. G.G. ten Haaff.

In 1787, 1788 en 1789 berichtte het genootschap, zowel op de algemene vergadering (VIII, xxvii en IX, xi-xii) als via een advertentie in de Rotterdamsche Courant (dd. 16 aug. 1788), dat de auteur van het in het Frans geschreven antwoord (nr. 1a) "wel nader mogt onderzoeken, of de Bestanddeelen in alle soorten van Roet wel dezelfde, ten minsten in dezelfde evenredigheid zijn; ten einde te kunnen opmaaken, uit welk soort het meeste Ammoniak-Zout te haalen zij, en verder met proeven in 't groot te bepaalen de doorgaande hoeveelheid, welke men van dat soort uit ieder soort van Roet verkrijgt". Het daarop ingekomen antwoord 1b oordeelde men echter "geene genoegzaame verbetering" te hebben ondergaan (IX, xiii). Ook de tweede aanvulling (antwoord 1c) vond geen genade bij de jury, die oordeelde "dat deze Waarneemingen op zulk eene losse wijze zijn ter nedergesteld, dat 'er waarlijk redenen zijn om derzelve uitkomsten volstrekt in twijfel te trekken" (XI, v-vi). De antwoorden 2 en 3 hadden "geene verdiensten hoegenaamd" (XI, v-vi en xv).

P 19

Uitgeschreven in 1780, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Hierop zijn geen antwoorden binnengekomen.

P 20

Uitgeschreven in 1781. Ontwerper is onbekend.

Op deze prijsvraag zijn geen antwoorden binnengekomen.

P 21

Uitgeschreven in 1781. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 23 jan. 1783 "Simplex erat ex simplici causa valetudo multos morbos multa fercula fecerunt" (Seneca); (2) 18 febr. 1783 "Si tibi deficient medici, medici tibi fiant Haec tria: mens hilaris, requies moderata, diaeta" (Schola Salernitana); (3) 24 febr. 1783 "Qui bene distinguit, bene docet"; (4) 27 febr. 1783 "Zinspreuk op den dierlijken geest. 1 Joh. 9, vs. 8. Sum initium, quin immo cunctorum causa et quicumque haec omnia facit iterum per me finem facit"; (5) 27 febr. 1783 "Frankinse is preparing For you den Wierook voor u Bereid"; (6) 2 febr. 1784 "Ut desint vires tamen est laudanda voluntas"; (7) 1786 "Fert animus causas tantarum expromere rerum etc."; (8) 1787 "Felix qui potuit rerum cognoscere causas"; (9) s.d. "Sattarnus hoog gy woont ook laag U sout is zoet dat maakt myn graag Mijn ziele geest zoekt naar u zout dat acht ik waerdiger dan gout".

Antwoord 1 is in de geschiedenis van het Bataafsch Genootschap een beroemde inzending geworden. Het werd ontvangen in januari 1783. Op de algemene vergadering van 1783 oordeelde het genootschap dat dit antwoord "zeer veel verdiensten heeft, als bevattende eene menigte zeldzame en nuttige Waarnemingen en verscheiden gewigtige eigen Opmerkingen en Ondervindingen". Maar het geheel was niet zodanig dat het voor de gouden medaille in aanmerking kwam, zoals uitvoerig werd betoogd (zie VII, iv en viii-ix). Men hield de vraag aan, "zich vleijende, dat de zoo kundige en bekwame Schrijver van dit antwoord, zoo wel als andere uitmunten- de Natuur-, Ontleed- en Geneeskundigen, door deze nadere inlichtingen, beter in staat en aangemoedigd zijn zullen, om deze gewigtige en nuttige Vraag meer voldoende te beantwoorden". Men zou uit deze woorden kunnen opmaken dat men een vermoeden had wie de auteur was. Kort daarna verscheen van de hand van Petrus Camper zijn "Oplossing der vraage door het Bataafsch Genootschap te Rotterdam" (1783), waarin hij een uitvoerige reactie gaf op de zijns inziens onheuse behandeling door het Bataafsch Genootschap. Antwoord 6 werd onvoldoende geoordeeld (VIII, ii); antwoord 7 voldeed, ondanks "veele aanmerkenswaardige en nuttige opmerkingen", niet aan de vraag (VIII, xvii), terwijl ook antwoord 8 onvoldoende werd bevonden, "schoon verscheiden nuttige zaaken behelzende" (VIII, xxvi-xxvii).

P 22

Uitgeschreven in 1781, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) s.d. "Ita res accendunt lumina rebus".

Dit antwoord, ingezonden door M. van Marum en A. Paets van Troostwijk, werd in 1782 bekroond met een gouden medaille (VII, v).

Publikatie: VII, 195-244 (V 62).

P 23

Uitgeschreven in 1781. Ontwerper is onbekend.

Geen antwoorden ontvangen.

P 24

Uitgeschreven in 1782. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 1784 "Voor de Zeevaart"; (2) 1785 "De geringste dingen hebben haar nut"; (3) 1787 "Iungantur sociae concordi foedere vires"; (4) 4 mei 1790 "Hostis hostorium horride horium".

Antwoord 1 kreeg een uitvoerige kritiek (zie VIII, ii) en kwam niet voor bekroning in aanmerking, terwijl antwoord 4, "met de onverstaanbare Zinspreuk ... geenzins (voldeed) aan het vereischte in de Vraag" (XI, vi).

P 25

Uitgeschreven in 1782.

Antwoorden: (1) 15 febr. 1790 "Den Zegen Godes maakt rijk".

Dit enig ingekomen antwoord verdiende "volstrekt geene aanmerking ..., om eenen Prijs daaraan toe te wijzen" (XI, vi).

P 26

Uitgeschreven in 1782, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 1783 "Experientia optima rerum Magistra"; (2) 1783 "Heu quot habet mars saeva vias artesque nocendi ! Mille modis Lethi miseros mors una fatigat".

Antwoord 1, ingezonden door M. van Marum en A. Paets van Troostwijk, werd in 1783 bekroond met een gouden medaille, "doch is tevens besloten bij den Schrijver aan te dringen op zijne belofte, om verdere Proeven, omtrent de verschillende middelen ter verbetering van de verschillende Uitdampingen en ter redding van hun, die 'er door verstikt zijn, mede te deelen" (VII, ix-x).

Publikatie: VIII, 1-61 (V 66).

P 27

Uitgeschreven in 1782, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend. Het genoemde artikel is van Jan Hooyman, "Vervolg der verhandeling over den tegenwoordigen staat van den Landbouw in de ommelanden van Batavia", Verh. Bataviaasch Genootsch., II(1784) 163-185 (gehele artikel: 163-212 en I(1781) 173-262).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1790 ingetrokken (XI, iii).

P 28

Uitgeschreven in 1783. Ontwerper is onbekend.

Er werden geen antwoorden ontvangen.

P 29

Uitgeschreven in 1783. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 1785 "Voor het Vaderland".

Dit antwoord, ingezonden door Hendrik Verhees, geadmitteerd landmeter, architect en aannemer van werken te Boxtel, werd in 1785 bekroond met een gouden medaille, "...niet tegenstaande eenige bedenkingen tegen het Plan van den Schrijver gemaakt ..., zullende tevens die zwaarigheden, en eenige hier en daar voorkomende gebreken aan den Schrijver medegedeeld, en hij verzogt worden zijne oplossingen en verbeteringen bij wijze van bijvoegzelen agter zijne Verhandeling te plaatsen".

Publikatie: VIII, 155-167 (V 68) en VIII, 168-172 (V 69).

P 30

Uitgeschreven in 1783, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend. In 1785 opnieuw door het genootschap voorgesteld, in gewijzigde redactie, zie P 39.

Antwoorden: (1a) 12 febr. 1784 "Quid tentasse nocet?"; (1b) 24 febr. 1785 Bijvoegsel.

In 1784 oordeelde men de beantwoording onvoldoende, vooral omdat de schrijver zijn "breedvoerige aanprijzing van de manier van den Heer Achard, om lucht te dephlogisteren" niet met proeven had onderbouwd (zie uitvoeriger VIII, iii). Men doelde daarbij op het toestel, beschreven door Franz Karl Achard (1753-1821), "Expériences sur l'Électrophore avec une théorie de cet instrument", Nouveaux Memoires Académie Royale des Sciences et Belles-Lettres année MDCCLXXVI (Berlijn: G.J. Decker, 1779) 122-135. Het later ontvangen bijvoegsel maakte het

antwoord volgens de jury "over het geheel niet zoo voldoende ... dat 'er een Prijs aan toe gewezen kan worden" (VIII, xi). De vraag werd toen enigszins gewijzigd, zie vraag 39.

P 31

Uitgeschreven in 1783, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Geen antwoorden ontvangen.

P 32

Uitgeschreven in 1784. Ontwerper is onbekend. De opgave van deze vraag motiveerde men met de opmerking dat er alle reden was te vrezen, "dat de overstroomingen langs de Rivieren de Waal en Leck, over de landen de Opper- en neder-Betuwe enz. van tijd tot tijd, en, nadien het blijkbaar is, dat het geheel voorkomen derzelve volstrekt ondoenlijk is, (en) het meer en meer ophoogen en opkisten der Dijken veel eer dezelve verhaasten en erger maaken moeten" (VIII, iv). Deze prijsvraag werd tevens gepubliceerd in een "bijzonder Programma ... hetwelk gratis te bekomen (was) bij den Boekverkooper D. Vis, te Rotterdam"; dit met het oogmerk "dat het publiek wel op eene bijzondere wijze mogt onderrigt worden van het gewigt en de noodzaaklijkheid van het uitdenken van zoodaanige middelen, en er reeds twee vrij aanneemelijke ontwerpen tot dat gewenschte einde aan het zelve zijn voorgekomen". Bedoeld zijn de antwoorden 1 en 2a.

Antwoorden: (1) 1785 "Vee en Menschenliefde is de grootste nuttigheid"; (2a) 1785 "Tot voorkoming van schadelijke inundatiën; (2b) 1786 vervolg; (3) 1785 "Ten nutte van 's Lands Inwoonders"; (4) 1785 "Natuur wijst ons den weg".

Antwoord 2a en 2b, ingezonden door Cornelis Zillissen, werden met een gouden medaille en met een premie van 100 Ducaten bekroond. Deze premie wilde men in eerste instantie niet uitreiken, aangezien er in het antwoord onvolkomenheden waren, "wordende daarin ook nielt (sic) gerept van het geëischte in het afzonderlijk Programma van 1784, nopens het gebruik der Stoommachine in plaatze van Watermolens". Men zou een en ander de auteur laten weten en hem dan in de gelegenheid stellen het eerste antwoord te verbeteren, hetgeen Zillissen heeft gedaan (IX, 107 en VIII, xviii).

Publikatie: IX, 107-154 (V 72).

P 33

Uitgeschreven in 1784. Ontwerper is onbekend. In een voetnoot wees men er op de premie die de Staten van Holland en West-Friesland hadden uitgelooft voor degenen "die een middel zal uitvinden, waar door het Rundvee, van de besmettelijke ziekte aangetast wordende, kan geneezen worden". De opsteller van de vraag was bovendien zeer pessimistisch over de mogelijkheid ooit de oorzaak en therapie van de veeziekte te zullen vinden. Blijkens de voetnoten bedoelde men met de verwijzing naar andere landen in het bijzonder Italië, Engeland, Schotland, Frankrijk, Braband, etc. Tenslotte werd in een voetnoot de vertaling gegeven van een bevel, uitgevaardigd door het Engelse parlement over het snel doden en begraven van ziek bevonden "Stieren, Koeyen, Hokkelingen, of Kalveren".

Antwoorden: (1) 1787 "Nulla nocent pecori contagia etc." (Horatius); (2) s.d. "Dat onze Runderkudden groeijen, Tot veelmaal duisent Koeyen"; (3) 15 febr. 1790 "Vreest God, Eert den koning"; (4) 5 juli 1790 "Nulla nocent pecori contagia etc.; (5) 24 nov. 1791 "Hij openbaard dieppe en verborgene dingen, enz." (Daniël 2, vs. 22).

Antwoord 2 bevatte volgens de jury "buiten hetgeen reeds elders geschreven gevonden word, geene aanmerkenswaardige zaaken" (IX, xiii). Antwoord 3 oordeelde men "geheel ongeschikt" en antwoord 4 (mogelijk een verbeterde versie van antwoord 1) niet ontbloot van "veele nuttige zaaken en aanmerkingen", maar gespeend van "den waaren betoogtrant, die vooral ter overtuiging van het nut en de noodzaaklijkheid van het dooden der Runderen hier zoude te pas komen" (XI, vii).

In 1791 werd de vraag ingetrokken (XI, vii).

P 34

Uitgeschreven in 1784, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoord: (1) 1788 "Quam difficile est rerum cognoscere causas".

Van een beoordeling is niets bekend; vgl. vraag 46 en 47.

P 35

Uitgeschreven in 1784, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Geen antwoorden ontvangen.

P 36

Uitgeschreven in 1785. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1a) 1786 "Saepe latent alta tectae caligine causae"; (1b) 1787 bijvoegsels; (2a) 1786 "Sub lingua et mala et bona latent"; (2b) 1787 vervolg; (3) 1787 "Difficile est recte cogitare, recte scribere, difficilium, ut nobiscum idem sentiant, alios adducere".

Antwoord 1 werd in 1786 beoordeeld "zeer beknopt, geordend, oordeel- en geneeskundig geschreven" te zijn, maar op een belangrijk aantal punten, die uitvoerig worden vermeld (VIII, xviii-xix), voor uitbreiding vatbaar. Daarop zond de auteur, Gadso Coopmans, een aantal bijvoegsels, waarna in 1787 de beloning met een gouden medaille volgde (VIII, xxx). Antwoord 2 bevatte "zo veele onnauwkeurigheden en onvolmaaktheden, dat beloning niet mogelijk was. Antwoord 3, ingezonden door David Heilbron, werd "uit hoofde van zeer veele nuttige aanmerkingen, waarneemingen en ondervindingen, die in hetzelfde voorkomen", beloond met een zilveren medaille (VIII, xxx).

Publikatie: IX, 155-227 (V 73) en X, 1-66 (V 77).

P 37

Uitgeschreven in 1785. Ontwerper is onbekend. In 1791 werd deze vraag opnieuw gesteld, waarbij een dubbele ereprijs (een gouden medaille van 60 ducaten) in het vooruitzicht werd gesteld, teneinde "de beantwoording van deze gewichtige Vraag zoo veel mogelijk aan te moedigen" (XI, viii).

Antwoorden: (1) 1786 "Vaart en handel is Neêrlandsch steun"; (2) 1787 "Goede oogmerken vereischen goede middelen"; (3) 4 maart 1790 "De ondervinding is de beste Leermeester"; (4) 24 nov. 1791 "Grootmagtig is Gods hand, enz."; (5) 27 febr. 1798 "Geeft reden, geeft Natuur, geeft ondervinding raad, Die raad die is vol nut, die raad die weert veel kwaad"; (6) 26 febr. 1801 "Tijd, vernuft, en vlijt Maakt mogelijk de onmogelijkheid". Met enige tekeningen en een model.

Antwoord 1, "behelzende een Bagger- of Diepmachine, ... welke volgens genomene proeven en getuigenissen van de Heeren Blassière en Goudriaan, zeer bekwaam is, om de hardste klei- en zandgronden ter diepte van 25 en meerdere voeten in eenen korten tijd uit te diepen", werd ingediend mét vermelding van de auteur, uitvinder: Valentijn Victor van Koningsbergen uit Utrecht. Reglementair kwam het daarom niet voor bekroning in aanmerking (VIII, xix). Antwoord 3 bood niets nieuws, afgezien van "eenige algemeene bedenkingen omtrent het wegneemen van Zandplaat in de Rivieren, en het voorstellen van een Werktuig hiertoe dienende, 't welk echter zeer onnaauwkeurig beschreven is" (XI, vii-viii). Antwoord 6 kon evenmin aanspraak maken op een beloning (N. II, xix).

P 38

Uitgeschreven in 1785, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Geen antwoorden ontvangen.

P 39

Uitgeschreven in 1785, zijnde de veranderde redactie van prijsvraag 30.
Zie verder de annotatie van prijsvraag 30.

P 40

Uitgeschreven in 1786. Ontwerper is onbekend. Bij de vraag noteerde het genootschap "dat zij, die deeze Vraag willen beantwoorden, de moeite neemen, om de voorgeschreve Rheede, en vooral de have(n) van Middelharnas, bij laag zo wel als bij hoog water, zelve bezigtigen, en ook niet verzuimen in aanmerking te neemen de veranderingen, die sedert de bedijking van den Hals zijn voorgevallen" (VIII, xx).
Antwoorden: (1a) 26 nov. 1787 "Tot nut van Helvoets Rhede"; (1b) 20 febr. 1788 bijvoegsel; (2) 2 maart 1789 "Tot nut van Hellevoetsrede"; (3a) 14 febr. 1791 "Zuidhollands eenigste" (volgens de Handelingen XI, viii: Hollands, i.p.v. Zuidhollands..."); (3b) 6 febr. 1792 vervolg.

In 1791 werd antwoord 3 geoordeeld onvolledig te zijn, hoewel het "in eene zeer goede orde geschreven (was) en verscheidene opmerkenswaardige zaaken in zig bevat(te)". Na de belangrijkste lacunes te hebben opgesomd besloot men de vraag te handhaven. Wie de vraag wilde beantwoorden moest de situatie van "de voorschreven Reede, en vooral de haven van Middelharnis, bij laag zoo wel als hoog water", zelf bezichtigen en zich op de hoogte stellen van de veranderde bedijking van "de Hals" (XI, viii). Met de nagezonden bijvoegsels kon de prijs alsnog aan de auteur, Jan Blanken Jansz., luitenant der Artillerie en opzichter van 's Lands Fortificatiën te Brielle, worden toegekend. Wel zou bij de publikatie een en ander worden toegevoegd "uit naam van het Genootschap ... om langs dien weg dit Stuk zoo volleedig, als mogelijk is, in 't licht te doen verschijnen" (XI, xv-xvi). De bekroning vond plaats in 1792 met een gouden medaille. In de verhandelingen vindt men nog een bijdrage van M. Klaasz. Alewijn (V 81), welke kennelijk verband houdt met deze prijsvraag.

Publikatie: X, 67-91 (V 78); X, 92-118 (V 79) en X, 119-139 (V 80). Zie ook X, 140-150 (V 81).

P 41

Uitgeschreven in 1786. In 1792 opnieuw geredigeerd, zie P 57. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1a) 1787 "Arche kai odos euromene etc.;" (1b) 25 febr. 1789 vervolg.
Antwoord 1a werd in 1787 geoordeeld "zeer geleerd, door bekwame handen en met veel arbeid geschreven" te zijn, doch vanwege enkele "wezenlijke onvolkomenheden" niet voor bekroning geschikt. De auteur zou gelegenheid worden geboden het antwoord te verbeteren, "terwijl het genootschap gaarne zien zou, dat de Schrijver(s), die vermoedelijk Hollanders zijn, zoo zij mogten goedvinden haare beantwoording verder in het Latijn te schrijven, zelve de vertaaling 'er van op zich te nemen" (VIII, xxxi). De verbeterde versie werd echter evenmin voldoende geoordeeld (IX, xiv). Tijdens de algemene vergadering van 1792 moest men constateren dat geen reacties meer waren ingekomen. Men besloot daarop de vraag te wijzigen (zie vraag 57), "in aanmerking neemende, dat misschien door de al te groote uitgestrektheid van dit gewigtig onderwerp verhandeling aan het dingen naar den Prijs is toegebracht" (XI, xvii-xviii).

P 42

Uitgeschreven in 1786, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 10 aug. 1793 "Visu carenti magna pars veri latet" (Seneca).

Dit antwoord, dat in het Latijn was geschreven en ingezonden was door Petrus Jacobus van Maanen, medisch candidaat (Kampen), werd met een zilveren medaille bekroond.

Publikatie: XI, 307-363 (V 92).

P 43

Uitgeschreven in 1786, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Er zijn hierop geen antwoorden binnengekomen.

P 44

Uitgeschreven in 1787. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 20 febr. 1789 "Per varios usus Experientia fecit Exemplo mon-strante viam"; (2) 20 dec. 1790 "Wie weet goed te doen en niet en doet, dien is het zonde"; (3) 26 dec. 1791 "De ondervinding is de beste Leermeester".

Geen der antwoorden kwam in aanmerking voor bekroning. Antwoord 1 was "geenzins voldoende" (IX, xiv-xv). Over antwoord 2 werd opgemerkt dat het "in eenen zeer langdraadigen stijl (is) geschreven, voor verre het grootste gedeelte zaken in zig bevat, die in de Vraag niet bedoeld wierden ..., dat dierhalven dit Antwoord ook onvoldoende gekeurd is" (XI, ix). Het derde antwoord had "in 't geheel geene verdiensten" (XI, ix).

P 45

Uitgeschreven in 1787. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 6 febr. 1794 "Het Genootschappelijk doel is verbeetering met voordeel gepaard"; (2) 25 febr. 1797 "Een goede Kans is glibber glad en dient in haasten opgevat"; (3) 24 febr. 1798 "Met vereende Krachten".

Antwoord 1 voldeed niet "aan het waare oogmerk der Vraage" (zie uitvoeriger XI, xxx). Betreffende antwoord 2 verlangde het genootschap "dat de Schrijver of Schrijvers hun werk meer volkomen maaken". Antwoord 3, ingezonden door C. Brunings Jr, S. Kros en D. Spruytenburg, werd in 1798 niet met een gouden, maar met een zilveren medaille bekroond, omdat het antwoord met name voor het eerste gedeelte "vrij wel (is) beantwoort en kenmerken draagt van vereenigde Theoretische en Practische kundigheden, terwijl het tweede gedeelte,... min voldoende is behandeld ..." (XII, iv-v). In 1798 bleek bij de bekroning van prijsvraag 62, dat eigenlijk de broer van de auteur, Christiaan Brunings, directeur-generaal der Nieuwkoopse en Zevenhovense Plassen, de auteur was geweest van het bekroonde antwoord 3 (XII, vi-vii).

Publikatie: N. II, 69-81 (V 113).

P 46

Uitgeschreven in 1787, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend. De vraag lijkt erg op P 34. In 1791 opnieuw voorgesteld in gewijzigde redactie: "Welke zijn de Oorzaaken der Verrotting in Plantaartige en Dierlijke zelfstandigheden? En welke zijn de Verschijsels en Uitwerksels, die door dezelve daarin geboren worden?".

Antwoorden: (1a) 21 febr. 1788 "Quam difficile est rerum cognoscere causas"; (1b) 4 febr. 1789 brief met nadere ophelderingen; (2) 30 jan. 1792 "De Weetenschap is van God, enz."; (3) 27 maart 1793; "Natura sive generet, sive destruat, semper obsequitur legibus a summo rerum conditore institutis"; (4) 24 febr. 1795 "Simplex Sigillum veri"; (5) 26 febr. 1796 "Veniet tempus, quo ista, quae nunc latent, in lucem dies extrahet, et longioris aevi diligentia. Ad inquisitionem tantorum aetas una non sufficit" (Seneca); (6) 5 aug. 1796 "Mit den Verfaulung kehren allen Selbstandigkeiten bis ihren Anfang".

Met betrekking tot antwoord 1 werd opgemerkt, dat het "geene genoegzaame verdiensten (bevatte) ... om bekroond te kunnen worden" (IX, xv). Antwoord 3, dat in het Frans was gesteld, bezat "geene waardij ... ten opzichte van het waare oogmerk der Vraage" (XI, xxii). Antwoord 4 had volgens de jury "zekerlijk veele verdiensten", maar vooral het tweede gedeelte moest eerst verbeterd en aangevuld worden (XI, xxxvii). Van dit besluit werd mededeling gedaan in de Rotterdamsche Courant dd. 25 aug. 1795. Een tweede versie van het antwoord bleef echter achterwege (XI, xxxix-xl). Antwoord 5, ingezonden door Abraham van Stipriaan Luïscius, medisch doctor en lector chemiae te Delft werd in 1796 bekroond met een

gouden medaille (XI, xxxix-xl); volgens een besluit van 1791 had deze medaille een waarde van 60 Ducaten (XI, xii). Antwoord 6, dat overigens niet wordt genoemd in het "antwoordenboek", werd geoordeeld "een klein en weinig opmerking verdienend Stuk, in 't Latijn geschreven" te zijn.

Publikatie: XII, 43-154 (V 95).

P 47

Uitgeschreven in 1787, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend. Vgl. ook prijsvraag 34 en 46.

Antwoorden: (1) 18 jan. 1792 "Ubi desinit Physicus, ibi incipit Medicus"; (2) 27 febr. 1792 "Artem medicam denique si videmus, si a naturali Philosophia destituatur, empericorum praxi haud multum praestare: Medicina, in Philosophia non fundata, res infirma est" (Bacon).

Zowel antwoord 1, in het Latijn geschreven, als antwoord 2, in het Duits, hadden "geene waardij ..., om eenigzins naar den Prijs te dingen" (XI, xvi); de vraag werd in 1792 ingetrokken.

P 48

Uitgeschreven in 1789, voorzien van een uitgebreide toelichting (zie IX, xv-xvi). Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 2 maart 1794 "Facienda est corporum separatio & solutio, non per ignem certe, sed per rationem et inductionem veram cum experimentis auxiliatricibus & per comparisonem ad alia corpora" (Bacon).

Antwoord 1, in het Duits, getuigde wel van "de algemeene kundigheid en het oordeel van deszelfs schrijver", maar raakte niet het doel van de vraag, aangezien de auteur "meer als Metaphysicus dan wel als Physicus" de vraag behandeld had (zie uitvoeriger XI, xxxii-xxxiii). De vraag bleef voor onbepaalde tijd uitgeschreven, en werd eindelijk in 1823 ingetrokken.

P 49

Uitgeschreven in 1789. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 1 febr. 1792 "Maxima parvo Tempore molimur"; (2) 27 febr. 1799 "In Physicis nil desperandum; duce Chemiâ, Omnia bona Speranda in Medicis" (Boerhaave).

Antwoord 1, in het Duits, had "geene genoegzaame verdiensten ... om bekroond te worden", hetgeen uitvoerig werd toegelicht (zie XI, xvii). "Dat ook de Schrijver daarteboven door het melden van zijn naam en de plaats, waar hij zijne proeven heeft gedaan, ofschoon de Verhandeling goedkeuring verdiende, geene aanspraak op den uitgelooften Prijs zoude kunnen maaken". Het antwoord 2 bevatte "veel goeds ... en eene voor zulk soort van Vochten nog niet zeer gemeenzaam gebruikte methode van analyseeren". Besloten werd de zilveren medaille te verlenen wanneer de auteur zich bekend maakte, hetgeen echter niet gebeurde (N. II, i-ii). Deze verhandeling verscheen daarna wel in druk.

Publikatie: N. II, 117-158 (V 117).

P 50

Uitgeschreven in 1791. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 27 febr. 1793 "Een groot vooruitzicht strekt ten spoore van gewigtige onderneemingen"; (2) 25 febr. 1797 "Nooit volmaakt".

Antwoord 1 was volgens de jury "met oordeel en orde ... opgesteld" en bevatte "zeer veele nuttige voorstellen". Een der punten van kritiek was het voorbijgaan aan het voordeel van "droogmaking met Stoom-Werktuigen ... die namelijk, waar door men in staat gesteld wordt om ten allen tijde zoo veel water in de Polders in te laten, en 'er wederom uittehaalen, als men begeert en noodig vindt" (zie verder XII, xxiii). Antwoord 2 oordeelde de jury "onvoldoende" (XI, xlvii). De vraag werd in 1802 ingetrokken (N. III, ix).

P 51

Uitgeschreven in 1791, vanwege het Bataviaasch Genootschap. Ontwerper is onbekend.

Antwoord: (1) 3 febr. 1792 "Om onzer zonden wille, enz."

De vraag werd, zonder dat er antwoorden waren ingekomen, in 1808 ingetrokken (N. V, xvi).

P 52

Uitgeschreven in 1792. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 25 febr. 1793 "De zekerste en minst kostbaare wijze van uitvoering der Ontwerpen wordt het veiligste uit de theorie, met de bevinding vergeleken, opgemaakt". De jury vond dat antwoord 1 "zoo wel met betrekking tot de theorie als practyck zoo volledig" voldeed, dat een gouden medaille aan de auteur, Adrianus François Goudriaan, geadmitteerd landmeter te Amsterdam, werd verleend (XI, xxiv).

Publikatie: X, 151-224 (V 82).

P 53

Uitgeschreven in 1792; deze vraag kwam in de plaats van vraag 41. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 25 febr. 1794 "Errare humanum est, & nil humani a me alienum turpe esse, puto"; (2) 25 febr. 1794 "Nemo nostrum sufficit ad artem simul et constituendam et absolvendam; sed satis superque videri debet, si quae multorum annorum spatio priores invenerint, posterius accipientes, atque his addentes aliquid, aliquando compleant atque perficiant" (Galenus).

Antwoord 1, ingezonden door David Heilbron Czn, medisch doctor (Den Haag) kreeg het accessit van een zilveren medaille, terwijl antwoord 2 van de hand van Willem Hendrik van Haaften, medisch doctor (Amsterdam) bekroond werd met een gouden medaille, aangezien het laatste "met betrekking tot het practikaale nut, 't gene het ware doelwit der Vraag uitmaakt, merkelyk het eerste overtreft" (XI, xxxii-xxxiii).

Publikatie: XI, 145-218 (V 90) en XI, 219-306 (V 91).

P 54

Uitgeschreven in 1793. Ontwerper is onbekend. De inzendingstermijn werd in 1795 verlengd, "daar uit het Intelligenz Blatt von Algem. Litteratur Zeitung 21 January 1795 gebleken is dat ... bijzonder op den Boven-Rhijn, wegens het tegenwoordig Oorlogstooneel onmogelyk zij geweest de vereischte Waarneemingen te doen" (XI, xxxviii).

Antwoorden zijn evenwel niet ingekomen.

P 55a

Uitgeschreven in 1794. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 6 juli 1795 "Bataafsche lust tot Neérlands hulp"; (2) 16 juli 1795 "Tot bevordering der Werktuigkunde"; (3) 25 febr. 1797 "Wel bedagt"; (4) 14 maart 1798 "Geen Kunsten hebben ooit het hoofd omhoog gestoken. Of 't een of ander heeft in d'aanvang 'er aan ontbroken"; (5) 3 mei 1798 "Bataafsche lust tot Neérlands hulp".

Op 11 aug. 1798 werd antwoord 4, ingezonden door J.J. Duister, meester-smid (Boskoop) bekroond met een zilveren medaille, terwijl ook antwoord 1, aangevuld met antwoord 5, van Willem Beijen, timmerbaas te Rotterdam, bekroond werd met een zilveren medaille.

P 55b

Uitgeschreven in 1794, in gewijzigde redactie: "Voor hem, die (de) beste Beschrijving, met de noodige Teekeningen gepaard, opgeeft van de onderscheidene wijzen, waar op men in Engeland door zoogenaamde Gouverneurs of Regulateurs de Steenen der Windmoolens, die graan maalen, naar de kragt of slapte der winden

doet daalen of rijzen, zonder dat zulks aan de oplettenheid der Molenaars behoeve te worden overgelaaten".

Antwoorden: (1) 25 febr. 1797 "Snel verzonnen"; (2) 1 maart 1803 zonder motto.

Antwoord 2, van John Southerne, werd bekroond met een zilveren medaille.

Publikatie: N. II, 83-100 (V 114) en N. II, 101-106 (V 115); N. II, 107-115 (V 116);
aanmerkingen op 115.

P 56

Uitgeschreven in 1796. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 24 febr. 1797 "Ter beveiliging van onze Vaderlandsche Gronden".

Dit enig ingekomen antwoord werd met goud bekroond in 1797; het was van de hand van Adrianus François Goudriaan (Amsterdam) (XI, xlvi).

Publikatie: XII, 155-214 (V 96).

P 57

Uitgeschreven in 1796. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 28 febr. 1799 "Si specificam morborum genericorum (?v.L.)
diagnosin etc." (Störck).

Dit antwoord, ingezonden door David Heilbron (Den Haag), werd toch bekroond met de gouden ereprijs, "schoon dezelve nog voor Verbeteringen vatbaar zijn zoude, voornamelijk met opzicht tot de volledigheid der besluiten, uit de opgegevene waarneemingen opgemaakt" (N. II, ii). Zie ook vraag 41.

Publikatie: N. II, 159-224 (V 118).

P 58

Uitgeschreven in 1796. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1a) 26 febr. 1800 "C'est beaucoup d'aller vite, et fort avant dans la route de la Nature; mais c'est plus encore de bien observer, de bien voir et de bien faire connaitre aux autres ce qui se trouve dans le chemin. J'en suis encore au voyage et j'avoue, que je suis bien loin d'arriver au lieu ou je tente d'aller" (Fourcroy); (1b) 18 febr. 1801 supplement.

In 1801 werd dit antwoord, van de hand van A. van Stipriaan Luīscius, bekroond met een zilveren medaille: geen gouden, hoewel "een zeer verdienstelijk stuk, het welk alleszins blijken draagt van de bekwaamheid en geöeffendheid des Schrijvers ... Een onpartijdige overweeging echter der Verhandeling, beschouwd als een Antwoord op de voorgestelde Vraag, ontdekt daarin gebreken, welke hetzelfde als zoodanig onvolledig maaken, en niet zoo voldoende, dat men 'er den Gouden Eerprijs aan kan toewijzen" (N. II, xviii-xix en N. II, xxv).

Publikatie: N. III, 161-248 (V 124).

P 59

Uitgeschreven in 1796. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 27 febr. 1798 "Zal Neêrland blijven Nederland, Men zorg voor welvaart, duin en strand"; (2) 28 febr. 1807 "De onvolkomenheid van sommige middelen ter beveiliging aan te toonen, heeft zoowel deszelfs nuttigheid, als de beste aan te wijzen".

Aangaande antwoord 1 werd geoordeeld dat deze "geene genoegzaame verdiensten" had (XII, vi). Antwoord 2, ingezonden door A.F. Goudriaan werd in 1807 bekroond met de gouden ereprijs (N. V, ix).

Publikatie: N. V, 139-184 (V 136).

P 60

Uitgeschreven in 1798. Ontwerper is onbekend.

Antwoord: (1) 1805 "Nederlandsch Water-Bouwkunde".

Dit enig ingekomen antwoord werd niet voldoende geacht, omdat het, "schoon blijken draagende van practicaale kennis aan het Stoomwerktuig, echter op verre na niet voldoet aan het eigenlijke oogmerk en den inhoud der Vraag" (N. IV, xi). De vraag werd in 1808 ingetrokken (N. V, xvi).

P 61

Uitgeschreven in 1798. Ontwerper is onbekend. Met een zeer uitvoerige toelichting. Het Genootschap tekende bij deze vraag het volgende aan: "Het Genootschap verwacht, dat men bij de beantwoording dezer Vraag in het oog houden zal om alles met ontwijffelbaare bevinding te staaven, en, zulks noodig en doenlijk geoordeeld wordende, middelen ter verbetering aan de hand te geeven".

Antwoord: (1) 27 febr. 1808 "Door onderzoek en naspeuring komt men tot het begeerde".

Dit enig ingekomen antwoord van A. Latenstein, strandopzichter bij de Waterstaat (Noord-Holland) verkreeg een zilveren ereprijs (N. V, xiii).

P 62

Uitgeschreven in 1798. Ontwerper is onbekend.

Antwoord: (1) 28 febr. 1801 "In de Werktuigkunde stelt men vast, Het vermogen moet meer zijn dan de last".

Dit antwoord, van de hand van C.L. Brunings, werd geoordeeld "ver af (te zijn) ... van een genoegzaame beantwoording der Vraag" (N. II, xxi), maar verscheen wel in druk ! Later voegde de auteur er een aanvullende verhandeling aan toe.

Publikatie: N. II, i-xii en 1-68 (V 112) en N. III, 133-159 (V 123).

P 63

Uitgeschreven in 1798. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 1 maart 1799 "De Scheepsbouw"; (2) 3 maart 1799 "Tot bevordering der Scheepsbouwkunde".

Antwoord 2 werd geoordeeld "een kort, beknopt en welpassend Antwoord op de opgegeevene Vraag" te zijn. Van de auteur verlangde men "dat hij dat gedeelte zijns werks, hetwelk nog als eenigzins gebrekkig zou kunnen worden beschouwd, geheel zal verbeteren en zoo veel mogelijk volledig maaken" (N. II, ii). Het antwoord, geschreven door P. Glavimans, constructeur generaal bij de Bataafsche Marine te Rotterdam, werd evenwel toch bekroond met goud. Antwoord 1, eveneens ingediend door P. Glavimans, werd met een zilveren medaille bekroond, aangezien het "schoon mede blijke van 's Schrijvers bekwaamheid in dat vak draagende, echter zoo uit hoofde eener min noodige omslagtigheid in het beschrijven der practicaale manier van het in een stellen der Masten, als uit hoofde der mindere volledigheid in het opgeeven der onderscheidene wijzen van zamenstelling bij den Scheepsbouw in gebruik, en het vergelijken van dezelve onderling, minder voldoende wordt bevonden" (N. II, ii en xi).

Publikatie: N. II, 225-253 (V 119) en N. II, 255-274 (V 120).

P 64

Uitgeschreven in 1799. Ontwerper is onbekend.

Antwoord: (1) 27 febr. 1801 "Met behulp van Natuur, Kunst en Verstand, Maakt men van Veen- en Waterplassen Land".

Dit antwoord werd geoordeeld "even min verdienstelijk en vol gebreken" te zijn (N. II, xxi). De vraag werd in 1812 ingetrokken (N. VI, ix).

P 65

Uitgeschreven in 1799. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 27 febr. 1800 "Certos feret experientia fructus"; (2) 25 febr. 1801 "Doet alle proeven in het groot, Dan staat men aan geen dwalen bloot".

Zowel antwoord 1 als 2 werden geacht "geen van beiden genoegzaame verdiensten" te hebben (N. II, xix). De vraag werd in 1801 ingetrokken (N. II, xix).

P 66

Uitgeschreven in 1800. Ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 26 febr. 1802 "Bron van Voorspoed"; (2) 1 maart 1802 "Zijt voorzichtig en welberaaden in het onderneemen, en ook kloekmoedig en standvastig in het uitvoeren".

"Schoon niet geheel zonder gebreken zijnde" werd in 1802 antwoord 1, van Arie Blanken Jansz., gezworen landmeter en directeur van de geöctroieerde verving in de Krimpenerwaard (Gouda) met een gouden medaille bekroond (N. III, ii). Ondanks een groot aantal bezwaren, "als behelzende een zeer omslagtige opgave van onuitvoerlijke plannen werd de onbekende inzender van antwoord 2 met een zilveren medaille bekroond. Men eiste van de auteur dat hij zijn verhandeling zou inkorten "door daaruit bij een te trekken al hetgene eigenlijk tot beantwoording der Vraag dient, en dit opheldere met een figuratief Kaartje ... kunnende hij dan dit overtollige in een geschikte orde en met beleid bij één brengen en tot één of meer afzonderlijke Verhandelingen bewerken". Deze verhandelingen konden dan, volgens art. 2 en 5 van "Plan en Grondwetten", worden aangeboden (N. III, iii). De schrijver maakte zich niet bekend. Een uittreksel uit zijn verhandeling werd door het genootschap anonym gepubliceerd.
Publikatie: N. IV, 1-48 (V 127) en N. IV, 49-76 (V 128).

P 67

Uitgeschreven in 1801. Ontwerper is onbekend.
Er kwamen geen antwoorden binnen, zodat de vraag in 1812 werd ingetrokken (N. VI, ix).

P 68

Uitgeschreven in 1802. Ontwerper is onbekend.
Er werden geen antwoorden ontvangen. De vraag werd in 1812 (of 1823) ingetrokken.

P 69

Uitgeschreven in 1802. Ontwerper is onbekend.
Antwoord: (1) 26 febr. 1808 "Non fingendum aut recogitandum, sed experiendum quid natura faciat aut ferat".
Dit antwoord, in het Duits, ingezonden door Carl Wilhelm Böckman, leraar wijsbegeerte Karlsruhe, werd in 1808 bekroond met een gouden eremunt (N. V, xiv).
Publikatie: N. VI, 1-175 (V 138).

P 70

Uitgeschreven in 1803. Ontwerper is onbekend.
Antwoord: (1) febr. 1804 "Niets is volmaakt, dan daar de Natuur door zorgvuldigheid geholpen wordt" (Quintilianus).
Het antwoord werd niet bekroond, daar het "te veel kenmerken draagt van de oppervlakkige en onvolledige, zoo wel Practische als voornamelijk Theoretische kennis des Schrijvers" (N. IV, x). De vraag werd in 1812 ingetrokken (N. VI, ix).

P 71

Uitgeschreven in 1804. Ontwerper is onbekend. De vraag lijkt een herhaling van vraag 49. In de vraag wordt verwezen naar het werk van Antoine François Fourcroy (1755-1809) en Louis Nicolas Vauquelin (1763-1829).
Er zijn geen antwoorden binnengekomen. De vraag werd in 1823 ingetrokken.

P 72

Uitgeschreven in 1807. Ontwerper is onbekend. Voor literatuur werd in een voetnoot bij de vraag verwezen naar de studie van Johann Albert Eytelwein, Bemerkungen über die Wirkung und Vortheilhafte Anwendung des Stosshebers, Berlijn 1805 en de bijdrage van Ludwig Wilhelm Gilbert in de Annalen der Physik 7 (1805), stuk 1.
Antwoord: (1) 1809 "Die verschiedene wirkende Kräfte des Wassers sind und werden noch regieren zur mancherlei Maschine".
Over de beoordeling zijn geen bijzonderheden bekend. De vraag werd in 1823 ingetrokken.

P 73

Uitgeschreven in 1808. Ontwerper onbekend. De vraag bleef als enige in 1823 gehandhaafd. Op 21 april 1826 werd door Joh. Buys nog een nieuwe redactie voorgesteld: "Men neemt niet zelden waar dat op plaatsen waar even te voren de dampkring geheel helder was, zich eensklaps wolken vormen, die zomtijds regen geven en waarbij de barometer daalt, of reeds vooraf is beginnen te dalen. Op andere tijden bemerkt men dat zich zomwijlen zeer snel wolken oplossen en de lucht droog en helder wordt, terwijl de barometer rijzende is, en meest al te voren was begonnen te rijzen. Van waar komt dat verschijnsel; moet het verklaard worden door eene soort van loslating of wel praecipitatie van dampen, die met de dampkrings lucht scheikundig verbonden waren, en op andere tijden door deze lucht weder scheikundig worden opgelost, of kan men deze verschijnselen op andere gronden met meer waarschijnlijkheid en duidelijkheid verklaren? Men verlangt alles door erkende waarnemingen gestaafd en is het mogelijk door proefnemingen bevestigd te zien". Deze nieuwe redactie werd echter niet uitgeschreven. In de eerste redactie wordt verwezen naar het werk van Jean André Deluc (1727-1817), Michat Hube (1737-1807), Georg Friedrich Parrot (1767-1852) en Johann Diederich Otto Zylius (1764-1820).

Antwoorden: (1) 1809 "Wie kan de wolken door zijn vernuft daarstellen en wie kan de flessen des hemels nederleggen? (Job)"; (2) 1826 "The more the phaenomena of the universe are studied, the more distinct their connection appears, the more simple their causes". Een van beide antwoorden is in manuscript bewaard in het Gem. Archief Rotterdam, Hss. verz., inv. nr. 3836.

Van antwoord 2 kenmerkte zich "allerwegen derzelve schrijver als een man van groote verdiensten in het vak der Scheikunde". Ondanks dat oordeelde de jury "dat hetgene de schrijver in deze Verhandeling voorstelt, geenszins het licht over het bedoelde onderwerp verspreid, hetwelk het Genootschap regt had te verwachten van dengenen, die de beantwoording der Vraag zoude ondernemen" (N. VI, xxxi). De vraag werd in 1826 ingetrokken (N. VI, xxxi).

P 74

Uitgeschreven in 1812. Ontwerper is onbekend.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1823 ingetrokken.

P 75

Uitgeschreven in 1823. Ontwerper was C.F. von Wiebeking. De concept-tekst, dd. jan. 1823, was beknopter: "Welche Mittel nun anzuwenden um sowohl die nachtheilige Ueberschümmungen des Flussgegende zu verhindern, als auch die fahrb(ar)keit der schiffbare Flussaerte oder Kanäle bey zubehalten?" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 7, fol. 19-20).

Antwoorden: (1) 1823 zonder spreuk; (2) 1823 "Zoekt het beste wat natuur ons leert, Dan is alles wijs en niets verkeerd"; (3) 1826 "Wie natuur tot leidsvrouw neemt en hare wetten volgt, zal niet verre van het pad der waarheid afwijken"; (4) 1826 "Tot heil voor Vorst en Volk"; (5) 1826 "De wetenschap verlengt het leven".

Antwoord 1, "een Octaaf blaadje", was geen vermelding waardig, hetgeen ook gold voor antwoord 2. De antwoorden 3 en 4 bevatten alleen wat "reeds van elders bekend, of van te weinig aanbelang is". Bovendien waren de auteurs in "dwalingen" vervallen. Antwoord 5, ingezonden door J.A. Scholten Hz. (Rotterdam), fabrieks- en landmeter van Schieland, werd met een gouden medaille bekroond, waarbij aangetekend werd dat deze verhandeling "een bewerkt stuk (was) met een kaart, teekening en tabellen voorzien, waarin, onder andere wetenswaardige bijzonderheden, eenige nieuw schijnende denkbeelden, aangaande de middelen ter zijdeling-sche afleidingen der opgezwollene rivieren, voorkomen". De bekroning was vooral "eene blijk van erkentenis voor den tijd en arbeid aan dit werk besteed". Tot publikatie werd nog niet definitief besloten; dit zou gebeuren wanneer men ervan overtuigd raakte "dat het een of ander ter bevordering der belangen van ons dierbaar Vaderland, in dezen, al dan niet kan strekken" (N. VI, xxxiii-xxxiv). In 1843 werd tot publicatie overgegaan, in verband met "tijdelijk geldende redenen" (N. IX, iv).

Publikatie: N. VIII/2, 1-79 (V 143).

P 76

Uitgeschreven in 1823. Ontwerper was J. de Kanter Phz., secretaris van het Zeeuwsch Genootschap; hij ontving hiervoor een zilveren medaille. De uitgeschreven prijsvraag was geredigeerd door P. Curten. Ingezonden dd. december 1822 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 2, fol. 3-7).

Antwoord: (1) 1826 "Tantum plurimum ad inveniendum contulit, qui Speravit posse invenire" (Seneca).

Het antwoord, nog bewaard in handschrift (GA Rotterdam, Hss. verz., inv.nr. 3836), geschreven door Adrianus Stolker, Remonstrants leraar te Rotterdam, werd bekroond met een gouden medaille, vanwege de "vele heldere denkbeelden en belangrijke wenken, omtrent het voorgestelde onderwerp" (N. VI, xxxv).

Publikatie: N. VI, 221-261 (V 140).

P 77

Uitgeschreven in 1823. Ontwerper was P. Driessen. De concept-tekst, ingezonden dd. febr. 1823, luidde: "Welke Fabryken kunnen, in elkanders meerdere of mindere nabijheid zijnde geplaatst, de eene de andere of wederzijds nadeel toebrengen?" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 15, fol. 35-36).

Daar er geen antwoorden werden ontvangen, werd de vraag in 1837 ingetrokken (N. VIII, xiii).

P 78

Uitgeschreven in 1823. Ontwerper was J.B. van Mons. Ingezonden dd. febr. 1823 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 11, fol. 27-28).

Antwoorden: (1a) febr. 1827 "Simplex veri Sigillum"; (1b) febr. 1830 "Simplex veri Sigillum".

Volgens de jury bevatte antwoord 1a "veel goede denkbeelden", maar kon toch, gelet op de vele gebreken, "naar het gevoelen van de meeste beoordeelaars" niet worden bekroond. De auteur, die het genootschap voor "eenen man van verdiensten" hield, "die wel berekend is, zijn werk tot meerdere volmaaktheid te brengen", mocht bij het genootschap "de aanmerkingen die op zijn Verhandeling gemaakt zijn", komen afhaken (N. VII, iii-iv). Antwoord 1b, dat in het Frans was gesteld, was de verbeterde versie, waarvan de jury constateerde dat het antwoord "geene wetenschappelijke verbeteringen ... (had) ondergaan, doch alleen door eene andere rangschikking der zaken in duidelijkheid iets (had) gewonnen" (N. VIII, iv). Dit antwoord is nog in handschrift aanwezig in het GA Rotterdam (Hss. verz., inv. nr. 3836). De vraag werd in 1834 ingetrokken.

P 79

Uitgeschreven in 1823. Ontwerper was S. Stratingh. De concept-tekst, dd. maart 1823, geeft "doch bekwame" in plaats van "en geleidelijke" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 25, fol. 55-56).

Antwoord: (1) 1825 zonder spreuk ("getekend A").

Dit zeer korte antwoord, dat in handschrift bewaard is in het GA Rotterdam (Hss. verz., inv.nr. 3836), werd niet bekroond, "daar in hetzelfde het voorname doel der vraag geheel wordt uit het oog verloren" (N. VI, xii). De vraag werd 1834 ingetrokken (N. VIII, vi).

P 80

Uitgeschreven in 1825. Ontwerper was P. Driessen. De concept-tekst, dd. febr. 1823, luidde: "Eene nauwkeurige beschouwing van den aard en de bestanddeelen van het Maas-Water, en van deszelfs meerder of minder voordeelige aanwending tot verschillende Fabrieken en Oeconomische Werkzaamheden, en deszelfs invloed op de gezondheid" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 14, fol. 33-34). Een nieuwe redactie verscheen in 1843 (zie N. IX, viii), terwijl er in 1846 een toelichting werd bijgevoegd (N. IX, xxi).

Antwoorden: (1) 1846 "Zonder water is op de aarde geen leven denkbaar"; (2) 1846 "In's Innere der Natur dringt kein erschaff'ner Geist".

Antwoord 1 en 2 werden niet bekroond; alleen het in het Duits gestelde antwoord 2 kreeg een loffelijke vermelding. De auteur kon de "op zijne verhandeling gevallen bedenkingen" opvragen (N. IX, xviii-xix). De vraag werd in 1848 ingetrokken (N. X, ix).

P 81

Uitgeschreven in 1825. Ontwerper was J.B. van Mons, die hiervoor in 1828 een zilveren medaille kreeg toegewezen. Al in febr. 1823 had Van Mons een concept ingestuurd, luidende als volgt: "Welke zijn de verschillende soorten van bieren, die men in dit Koninkrijk brouwt, en welke is de samenstelling van ieder in het bijzonder en de werkwijze volgens welke men die bereidt? Waar van hangt haar verschil in reuk en smaak af, en hoe verklaart men, dat hetzelfde bier, in twee onderscheiden plaatsen niet kan gebrouwt worden?"

Men geve de theorie van de daarstelling van het bier in het algemeen op; en men stelle uit de gevolgtrekkingen daarvan het inzicht van verbetering voor ten opzichte der bieren van middelmatige hoedanigheid" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 10, fol.25). In juli 1825 stuurde hij een nieuwe tekst, die luidde: "Donner la pratique du brassages des bières en général, et cette des bières de la Belgique en particulier, quelle est la vraie théorie chimique de cette opération? Quelle est la cause, indépendante de leur composition, des différences notables qui les distinguent suivant les lieux ou elles sont brassées? en d'autres termes, pourquoi y-a-t-il des bières générales, qu'on peut, en suivant le mesme procédé, brasser partout, et d'autres qu'on ne peut brasser que dans le circuit de certaines villes? Déduire des faits et des principes rapportés des vues d'amélioration applicables aux bieres de moyenne qualité" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 28, fol. 61-62).

Antwoorden: (1) febr. 1827 "Fabricando fabri fimus"; (2) 1 febr. 1827 "Per varios usus artem experientia fecit" (Manil). Beide antwoorden zijn in handschrift bewaard gebleven in het GA Rotterdam (Hss. verz., inv. nr. 3836).

Over de beoordeling van antwoord 1 zijn geen bijzonderheden bekend. Antwoord 2, in het Frans gesteld en ingezonden door J.B. Vrancken, medisch doctor te Leuven, werd in 1828 bekroond met de gouden medaille (N. VII, iv-v).

Publikatie: N. VIII, 1-256 (V 141).

P 82

Uitgeschreven in 1826. Ontwerper was Jacob de Gelder. De concept-tekst werd ingediend dd. 1 mei 1826 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 36, fol. 77-78).

Antwoorden zijn hierop niet binnengekomen; in 1837 werd de vraag ingetrokken (N. VIII, xiii).

P 83

Uitgeschreven in 1828. Ontwerper was J.B. van Mons. In juli 1825 stuurde Van Mons het eerste concept: "Décrire les différentes espèces de brouillard et de rosées, qui, aux diverses saisons, sont dans l'habitude d'apparaître dans ce pays; exposer les circonstances dans lesquelles ces météores se forment et en rechercher l'origine et en discuter la nature afin de pouvoir remonter à la cause de leur formation; pourquoi les rosées, si propices à la végétation dans les temps de sécheresse, deviennent-elles d'année en année, à la fois plus rares, moins générales et moins abondantes dans la plus grande partie de l'Europe?" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 29, fol. 63). In mei 1826 stuurde hij een nieuwe versie: "Quell'est la cause du météore qu'on nomme rosée? Y a-t-il une seule espèce ou différentes espèces de rosées? En cas affirmatif, en quoi diffèrent-elles entre-elles? Quels caractères la distinguent du serum, de la glace blanche, liquide et glacée et du brouillard humettant? A quoi-on attribue le choix variant de corps que, dans sa disposition, elle exerce? Quelles sont les circonstances dans lesquelles elle paraît au coucher du soleil, quelles au lève de cet astre et quelles dans le courant de la nuit? Quel état de l'air et quelles conditions influentes sont requis pour son apparition? On passera en

revue et l'on soumettra a l'epreuve de l'experience les diverses opinions raisonnables qui ont été émises sur ce phénomène, afin de pouvoir déduire de cet examen expérimental une théorie qui soit fondée sur des faits." Deze tekst werd door directeuren geredigeerd (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 39, fol. 83). De genoemde studie was van William Charles Wells (1757-1817), *An Essay on Dew, and several appearances connected with it*, London: Taylor and Hessey, 1814. Volgens een aantekening in het register van ontwerp-prijsvragen, kende men deze publikatie in de Franse vertaling van Auguste J. Tordeaux.

Antwoorden: (1) febr. 1830 "Ardua res est"; (1a) febr. 1836 verbeterde versie. De manuscripten zijn bewaard in het GA Rotterdam (Hss. verz., inv. nr. 3836).

Antwoord 1, in het Frans gesteld, werd in verband met verdeelde adviezen van de juryleden in febr. 1834 voorwaardelijk bekroond met de gouden medaille. De auteur werden drie voorwaarden gesteld, namelijk de gemaakte aanmerkingen te verwerken, de waarnemingen aan te vullen "tot meerder bewijs voor de door hem aangegevene nieuwe inzichten" en de niet overgenomen kritiek te weerleggen (N. VIII, v-vi), waarna in maart 1836 de bekroning volgde. De auteur was J.J. van Roosbroeck, medisch doctor te Leuven.

Publicatie: N. VIII/1, 1-164 (V 142).

P 84

Uitgeschreven in 1834. Ontwerper was J.G.W. Merkes. In de concept-tekst, ingestuurd dd. maart 1830 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 42, fol. 91) werd, behalve naar de betekenis van de vordering voor de fabrieken en nijverheid, in het bijzonder gevraagd de gevolgtrekkingen "tot veredeling van den mensch in het maatschappelijke leven".

Antwoorden: (1) 1 maart 1836 "Artem quaevis alit terra".

Dit enig ingekomen antwoord, in het Nederlands, werd door de jury "geheel onvoldoende geacht" (N. VIII, xiii), waarna de vraag in 1840 werd ingetrokken (N. VIII, xxiv en xxvi).

P 85

Uitgeschreven in 1834. Ontwerper was S. Stratingh in april 1830. Tussen concept-tekst (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 45, fol. 97) en prijsvraag zijn kleine stilistische verschillen.

Er zijn geen antwoorden op binnengekomen; de vraag werd in 1840 ingetrokken (N. VIII, xxvi).

P 86

Uitgeschreven in 1834. Ontwerper was A.H. van der Boon Mesch, ingestuurd april 1830 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 51, fol. 109).

Er zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1840 ingetrokken (N. VIII, xxvi).

P 87

Uitgeschreven in 1834. Ontwerper was B. Meylink, ingezonden in april 1830. De concept-tekst (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 52, fol. 111) luidde: "Eene opgave der geschiedenis van den veendamp van deszelfs vroegste verschijning af met die van de verschillende gevoelens over denzelfden en eene beredeneerde vergelijking van deze gevoelens zoo wel onderling als met de thans door proeven bewezene daadzaken, om alzoo uit een en ander tot deszelfs juisten aard te kunnen besluiten, waarbij men dan mijns inziens het afgeleid gevoelen zoude moeten staven door scheikundige proeven op den damp die bij de verbranding ontstaat, genomen op de plaats der verbranding zelf en dan wanneer deze zelfde damp eene groote hoeveelheid waters reeds is overgetrokken".

Er zijn geen antwoorden ingekomen; de vraag werd in 1846 ingetrokken (N. IX, xx).

P 88

Uitgeschreven in 1834. Ontwerper was J. Nieuwenhuis, ingezonden dd. maart 1830 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 40, fol. 87).

De vraag verwijst naar Isaac Newton's (1642-1726), *Philosophiae naturalis principia mathematica*, Londen: J. Straeter, 1687 (Liber III, Scholim generalis). Er zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd 1843 ingetrokken (N. IX, viii).

P 89

Uitgeschreven in 1837. Ontwerper was C.J. Glavimans. Bij de concept-tekst, dd. mei 1837, wordt ook John Scott Russell (1808-1882) genoemd (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 58, fol. 127-128).

Er zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1850 ingetrokken (N. X, ix). De vraag verwijst naar het werk van Edme Mariotte (1620-1684), Leonard Euler (1707-1783), Jorge Don Juan y Santacilla (1713-1773), Nicolas Charles Romme (1745-1805), William Chapman (1749-1832), Pehr Lagerhjelm (1787-1856), G.S. Kallstenius en Johann Albert Eytelwein (1765-1849). Torselles is niet geïdentificeerd.

P 90

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was P.O. Vorsselman de Heer te Deventer; de concept-tekst, ingediend dd. 7 april 1840, luidde: "met de Electriciteit der machine en door het ontladen van Leydsche flesschen" i.p.v. "met spannings-electriciteit" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 65, fol. 134-135). De bedoelde proeven waren van Peter Theophil Riess (1804-1859/1883?).

Er zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd 1846 ingetrokken (N. IX, xx).

P 91

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was P. van Galen te Rotterdam, dd. 3 april 1840 (Zie Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 63, fol. 132). De concept-tekst spreekt over "verzandingen", i.p.v. "veranderingen in de bedding derzelve". Aan de definitieve vraag werd een slotzin toegevoegd: "Reeds bekende middelen, om schepen te ligten, worden hierbij niet bedoeld."

Aangezien geen antwoorden werden ontvangen, werd de vraag in 1846 ingetrokken (N. IX, xx).

P 92

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was F.W. Conrad te 's-Gravenhage. In de concept-tekst, ingediend dd. 14 april 1840, staat i.p.v. "in onderscheiden landen" "in Amerika, Engeland, Frankrijk, Duitschland en België" en i.p.v. "andere dienbetrekkelijke zaken" "wat verder tot goed verstand van die systemas vereischt wordt" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 68, fol. 137-138).

Er zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1852 ingetrokken (N. XII, vi).

P 93

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was F.W. Conrad te 's-Gravenhage. In de concept-tekst, dd. 14 april 1840, staat "werktuig" i.p.v. "werking" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 69, fol. 138-139).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1848 ingetrokken (N. X, x).

P 94

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was F.W. Conrad te 's-Gravenhage die hiervoor de zilveren medaille kreeg. In de concept-tekst, dd. 14 april 1840, staat "een ontwerp" i.p.v. "een voldoende ontwerp" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 73, fol. 142-143). Antwoord: (1) 1 febr. 1850 "Audaces fortuna juvat".

Het antwoord, ingezonden door A. Greve, ingenieur van de eerste klasse bij Rijkswaterstaat, werd met de gouden medaille en "eene premie van honderd gulden uit het P. Curtenfonds bekroond, aangezien het niet alleen het verlangde antwoord

bood, maar ook andere middelen tot verbetering van den geheelen vaarweg van Rotterdam tot in zee" opgaf (N. XI, iv-v). Verder ontving het genootschap nog een verhandeling van A.C. Twent, gepensioneerd vice-admiraal en oud-inspecteur van het Loodswezen, "de uitkomst bevattende van vroegeren arbeid", ingezonden "met de welwillende bedoeling, om bevordelijk te zijn aan eene gewenschte beantwoording" van deze prijsvraag. Deze bijdrage besloot men in de verhandelingen op te nemen (N. X, iv).

Publikatie: N. XI, 1-205 (V 149) en N. XI, 207-231 (V 150).

P 95

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was F.W. Conrad. In de concept-tekst, dd. 14 april 1840, werd gesproken van "de vereischte kosten", i.p.v. "eene berekening der minste kosten". Aan de definitieve vraag werd toegevoegd "eene aanwijzing" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 74, fol. 143-144).

Er werden geen antwoorden ontvangen, zodat de vraag in 1848 werd ingetrokken (N. X, x).

P 96

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was P.J. Uylenbroek te Leiden. Concept-tekst ingezonden dd. 4 juni 1840 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 66, fol. 135); in 1850 werd hem posthuum een zilveren medaille uitgereikt (N. IX, v).

Antwoorden: (1) 1 febr. 1848 "Wij kennen ten deele" (Paulus); (2) 1 febr. 1848 "Trado quae potui".

Antwoord 1, waaraan door de auteur modellen waren toegevoegd, werd niet bekroond (N. X, iv-v). Antwoord 2 werd in 1848 bekroond, op voorwaarde echter dat de auteur "zijn arbeid wijzigt naar eenige bedenkingen, door Advyseuren in het midden gebracht" (N. X, iv-v). In 1850 bleek aan die voorwaarde voldaan te zijn en kreeg F.W.C. Krêcke te Utrecht de gouden medaille (N. XI, iv).

Publikatie: N. XII/1, 1-86 (V 151). In 1848 werd de vraag ingetrokken (N. X, xi).

P 97

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was J. van der Hoeven te Leiden. In concept-tekst, dd. 4 juni 1840, staat: "in verschillende gewesten van Europa", i.p.v. "in het algemeen" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 67, fol. 136). In 1854 werd de vraag opnieuw geredigeerd (N. XII, xvii).

Op deze vraag is geen antwoord binnengekomen, zodat de vraag in 1858 werd ingetrokken (N. XII, xxvii).

P 98

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was F.W. Conrad, die in 1843 "eene Zilveren Medaille ter dubbele waarde" kreeg uitgereikt (N. IX, vii).

Antwoord: (1) s.d. "Zoodat die werktuigen geschikt zijn om eenen veel voortreffelijker dienst te doen dan onze gewoone Wind-Molens" (Rapport van Klinkenberg en Blassière). Zie voor dit "rapport": V 107. De inzender beantwoordde vraag 98 en 99 in één verhandeling. Het antwoord is in handschrift aanwezig in GA Rotterdam (Hss. verz., inv. nr. 3836).

Het ingezonden antwoord was afkomstig van G. Simons, inspecteur-adviseur bij het ministerie van financiën (Den Haag) en A. Greve (Den Haag). Het gelijktijdig beantwoorden van twee vragen werd niet afgekeurd, waarna bekroning volgde: beide auteurs kregen "zo den schrijvers dit aangenaam waren ... de gewone gouden medaille", i.p.v. gezamenlijk een "Eerepenning van de dubbele waarde". Van beide antwoorden werd de beoordeling uitvoerig weergegeven, en werd besloten dat, "eenige aanmerkingen, door Heeren Beoordeelaars op sommige gedeelten zijner verhandeling gemaakt, aan de schrijver worden medegedeeld, om daarvan, naar goedvinden, gebruik te maken tot toelichting en uitbreiding van enkele punten van het behandelde onderwerp" (N. IX, iv-vii).

Publikatie: N. IX/1, 1-198 (V 144).

P 99

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was F.W. Conrad. De concept-tekst, dd. 14 april 1840, heeft als slotzin: "worden geacht en welke soort van waterwerktuigen, hetzij pompen, vijzels, schepraden of andere, zouden met de toepassing van stoomkracht als de bestwerkende kunnen worden gerekend" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 71, fol. 140-141).

Antwoord: zie P 98, waar ook de beoordeling is weergegeven.

Publikatie: N. IX/1, 1-198 (V 144).

P 100

Uitgeschreven in 1840. Ontwerper was F.W. Conrad, die in 1848 de zilveren medaille kreeg (N. X, vi). De toelichting in de concept-tekst, dd. 14 april 1840, is iets gewijzigd. Onder andere de zin: "De ontwerpen echter ... zijn zonder gevolg gebleven", luidt in het concept: "of de daarstelling van de daarbij opgegevene ontwerpen is minder uitvoerbaar bevonden". De ontwerper doelt daarmee op P 8. De bedoelde concept-prijsvragen zijn niet bewaard. Later zijn nog verschillende ontwerpen opgemaakt, waarvan het echter bij geen tot een begin van uitvoering is gekomen (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 72, fol. 141-142).

Antwoord: (1) 1 febr. 1848 "Kannst du nicht Allen gefallen durch deine That und dein Kunstwerk. Mach'es Wenigen recht, Vielen gefallen ist schlimm" (Schiller).

Dit antwoord werd ingezonden door J.A. Beijerinck, ingenieur eerste klasse van Rijkswaterstaat (Leiden) en werd in 1848 met de gouden medaille bekroond (N. X, v-vi).

Publikatie: N. IX/2, 1-124 (V 145).

P 101

Uitgeschreven in 1843. Ontwerper was F.W. Conrad. Concept-tekst dd. 1843 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 82).

Hierop zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd 1850 ingetrokken (N. X, vi).

P 102

Uitgeschreven in 1843. Ontwerper was F.W. Conrad. Concept-tekst dd. 1843 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 83).

Antwoorden: (1) 1848 zonder motto.

Dit antwoord, "een klein geschrift", werd "terzijde gelegd, als van te geringe waarde" (N. X, vi). De vraag werd in 1852 ingetrokken (N. XII, vi).

P 103

Uitgeschreven in 1846. Ontwerper was C.A. Kop te Rotterdam. Bij de opstelling van de concept-tekst, ingediend dd. 25 nov. 1845 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 80, fol. 150-151) werd overwogen dat "het water in de grachten der Stad Rotterdam in de binnenstad gelegen, veeltijds voor huisselijk gebruik ongeschikt, doorgaans althans niet drinkbaar is, en van vele zoo openbare als bijzondere in de Binnenstad aanwezige wellen betrekkelijk weinige een bruikbaar water opleveren en dus het opsporen van de beste middelen tot het verstrekken van zoowel drinkbaar als tot huisselijk gebruik geschikt water, waardoor in dit belangrijk ongerief van dit meest bevolkte gedeelte der stad kon worden voorzien, allezins nuttig kan geacht worden. De opsteller ervan stelt voor als onderwerp ener vraag: 'Eene doelmatige wijze om de geheele Binnenstad ten allen tijde van drinkbaar water te voorzien, zoodat ook bij vorst, en, zoo men de voorkeur aan Maaswater mogt geven, ook bij lang aanhoudenden Oostewind, er geen gebrek aan water in het bedoelde gedeelte der stad kome. Men verlangt ... (de) hiertoe noodige inrigting.'"

Antwoorden kwamen niet binnen, zodat de vraag in 1858 werd ingetrokken (N. XII, xxvii).

P 104

Uitgeschreven in 1846. Ontwerper was J.P. Delprat te Breda, aan wie in 1848 een zilveren medaille werd uitgereikt (N. X, vi-viii). Concept-tekst, dd. 5 maart 1846 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 81, fol. 152-153). Zie ook P 105.

Antwoorden: (1) 1 febr. 1848 "Sedert eeuwen herwaarts hebben de Polders zich gevormd, zich zelve bestuurd, de vereischte kosten in zich zelve gevonden. Evenzoo de Waterschappen, de Heemraadschappen, de Hoogheemraadschappen" (G.K. van Hogendorp, Bijdragen tot de huishouding van Staat); (2) 1848 "In magnis voluisse sat est"; (3) 1848 "De menschelijke nijverheid zegepraalt over de natuur" (Graaf de Ségur).

Antwoord 1, ingezonden door W.T. Gevers Deynoot (Rotterdam), dijkgraaf van Schieland, werd bekroond met de gouden medaille (X, vi-viii). Antwoord 2, dat betrekking had op het laatste gedeelte van de vraag, werd bekroond met "eene dubbele zilveren medaille"; de inzender was M.G. Beijerink, hoofdingenieur van Rijkswaterstaat ('s-Gravenhage) (X, viii-ix). Antwoord 3, dat eveneens op de toevoeging bij deze vraag betrekking had, was van de hand van J.A. Scholten Hz., fabriek- en landmeter van Schieland. Zijn verhandeling werd bekroond met een gouden medaille (X, viii-ix).

Publikatie: N. X, 1-110 (V 146); N. X, 113-184 (V 147); N. X, 185-264 (V 148).

P 105

Uitgeschreven in 1848, als nieuwe redactie van vraag 104. Waarschijnlijk ingediend door J.P. Delprat. Opnieuw gewijzigd in 1858 (N. XII, xxvii), toen "der provincie Noord-Holland" veranderd werd in "van eenig ander gewest in ons land"; in 1872 (N(2) II/2, 10-11), toen in de motivatie "omtrent de provincie Zuid-Holland" werd vervangen door "omtrent eenige waterschappen" en in de vraag "van eenig ander gewest" werd gewijzigd in "eenig ander hoofdwaterschap" en in 1892 (N(2) IV/1, 6-7), toen "eenig ander hoofdwaterschap" gewijzigd werd in "eenig hoofdwaterschap". Zie verder P 105a. De prijsvraag was voorzien van een uitvoerige toelichting, waarin bij de nieuwe redactie telkens kleine wijzigingen werden aangebracht: in 1858 "hoogte der landen" i.p.v. "ligging der landen", welke wijziging in 1872 weer verviel, en verder in 1872 "zoodat de hoeveelheid water ... kan worden beoordeeld" i.p.v. "hoofdzakelijk dienende ... te kunnen vinden". In 1892 "of andere afdeelingen" i.p.v. "of andere afscheidingen" (Reg. ontwerp-prijzsvr. nr. 84).

Antwoorden: (1) 1 febr. 1865 "Tegen een vijand die sterker was, is en wezen zal dan wij"; (2) 1865 "Ainsi comme les nations destructives font des maux qui durent plus qu'elles, il y a des nations industrieuses qui font des biens, qui ne finissent pas même avec elles" (Montesquieu); (3) 1 febr. 1867 "Wenn der Kranke todt ist, kommt der Arzt"; (4) 1 febr. 1867 "Kennis is magt"; (5) 1892 zonder spreuk; (6) 1904 zonder spreuk; (7) 1904 zonder spreuk; (8) 1908 "Ex undis".

Antwoord 1, afkomstig van Jacobus van der Toorn, ingenieur van Rijkswaterstaat te Nijmegen, werd in 1865 "onder de voorwaarde, dat de Schrijver door eene gedeeltelijke omwerking van zijn geschrift tegemoet kome aan eenige gemaakte bedenkingen", bekroond met een gouden medaille. Op dezelfde voorwaarde werd antwoord 2, ingezonden door A. van Egmond, bekroond (N. XII, lxx-lxxi). In 1892 werd antwoord 5, ingezonden door L.A. Langeveld en C.A. Verheij te Gorinchem, bekroond met een gouden medaille (N(2) IV/1, 5-6). De antwoorden 3, 4, 6, 7 en 8 werden niet bekroond. De door de jury, waaronder R.H. van Dorsten, uitgebrachte adviezen werden in 1908 gepubliceerd. De vraag werd in 1912 ingetrokken.

Publikatie: N(2) I/1, 1-47 (V 154); N(2) I/2, 1-46 (V 155); N(2) IV/1, 1-103 (V 165).

P 105a

Uitgeschreven in 1897. De nieuwe redactie werd geleverd door een daartoe ingestelde commissie, bestaande uit F.W. Conrad, E.F. van Dissel en A.A. Beekman (N(2) IV/2, 7-8).

Er zijn op deze vraag geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd ingetrokken in 1912 (1912, 14).

P 106

Uitgeschreven in 1848. Ontwerper was J.G.S. van Breda. De concept-tekst werd ingediend dd. 1848 (Reg. ontwerp-prijzsvr. nr. 85). Nieuwe redactie in 1854, toen

"stilstand van stroom en wind" werd vervangen door "gunstige omstandigheden" (N. XII, xix).

Er werden geen antwoorden ontvangen; in 1886 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 107

Uitgeschreven in 1848. Ontwerper was C.G.J. Matthes. Ingediend dd. 1848 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 86).

Hierop zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1850 ingetrokken (N. X, vi).

P 108

Uitgeschreven in 1848. Ontwerper was C.G.J. Matthes. Ingediend dd. 1848 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 87). Hierop kwamen geen antwoorden binnen, zodat de vraag in 1852 werd ingetrokken (N. XII, vi).

P 109

Uitgeschreven in 1848. Ontwerper was K.M. Giltay. Ingediend dd. 1848 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 88).

Antwoorden kwamen niet in. De vraag werd in 1858 ingetrokken (N. XII, xxvii).

P 110

Uitgeschreven in 1848. Ontwerper was J.A. Scholten Hz. Ingediend dd. 1848 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 89).

Er kwamen geen antwoorden binnen, zodat de vraag in 1852 werd ingetrokken (N. XII, vi).

P 111

Uitgeschreven in 1848. Ontwerper was S. Bleekrode. Ingediend dd. 1848 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 91). In nieuwe redactie in dec. 1872: "Het kristallieren behoort" i.p.v. "De kristalvorm behoort ..." en "de meest algemeene eigenschappen" i.p.v. "de wezenlijkste eigenschappen" (1872/11-12).

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd afgekeurd voor het programma 1880.

P 112

Uitgeschreven in 1850. Ontwerper was D.J. Storm Buysing. Ingediend dd. 1850 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 92). In nieuwe redactie in dec. 1872: "van gevoelen, aan welk der bekende werktuigen tot het opbrengen van water de voorkeur moet worden gegeven" i.p.v. "van gevoelen, of ... pompen" (N. XII, x). In 1869 werd de eigenlijke vraag meer beknopt gesteld: "Eene vergelijkende beschouwing van de tot bovengemeld doel meest geschikte werktuigen en eene aanwijzing, in welke gevallen en onder welke omstandigheden het eene werktuig boven het andere de voorkeur verdient. Welke zijn de afmetingen, te geven aan de door dit onderzoek in de verschillende gevallen en omstandigheden als meest geschikt aangewezen werktuigen?" (N(2) II/2, 12).

Antwoorden: (1) 1 febr. 1852 "Men verzwakt alles wat men overdrijft"; (2) 1 febr. 1869 "De groote Kampstrijd met het water, Blijf' Neerlands roem zoo nu als later"; (3) 1872 "De waterstrijd toont Neêrlands magt"; (4) 1886(?) zonder spreuk; (5) 1888 zonder spreuk.

Antwoord 1 betref tevens P 113 (zie hierna). Over antwoord 2, "vergezeld van eenige schetsen en teekeningen", kwamen drie adviezen van de jury binnen: twee daarvan waren afwijzend, "wegens de daarin voorkomende en aangewezen onjuistheden, vergissingen en verkeerde berekeningen, die in naauw verband staan met hetgeen men heeft willen bewijzen, ook om den weinig geordenden vorm van het stuk en den gebrekkigen staat van de bijgevoegde schetsen en teekeningen, terwijl nochtans een dezer adviezen het door den schrijver aanbevolen werktuig nader onderzoek waardig keurt, en het andere advies verklaart, dat goede beschouwingen

over water-werktuigen in het stuk voorkomen. Het derde advies wijst op onnaauwkeurigheden, onduidelijken stijl, op gemis van bewijzen van aangenomen stellingen, ook op de weinig met zorg bewerkte schetsen en teekeningen; doch het beschouwt het antwoord van genoegzame wetenschappelijke waarde om ter bekrooning in aanmerking te komen, mits de schrijver te gemoet komt aan de gemaakte bevindingen, sommige gedeelten aanvult en meer duidelijk omwerkt en er eenige met zorg gekozene, net bewerkte teekeningen aan toevoegt" (N(2) II/2, 4). Men bood de schrijver deze beoordeling aan, om te gebruiken bij de omwerking van het antwoord, welk aanbod de schrijver accepteerde. Er kwam vóór de gestelde termijn van 1871 een verhandeling binnen, waarover onzekerheid bestond of de schrijver dezelfde was als van antwoord 2 (N(2) II/2, 4). Dit antwoord, dat hier gerekend is als antwoord 3, ging vergezeld van "acht calques met 105 figuren". De jury kwam daarop met de aanbeveling "een degelijk advies" in te winnen, i.c. de jury uit te breiden. Daarop zond het genootschap de adviezen, aangevuld met een uitvoerig pre-advies van het bestuur (afgedrukt in 1872/8-10), rond aan de leden "met uitnodiging om daarop schriftelijk hunne stem te willen uitbrengen". 18 leden voldeden aan dit verzoek. Uiteindelijk werd het antwoord niet bekroond. Antwoord 4 en 5 werden niet bekroond (N(2) III/2, 5 en N(2) III/3, 3). De vraag werd afgekeurd voor het programma van 1886.

P 113

Uitgeschreven in 1850. Ontwerper was D.J. Storm Buysing. Ingediend dd. 1850 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 93).

Antwoorden: (1) 1 febr. 1852 "Men verzwakt alles wat men overdrijft".

Over de beoordeling is niets meegedeeld (zie ook P 112). De vraag werd in 1852 ingetrokken (N. XII, vi).

P 114

Uitgeschreven in 1850. Ontwerper was A. Greve. Ingediend dd. 1850 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 94). In nieuwe redactie dd. 1858: "te maken" i.p.v. "daar te stellen ... werd beschouwd" (N. XII, xxix-xxx).

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1863 ingetrokken.

P 115

Uitgeschreven in 1850. Ontwerper was C.J. Glavimans. Ingediend dd. 1850 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 95).

Antwoord: (1) 1 febr. 1850 "Hydrodynamica".

De jury was verdeeld over de kwaliteit van het ingezonden antwoord. Men besloot tot "een loffelijke vermelding" (N. XII, vi). Naar aanleiding van de "op dit stuk gevallen bedenkingen" diende de auteur "een memorie van tegenbedenkingen" in (N. XII, xv). Verdere bijzonderheden worden niet vermeld. De vraag werd in 1854 ingetrokken (N. XII, xvii).

P 116

Uitgeschreven in 1852. Ontwerper was D.J. Storm Buysing. Ingediend dd. 1852 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 96). In nieuwe redactie in 1874 en in 1886. In 1874 werd de zin "de drijver ... geschikt" weggelaten (1874/7-8) en in 1886 werd i.p.v. "Een werktuig ... te leeren kennen" tot "Een stroommeter" (1886/6). De bedoelde stroommeters waren van Christiaan Brunings (1736-1805), Reinhard Woltman (1757-1837), Henri Pitot (1695-1771) en Cornelis Rudolphus Theodorus Kraijenhoff (1798-1840).

Antwoorden: (1) 1 febr. 1863 "Détermination des débits dans la partie maritime des fleuves (Des échelles et rien de plus)"; (2) 1884 zonder spreuk.

Antwoord 1 gaf volgens de jury niet "wat de vraag eischt" (N. XII, liii). Ook antwoord 2 werd niet bekroond (1884/4). De vraag werd in 1906 ingetrokken (1906/9).

P 117

Uitgeschreven in 1852. Ontwerper was J.A. Scholten Hz. De concept-tekst, dd. 1852, luidde: "Naardien een onderzoek omtrent de veranderingen in den loop der stroomen, in- en uitmondingen, benevens de gebeurtenissen betrekkelijk de rivieren in Nederland, alleszins nuttig voor eene grondige kennis der rivieren mag worden beschouwd, omtrent welke zaak veel wetenswaardig voorkomt, doch grootendeels in bijzondere verhandelingen, resolutiën en deliberatiën van verschillende besturen is verspreid, waardoor zoo veel goeds aan de kennis van belanghebbenden onttrokken wordt en de geschiedkundige kennis onzer rivieren van veel belang mag worden geacht, zoo vraagt het Genootschap: Eene oordeelkundige beredeneerde geschiedkundige beschouwing van de Nederlandsche rivieren, sedert de inbraak van den Zuidhollandschen Waard in den jare 1421 tot op den tegenwoordigen tijd, met andere woorden: Eene geschiedkundige rivierkunde over genoemd tijdvak" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 97). De vraag verscheen in nieuwe redactie in 1874: "en aan de kennismeming ... aan te bieden" verviel en i.p.v. "Eene oordeelkundige ... op den tegenwoordigen tijd" luidde de vraag: "De geschiedenis en beschrijving van het benedengedeelte van een der hoofdrievieren van Nederland gedurende de drie laatste eeuwen" (1874/8). In 1880 luidde de eigenlijke vraag: "De geschiedenis en de beschrijving van het gedeelte van een der Nederlandsche hoofdrievieren beneden Rotterdam, Dordrecht, Moerdijk of den Ooster-Schelde-dam, tot buiten de banken in zee, gedurende minstens de laatste twee eeuwen" (1880/5). In 1892 werd dit gedeelte opnieuw gewijzigd: "De geschiedenis en de beschrijving van een der Nederlandsche hoofdrievieren of van eene gedeelte daarvan" (1892/7).

Antwoorden: (1) 1892 zonder spreuk; (2) 1904 zonder spreuk.

Antwoord 1, ingezonden door J. van Heurn uit 's-Gravenhage, werd in 1892 bekroond met het "gouden eeremetaal" (1892/5-6). Antwoord 2, waarin "de Oostermoersche vaart of Hunze, de A, het Reitdiep en het Eemskanaal" werden beschreven, werd niet bekroond (1904/7). De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

Publikatie: N(2) IV/1, 1-232 (V 166).

P 118

Uitgeschreven in 1852. Ontwerper was D.J. Storm Buysing. De concept-tekst, ingediend dd. 1852, luidde: "Reeds in andere landen bestaan voorbeelden van sluizen ter wijdte van 22 el. Daarom wordt gevraagd: Welke zamenstelling verdient de voorkeur voor groote sluizen van 16 tot 22 el doorvaart in ons land" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 98).

Antwoord: (1) sept. 1854 "Mancher klopft mit dem Hammer an der Wand herum und glaubt er tråfe jedesmal den Nagel auf dem Köpf" (Göthe).

Dit antwoord werd niet bekroond; wel bood men de auteur, gelet op "de verdiensten van het eerste gedeelte van dit stuk als verhandeling over de sluisbouw in het algemeen", het jury-rapport aan "met uitnodiging daarvan gebruik te maken bij het opnieuw uitschrijven der vraag" (N. XII, xvi-xvii). De vraag werd in 1865 ingetrokken (1865, lxxii).

P 119

Uitgeschreven in 1854. Ontwerper was K.M. Giltay. De concept-tekst, dd. 1854, luidde: "Overeenkomstige verschijnselen van het geluid met de polarisatieverschijnselen van het licht" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 99).

Er zijn geen antwoorden op deze vraag binnengekomen; de vraag werd in 1858 ingetrokken (N. XII, xxvii).

P 120

Uitgeschreven in 1854. Ontwerper was C.A.J.A. Oudemans (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 100), die daarvoor de zilveren medaille ontving (N. XII, lii). In nieuwe redactie verschenen in 1861. De inleiding tot de eigenlijke vraag luidde toen: "Daar de waarnemingen van Dr. H. Schacht omtrent het ontstaan der melksapvaten bij Carica Papaya (Annales des Sciences naturelles, 4e Série Tome VIII, p. 164), zijne

vroegere onderzoekingen, medegedeeld in de Botanische Zeitung van Von Mohl en Schlechtendal 1851 en in Schacht's Physiologische Botanik, bevestigen en in strijd zijn met de uitkomsten van het welbekende opstel van "ein Ungenannter", in dezelfde Botanische Zeitung 1846, zoo komt het het Genootschap..." (N. XII, xliii).

Antwoord: 1 febr. 1863 "Die Entstehung der Milchsaftgefäße und deren Stellung in dem Gefäßbündelsysteme der milchenden Gewächse", met het motto: "Das Ziel der Forschung ist die Erkenntnis der Wahrheit". Het bedoelde onderzoek was van Hermann Schacht (1814-1864): "Die sogenannten Milchsaft-Gefäße der Euphorbiaceen, usw. sind milchsaft-führende, nicht selten verzweigte Bastzellen", Bot. Zeit. 9 (1851) 513-521 en ibidem, Physiologische Botanik. Die Pflanzenzelle der innere Bau und das Leben der Gewächse, Berlijn: G.W. Müller, 1852. Het anonyme artikel heeft als titel: "Die Milchsaftgefäße, ihr Ursprung und ihre Entwicklung", Bot. Zeit. 4 (1846) 833-843, 849-859 en 865-872. Verder worden genoemd Hugo von Mohl (1805-1872), Mathias Jakob Schleiden (1804-1881), Friedrich-Traugott Kützing (1807-1893) en Franz Unger (1800-1870).

Het antwoord, ingezonden door Leopold Dippel (Idar-Birkfeld) werd bekroond met een gouden medaille (N. XII, lii en lxxii). De publikatie ondervond vertraging door "de zorgvuldige bewerking der daarbij behorende platen" (N. XII, lxxviii). Publikatie: N. XII/3, 1-121 (V 153).

P 121

Uitgeschreven in 1854. Ontwerper was W.H. de Vriese. Ingediend dd. 1854 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 101).

Antwoorden: (1) 1863 A. de Bary, "Die gegenwartig herrschende Kartoffelkrankheit, ihre Ursache und ihre Verhütung" (1861).

Deze publikatie, mét vermelding van de naam van de auteur, kwam niet voor beoordeling in aanmerking (N. XII, lv). De vraag werd in 1865 ingetrokken.

P 122

Uitgeschreven in 1858. Ontwerper was C.H.D. Buys Ballot. Ingediend dd. 1858 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 103).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in het programma van 1872 niet meer opgenomen.

P 123

Uitgeschreven in 1858. Ontwerper was K.M. Giltay, die hiervoor een zilveren medaille kreeg uitgereikt (N. XII, liii). Ingediend dd. 1858 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 104).

Antwoorden: (1) 1863 "Felix qui potuit rerum cognoscere causas"; (2) 1863 G.A. Hirn, "Exposition analytique et expérimentale de la théorie mécanique de la chaleur" (1862) met supplement, "Théorie mécanique de la chaleur, confirmation expérimentale et démonstration analytique de la seconde proposition de la théorie (1863).

In 1865 werd antwoord 1, ingezonden door A.J. Docq, hoogleraar natuurkunde te Leuven, bekroond met een gouden medaille (N. XII, liii) nadat in 1863 tot een voorlopige bekroning was besloten op voorwaarde dat de verhandeling werd herzien op grond van "de op zijn arbeid gevallen bedenkingen". Antwoord 2, evenals bij vraag 121 een reeds verschenen publikatie, kwam niet voor beoordeling in aanmerking (N. XII, liv).

Publikatie: N. XII/2, 1-182 (V 152).

P 124

Uitgeschreven in 1858. Ontwerper was K.M. Giltay. Ingediend dd. 1858 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 105). In nieuwe redactie 1861: "Zijn door warmte onmiddellijk magnetische verschijnselen voort te brengen? ..." (N. XII, xlv). Er werden geen antwoorden ontvangen, zodat de vraag in 1865 werd ingetrokken.

P 125

Uitgeschreven in 1858. Ontwerper was C.H.D. Buys Ballot. De concept-tekst, dd. 1858, luidde: "Het genootschap wenscht eene proefondervindelijke bepaling van de verschillende temperaturen, waarbij verschillende eenvoudige chemische verbindingen ontleed worden, en hoe die gewijzigd worden door de tegenwoordigheid van andere stoffen en onder andere omstandigheden, benevens eene poging tot toelichting daarvan uit de trillingstheorie der warmte" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 106). Een nieuwe redactie werd vastgesteld in 1861; weggelaten werd de zinsnede "benevens eene poging ... theorie der warmte" (N. XII, xlv).

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd afgekeurd voor het programma van 1880.

P 126

Uitgeschreven in 1858. Ontwerper was T.A.F. Delprat. Ingediend dd. 1858 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 107). Volgens het programma van 1861 werd de redactie gewijzigd (N. XII, xlii), maar tussen de beide teksten zijn echter geen verschillen vast te stellen (vgl. N. XII, xlv-xlv).

Antwoord: (1) 1 febr. 1867 "Tentavi".

Over dit antwoord, geschreven in het Frans, was de jury zeer verdeeld, zie uitvoerig het Programma 1869/5-6. Een "geldelijke aanmoediging tot voortzetting van het onderzoek" oordeelden Directeuren te gewaagd; het antwoord werd niet bekroond. Het voorstel de auteur inzage te geven in het jury-rapport werd aanvankelijk afgewezen (1869/7). Nadat toezending van het rapport alsnog was goedgekeurd, heeft de auteur niet meer van zich laten horen (1872/4). De vraag is 1886 vervallen.

P 127

Uitgeschreven in 1861. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1861 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 108). De bedoelde aneroïd-barometer is van Lucien Vidie (1805-1866), de andere van Eugène Bourdon (1808-1884). Verwezen wordt naar Gabriël Lamé (1795-1870), *Leçons sur la théorie mathématique de l'élasticité des corps solides*, Parijs 1852.

Op deze vraag zijn geen antwoorden ingekomen; de vraag werd in 1865 ingetrokken.

P 128

Uitgeschreven in 1861. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1861 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 109).

Er werden geen antwoorden ontvangen. De vraag is in het programma voor 1880 niet meer opgenomen. In 1901 zond J. Bosscha het genootschap een exemplaar van zijn "Geologische Beschrijving der Banda-eilanden", geschreven naar aanleiding van deze prijsvraag. Een bekroning was reglementair niet mogelijk; wel besloot het genootschap de auteur het honoraire lidmaatschap aan te bieden.

P 129

Uitgeschreven in 1861. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1861 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 111).

Antwoorden werden niet ontvangen. In het programma van 1872 is deze vraag niet meer opgenomen.

P 130

Uitgeschreven in 1861. Ontwerper was H.A. van der Speck Obreen. De concept-tekst, ingediend dd. 1861, luidde: "Men vraagt eene beschrijving van de werktuiglijke en scheikundige samenstelling en de levensgeschiedenis van een of meer leden

eener plantenfamilie, welke in Nederland of in een zijner koloniën vertegenwoordigd wordt. Dit onderzoek verlangt men behandeld te zien overeenkomstig de eischen der wetenschap in harer tegenwoordigen toestand. Ook zullen de mededingers zich bij hunne onderzoekingen moeten bedienen van de thans gebruikelijke hulpmiddelen. Bij de keuze der te beschrijven plantenfamilie moet men zich bepalen tot eene, welke nog niet of althans niet op eene voldoende wijze aan zoodanig onderzoek, als hier bedoeld wordt, onderworpen is geworden. Het antwoord dient verzeld te zijn van de noodige figuren op zoodanige schaal als voor het duidelijk begrip der zaak wordt vereischt" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 113). In nieuwe redactie in 1863: "levenswijze" i.p.v. "levensgeschiedenis" en de zinsnede "in Nederland of in eene zijner koloniën vertegenwoordigd wordt en welke..." is weggelaten (N. XII, lxi). In 1876 werd "levenswijze" vervangen door "levensverrichtingen" (1876/10); in 1882 sprak men van "chemische" i.p.v. "microchemische" (1882/7). In 1912 werd de vraag op voorstel van L. van Itallie gesplitst in twee vragen, zie 130a en 130b (1912/14 en 16).

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen, zodat de vraag in 1922 vervallen werd verklaard (1922/14; zie ook vraag 130b).

P 130a

Uitgeschreven in 1912. Ontwerper was H.A. van der Speck Obreen (L. van Itallie). Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 ingetrokken (1922/14).

P 130b

Uitgeschreven in 1912. Ontwerper was H.A. van der Speck Obreen (L. van Itallie). Antwoorden: (1) 1919 "Beoefening der phytochemie overtuigt ons van de beperktheid onzer (scheikundige) kennis (der natuur), maar prikkelt ons tevens tot medewerking aan hare uitbreiding". Dit antwoord ging vergezeld van zes flesjes en een doosje chemicaliën.

Het antwoord (83 pp.) werd negatief beoordeeld door een jury, bestaande uit L. van Itallie (als vervanger van A.P.N. Franchimont), A. Grutterink, P. van Romburgh en J. Boëseken. Het jury-rapport verscheen in 1919 in druk.

De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 131

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. De concept-tekst, ingediend dd. 1863, luidde: "Ontginningen op groote schaal hebben tot nog toe geene gewenschte uitkomsten gegeven. Het Genootschap oordeelt dat daarvan alleen sprake kan zijn door gepaste bevoeiing van onvruchtbare gronden met vruchtbaar en veel slibvoerend rivierwater. In Duitschland vindt men wel leidingen, b.v. in Oostenrijk, waardoor water vele uren ver over en langs bergen gebragt wordt. Men verlangt daarom een plan van bevoeiing ..." (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 114). Een nieuwe redactie volgde in 1869: "in Nederland" i.p.v. "in de Veluwe of in Noordbrabant door middel van IJssel-, Rhijn- of Maaswater" (1869/11). In 1882 werd "door eene a(p)proximatieve berekening van kosten": "door eene raming van kosten" (1882/7). In 1890 werd "in Nederland": "in Nederland, door met fecaliën en rioolstoffen bezwangerd water" (1890/9).

Antwoorden: (1a) 1888 zonder motto; (1b) 1890 "Hei ontgonnen, land gewonnen".

Het advies van de jury verscheen in druk.

Antwoord 1b, van de hand van J. van Heurn, civiel ingenieur te 's-Gravenhage werd gunstig genoeg beoordeeld om de schrijver "de uitgebragte opmerkingen" toe te zenden (1888/5 en 1890/5). De schrijver maakte van deze mogelijkheid tot verbetering van het antwoord gebruik, waarna het antwoord met goud bekroond werd (1890/6-7). In 1902 werd de vraag als vervallen beschouwd (1902/9).

Publikatie: N(2) III/3, 1-75 (V 162).

P 132

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1863 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 112).

Antwoorden: (x) 1867 een schrijven van J. van der Toorn, die meedeelde dat zijn verhandeling als een nota betreffende de vraag moest worden beschouwd; (1) 1 febr. 1867 "Ceux qui étudient sérieusement la nature savent bien qu'on ne peut acquérir des connaissances solides sur un objet quel qu'il soit qu'après s'en être occupé tres longtemps" (J. Senebière).

Volgens het "Antwoordenboek" werd het "antwoord" van J. van der Toorn, voorwaardelijk bekroond: men oordeelde het weliswaar "de algemeene bekendmaking waardig, doch missende eene gewenschte en bereikbare volledigheid". Met toestemming van de auteur werd het toch in de verhandelingen opgenomen (1867/4). Antwoord 1, van J.G.W. Fijnje, werd in 1882 met goud bekroond. In het programma van 1880 werd de vraag niet meer opgenomen.

Publikatie: N(2) I/3, 39-50 (V 157) en N(2) III/1, 1-61 (V 160).

P 133

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. De concept-tekst, ingediend dd. 1863, luidde: "Het Genootschap verlangt bepalingen en metingen van brekings-exponenten voor minstens 12 vaste punten van het spectrum voor eenige soorten, minstens 10, van Flintglas, verbonden met eene juiste opgaaf van de chemische samenstelling en het soortelijk gewigt van die glassoorten" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 115). Er wordt in de vraag verwezen naar het spectrumonderzoek door Joseph (von) Fraunhofer (1787-1826).

Er werden geen antwoorden ontvangen, zodat de vraag in 1867 werd ingetrokken (1867/8).

P 134

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. De concept-tekst, ingediend dd. 1863, luidde: "Het Genootschap verlangt weêrstandsbepalingen voor vloeibare mengsels van kwik en zink en van kwik en goud gepaard met eene juiste opgave van de hoeveelheden dier metalen, welke gemengd zijn, en van de soortelijke gewigten van die mengsels, kan het ook zijn, van de thermo-electrische eigenschappen, die men mogt waarnemen. Van elke dezer vereenigingen moeten minstens 6 in onderscheidene evenredigheden worden onderzocht" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 116). De vraag refereert naar het onderzoek van Augustus Matthiessen (1831-1870) en Ernst Werner (von) Siemens (1816-1892).

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1886 niet meer uitgeschreven.

P 135

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was G.A. (of J.J. ?) van Kerkwijk. Ingediend dd. 1863 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 117). Een nieuwe redactie verscheen in 1872: "Het is van belang bekend te worden met de voornaamste verschijnselen, door het onweder en het noorderlicht in de telegraafdraden veroorzaakt. Vele dezer verschijnselen zijn slechts aan enkele personen bekend; doch het zou zeer wensche-lijk zijn, dat de gedane waarnemingen meer algemeen werden medegedeeld, ten einde daaruit gevolgen te kunnen opmaken. Daarom wordt gevraagd: Eene geschiedenis van de voornaamste waarnemingen, die gedaan zijn omtrent de verschijnselen, in de telegraafdraden ontstaan door het noorderlicht en het onweder" (1872/14).

Er werden geen antwoorden ontvangen; voor het programma van 1880 werd de vraag afgekeurd.

P 136

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was K.M. Giltay. Ingediend dd. 1863 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 118).

Antwoorden: (1) 1874 "Non recuso laborem"; (2) 1876 "Summâ patientiâ improboque labore".

Over het tweede antwoord, in het Frans geschreven, kwam de jury, bestaande uit drie leden van het genootschap, niet tot een eensluidend oordeel. Een van hen wees erop, dat hele volzinnen woordelijk waren overgenomen uit de Comptes Rendus de l'Académie des Sciences te Parijs (i.h.b. 1876, 272-274). Deze beschuldiging van plagiaat bracht een tweede jurylid, die had voorgesteld om ondanks de tekortkomingen het antwoord toch te bekronen, tot wijziging van zijn oordeel (1876/3-4). Het antwoord bleef onbekroond.

De vraag werd voor het programma van 1880 afgekeurd.

P 137

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was K.M. Giltay. Ingediend dd. 1863 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 119). Verwezen wordt naar het werk van John Tyndall (1820-1893) en van Heinrich G. Magnus (1802-1870).

Er werden geen antwoorden ontvangen, zodat de vraag in het programma van 1874 niet meer werd opgenomen.

P 138

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was K.M. Giltay. Ingediend dd. 1863 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 120). De vraag betreft de studies van Jean-Mothée Gaugain (1810-1880).

Er zijn geen antwoorden binnengekomen. De vraag werd voor het programma voor 1880 afgekeurd.

P 139

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was K.M. Giltay, waarvoor deze een zilveren gedenkpenning ontving (1876/5). Ingediend dd. 1863 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 122). Over de halfgeleiders van Jean-Mothée Gaugain (1810-1880), zie ook P 144.

Antwoorden: (1) 1 febr. 1865 "Nouvelle théorie de la grêle", met als zinspreuk: "Ante grandinem praeibit coruscatio" (Eccl. 3, 14); (2) 1874 "In natura nil fit per saltus"; (3) 1876 "Kein Phänomen erklärt sich an und aus sich selbst, nur viele zusammen ueberschauht, methodisch geordnet, giebt zuletzt etwas was als Theorie gelten könnte" (Goethe).

Het jury-rapport is opgenomen in het programma van 1876 (1876/4-5).

Antwoord 2 werd in 1874 door de jury, "alhoewel zeer van elkander verschillende in waardering van het geleverde", niet voor bekroning voorgedragen. Door de prijsvraag opnieuw uit te schrijven zou de auteur is staat gesteld worden, "zijn stuk af te werken" (1874/4-5). Van die mogelijkheid heeft de auteur geen gebruik gemaakt. Antwoord 3, ingezonden door C. Waehner, medisch student uit Freiburg in Baden, werd in 1876 met goud bekroond.

Publikatie: N(2) II/2, 1-90 (V 159).

P 140

Uitgeschreven in 1863. Ontwerper was K.M. Giltay. Ingediend dd. 1863 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 123).

Op deze vraag zijn geen antwoorden ingekomen. In 1869 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 141

Uitgeschreven in 1865. Ontwerper was W.C.H. Staring. De concept-tekst, ingediend dd. 1865, luidde: "De opheffingstheorie der vulkanen van Von Buck heeft onder de natuuronderzoekers van den lateren tijd zoo vele bestrijders gevonden, dat die thans genoegzaam als geheel onhoudbaar kan worden beschouwd. Scrope, Lyell, Von Waltershausen, Vogelensang en vele anderen hebben het hunne bijgedragen om de uitwerpingstheorie als de beste en eenige verklaring der vulcanische verschijnselen te doen aannemen. Bij lange na evenwel zijn tot dusverre de waarnemingen dienaangaande van Junghuhn niet naar waarde geschat, want ontegenzeggelijk

heeft deze onvermoeide reiziger, misschien meer dan eenig ander bijgedragen tot de juiste kennis van de wording der vulkanen. Het Genootschap looft daarom ... (weglating orig., v.L.) uit voor de beste verhandeling, waarin de waarnemingen van Junghuhn zoodanig bijeenverzameld en beoordeeld zijn, dat daardoor een helder overzicht worde gegeven van de verschijnselen betrekkelijk de wording der vulkanen, die J(unghuhn) in den Oost-Indischen Archipel waargenomen en in zijne werken geboekt heeft. Daarbij zal het echter onmisbaar zijn om de steensoorten, die J(unghuhn) verzameld heeft, op nieuw te onderzoeken en te bestemmen, terwijl het toch in lateren tijd gebleken is dat de bestemmingen van J(unghuhn) zelve alles te wenschen overlaten, en dat er alzoo op zijne redeneringen in zooverre die op de mineralogische gesteldheid der vulkanen berusten, geen peil is te trekken" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 125). In 1912 wijzigde men het gedeelte van de vraag "alsmede ... dier vulkanen" als volgt: "en eene beschouwing over de beteekenis dezer gegevens voor de theorie van het vulkanisme". Bedoeld werden de publikaties van Baron Christian Leopold von Buck (1774-1853), George Julius Paulett Scrope (1797-1876), Sir Charles Lyell (1797-1875), Wolfgang Sartorius von Waltershausen (1809-1876), Hermann Peter Joseph Vogelensang (1838-1874) en Franz Wilhelm Junghuhn (1809-1864).

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 142

Uitgeschreven in 1867. Ontwerper was K.M. Giltay. Ingediend dd. 1867 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 127). Opnieuw uitgeschreven in 1869(1869/12).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1880 afgekeurd.

P 143

Uitgeschreven in 1867. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1867 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 128). De vraag werd opnieuw voorgesteld in 1869 (1869/12).

Er kwamen geen antwoorden binnen; de vraag werd in 1880 afgekeurd.

P 144

Uitgeschreven in 1867. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1867 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 129). De vraag werd opnieuw uitgeschreven in 1869 (1869/12).

Er zijn geen antwoorden ontvangen; in 1880 werd de vraag afgekeurd.

P 145

Uitgeschreven in 1867. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1867 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 131). Opnieuw uitgeschreven in 1869 (1869/12). De desbetreffende electriseermachine (1865) was van Wilhelm Holtz (1836-1913).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1880 afgekeurd.

P 146

Uitgeschreven in 1867. Ontwerper was V.S.M. van der Willigen. Ingediend dd. 1867 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 133). Nieuwe redacties volgden in 1869 (1869/13) met weglating van "en voor een groot deel weêr naar zee wordt afgevoerd" en "gronden" i.p.v. "zandgronden", 1872 (1872/16) met een inkorting tot een "... voorstel tot vruchtbaarmaking van gronden in ons vaderland door middel van ebbe-slib en rivier-slib", 1880 (1880/7) met "van slib" i.p.v. "ebbe-slib en rivier-slib", 1882 (1882/8) met als begin "Het Genootschap verlangt een voorstel, om op niet te kostbare wijze gronden in ons Vaderland door middel van slib vruchtbaar te maken" en een zeer ingrijpende herformulering in 1912 (1912/14 en 16): "Het genootschap wenscht eene critische beschouwing van hetgeen hier te lande op het gebied van bemesting met zeeslib, ter verbetering van zand- en veengronden, is geschied, zoowel uit een technisch als uit een economisch oogpunt, en daarbij tevens de middelen te vernemen, die het mogelijk zouden maken ten behoeve van dergelijke landerijen in

meerdere mate dan tot nog toe mogelijk was, van deze grondverbeterende materie gebruik te maken".

Antwoorden: (1) 1884 zonder motto; (2) 1886 zonder motto; (3) 1888 zonder motto.

Antwoord 1, ingezonden door P. Heidema, werd deels gunstig, deels ongunstig beoordeeld. Men besloot de verhandeling niet te bekronen, maar wel voor publikatie in aanmerking te laten komen (1884/4). Antwoord 2 werd niet bekroond (1886/5); evenmin als antwoord 3 (1888/3). De vraag werd in 1922/14 vervallen verklaard.

Publikatie: N(2) III/2, 1-64 (V 161).

P 147

Uitgeschreven in 1867. Ontwerper was J.M. Obreen, die hiervoor in 1872 de zilveren medaille ontving (1872/5). Ingediend dd. 1867 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 134).

Antwoorden: (1) 1869 "Tandem fit Surculus arbor".

Het enige antwoord, van J.J. van Kerkwijk, ingenieur van de Rijkstelegraaf te 's-Gravenhage, werd in 1872 met goud bekroond (1872/5), na in 1869 reeds voorwaardelijk bekroond te zijn geworden (1869/6-7). De vraag werd in het programma van 1869 niet meer opgenomen.

Publikatie: N(2) II/1, 1-96 (V 158).

P 148

Uitgeschreven in 1869. Ontwerper was J.E. Cornelissen. Ingediend dd. 1869 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 139). Een nieuwe redactie verscheen in 1872 (1872/15-16).

Er zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd voor het programma voor 1880 afgekeurd.

P 149

Uitgeschreven in 1872. Ontwerper was J. van der Toorn. Ingediend dd. 1872 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 140).

Aangezien er op de vraag geen antwoorden werden ontvangen, werd de vraag in 1886 niet meer uitgeschreven.

P 150

Uitgeschreven in 1872. Ontwerper was J. van der Toorn. Ingediend dd. 1872 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 141).

Er werden geen antwoorden ontvangen, zodat de vraag in 1882 werd afgekeurd.

P 151

Uitgeschreven in 1874. Ontwerper was J. van der Toorn. De concept-tekst, ingediend dd. 1874, luidde: "Daar het in het algemeen belang van groote waarde is te achten, om op eene doelmatige, niet te kostbare en voldoende wijze in het bezit van goed drinkwater te komen op die plaatsen waar de bestaande pompen zulks niet opleveren, Zoo wordt gevraagd: Wat heeft de ondervinding bij de bestaande en in aanleg zijnde waterleidingen hier te lande geleerd, en in hoeverre voldoen de aangenomene stelsels aan de eischen, die men thans hieromtrent mag stellen. Wat zijn de kosten voor gelijke waterhoeveelheden en de voor- en nadeelen aan de verschillende stelsels verbonden, en verdient een dezer stelsels stellige voorkeur boven de andere? In hoeverre is eene navolging van het reeds bestaande in andere plaatsen van ons land aan te bevelen, en welke wijzigingen, behalve die van plaatselijken aard, zijn daarbij aan te raden?" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 143). Een nieuwe redactie werd voorgesteld in 1884: i.p.v. "beschrijving van de bestaande ... op welke gronden" kwam de formulering "beschrijving van eenige drinkwaterleidingen, met vermelding van de relatieve waarde van het door deze geleverde drinkwater" (1884/8).

Op de vraag zijn geen antwoorden ingekomen; de vraag werd in 1886 niet meer uitgeschreven.

P 152

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was J. van der Toorn. De concept-tekst, ingediend dd. 1874, luidde: "Daar het van overwegend belang voor de welvaart voor het Vaderland is te achten, dat onze beide groote koopsteden op de meest afdoende wijze door voldoende diepe vaarwaters met de zee verbonden worden en voortdurend blijven, Zoo vraagt men: 1e In hoeverre heeft de ondervinding geleerd, dat door middel van stoombaggervaartuigen in het gebrek aan diepte van vaarwaters nu kan worden tegemoet gekomen; 2e Welke is de beste en doelmatigste inrichting enz.; 3e Wat is de beste wijze ... enz.; 4e Is de wijze ... enz." (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 147).

Op deze vraag zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1886 niet meer uitgeschreven.

P 153

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was G. van Diesen. De concept-tekst, ingediend dd. 1880, luidde: "Men verlangt het ontwerp van eene inrichting, geschikt om op eenvoudige wijze den hoogtestand van het water in verscheidene punten van het dwarsprofiel van eene onzer hoofdrievieren te meten. Zoo mogelijk wenscht men daarbij den uitslag eener zoodanige meting te leeren kennen: a. in een bochtig riviervak, ten einde bekend worde de mate der verheffing van het water onder den invloed der middelpuntvliedende kracht; b. tijdens val en tijdens was, opdat blijke op welk punt en tot welk bedrag in den waterspiegel over de breedte der rivier in het eerste geval eene holle en in het tweede geval eene bolle rondte zich vormt" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 152).

Op de vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 154

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was J. van der Toorn. De concept-tekst, ingediend dd. 1880, luidde: "Daar de verwarming van groote gebouwen op zeer verschillende wijze en met zeer ongelijke kosten geschiedt en de uitkomsten dikwerf niet aan het doel beantwoorden, Zoo vraagt men: Wat is de beste en tevens goedkoopste wijze van verwarming van groote gebouwen en hoe moet die worden ingericht om aan de eischen der gezondheid te beantwoorden? Een en ander door teekeningen en ramingen van kosten van aanleg, onderhoud en exploitatie toe te lichten" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 153).

Antwoord: (1) 1895 zonder spreuk.

Dit antwoord werd niet bekroond; als jury fungeerden Th.H. MacGillavry, J.H. Neisen en H.P. Scholten. De vraag werd in 1895 vervallen verklaard (1897/7).

P 155

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was L. Bleekrode. De concept-tekst, ingediend dd. 1880, luidde: "Vroegere onderzoekingen, vooral van Matteucci, hebben geleerd dat phosphorescentie bij dieren waargenomen, die in water leven, moet worden toegeschreven aan eene zekere zelfstandigheid, die zij afscheiden en die zich met het water vereenigt; dat daarentegen de phosphorescentie van dieren in lucht levende, bijv. bij ringwormen, insecten enz. de aanwezigheid van zuurstof vereischt. Proeven uit den laatsten tijd, vooral bij de Lampyris, hebben tot de opvatting geleid, dat het verschijnsel zou moeten worden toegeschreven aan scheikundige veranderingen in de protoplasma-zelfstandigheid te weeg gebracht onder biologische voorwaarden. En hieruit zou dan op te maken zijn dat daardoor de lagere dieren (infusiedieren, enz.), zonder afzonderlijk georganiseerd zenuwstelsel, evenzeer phosphorescentie kunnen vertoonen, als mede organische stof in zekeren toestand van ontbinding" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 157). De concept-vraag verwijst naar het onderzoek van Carlo Matteucci (1811-1868).

Antwoorden: (1) 1892 zonder motto; (2) 1916 "Errare est humanum".

Beide antwoorden werden niet bekroond; het tweede antwoord ging niet over lagere diersoorten en voldeed dus niet aan de vraag. De vraag werd vervallen verklaard in 1922 (1922/14).

P 156

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was L. Bleekrode. Ingediend dd. 11 sept. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 159); in nieuwe redactie in 1886. De vraag werd toen: "Men vraagt: Een experimenteel onderzoek naar de thermo-electrische eigenschappen van eenige metaal-legeeringen" (1886/8). In 1912 werd daaraan nog toegevoegd: "... waarbij de invloed van de samenstelling der legering op de grootte der thermo-electromotorische kracht met betrekking tot die der bestanddeelen in het licht te stellen is, en tevens moet worden nagegaan of tusschen de geleidingsvermogens der legeringen en der bestanddeelen een overeenkomstig verband bestaat" (1912/14 en 17). Het bedoelde onderzoek was van Christiaan Clamond.

Op deze vraag zijn geen antwoorden ingekomen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 157

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 161). De gerefereerde publikaties zijn van Pierre Eugène Chappuis (1855-1916), "Ueber die Verdichtung der Gase auf Gasoberflächen", Wied. Ann., n.s. 8 (1879) 1-29 en 671-675, en van H.F. Weber, beschreven door Oskar Emil Meijer (1834-1909) onder de titel: Die kinetische Theorie der Gase, Breslau: Maruschke en Berendt, 1877.

Er zijn geen antwoorden ingezonden, zodat de vraag in 1884 vervallen werd verklaard.

P 158

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 162).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1884 vervallen verklaard.

P 159

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 163). In 1884 luidde de vraag in nieuwe redactie: "Eene nieuwe zeer nauwkeurige bepaling van den invloed der temperatuur op de soortelijke warmte van kwikzilver" (1884/10). De vraag verwijst naar het onderzoek van Pierre Louis Dulong (1785-1838), Alexis Thérèse Petit (1791-1820), Adolph August Winkelmann (1848-?) en Henri Victor Regnault (1810-1878). Peterssen is niet geïdentificeerd.

Op deze vraag zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1906 ingetrokken.

P 160

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. De concept-tekst, ingediend dd. 1880, luidde: "Wordt verlangd: 'Eene experimenteele bepaling van de kritische temperatuur van zwaveligzuur en van ammonia'" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 164).

Antwoorden werden niet ontvangen; de vraag werd in 1884 vervallen verklaard.

P 161

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 165). De vraag verwijst naar de proeven van William Fairbairn (1789-1874), Hermann Anton Bernhard Herwig (1844-1881?) en Henri Victor Regnault (1810-1878). De genoemde onderzoeker Tate is niet geïdentificeerd (G.H. Tate?).

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1884 vervallen verklaard.

P 162

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 166). Het bedoelde onderzoek is van Emile-Hilaire Amagat

(1841-1915), Per Adam Siljeström (1815-1892) en Dmitri Ivanovich Mendeleev (1834-1907).

Op de vraag zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1904 ingetrokken.

P 163

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 167). Er wordt verwezen naar het onderzoek van Eugen Cornelius Joseph von Lommel (1837-1899) en Sir George Gabriël Stokes (1819-1903).

Er zijn geen antwoorden ontvangen; in 1886 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 164

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. In de concept-tekst, ingediend dd. 1880, staat: "verschillende kleuren van het spectrum" i.p.v. "verschillende delen van het spectrum" (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 168). In 1904 werd de vraag officieel ingetrokken (1904/8); echter hetzelfde jaar weer opgenomen met een kleine redactionele wijziging (1904/26). In 1910 werd het eerste gedeelte van de vraag gewijzigd als volgt: "Men vraagt eene nauwkeurige bepaling van de brekingsaanwijzers en opslorplingscoëfficiënten van stoffen met anomale kleurschifting in verschillende delen van het spectrum, ook bij verschillende dichtheden der stof en eene zorgvuldige toetsing der uitkomsten aan verschillende voor de anomale kleurschifting opgestelde theorieën, ook wat den vorm der kleurschiftings- en opslorplingskrommen in het opslorplingsgebied betreft. Hiermede moet gepaard gaan een onderzoek van het spectrum der dikwijls voorkomende oppervlaktekleur" (1910/13). In 1912 vond de volgende wijziging plaats: "... zoowel wat den vorm der kleurschiftings- als der opslorplingskromme, voornamelijk in het opslorplingsgebied betreft. Hiermede moet gepaard gaan een onderzoek van het spectrum der dikwijls optredende oppervlaktekleur" (1912/14 en 17).

Antwoorden: (1) 1910 "Wissen ist Macht"; (2) 1914 "longum iter est per praecepta, breve et efficax per exempla".

Voor de beoordeling van de antwoorden zie men de twee in druk verschenen jury-rapporten. Géén van beide antwoorden werd bekroond.

De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 165

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was R.A. Mees. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 169). In nieuwe redactie verschenen in 1884: "Men vraagt een nieuw onderzoek naar de verschijnselen..." i.p.v. "Eene nieuwe bestudeering...". In 1904 werd de vraag door M. Wind gewijzigd in: "Men vraagt een proefondervindelijk onderzoek omtrent den zetel en de grootte der magneto-electrische krachten bij een cilindervormigen magneet of electromagneet, die om zijn as roteert" (1904/8 en 26). In 1906 is de redactie opnieuw gewijzigd; de vraag is echter hetzelfde als in 1904 (1906/5). De bedoelde theorie is van Erik Edlund (1819-1888).

Antwoorden: (1) 1890 "In medio Veritas"; (2) 1902: zonder motto; (3) 1904: "Nil novi sub sole" (in het Frans); (4) 1904: "Vergleich der alten Theorie der unipolarer Induction mit derjenigen von Adlund mit besonderen Rücksicht auf die aus diesen Theorien gezogenen Folgerungen betreffend der kosmischen Physik" (in het Duits).

Geen van deze vragen werd bekroond. De beoordeling van de antwoorden vindt men in een tweetal jury-rapporten, die beide in druk verschenen. De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 166

Uitgeschreven in 1880. Ontwerpers waren G.J.W. Bremer en S. Hoogewerff. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 170). In 1900 werd de vraag iets gewijzigd: "... warmte van rhombische zwavel ..." i.p.v. "... warmte van rhombische zwavel boven 100° ..." (1906/13-14). Er wordt gedeeltelijk verwezen naar dezelfde onderzoekers als in prijsvraag 159; de overigen zijn: Hermann Franz Moritz Kopp (1817-1892) en H.F. Weber (zie P 157).

Antwoorden: (1) 1906 "In minimis deux maximus" (in het Duits).

Het jury-rapport verscheen in 1906 in druk. De bekroning vond plaats onder bezwaar van één jurylid, die de schrijver verweet, "dat hij geen eigen bepalingen gedaan heeft van de soortelijke warmte van gelen phosphorus". De schrijver bleek te zijn A. Wigand, "Assistent am physikalischen Institute der Universität Marburg", aan wie een gouden medaille werd toegekend (1906/8). Zijn verhandeling verscheen uiteindelijk in het Frans. De vraag is in 1906 ingetrokken.

Publikatie: N(2) VI/2, 1-33 (V 172).

P 167

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was G.J.W. Bremer. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 171).

Er zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1886 niet meer uitgeschreven.

P 168

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was G.J.W. Bremer. Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 172). In 1886 werd het tweede deel van de vraag als volgt gewijzigd: "Een zoo volledig mogelijk overzicht van de tot nu toe op het gebied van dissociatie in 't werk gestelde onderzoekingen en van de daaruit afgeleide gevolgtrekkingen. Dit onderzoek moet naar oorspronkelijke bronnen bewerkt en van eene nauwkeurige opgaaf der gebezigde bronnen voorzien zijn".

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1890 vervallen verklaard (1890/7).

P 169

Uitgeschreven in 1880. Ontwerper was G.J.W. Bremer, die hiervoor een zilveren medaille ontving (1892/4). Ingediend dd. 1880 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 173). De genoemde onderzoekers zijn: Henry Jules Debray (1827-1888), Gustav Heinrich Wiedemann (1826-1899), Adolf Ferdinand Weinhold (1841-1917), Alexander Naumann (1837-1922), A.H. Pareau, Heinrich Precht (1852-?) en Karl Johann Kraut (1829-1912). De genoemde onderzoekers Pareau en Precht zijn niet geïdentificeerd. Antwoorden: (1) 1890 met als motto, volgens de Not. Gecomb. Verg.: "Pantoon anthrokos meiron".

De inzender van dit antwoord, J.L. Andreae te Sneek, werd bekroond met het "gouden eeremetaal" (1890/6-7). Het jury-rapport verscheen in druk.

Publikatie: N(2) III/3, 1-45 (V 163).

P 170

Uitgeschreven in 1882. Ontwerper was H.F. Fijnje. Ingediend dd. 1882 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 176). Een nieuwe redactie werd geleverd in 1904: "In de tweede helft der 19de eeuw zijn een aantal tijrivieren hier te lande en in het buitenland verbeterd, zoodanig dat daarin de voor de groote zeescheepvaart van den tegenwoordigen tijd noodige, belangrijk grootere vaardiepte is verkregen, welke met goed gevolg wordt in stand gehouden. Het genootschap vraagt eene critische en vergelijkende beschrijving van de daartoe aangewende middelen, alsmede beschouwingen over de grondslagen, waarop de verbeteringen berusten en over de wijze, waarop de ten deze nog bestaande moeilijkheden het best zijn te overwinnen" (1904/8 en 26-27).

Op de vraag zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 171

Uitgeschreven in 1884. Ontwerper was J. van der Toorn. Ingediend dd. 1884 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 177).

Er werden geen antwoorden ontvangen. In 1886 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 172

Uitgeschreven in 1884. Ontwerper was J. van der Toorn. Ingediend dd. 1884 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 178).

Antwoorden op deze vraag zijn niet ontvangen; in 1886 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 173

Uitgeschreven in 1884. Ontwerper was waarschijnlijk J. van der Toorn. Ingediend dd. 1884 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 179). Een nieuwe redactie werd in 1895 door G. van Dienen: "Het aantal ijzeren bruggen zoowel voor spoorwegverkeer als voor gewoon verkeer is in de laatste jaren in Nederland sterk toegenomen, zoodat voor het verkeer de veiligheid dier bruggen van overwegend belang is. Eene nauwkeurige studie gegrond op persoonlijk onderzoek van hetgeen in andere landen wordt verricht, zoowel om de roestvorming in de samenstellende deelen tegen te gaan, als om eene mogelijke verzwakking der verbindingen op te sporen en de blijvende draagkracht van het geheel te bepalen, met opgaaf van hetgeen hier te lande in dit opzicht nog zou kunnen geschieden" (1895/12). In 1900 werd de vraag nogmaals gewijzigd door J. Schroeder van der Kolk: de zinsneden "in Nederland" en "gegrond op persoonlijk onderzoek" vervielen, en i.p.v. "hier te lande" kwam "hier te lande en in onze koloniën" (1900/14).

Antwoorden: (1) 1892 zonder motto; (2) 1902 "Oost West, Thuis Best".

De beoordeling van het tweede antwoord vindt men in het gedrukte jury-rapport. Beide antwoorden werden niet bekroond. In 1902 werd de vraag vervallen verklaard (1902/9).

P 174

Uitgeschreven in 1886. Ontwerper was A. Huet. Ingediend dd. 1886 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 180a). Nieuwe redactie in 1888, de zinsnede "de werktijden in één of meer jaren" is daarin vervallen (1888/10). In 1900 werd de vraag ietwat gewijzigd: i.p.v. "ten opzichte van kolengebruik" staat nu "ten opzichte van stoomverbruik" (1900/9 en 14).

De vraag werd in 1904 ingetrokken, aangezien er geen antwoorden waren ontvangen (1904, 8).

P 175

Uitgeschreven in 1886. Ontwerper was A. Huet. Ingediend dd. 1886 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 180b).

Er zijn geen antwoorden binnengekomen. De vraag werd in 1912 ingetrokken (1912/14).

P 176

Uitgeschreven in 1886. Ontwerper was A.P.N. Franchimont. Ingediend dd. 1886 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 181).

Antwoorden: (1) 1902 "Ueber Wismuthoxydul, über Wismuthstannat und über Wismuthsulfuret"; (2) 1902 over het thema "Das Natriumsuperoxyd in der Wissenschaft und Technik", ingezonden onder het motto "Frei schreitet die Wissenschaft durch die ganze Welt".

De beoordeling van beide antwoorden verscheen in druk. Antwoord 1 bleek grotendeels een plagiaat te zijn van het artikel "Ueber Wismuthoxydul" in de Ber. Dtsche Chem. Gesellsch. 31 (1898) 1113-1118 en 2267-2272 en 32 (1899) 1072-1081, geschreven door Ludwig Vanino (1861-?) en Franz Treubert. Antwoord 2 kwam niet voor bekroning in aanmerking. Verwarrend is dat in de verslaggeving over beide antwoorden gesproken wordt over P 176a en P 176b. Deze verdeling hangt samen met de keuzemogelijkheid die in de vraag geboden werd. In 1902 werd de vraag vervallen verklaard (1902/9).

P 177

Uitgeschreven in 1886. Ontwerper was H.C. Dibbets. Ingediend dd. 1886 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 182).

Op deze vraag werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1912 ingetrokken (1912/14).

P 178

Uitgeschreven in 1886. Ontwerper was J.M. Telders. Ingediend dd. 1886 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 183). In nieuwe redactie verschenen in 1888: "Bij herhaling is ondervonden, dat voorwerpen, uit aan elkander geklonken, getrokken stalen deelen samengesteld, breken wanneer daarin spanningen worden opgewekt, die volgens berekening veel kleiner zijn, dan die aan welke proefstukken uit de samenstellende deelen weerstand hebben geboden, terwijl daarentegen goed geconstrueerde voorwerpen uit aan elkander geklonken, getrokken ijzeren deelen samengesteld, aan dezelfde of ongeveer dezelfde spanningen weerstand bieden als de proefstukken uit die deelen. Men verlangt te weten waarom bij staal andere resultaten worden verkregen als bij ijzer en welke maatregelen, zoowel bij de productie, als bij de verdere behandeling van getrokken staal moeten genomen worden, om het, met gelijke zekerheid te kunnen gebruiken als getrokken ijzer" (1888/5 en 11).

Antwoorden: (1) 1888 zonder motto; (2) 1890 zonder motto.

De beide antwoorden zijn geen bekroning waardig gekeurd (1888/5 en 1890/5). De vraag werd in 1892 ingetrokken (1892/6).

P 179

Uitgeschreven in 1886. Ontwerper was E. van Rijckevorsel. Ingediend dd. 1886 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 184).

Op de vraag werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 180

Uitgeschreven in 1886. Ontwerper was G.J.W. Bremer, die hiervoor een zilveren medaille ontving (1892/4). Ingediend dd. 1886 (Reg. ontwerp-prijsvr. nr. 185). Van de genoemde onderzoekers is alleen Le Frère Charles Lootens geïdentificeerd.

Antwoorden: (1) 1890 "La construction des orgues présente une foule de phénomènes d'acoustique, tres dignes d'occuper les physiciens".

Het antwoord, ingezonden door W.C.L. van Schaik uit Rotterdam, werd "het gouden eeremetaal waardig gekeurd" (1890/6-7). Het desbetreffende jury-rapport verscheen in druk.

Publikatie: N(2) III/3, 1-84 (V 164).

P 181

Uitgeschreven in 1888. Ontwerpers waren H. de Vries, C.A. Pekelharing en S. Birnie. Ingediend volgens register van ontwerp-prijsvragen in 1890.

Antwoorden: (1) 1904 zonder motto.

Het antwoord werd geen bekroning waardig gekeurd; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 182

Uitgeschreven in 1888. Ontwerper was J.L. Hoorweg. Ingediend volgens register van ontwerp-prijsvragen in 1890. De bedoelde proeven zijn van Pierre Duhem (1861-1916), Emile Duter (1847-?), Gaspard Montier (1855-?) en George Hermann Quincke (1834-1924).

Op deze vraag zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1902 vervallen verklaard (1902/9).

P 183

Uitgeschreven in 1888. Ontwerper was J.L. Hoorweg. Ingediend volgens register van ontwerp-prijsvragen in 1890. De bedoelde onderzoekers zijn Johannes Andreas von Ettingshausen (1796-1837) en Augusto Righi (1850-1921). De genoemde onderzoeker Haal is niet geïdentificeerd.

Op deze vraag werden geen antwoorden ontvangen, zodat deze werd ingetrokken in 1904 (1904/8).

Op deze vraag werden geen antwoorden ontvangen, zodat deze werd ingetrokken in 1904 (1904/8).

P 184

Uitgeschreven in 1888. Ontwerper was J.L. Hoorweg. Ingediend volgens register van ontwerp-prijsvragen in 1890.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1904 ingetrokken (1904/8).

P 185

Uitgeschreven in 1892. Ontwerper was Alb. Kapteyn.

De jury werd gevormd door J.P. Kuenen en P. Ehrenfest.

Antwoorden: (1) 1922 "S'il y a accord convenable entre les resultats expérimentaux et les formules, qu'on déduit des hypothèses, cela ne prouvera pas que celles ci sont exactes, mais seulement qu'elles donnent une bonne image des phénomènes réels". Bij het ingekomen antwoord is een toelichting gevoegd, blijkens welke de schrijver zich voorgenomen had, de stof in zeven hoofdstukken te behandelen. Slechts hoofdstuk 1 en 4 zijn nu voltooid. Blijkens het jury-rapport, dat in druk is verschenen, werd er negatief gestemd over bekroning met goud; indien voltooid, zou het zeker uitgegeven verdienen te worden (1922/12). De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 186

Uitgeschreven in 1892. Ontwerper was P. Molenbroek. In 1904 werd een nieuwe redactie van de vraag voorgesteld, luidende: "Het Genootschap vraagt een theoretisch en experimenteel onderzoek naar de oorzaken van de afwijking van de zoogenaamde verdunningswet van Ostwald, die sterke zuren en basen, en neutrale zouten van deze vertoonen, als zij opgelost zijn in water of andere vloeistoffen" (1904/8 en 28). Zie voor Ostwald: P 204.

Op deze vraag werden geen antwoorden ontvangen. In 1922 werd hij vervallen verklaard (1922/14).

P 187

Uitgeschreven in 1892. Ontwerper was P. Molenbroek. Volgens het programma van 1904 werd de vraag gewijzigd (1904/8), hoewel de tekst in dit verslag (1904/28) dezelfde is. De vraag verwijst naar de bekende wetten van Robert Boyle (1627-1691) en Joseph-Louis Gay-Lussac (1778-1850).

Op deze vraag kwamen geen antwoorden binnen. In 1922 werd de vraag vervallen verklaard (1922/14).

P 188

Uitgeschreven in 1892. Ontwerper was G. van Overbeek de Meijer, die hiervoor een zilveren medaille werd toegekend (1904/7).

Antwoorden: (1) 1904 zonder motto.

Het antwoord, ingezonden door C.W. Broers, officier van gezondheid Utrecht, werd met een gouden medaille bekroond in 1904 (1904/7). De vraag werd in 1904 ingetrokken (1904/8).

Publikatie: N(2) VI/1, 1-48 (V 169).

P 189

Uitgeschreven in 1892. Ontwerper was G. van Overbeek de Meijer.

Op deze vraag werden geen antwoorden ontvangen, zodat de vraag in 1902 vervallen werd verklaard (1902/9).

P 190

Uitgeschreven in 1892. Ontwerper was G. van Overbeek de Meijer. In 1897 verscheen een nieuwe redactie: "Men vraagt een chemisch en bacteriologisch onderzoek van het water eener groote rivier, waarin de rioolstoffen eener groote stad geloosd worden, met het doel den graad van verontreiniging vast te stellen van het water op verschillende plaatsen in de rivier" (1897/15).

Op deze vraag werden geen antwoorden ingezonden. Op 17 sept. 1917 besloten Directeuren de vraag "zoodra mogelijk" te schrappen, hetgeen eerst in 1922 officieel gebeurde (1922/14).

P 191

Uitgeschreven in 1892. Ontwerper is onbekend. Zie ook P 192a en 192b. De bedoelde studies zijn van Hermann Decker, "Zur Kenntniss des sogenannten (gamma)-Bromchinolins", J. prakt. Chem., NF 45(1892) 47-55 en 160; Adolf Carl Ludwig Claus (1838-1900) en Friedrich Collischonn (niet: Collinschonn), "Zur Kenntnis des Chinolins", Ber. Dtsche Chem. Gesellsch. Berlin, 19(1886) 2502-2508 en idem, "Ueber ein neues im Pyrichinkern gebromtes Bromchinolin", Ber. Dtsche Chem. Gesellsch. Berlin, 19(1886) 2763-2769 en A. Claus, "Zur Kenntnis des (gamma)-Bromchinolins", J. prakt. Chem. NF 45(1892) 222-236.

Antwoorden: (1) 1895 zonder motto.

De jury werd gevormd door S. Hoogewerff, W.A. van Dorp en A.P.N. Franchimont. Het antwoord werd niet bekroond, omdat het vooraf "door den druk" openbaar was gemaakt. Om welke publikatie het gaat is niet bekend. De vraag werd in 1895 vervallen verklaard (1895/7).

P 192a

Uitgeschreven in 1892, in plaats van vraag 191. Ontwerper is onbekend. De vraag kwam in 1895 in de plaats van vraag 191 (1895/7). De bedoelde onderzoeker is Ernst Julius Richard Ewald (1855-1921).

Er werden geen antwoorden ontvangen. De vraag werd vervallen verklaard in 1904 (1904/8).

P 192b

Uitgeschreven in 1895. Ontwerper was M.W. Beijerinck.

Aangezien er geen antwoorden werden ontvangen, werd de vraag in 1922 als vervallen beschouwd (1922/14).

P 193

Uitgeschreven in 1895. Ontwerper was M.W. Beijerinck.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 194

Uitgeschreven in 1895. Ontwerper was M.W. Beijerinck.

Op deze vraag zijn geen antwoorden ontvangen, zodat de vraag in 1922 vervallen werd verklaard (1922/14).

P 195

Uitgeschreven in 1895. Ontwerper was J.J. van Laar. In 1900 werd de vraag in nieuwe redactie gepubliceerd: "Men verlangt een voortgezet experimenteel onderzoek naar de dissociatie van stoffen, opgelost in verschillende mengsels van alcohol en water" (1900/18).

Antwoorden: (1) 1897 zonder motto. Dit enig ingekomen antwoord werd in 1897 met een gouden medaille bekroond. De inzender was Ernest Cohen te Amsterdam (1897/6). De vraag werd in 1908 ingetrokken.

Publikatie: N(2) IV/2, 1-61 (V 167).

P 196

Uitgeschreven in 1895. Ontwerper was H.P. Wijsman. In nieuwe redactie verschenen in 1900: "Het Genootschap vraagt onderzoekingen omtrent het voorkomen, de ontwikkelingsgeschiedenis en de eigenschappen van caoutchouc-leverend melksap in eene of meer plantensoorten, met eene vergelijkende studie van het caoutchouc uit verschillende deelen eener zelfde plant bereid" (1900/18).

Op de vraag werden geen antwoorden ingezonden. De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 197

Uitgeschreven in 1895. Ontwerper was G. van Diesen.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1912 ingetrokken (1912/14).

P 198

Uitgeschreven in 1895. Ontwerper was A. Brester.

Op deze vraag werden geen antwoorden ontvangen, zodat deze in 1912 werd ingetrokken (1912/14).

P 199

Uitgeschreven in 1897. Ontwerper was M. Snellen.

Op de vraag kwamen geen antwoorden binnen, zodat deze in 1922 vervallen werd verklaard (1922/14).

P 200

Uitgeschreven in 1900. Ontwerper was H.J. Hamburger.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 201

Uitgeschreven in 1900. Ontwerper was J.L.C. Schroeder van der Kolk, aan wie een zilveren medaille werd uitgereikt (1902/9). In de concept-prijsvraag staat achter de eerste zin: "De herkenning dezer bestanddeelen is slechts mogelijk langs streng wetenschappelijken weg".

Antwoorden: (1) 1902 zonder motto.

Dit antwoord, ingezonden door E.G.A. ten Siethoff, med. dr. te Scheveningen, werd met de "gouden eereprijs" bekroond, hoewel de schrijver werd uitgenodigd "in zijne verhandeling vóór zij zou worden gedrukt, de door de jury wenselijk geachte wijzigingen aan te brengen (1902/9). Het jury-rapport verscheen in druk. De vraag werd in 1902 vervallen verklaard (1902/9).

Publikatie: N(2) V, 1-308 (V 168).

P 202

Uitgeschreven in 1900. Ontwerper was J.H. Beucker Andreae.

Op de vraag werden geen antwoorden ontvangen. In 1902 werd de vraag vervallen verklaard (1902/9).

P 203

Uitgeschreven in 1900. Ontwerper was M. Greshoff, aan wie een zilveren medaille werd toegekend (1904/7).

Antwoorden: (1) 1904 zonder motto.

Het antwoord op deze vraag, ingezonden door H. ter Meulen uit Delft, werd met de gouden medaille bekroond (1904/7). De vraag werd in 1904 ingetrokken (1904/8).

Publikatie: N(2) VI/1, 1-43 (V 170).

P 204

Uitgeschreven in 1902. Ontwerper was G.J.W. Bremer. Nieuwe redactie in 1912: "Onderzoekingen van Louis Kahlenberg (Journal of Physical Chemistry V, p. 339-392, 1901), Dieterici (Wied. Ann. 62, p. 616, 1897) en anderen hebben uitkomsten opgeleverd, waaruit zou blijken, dat verschillende eigenschappen van een aantal oplossingen niet in overeenstemming zijn met de theorie der electrolytische dissociatie van Arrhenius.

Over Dieterici's onderzoekingen is strijd gevoerd door Ostwald (Zeitschr. f. phys. Chemie 26, p. 179, 1898) en Abegg (Wied. Ann. 64, p. 486-506, 1898). De bezwaren

van Kahlenberg worden nog meermalen aangehaald en nieuwe worden er aan toegevoegd. Het genootschap verlangt daarom van ieder der zouten NaCl, KCl, CaCl₂ en MgCl₂ oplossingen in water van minstens zes verschillende, waaronder ook geringe, concentraties tusschen 0° en 100° vergelijkend te onderzoeken wat betreft dampspanningsvermindering, moleculairgeleidend vermogen, vriespuntsverlaging en kookpuntsverhooging" (1912/14 en 20). De bedoelde onderzoekers en publikaties zijn: van Louis Albrecht Kahlenberg (1870-1941), "The theory of electrolyte dissociation as viewed in the light of facts recently ascertained", J. phys. Chem. 5 (1901) 339-392, van Conrad Heinrich Dieterici (1858-1929), "Ueber die Dampfdrucke verdünnter wässeriger Lösungen", Wied. Ann. 62 (1897) 616-643, van Svante August Arrhenius (1859-1927), van Wilhelm Ostwald (1853-1932), "Ueber die Dampfdrucke verdünnter wässeriger Lösungen von 0° von C. Dieterici", Zschr. phys. Chem. 26 (1898) 179-180 en van Richard Abegg (1869-1910), "Ueber die an verdünnten Lösungen ausgeführten Gefrierpunktsbestimmungen und ihre Beziehung zu den Theorien der Lösungen", Wied. Ann. 64 (1898) 486-506.

Antwoorden: (1) 1914 "Tene quod bene". Dit antwoord werd door de jury onvoldoende geoordeeld. Het jury-rapport verscheen in druk.

De vraag werd geschrapt in 1916 (1916/12).

P 205

Uitgeschreven in 1902. Ontwerper was M. Greshoff. De concept-tekst werd aanzienlijk gewijzigd volgens het voorstel van H. Bos, zie 1902/9. Een nieuwe redactie verscheen in 1912, waarbij de toelichting werd weggelaten (1912/14 en 20-21).

Hierop zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd vervallen verklaard in 1922 (1922/14).

P 206

Uitgeschreven in 1902. Ontwerper was F.W. Conrad. De vraag werd opnieuw voorgesteld in 1912 en luidde: "Voor de verdediging van den onderzeeschen oever in de Provincie Zeeland is sedert 1876 het stelsel der vaste punten toegepast ter vervanging van de aaneengesloten oeververdediging. Gevraagd wordt eene beschrijving van het stelsel der vaste punten, toegelicht door voorbeelden van uitgevoerde werken, voorts eene beschouwing over de uitkomsten, die met de oeververdediging door vaste punten zijn verkregen, ook in financiëel opzicht" (1912/14 en 21).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 207

Uitgeschreven in 1904. Ontwerper was C. Winkler, aan wie een zilveren medaille werd toegekend (1906/9). In een nieuwe redactie verscheen de vraag in 1906: "Het genootschap verlangt een klinisch, door autopsiën streng gecontroleerd onderzoek, dat uitmaakt of localisatie van functies bij de verrichtingen van het menschelijk cerebellum, al of niet moet worden aangenomen" (1906/18).

Antwoorden: (1) 1906 "Res arduas etiam tentare juvat".

Dit antwoord werd in 1906 met goud bekroond; de inzender was G. van Rijnberk te Rome (1906/9). Het jury-rapport verscheen in druk. De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

Publikatie: N(2) VI/2, 1-56 (V 171).

P 208

Uitgeschreven in 1904. Ontwerper was M. Greshoff. Nieuwe redactie in 1912: "Bij herkenning van chinine wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de z.g. thalleiochine-reactie. Fuehner heeft een uitvoerig onderzoek over deze reactie gepubliceerd (Berliner Ber. 1905, 3, 2713) en Commanucci (Chem. Zentralblatt 1911, 1, 325) heeft den weg gewezen om de thalleiochine zuiver af te scheiden. Het blijft echter nog steeds gewenscht de thalleiochine op hare structuur te onderzoeken. Het genootschap vraagt daarom een vernieuwd onderzoek van de thalleiochine-reactie

en bepaaldelijk een proefondervindelijke studie aangaande de scheikundige geaardheid en de structuur der zuivere thalleiochine". De bedoelde publikaties zijn van Hermann(?) Fuehner (1871-1944), Berliner Ber. 3 (1905) 2713 en van Commanduci, Chem. Zblatt 1 (1911) 325.

Antwoorden: (1) 1906 zonder motto (in het Duits). Hoewel de drie beoordelaars de geleverde arbeid prijzen, waren zij toch éénstemmig in het "oordeel dat het antwoord niet bekroond kan worden, omdat het bewijs niet geleverd is, dat het bestudeerde product 'Oxychinoline-thalleiochine' hetzelfde is als dat, wat bij de thalleiochine-reactie ontstaat" (1906/8). Het desbetreffende jury-rapport verscheen in druk. In het programma van 1916 is de vraag niet meer opgenomen.

P 209

Uitgeschreven in 1904. Ontwerper was E.A. Klobbie. De verwijzing betreft het bekende boek van Winand Carel Hugo Staring (1808-1877), Den Bodem van Nederland, Haarlem 1860.

Er werden geen antwoorden ontvangen. De vraag werd in 1908 ingetrokken (1908/9), nadat nog door G.A.F. Molengraaff was voorgesteld de vraag te beperken tot een monografie over "het Scandinaafsch Diluvium in Nederland" òf in het algemeen beschouwd, of "met bijzondere studie van den invloed dien de groote rivieren, Rijn, Maas en Schelde, op de genoemde afzettingen tijdens en na den tijd hunner vorming hebben gehad", welk voorstel door de ontwerper Klobbie werd afgewezen (Not. Gec. Verg. 9 sept. 1908).

P 210

Uitgeschreven in 1904. Ontwerper was J.H. Neiszen. In het verslag van 1906 staat vermeld dat de redactie is gewijzigd. De formulering is echter dezelfde als in 1904 (1906/5).

Er werden geen antwoorden ingezonden; de vraag werd in 1908 ingetrokken (1908/9).

P 211

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was J.H. van 't Hoff.

Er werden geen antwoorden ingezonden; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 212

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was M. Greshoff. De bedoelde micro-chemische methoden werden ontwikkeld door Heinrich Behrens (1842-1905).

Antwoorden zijn niet ontvangen; de vraag werd vervallen verklaard in 1922 (1922/14).

P 213

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was W.K. Behrens.

Er werden geen antwoorden ingezonden; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 214

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was W.K. Behrens.

Er werden geen antwoorden ingezonden; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 215

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was P. Zeeman.

Hierop werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 216

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was P. Zeeman.

Er werden geen antwoorden ingezonden; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 217

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was P. Zeeman.

De bedoelde studie is van Robert John Strutt (1875-1947), "On the distribution of Radium in the Earth's Crust, and on the Earth's Internal Heat", Proc. Royal Soc. London 77(1906) 472-485.

Antwoorden: (1) 1910 "Vor jeder physikalischen Untersuchung ist es wichtig zu wissen, was gemessen werden soll".

Het jury-rapport verscheen in druk. Eén beoordelaar was tegen bekroning, terwijl de andere twee wel tot bekroning adviseerden, maar toch op leemten in het antwoord wezen. De verhandeling werd niet bekroond (1910/10). De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 218

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was R.D.M. Verbeek.

Er werden geen antwoorden ontvangen. In 1922 werd de vraag vervallen verklaard (1922/14).

P 219

Uitgeschreven in 1906. Ontwerper was H. Zwaardemaker, die hiervoor een zilveren medaille kreeg uitgereikt (1912/14).

Antwoorden: (1) 1912 "Quousque tandem ... abutere patientia nostra?".

De jury bekroont dit antwoord, ingezonden door Taco Kuiper te Castricum en geschreven in het Duits met goud (1912/13-14), "niet tegenstaande slechts de helft van de prijsvraag is beantwoord, en wel op grond van de voortreffelijke anatomische hoedanigheden" (Not. Gec. Verg. 9 sept. 1912). Het jury-rapport verscheen in druk. De vraag verviel in 1912 (1912/14).

Publikatie: N(2) VII/1, 1-157 (V 175).

P 220

Uitgeschreven in 1908. Ontwerper was L. Bolk, die hiervoor in 1910 een zilveren gedenkpenning kreeg. In het register van ontwerp-prijsvragen ontbreekt de laatste zinsnede: "in het bijzonder ... verhoudingen".

Antwoorden: (1) 1910 "Que d'efforts d'imagination pour remplacer une erreur par une erreur sauvent plus grossière".

Dit antwoord, ingezonden door Anna F.A.S. van Westrienen te Rotterdam, werd met goud bekroond (1910/9-10). Het jury-rapport verscheen in druk. De vraag werd in 1910 ingetrokken (1910/10).

Publikatie: N(2) VI/3, 1-237 (V 173).

P 221

Uitgeschreven in 1908. Ontwerper was G.J.C. Vosmaer.

Antwoorden: (1) 1910 "Upon the issue of the struggle with trypanosomiasis depends to a large extent the destiny of Equatorial Africa".

Eén beoordelaar was tegen bekroning, terwijl de andere twee wel tot bekroning adviseerden, maar toch op leemten in het antwoord wezen. Het antwoord werd niet bekroond (1910/10). Het jury-rapport verscheen in druk. De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 222

Uitgeschreven in 1908. Ontwerper was J.F. van Bemmelen.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 223

Uitgeschreven in 1910. Ontwerper was G. van Rijnberk, die hiervoor een zilveren gedenkpenning ontving (1916/12). Nieuwe redactie in 1916, waarbij "of reptiliën" werd geschrapt (1916/12).

Jury: R. de Josselin de Jong, J.F. van Bemmelen en C. Winkler.

Antwoorden: (1) 1914 "The problem in all cases is to ascertain the resultant of internal organizing forces and external modifying forces"; (1a) 1916 is de omgewerkte en aangevulde versie van antwoord 1; (2) 1922 "Beter een handvol wijsheid, dan een zak hoop" (vertaling van het Tsjechisch: "Lepší hrst pravoly než pytel naděje").

Antwoord 1a, ingezonden door H. van Trigt, Phil. Nat. Doct. te Leiden, werd in 1916 bekroond (1916/7 en 11). De eerste versie was teruggestuurd omdat men de stijl ervan "buitengewoon slecht" vond en de inhoud onwetenschappelijk door het weglaten van een persoonlijke visie. Antwoord 2, van Mw L. Kaiser, 1e assistente Physiologisch Laboratorium te Amsterdam, werd in 1922 bekroond met "den gouden gedenkpenning, ter zwaarte van 30 dukaten of de waarde daarvan". Deze verhandeling was tevens haar dissertatie. De drie jury-rapporten zijn in druk verschenen. De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

Publikatie: N(2) VII/2, 1-136 (V 176); N(2) IX/1, 1-104 (V 179).

P 224

Uitgeschreven in 1910. Ontwerper was G. van Rijnberk.

Antwoorden: (1) 1912 "Nihil sub sole novi".

Dit antwoord werd niet bekroond; zie voor de beoordeling het gedrukte jury-rapport. De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 225

Uitgeschreven in 1910. Ontwerper was S. Hoogewerff, die hiervoor een zilveren gedenkpenning ontving (1912/13). De gerefereerde studies zijn van W. Herbig, "Rauchschaden durch Dampfkesselfeuerungen", Zschr. angew. Chem. 22 (1909) 1882-1890 en van Hermann Ost, "Die Rauchgasse der Kesselfeuerung", Zschr. angew. Chem. 22 (1909) 2196-2197.

Antwoorden: (1) 1912 "Glück auf"; (2) 1912 "Felix qui potuit rerum cognoscere causas".

Antwoord 2, afkomstig van J.D. Ruys, technisch student te Delft, werd met de gouden medaille bekroond (1912/13). Het jury-rapport betreffende beide antwoorden verscheen in druk. De vraag werd in 1912 ingetrokken (1912/14).

Publikatie: N(2) VII/1, 1-56 (V 174).

P 226

Uitgeschreven in 1910. Ontwerper is onbekend. Nieuwe redactie in 1912: i.p.v. "Het Genootschap ... worden gestaafd", staat er "Het Genootschap vraagt derhalve een experimenteel onderzoek naar den aard en de hoeveelheid der fluor-verbindingen, welke uit den schoorsteen eener vloeispaath verwerkende glasfabriek ontwijken. Wegens de bezwaren, welke aan eene nauwkeurige kwantitatieve bepaling van fluor verbonden zijn, zullen de bij het onderzoek te bezigen methoden met zorg moeten worden gekozen en zal, voor zoover noodig, hunnen betrouwbaarheid moeten worden gestaafd. Het onderzoek moet tevens gegevens verschaffen betreffende de vraag, of een deel van het fluor uit het gemeng in den oven of de rookkanalen wordt teruggehouden" (1912/14 en 25).

Er werden geen antwoorden ingezonden; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 227

Uitgeschreven in 1912. De ontwerper is onbekend.

Jury: J. Boësen, A.F. Holleman en P. van Romburgh.

Er werd één antwoord ontvangen, onder het motto "Labor improbus omnia vincit", maar na het afwijzend oordeel én de kritiek te hebben vernomen, wenste de

schrijver het antwoord als niet-ingezonden te beschouwen. Het jury-rapport verscheen in druk. De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 228

Uitgeschreven in 1912. De ontwerper is onbekend.

Hierop zijn geen antwoorden zijn ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 229

Uitgeschreven in 1912. De ontwerper is onbekend.

Er zijn geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 230

Uitgeschreven in 1912. De ontwerper is onbekend.

Antwoorden: (1) 1914 "De mensch ontworstele met kalme volharding, schrede voor schrede, de natuur zijn geheimen".

Over dit antwoord werd in 1914 het volgende verslag gedaan: "Het stuk is 22 bladzijden groot. Het eigenlijke antwoord begint halverweg blz. 7 en omvat dus even 15 bladzijden, ruim geschreven. De stijl is onbeduidend, oppervlakkig; de inhoud allersimpelst. Wat de schrijver zijn onderzoek noemt, bestaat in eenige proefjes, sommige niet onaardig, maar volstrekt niet gedocumenteerd en voor het meerendeel uiterst onbeteekenend. Men krijgt den indruk alsof een handig aquarium-amanuensis eenige proefjes genomen heeft en deze nu in populaireren vorm beschrijft. Zelfs al zou de door den schrijver gestelde hypothese over de functiën der blaas wellicht juist zijn, dan is toch het werk te weinig wetenschappelijk dan dat het aan adviseurs ter beoordeeling mocht worden gegeven. Het Bestuur stelt voor, het stuk niet te bekronen" (1914/12). De vraag werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 231

Uitgeschreven in 1916. Ontwerper was H.K. de Haas.

Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen; zij werd in 1922 vervallen verklaard (1922/14).

P 232

Uitgeschreven in 1922. Ontwerper was A.H. op ten Noort, die hiervoor een zilveren medaille ontvangt (1924/11). Ingediend dd. 1922; het slot van de vraag luidde: "aan bouw en exploitatie", i.p.v. "aan inrichting en exploitatie" (Reg. ontwerp-prijsvr. 1922, I).

Antwoorden: (1) 1924 "Wie dorst ons watering vergeven"; (2) 1924 "Dem Reinen ist Alles rein".

Antwoord 2, ingezonden door Jan Smit, 1e assistent Laboratorium voor Hygiëne der Univ. te Amsterdam, werd door de jury bestaande uit C.A. Verheij, H.J.N.H. Kessener en A.H. van Delden met een gouden medaille bekroond (1924/9-11), zij het dat niet onverdeeld gunstig was geadviseerd (Not. Gec. Verg. 23 juni 1924). In 1927 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

Publikatie: N(2) IX/2, 1-170 (V 182).

P 233

Uitgeschreven in 1924. Ontwerper was A.C. van Rossem (Reg. ontwerp-prijsvragen 1924, 8).

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1932 niet meer uitgeschreven.

P 234

Uitgeschreven in 1927. Ontwerper was B.A. Verhey (Reg. ontwerp-prijsvr. 1927, II). Er werden geen antwoorden ontvangen; in 1929 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 235

Uitgeschreven in 1927. Ontwerper was H.K. de Haas (Reg. ontwerp-prijsvragen 1927, VII), die hiervoor een zilveren medaille ontving (1929/7).

Antwoorden: (1) 1929 "Panta rhei"; (2) 1929 "Geleerdheid staat gelijk aan goud, En wordt als heel iets goeds beschouwd. Doch de eenige waarde die het heeft, Is die 't recht gebruik aangeeft" (Mr. Willem Bilderdijk).

Het jury-rapport verscheen in druk. Het eerste antwoord bestond uit slechts een honderdtal regels en werd dan ook terzijde gelegd. Antwoord 2, geschreven door J.G. Bijl, ingenieur te Hoofddorp, werd met een gouden medaille bekroond (1929/6-7). De vraag werd in 1929 vervallen verklaard.

Publikatie: N(2) X/2, 1-60 (V 186).

P 236

Uitgeschreven in 1927. Ontwerper was A.B. van Deinse (Reg. ontwerp-prijsvragen 1927, IV). Zie ook vraag 237; beide vragen vormden aanvankelijk één geheel.

Er werden geen antwoorden ingezonden; in 1932 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 237

Uitgeschreven in 1927. Ontwerper was A.B. van Deinse (Reg. ontwerp-prijsvragen 1927, V). Zie ook vraag 236.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1932 niet meer uitgeschreven.

P 238

Uitgeschreven in 1929. Ontwerper was F. Zernike (Reg. ontwerp-prijsvragen 1929, I).

Er zijn geen antwoorden binnengekomen; de vraag werd in 1932 niet meer uitgeschreven.

P 239

Uitgeschreven in 1929. Ontwerper was H.K. de Haas (Reg. ontwerp-prijsvragen 1929, III).

Antwoorden: (1) 1932 "Luctor et emergo".

In het convocaat voor de algemene vergadering werd over dit antwoord verhaald dat het kon doorgaan voor "een prospectus van een fabrikant ter aanbeveling van diens ozonisatie-procedure, waarvan hij de details als fabrieksgeheim wenscht te verzwijgen". Dit antwoord werd niet bekroond. De vraag werd in 1932 niet meer uitgeschreven.

P 240

Uitgeschreven in 1932. Ontwerper was J.G. Bijl. De concept-tekst luidde: "De toenemende mate en de wijze, waarop bestaande dijken en kaden gebruikt worden bij het aanleggen van openbare wegen met zwaar verkeer, als van transportleidingen voor water, gas en electriciteit, doet de vraag rijzen of de stabiliteit dier waterkeeringen voldoende gewaarborgd blijft. Het Bataafsch Genootschap wenscht een verhandeling, waarbij eenerzijds de werking, die de, bij de werken gebruikte materialen en de bodem op elkaar uitoefenen, anderzijds de mogelijke aantasting der waterkeeringen door het gebruik dier werken wordt nagegaan en waarbij tevens wordt onderzocht of bijzondere voorzorgsmaatregelen tot het behoud van het waterkeerend vermogen gewenscht zijn en zoo ja, op welke wijze deze behooren te worden voorgeschreven" (Reg. ontwerp-prijsvragen 1932, I).

Antwoorden: (1) 1934 "Een gouden band". Dit antwoord werd niet bekroond; het jury-rapport verscheen in druk.

De vraag werd in 1934 niet meer uitgeschreven.

P 241

Uitgeschreven in 1932. Ontwerper was K.A. Rombach (Reg. ontwerp-prijsvragen 1932, II).

Op de vraag zijn geen antwoorden binnengekomen. De vraag verviel in 1934.

P 242

Uitgeschreven in 1932. Ontwerper was H. Burgerhout. De concept-tekst luidde: "Voor een doelmatige bestrijdingswijze der ziekte van Weil is de vraag, of de ratten een actieve rol bij de verspreiding, dan wel of de gewone water-spirillen onder bepaalde omstandigheden (M. Zuelzer) pathogeen worden, van praktisch belang. Het Bataafsch Genootschap vraagt een onderzoek naar deze laatste mogelijkheid. Aanknoopend aan het onderzoek van Zuelzer zal getracht moeten worden, al of niet de mogelijkheid te bewijzen om normaliter in het water der Nederlandsche rivieren of binnenwateren voorkomende lepto-spirillen door veranderingen in hun levensomstandigheden pathogeene eigenschappen te doen vertoonen". Het bedoelde onderzoek was van Margarete Zuelzer (1877-?).

Er werden geen antwoorden ingezonden; in 1934 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 243

Uitgeschreven in 1934. Ontwerper was M.C.E. Bongaarts (Reg. ontwerp-prijsvragen 1934, I).

Jury: J.Th. Thijsse, V.J.P. de Blocq van Kuffeler. Het jury-rapport verscheen in druk.

Antwoorden: (1) 1936 "De choc des opinions jaillit la vérité"; (2) 1936 "Audi et alteram partem"; (3) eind 1935 "Zoeken en meten".

Antwoord 3, betreffende de vragen 243 en 244, wilden Directeuren niet beschouwen als prijsvraag-antwoord, "wijl de naam van den inzender geen geheim was, al was zulks buiten zijn toedoen". De inzender was J. van Veen, wiens antwoord werd bekroond met de "gouden eerepenning". Over dit antwoord rapporteerde het verslag van 1936: "Bij het Genootschap is een verhandeling ingekomen van Ir. J. van Veen, getiteld: Onderzoekingen in de Hoofden. Ir. Van Veen is Hoofdingenieur van de Rijks Waterstaat. Directeuren achtten deze studie van buitengewone waarde voor de waterstaatkundige toestanden langs onze kust, zoodat zij besloten om deze studie in de Verhandelingen op te nemen, zulks in samenwerking met het Departement van Waterstaat, dat het werk uitgeeft. Eén onzer Leden stelde het Genootschap door een gift in staat om de gekleurde bijlagen bijzonder te verzorgen. Een voorstel tot bekroning zal in deze vergadering aan de orde komen" (1936/15). In 1936 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

Publikatie: N(2) XI, 1-252 (V 189).

P 244

Uitgeschreven in 1934. Ontwerper was M.C.E. Bongaarts (Reg. ontwerp-prijsvragen 1934, II). Deze vraag is vrijwel gelijkloidend aan vraag 243.

Voor de antwoorden zie men aldaar. In 1936 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 245

Uitgeschreven in 1934. Ontwerper was A.B. van Deinse, die hiervoor een zilveren medaille ontving (1936/6).

Jury: Th. van Benthem Jutting en P. Tesch.

Antwoorden: (1) 1936 "Het is te verwonderen, datter treffelijcke lieden zijn, die groot gelt besteden aan kinckhorens en mosselschelpen, daer niet fraeys aan is, als de seldsaemheit (Roemer Visscher)"; (2) 1936 "O what an endless work have I in hand, To count the seas abundant progeny".

Antwoord 2, van de hand van C.O. van Regteren Altena te Amsterdam, werd bekroond met de "gouden eerepenning". In 1936 werd de vraag niet meer uitgeschreven. Het jury-rapport verscheen in druk.

Publikatie: N(2) X/3, 1-184 (V 187).

P 246

Uitgeschreven in 1936. Ontwerper was H.K. de Haas (Reg. ontwerp-prijsvragen 1936/VIII).

Jury: M. de Haas, D.W.(?) Dijkstra en W.N. van Nooten.

Antwoorden: (1) 1946 zonder motto.

De jury leverde een verdeeld advies, zodat geen bekroning kon volgen. Wel zou de schrijver, P. Dekker, worden voorgesteld dit antwoord als verhandeling te laten drukken, welk voorstel werd aanvaard. De vraag werd in 1946 niet meer uitgeschreven.

Publikatie: N(3) I/2, 15-47 (V 195).

P 247

Uitgeschreven in 1936. Ontwerper was T. Folpmers (Reg. ontwerp-prijsvragen 1936, IX).

Op de vraag zijn geen antwoorden ingekomen; in 1938 werd deze vraag niet meer uitgeschreven.

P 248

Uitgeschreven in 1938. Ontwerper was J.J. Prins (Reg. ontwerp-prijsvragen 1938, 4).

Jury: W. Reinders en T. Folpmers.

Antwoorden: (1) 1940, motto onbekend. (2) jan. 1946 "Orando, cogitando, laborando patefiet rerum (natura)".

Volgens Not. Direct. dd. 19 jan. 1940 was antwoord 1 zeer kort, omdat de schrijver door de mobilisatie niet in staat was geweest de noodzakelijke proeven te doen. Zie het manuscript (52 pp.) in Arch. BG, inv. nr. 51. Het tweede antwoord kwam niet voor bekroning in aanmerking. In 1946 werd de vraag niet meer uitgeschreven.

P 249

Uitgeschreven in 1946. De ontwerper is onbekend (Reg. ontwerp-prijsvragen 1946, 1).

Er zijn geen antwoorden ontvangen; deze vraag werd in 1950 niet meer uitgeschreven.

P 250

Uitgeschreven in 1946. De ontwerper is onbekend (Reg. ontwerp-prijsvragen 1946, 2). Verwezen wordt naar de publikatie van Willem Cornelis Loran van Schaik (1851-1900), zie V 164.

Er werden geen antwoorden ontvangen; de vraag werd in 1950 niet meer uitgeschreven.

P 251

Uitgeschreven in 1948. De ontwerper is onbekend. De bedoelde onderzoekers zijn Sir Robert Aylmer Fischer (1890-1962), Karl Landsteiner (1868-1943), Philip Levine (1900-?) en Alexander Solomon Wiener (1907-1976).

Antwoorden: (1) 1950 "Ik weet wel, dat men mij kan aanwijzen, dat mijn doen niet volmaakt is, maar ik hebbe het soverre zoeken te brengen, als ik voor dees' tijd kunnen bedenken".

Dit antwoord, een typescript van 121 pp. dat bewaard wordt in het Arch. BG, inv. nr. 52, beloonde de jury met een eervolle vermelding. Een bekroning moest achterwege blijven, omdat er "van eigen experimenten nauwelijks sprake was". Wel wilde men de verhandeling publiceren (1950/6-7). Op de volgende algemene vergadering werd daarover het volgende meegedeeld: "Het is voorschrift, dat de namen van de inzenders niet bekend mogen zijn, doch er is toegestaan, een correspondentie-adres op te geven. Daardoor kon aan de inzender van het niet bekroonde antwoord op de betreffende prijsvraag worden verzocht, zich aan Directeuren bekend te maken teneinde tot publicatie van zijn antwoord te geraken.

Er is echter een weigerend antwoord ontvangen, zodat de inzender onbekend is gebleven, en niet tot publicatie kon worden overgegaan" (1952/3).

P 252

Uitgeschreven in 1948. Ontwerpers waren W.N. van Nooten en T. Folpmers.
Er zijn geen antwoorden ingezonden.

P 253

Uitgeschreven in 1948. Ontwerper was W.F. de Jong.
Jury: J.A. Ringers en L.T. van der Waal.
Antwoorden: (1) 1950 "Omnia ex terra".
Dit antwoord, getiteld "Twintig jaren kleimineralogisch onderzoek" (75 pp. + Tab. 10 + Fig. 7, typescript) en bewaard in het Arch. BG, inv. nr. 53, werd geen bekroning waardig geoordeeld.

P 254

Uitgeschreven in 1950. De ontwerper is onbekend.
In het Arch. BG, inv. nr. 54 bevindt zich een typescript (50 pp.), getiteld "Zandhonger", dat kennelijk als antwoord was bedoeld. Tot de jury behoorden J.A. Ringers en A.G. Maris. Het antwoord werd geen bekroning waardig gekeurd.

P 255

Uitgeschreven in 1950. De ontwerper is onbekend.
Op deze vraag zijn geen antwoorden ontvangen.

P 256

Uitgeschreven in 1950. De ontwerper is onbekend.
Er werden geen antwoorden ontvangen.

P 257

Uitgeschreven in 1954. Ontwerper was Joh. van Veen.
Jury: J.L. Klein en A. Pannekoek.
Antwoorden: (1) 29 maart 1956 "Doorgrondt Poseidon"; (2) zonder motto. Het eerste antwoord, onder de titel "Ontwikkeling van een waarnemingstechniek tot het vastleggen van bodem- en zeespiegelbeweging" (28 pp. + Tek. 7) bevindt zich in het Arch. BG, inv. nr. 55.
De jury oordeelde een van beide antwoorden zonder verdienste en tekende bij het andere aan dat het afkomstig was van "een nauwelijks anonyme schrijver in het Groninger land". Laatstbedoeld antwoord was verdienstelijk maar onvoldoende voor bekroning.

P 258

Uitgeschreven in 1954. Ontwerper was A.B. Droogleever Fortuyn.
Hierop kwamen geen antwoorden binnen.

P 259

Uitgeschreven in 1954. Ontwerper was T.H. Thung.
Jury: E. van Slogteren en A.Ch. Ruys.
Antwoorden: (1) 1956 "Nec tamen haec simplex nobis natura putanda est (Lucretius, De rerum natura III, 231)".
Het antwoord, een typescript (38 pp.) bewaard in het Arch. BG, inv. nr. 56, werd niet voor bekroning voorgedragen.

P 260

Uitgeschreven in 1956. Ontwerper was F. Appelman (Reg. ontwerp-prijsvragen 1954, 2)
Er werden geen antwoorden ontvangen.

P 261

Uitgeschreven in 1956. De ontwerper is onbekend (Reg. ontwerp-prijsvr. 1954, 4).
Er zijn geen antwoorden ontvangen.

P 262

Uitgeschreven in 1956. De ontwerper is onbekend.
Op deze vraag zijn geen antwoorden ontvangen.

P 263

Uitgeschreven in 1960. Ontwerper was A.B. van Deinse.
Antwoorden zijn niet binnengekomen.

P 264

Uitgeschreven in 1960. Ontwerper was W.F. de Jong.
Antwoorden: (1) 1964 zonder motto.
Het antwoord was van onvoldoende kwaliteit.

P 265

Uitgeschreven in 1966. De ontwerper is onbekend.
Op deze vraag zijn geen antwoorden binnengekomen.

P 266

Uitgeschreven in 1966. De ontwerper is onbekend.
Antwoorden: (1) 1968, doch zonder motto, zodat dit niet voor beoordeling in
aanmerking kwam.

P 267

Uitgeschreven in 1980. De ontwerper was K. van der Pols. Bij de vraag werd
vermeld dat "een copie van een résumé van een aantal aanvullende gegevens uit de
stukken van Boulton & Watt Collection" ter inzage lag bij de administratie van de
Medische Bibliotheek der Erasmus Universiteit Rotterdam.
Antwoorden: (1) 1982, "na verleend uitstel", motto ontleend aan Francis Bacon,
Voorrede tot "Verklaring der Natuur". De algemene vergadering van 1982 machtig-
de Directeuren om buiten de vergadering om over bekroning van het antwoord te
beslissen. De beslissing was negatief (1984/4-5).

Over de beantwoording van de uitgeschreven fysisch-werktuigkundige prijs-
vragen (PWP) en de bijzondere prijsvragen (BP) zijn slechts weinig bijzonderheden
bekend:

PWP 1. Uitgeschreven in 1861, zie N. XII, xlvi. Deze vraag werd in 1867 vervallen
verklaard.

PWP 2. Uitgeschreven in 1861, zie N. XII, xlvi.

PWP 3. Uitgeschreven in 1861, zie N. XII, xlvi.

PWP 4. Uitgeschreven in 1861, zie N. XII, xlvii.

PWP 5. Uitgeschreven in 1861, zie N. XII, xlvii.

PWP 6. Uitgeschreven in 1861, zie N. XII, xlvii.

PWP 7. Uitgeschreven in 1861, zie N. XII, xlvii. Alleen op deze fysisch-
werktuigkundige prijsvraag werd een reactie ontvangen, namelijk "een
galvanometer, met een beschrijving en de kernspreuk: Want in Zijne hand
zijn beide, wij en onze woorden, ook allerlei kloekheid en wetenschap van
handwerken" (N. XII, li). Op grond van de uitgebracht adviezen oordeelde
de vergadering in 1863 dat, "aangezien de galvanometer ... op een niet
aannemelijk beginsel berust en ook in de uitvoering als werkstuk niet
onberispelijk is, de uitgeloopte eereprijs niet wordt toegekend; dat even-

4. VERHANDELINGEN

De serie "Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte", bestaande uit 17 delen die veelal weer samengesteld zijn uit los verschenen "stukken" (zie 2.2), bevat niet alleen de bekroonde antwoorden op de prijsvragen. Volgens "Plan en Grondwetten" stond het aan het genootschap vrij ook de niet bekroonde antwoorden "ten deele, of geheel, onder deszelfs Verhandelingen te doen drukken, met bijvoeging van de Spreuken, onder welken zij aan het Genootschap gezonden zijn" (1771, art. LXX; 1788 en 1843, art. LXXVIII; 1890, art. LXXVI; 1927, 1946 en 1958, art. LXXIV). De serie bood verder de gelegenheid tot het uitgeven van "alle Verhandelingen, Berigten, Ontdekkingen, Uitvindingen, Proeven, Waarneemingen, tot de gemelde Takken ... der Proefondervindelijke Wijsbegeerte behorende". Over het al of niet plaatsen werd beslist bij meerderheid "der ingenomene Advijzen en Stemmen der gesamenlijke Directeuren en geraadpleegde Leden" (1771, art. LXXXI en 1788, art. XCI). De namen van de adviseurs moesten strikt geheim blijven (1771, art. LXXXIV; 1788, art. XCIV; 1843, art. LXVIII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LXVI). In 1771 gold als voorwaarde dat de stukken waren ondertekend "met de eigen naamen der Schrijveren" (1771, art. LXXXIX), maar in 1779 werden anonieme inzendingen toegestaan wanneer de naam in een bijgaand verzegeld biljet te vinden was zodra tot bekroning zou zijn besloten (V, viii). In "Plan en Grondwetten" van 1788 werden ook anonieme publikaties toegestaan, mits de naam van de auteur bij Directeuren bekend was (1788, art. LXXXVIII). Teksten die al in druk waren verschenen werden sinds 1890 nadrukkelijk van opname in de verhandelingen uitgesloten (1890, art. LXXVII; 1927, 1946 en 1958, art. LXXV).

De inhoud van de verhandelingen lieten Directeuren voor verantwoording van de auteurs (1771, art. LXXXV; 1788, art. XCV; 1843, art. LXXXVII; 1890, art. LXXXIV; 1927, 1946 en 1958, art. LXXXII). In "Plan en Grondwetten" van 1771 en 1788 was bepaald dat het genootschap vooral niet mocht dulden "eenige haatlijke uitdrukkingen of schertsende reedeneringen, die den Persoon wiens gevoelen men betwist beledigen kunnen", maar behield zij de vrijheid "om dezelve bij de uitgaaven dier Stukken, wanneer zij voor het overige goedgekeurd zijn, daaruit te laten met voorkennis der Schrijveren" (1771, art. LXXX en 1788, art. LXXXIX).

Nauwkeurig reglementeerde "Plan en Grondwet(ten)" de mogelijkheden voor het aanbrengen van auteurscorrecties, hetzij in het ingeleverde manuscript, hetzij in de proefdruk van de verhandelingen (1771, art. LXXXII en LXXXVI; 1788, art. XCII en XCVI; 1843, art. LXXXVIII; 1890, art. LXXXV; 1927, 1946 en 1958, art. LXXXIII). Ook het geven van aanvullingen was toegestaan, "mits veranderingen van eenig gewigt door het woord Bijvoegsel telkens worden aangeduid" (in verkorte vorm 1771, art. LXXXVIII; 1788, art. XCIX; 1843, art. XC; 1890, art. LXXXVI; 1927, 1946 en 1958, art. LXXXIV). Vóór 1890 was er bovendien de mogelijkheid om na ontvangst van de gedrukte tekst direct melding te maken van "zinhinderende fouten", zodat die in het corrigendum van de verhandelingen konden worden opgenomen (1771, art. LXXXVII; 1788, art. XCVII en 1843, art. LXXXIX). Bovendien werden de auteurs nog in de gelegenheid gesteld om verbeteringen en aanvullingen, "indien Directeuren zulks noodig oordeelden", in een volgend deel te publiceren (1771, art. LXXXIX; 1788, art. C; 1843, art. XCI; 1890, art. LXXXVII; 1927, 1946 en 1958, art. LXXXV).

De verhandelingen moesten volgens "Plan en Grondwetten" van 1771 en 1788 in het Nederlands worden gedrukt. Wel mocht de oorspronkelijke taal "nevens of onder de Nederduitsche Vertaaling" worden geplaatst (1771, art. LXXVI; 1788, art. LXXXIV). In 1843 werd dit gewijzigd en kon op voordracht van Directeuren door de gecombineerde vergadering worden besloten de tekst "in het oorspronkelijke alleen of met de nederduitsche vertaaling uit te geven" (1843, art. LXXXII). Over de volgorde van de waarin de verhandelingen moesten worden uitgegeven was tot 1927 bepaald dat zoveel mogelijk de volgorde van ontvangst moest worden aangehouden (1771, art. LXXVII; 1788, art. LXXXV; 1843, art. LXXXIII; 1890, art. LXXX). Bij

wel aan den inzender, als de eerste, die aan de oproeping van de Nederlandsche werktuigkundigen heeft beantwoord, ter erkenning van loffelijken ijver en tot aanmoediging, eene premie van vijf en twintig gulden wordt aangeboden" (N. XII, lv). Op de daarop volgende algemene vergadering van 1865 werd bekend gemaakt dat T. van Spanje uit Tiel de inzender was (N. XII, lxxix). De bedoelde meter was van Moritz Meyerstein (1808-1882).

- BP 1. Uitgeschreven in 1794. De termijn van inzending liep tot 1 maart 1796. Uitgeloofd was "eene zilveren Eereprijs op den stempel des Genootschaps geslagen" (XI, xxxv-xxxvi).
- BP 2. Uitgeschreven in 1794. De inzendtermijn liep tot 1 maart 1796. De prijs zou dezelfde zijn als hierboven genoemd (XI, xxxvi). In 1803 kon de zilveren medaille worden uitgereikt aan John Southerne uit Birmingham (N. VI, i).

het uitgeven van de verhandelingen moesten vertragingen zoveel mogelijk worden vermeden (1771, art. LXXXIII; 1788, art. XCIII; 1843, art. LXXXVI; 1890, art. LXXXIII; 1927, 1946 en 1958, art. LXXXI).

In de eerste twee edities van "Plan en Grondwetten" vindt men de bepaling dat aan ieder boekdeel van de verhandelingen een bericht moest worden opgenomen "van nieuwe Ontdekkingen, Proeven en Werktuigen, die betrekkelijk de Proefondervindelijke Wijsbegeerte, in andere Landen van tijd tot tijd gemaakt en door Proeven bevestigd zijn, en die zij (Directeuren, v.L.) ten dienste van ons Vaderland van een bijzonder nut zullen oordeelen" (1771, art. XXIII en LXXV; en 1788, art. XXIII en LXXXIII). Aan deze verplichting blijkt echter nooit voldaan te zijn. Ten slotte vormden ook de ledenlijsten een verplicht gedeelte van ieder deel van de verhandelingen (zie 2.3).

4.1. Lijst van verhandelingen

- V 1. Bicker, L. I, 1-210
Rivierkundige Grondwaarheden bijzonderlijk toegepast op de Rivieren onzes Lands tot herstelling derzelven; eerst opgesteld en daarna, volgens ingekomene Aanmerkingen en eigene Overweegingen, verbeterd.
Hierin is opgenomen: D. Klinkenberg, Nader Elucidatie, over een Point van Aanmerking, op de 98 en volgende der Rivierkundige Stellingen van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, aangaande de oorzaken van meerder of minder Snelheid van het Affstroomen der Rivieren, p. 149-158.
- V 2. Hoogendijk, S. I, 211-234
Beschrijving van eenen nieuwen Pyrometer, of Vuurmeeter.
- V 3. Camper, P. I, 235-244
Verhandeling over het Zaamenstel der Groote Beenderen in Vogelen, en derzelver verscheidenheid en bijzondere soorten.
- V 4. Camper, P. I, 245-252
Aanmerkingen over het Gezang der Mannetjes Kikvorschen.
- V 5. Camper, P. I, 253-276
Verhandeling over het toestellen van Breukbanden.
- V 6. Hennert, J.F. I, 277-432
Eerste Verhandeling over de Acromatique of Dollondsche Verrekijkers, bevattende de algemeene Eigenschappen dier Werktuigen.
- V 7. Veirac, J. I, 433-454
Waarneeming van eene doorgaande Gal- of Kwijlkoorts, in het Eiland Overflakkee.
- V 8. Nozeman, C. I, 455-472
Het Rhabarber van de echtste soort.
- V 9. Schwencke, M.W. I, 473-476
Beschrijving en Afbeelding van een nieuw Geslacht van Planten, Fagelia genaamd.
- V 10. Gorter, D. de I, 477-492
Beschrijving van een Bloem-Horologie.
- V 11. Heiligers, R. I, 493-496
Waarneeming van eene doorgaande Borst-Wonde.
- V 12. Haaff, G. ten I, 497-508
Korte Aanmerkingen over de Beenwordinge der zagte Deelen, doch bijzonder over die der Mannen Ballen, met een bijgevoegde Waarneeming gesterkt.
- V 13. Koole, J. I, 509-516
Waarneeming van drie Steenen, uit eene Verzweering der Galblaas, uitwendig door den Buik geloosd.
- V 14. Haaff, G.G. ten I, 517-522
Korte Verhandeling over de Gal-Steenen, gevonden in de Galblaasen der Runderen.

- V 15. Vaandrager, C. I, 523-546
Antwoord op de Vraage, Is 'er eenig middel om onze Landen, die door Regen- of Opperwater overstroomd zijn, en het Water uit zig zelve niet loozen kunnen, op eene spoediger en gereeder wijze, en met geen meerder kosten, dan tot hier toe door Wind- en Molenwerk geschied is, van het zelve te ontlasten? zoo ja, welk?
- V 16. Doeveren, G. van I, 547-574
Verhandeling over de nieuwe manier van 't doorsteeken der Blaas, met proeven bevestigd.
- V 17. Jorissen, J. I, 575-578
Waarneeming van eene groote hoeveelheid van Galsteentjes, met den afgang ontlast.
- V 18. Lil, W. van I, 579-582
Bericht, In: Berichten aan het Genootschap gezonden.
- V 19. Bruineman, J. I, 582-583
Bericht, In: Berichten aan het Genootschap gezonden.
- V 20. Linden, J. van der II, 1-18
Antwoord op de Vraage, Dewijl de Rivieren de Merwe van Loevestein af, en de Oude en Nieuwe Maas voorbij den Briel, sedert een reeks van Jaaren, zoo zeer Vernauwd en Ondiep geworden zijn, dat de vrije Uit- en Invaart der Zee-Schepen, door het Zeegat van de Nieuwe Maas, 'er merklijk door belemmerd worden, welk is het beste Middel om dezelve te verbeteren, en vooräl de Ondiepte der Krab bij de Lint weg te neemen, of ten minsten haar die Wijdte en Diepte, welke zij nu heeft, te doen behouden?
- V 21. (---) II, 19-25
Aanmerkingen van het Bataafsch Genootschap, op de voorstaande Verhandeling.
- V 22. Jelgerhuys, R. II, 27-49
Antwoord op de Vraage, Welke en hoedanige Verbeteringen zijn 'er te maaken, omtrent de Vorm en den Toestel der Vaten, Fornuizen of Stookplaatsen en Vuurgangen, als mede omtrent der Brandstoffen, in alle de Tafrijken (sic!) onzes Lands, en in allerlei andere gevallen, waar in vogten moeten heet gemaakt, gekookt en in den verëischten graad van hitte onderhouden worden, om dit op de spoedigste, gemakkelijkste en minst kostbaare wijze, en met den besten uitslag te doen?
- V 23. Roskam Kool, A. II, 50-78
Verhaal van twee Proeven met gezaaid en geplant Koolzaad, in de Jaaren 1772 en 1773, in de Breezaap agter Velzen.
- V 24. Bloys van Treslong, C. II, 79-91
Beschrijving van eene nieuw uitgedagte en beproefde Hooy-Egge, Waar door men het Hooy veel spoediger, met zeer weinig kosten, en veel beter droogmaaken kan, dan op de gewoone wijze; en waar door het voor het Vee, zoo Paarden, Rundvee als Schapen, veel voedzaamer en gezonder is.
- V 25. Bezoet, H. en M. Schouten II, 92-128
Waarneeming van een zonderling Ongemak, aan het onderste gedeelte van den Ruggraat.
- V 26. List, F.G. II, 129-146
Waarnemingen omtrent het ontbindend Vermogen van de Colophonia, of Gemeene Hars in de Cupia, of het Boon-Gezwel der Gewrigten.
- V 27. Bicker, L. II, 147-194
Beschrijving van eene Nieuwe Dubbelde Lugtpomp die zelve haare Kraan opent en sluit, uitgedagt door Jacob Kogel, de Jonge.
- V 28. Witt, G. de II, 195-198
Waarneeming van eene zonderlinge legging van de Maag en Darmen in een Vrouwen Lijk.

- V 29. Klinkenberg, D. II, 199-203
Aanmerkingen, over de Nader Elucidatie in het eerste Deel dezer Verhandelingen, op Pag. 149-158, door den Schrijver van dezelve.
- V 30. Haaff, G.G. ten III, 1-44
Verhandeling over de Oorzaaken en Behoedmiddelen, ter Voorkoming van de tegenwoordige meerdere Sterfte van het Volk op onze Oost-Indische Scheepen.
- V 31. Schuurman, D. III, 45-85
Verhandeling over de Oorzaaken en Behoedmiddelen, ter Voorkoming van de tegenwoordige meerdere Sterfte van het Volk op onze Oost-Indische Scheepen.
- V 32. Muller, J.F. III, 87-164
Verhandeling over de Oorzaaken en Behoedmiddelen, ter Voorkoming van de tegenwoordige meerdere Sterfte van het Volk op onze Oost-Indische Scheepen.
- V 33. Roodenrijs, J. III, 165-181
Antwoord op de Vraage: Is 'er, in aanmerking nemende de gelegenheid der Stad Rotterdam, eenig Middel ter uitvoer te brengen, om uit derzelve Buiten-Stad het Water te keeren, alleen ten tijde wanneer het Water tot 3 à 4 Voeten beneden het Peil van den Vloed van den 14den November 1775 gewassen is, zonder dat 'er de Scheepvaart en Koophandel door belemmert worden? Zoo neen; waar om niet? Zoo ja; welk en hoe het zelve in 't werk te stellen?
- V 34. Horsman, Hermans Zoon, J. III, 183-250
Antwoord op de Vraage: Is 'er, in aanmerking nemende de gelegenheid der Stad Rotterdam, eenig Middel ter uitvoer te brengen, om uit derzelve Buiten-Stad het Water te keeren, alleen ten tijde wanneer het Water tot 3 à 4 Voeten beneden het Peil van den Vloed van den 14den November 1775 gewassen is, zonder dat 'er de Scheepvaart en Koophandel door belemmert worden? Zoo neen; waar om niet? Zoo ja; welk en hoe het zelve in 't werk te stellen?
- V 35. Bonn, A. III, 251-287
Verhandeling, over het Maaksel en de beweeglijke Loswording der Been-Vereenigingen van het Bekken, in Vrouwen, omtrent den tijd der bevallinge: uit Waarneemingen opgemaakt.
- V 36. Veirac, J. IV, 1-74
Antwoord op de Vraag, Welke zijn de geschiktste Middelen, om den gemeenen Man in ons Vaderland, zoo ten platten Lande, als in de Steden, tot het gewillig gebruik maaken van de Inëntinge der Kinderpokjes aan te moedigen, en om deze practijk op de minst kostbaare wijze, en zonder gevaar van de besmettinge te verspreiden, aan hun toe te dienen?
- V 37. Anoniem (J. Veirac) IV, 75-98
Verhandeling van de geschiktste Middelen, om den gemeenen Man in ons Vaderland, zoo ten platten Lande, als in de Steden, tot het gewillig gebruik maaken van de Inëntinge der Kinderpokjes aan te moedigen, en om deze practyk, op de minst kostbaare wijze, en zonder gevaar van de besmetting te verspreiden, aan hun toe te dienen.
- V 38. Ypey, A. IV, 99-123
Verhandeling van de geschiktste Middelen, om den gemeenen Man in ons Vaderland, zoo ten platten Lande, als in de Steden, tot het gewillig gebruik maaken van de Inëntinge der Kinderpokjes aan te moedigen, en om deze practyk, op de minst kostbaare wijze, en zonder gevaar van de besmetting te verspreiden, aan hun toe te dienen.
- V 39. Lil, J. van IV, 124-127
Waarneemingen, Welke dienen tot staving, dat het gebruik van Colophonia, met Alcohol vini vermengd, van de grootste Nuttigheid in het geneezen van het Boongezwel der gewrigten zij.

- V 40. Lil, J. van IV, 128-135
Waarneemingen, van zonderlinge Verzweeringen.
- V 41. Roskam Kool, A. IV, 136-182
Aanteekeningen van twee Proeven, De ééne met Garst gezaaid, en gepland, op een stukje Geestland, groot 317 Rijnlandsche Roeden, gedaan in den Jaare (sic!) 1774, en de andere met Tarw, in den Jaare 1775, in Breezaap, onder Velzen, op de Boerderij, genaamt Onrust.
- V 42. Bicker, L. IV, 184-244
Verhandeling over de Molenroeden.
- V 43. Bicker, L. IV, 245-284
Beschrijving eener Doorgaande Scharlaken Koorts, gemeenlijk Roodvonk genoemd, zooals die in de laatste Maanden van het jaar 1778, en in de eerste van het jaar 1779, te Rotterdam geregeerd heeft.
- V 44. Scholl, D. IV, 285-289
Berigt, Van eene afscheiding van bijkans het gantsche Elleboogs-Been, met behoud van een genoegzaame beweging des Onderarms.
- V 45. Deiman, J.R. en A. Paets van Troostwijk V, 1-96
Verhandeling over de Vaste Lucht.
- V 46. Tiboel, B. V, 97-192
Verhandeling over de Vaste Lucht.
- V 47. Haaff, G.G. ten V, 193-198
Scheikundige Verhandeling over den zouten aanslag der Turfkoolen.
- V 48. Haaff, G. ten V, 199-205
Waarneeming van eene zeer aanmerkelijke groote verstropde Balzaks Breuk, voornamentlijk door de Taxis hersteld.
- V 49. Gesscher, D. van V, 206-215
Beschrijving van eene zeer aanmerkelijke Hoofdwonde.
- V 50. Haaff, G. ten V, 216-220
Kort Vertoog, Nopens de Genezing der Doofheid, Ruising en Tuiting der Ooren, door het Inspuiten der Eustachiaansche Trompetten.
- V 51. Wy, G.J. van V, 221-225
Berigt. Van een middel, om het ongemak van 't oog, Chemosis genaamd, te geneezen.
- V 52. Baggers, E. V, 226-228
Berigt Van eene Waterzugt (Hijdrops) door de Tong ontlast.
- V 53. Marum, M. van VI, 1-74
Verhandeling over de Electriche Luchtverhevelingen.
- V 54. Haar, J. van der VI, 75-98
Aanmerkingen over het schadelijk en gevaarlijk afhaken van de Nageboorte, aanstonds na de geboorte van een Kind.
- V 55. Lis, W. van VI, 99-106
Waarneming van een voldragen Kind, zonder Voor-, Opper- en Agterhoofd en zonder Herssenen, Levend ter Weereld gekomen binnen Bergen-op-den-Zoom, den 12 Sept. 1780.
- V 56. Ingen-Housz, J. VI, 107-160
Verhandeling over de Gedéphlogisteerde Lucht, en de manier, hoe men dezelve kan bekomen en tot de Ademhaaling doen dienen.
- V 57. Klinkenberg, D. VII, 1-60
Verhandeling over een kleine doch ongewoone Sterre, Dewelke het aller-eerst in Engeland is ontdekt in de Maand Maart 1781 en vervolgens in verscheide Plaatsen van Europa is waargenomen.
- V 58. Ypey, A. VII, 61-120
Verhandeling over Lichamelijk Levensbeginsel.
- V 59. Verstolk, A.J. VII, 121-152
Verhandeling over de Zaai- en Weilanden.
- V 60. Gronau, C. VII, 153-172
Verhandeling over de Zaai- en Weilanden.

- V 61. Bloys van Treslong, C.J. VII, 173-194
Verhandeling over de Zaai- en Weilanden.
- V 62. Marum, M. van en A. Paets van Troostwijk VII, 195-244
Verhandeling over den Electrophore.
- V 63. Haar, J. van der VII, 245-261
Aanmerkinge, Over het Nadeel van heete Geesten en uitdroogende Poeders, en het Voordeel van etterlokkende Middelen bij ontbloote of bedorven Beenderen.
- V 64. Haar, J. van der VII, 262-269
Aanmerkingen, over de nuttigheid en noodzaaklijkheid van een Voorbereidend Verband, Voor het Opereeren van Hazenmonden en den Kanker der Lippen.
- V 65. Haaff, G.G. ten VII, 270-274
Berigt wegens een Steatoma of Spekgezwel In den buik gevormd, en na den dood bij de Opening van het Lijk gevonden.
- V 66. Marum, M. van en A. Paets van Troostwijk VIII, 1-61
Verhandeling over de schadelyke Uitdampingen.
- V 67. Paets van Troostwijk, A. en J.R. Deiman VIII, 63-153
Verhandeling over de geneeskonstige Electriciteit.
- V 68. Verhees, H. VIII, 155-167
Verhandeling over een Kanaal van 's Hertogenbosch tot Luyk.
- V 69. (---) VIII, 168-172
Aanmerkingen op de voorgaande Verhandeling.
- V 70. Radermacher, D. VIII, 173-180
Berigt wegens de uitwerkingen van den Donder op een Oost-Indisch Schip.
- V 71. Bicker, L. IX, 1-106
Verhandeling over de doorgaande Najaarsziekten der Droogmaakerijen ter beantwoordinge van de vraag: Brengen de Droogmaakerijen, onder de Bewonderen derzelve, doorgaande Ziekten van eenen bijzonderen aart voort, of verzwaaren zij alleen de gewoone Ziekten van het Najaar? - Zoo ja, welken zijn 'er de oorzaken van? -En welke de middelen om die te voorkomen, en 'er zich tegen te behoeden.
- V 72. Zillissen, C. IX, 107-154
Antwoord op de Vraage: Welke zijn de beste middelen, om de overstroomingen der Rivieren te bepaalen, in haare gevolgen minder verderflijk, en in sommige opzichten voor die Landen voordeelig te maken? Welke kosten zouden daar toe vereischt worden?
- V 73. Coopmans, G. IX, 155-227
Verhandeling over het Beslag op de Tong.
- V 74. Sande, J.B. van der IX, 228-231
Memorie. Om op eene minkostbaare wijze saam te stellen het Zout in Engeland bekend en in gebruik onder den naam van Sal Catharticus novus, of nieuw Purgeerzout.
- V 75. Leurs, W. IX, 232-241
Waarneemingen, met de Etterdragten, van den Heere Percivall Pott, in de lammigheid, of onbruikbare staat der onderste Ledemaaten.
- V 76. Nozeman, C. IX, 242-257
Verhandeling over de Inlandsche Zoetwater-Spongie, Eene Huisvesting der Maskers van Puistenbijteren.
- V 77. Heilbron, D. X, 1-66
Verhandeling over het Beslag op de Tong.
- V 78. Blanken Jansz., J. X, 67-91
(Opdragt eener) Memorie over de Rivier het Haringvliet, en de Reede van Hellevoetsluis, (aan het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam).
- V 79. Blanken Jansz., J. X, 92-118
Vervolg op de Memorie over de Rivier het Haringvliet, en de Reede van Hellevoetsluis.

- V 80. (---) X, 119-139
Aanmerkingen en Uitbreidingen, uit naam van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte, op de voorstaande Verhandeling.
- V 81. Alewijn, M. Klaasz. X, 140-150
Korte Aanmerkingen raakende den Tegenwoordigen Staat van het Haringvliet, de Oorzaaken der gebreken, en de middelen om dezelve, zoo veel mogelijk, te keer te gaan.
- V 82. Goudriaan, A.F. X, 151-224
Antwoord op de Vraage, voorgesteld door het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, Welke is de zekerste en minstkostbaare wijze om Fondeeringsputten of Kolken, voor de grondslagen der Waterwerktuigen, ter diepte van 21 of 22 voeten beneden het omringende water, in losse Veenlanden te graaven, droog te maaken en droog te houden ?
- V 83. Thuessink, E.J.T. à XI, 1-9
Geval van een gelukkige Geneezing eener Borstwonde.
- V 84. Leeuw, F.W. van der XI, 10-17
Beschrijving van eene aanmerkelijke Zak-Waterzugt, welke zig als een Buik-Waterzugt voordeed, beneevens een daar in bevat Gezwel.
- V 85. Bicker, L. XI, 18-26
Bericht van eene verbaazende meenigte van Etter door de Paracentesis ontlast uit den Buik van eene Buikwaterzuchtige Vrouw.
- V 86. Rôbol, J. XI, 27-48
Twaalf Waarneemingen, wegens het gebruik van het Heulsap in de Verstervingen der Teenen en Voeten, waar agter twee Waarneemingen, wegens het gebruik van ditzelfde Middel in de Venerische Ongemakken.
- V 87. Bicker, L. XI, 49-126
Waarneeming van een oogenschijnlijk Bevrucht Eijernest, en Beschrijving van de zonderlinge Ziekten en Toevallen, die hetzelfde vergezeld hebben.
- V 88. Rochussen, J. XI, 127-134
Verhandeling over het Vervaardigen van Teekeningen voor den Conus-spiegel.
- V 89. Florijn, J. en H.W. Rouppe XI, 135-143
Bericht, wegens de Waarneeming der Zons-Verduistering van den 5den September 1793, gedaan op eene der Vertrekken van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam.
- V 90. Haaften, W.H. van XI, 145-218
Verhandeling over de Ziekteteekenen uit de Oogen.
- V 91. Heilbron, D. XI, 219-306
Verhandeling over de Ziekteteekenen uit de Oogen.
- V 92. Maanen, P.J. van XI, 307-363
Verhandeling over het gebruik der Brillen en Oogglazen.
- V 93. Blanken Jansz., J. XII, 1-19
Verhandeling over het Aanleggen en Maaken van zoogenaamde Drooge-Dokken in de Hollandsche Zee-Havens, bijzonder toegepast op de gelegenheid van 's Lands Dok en Werf te Hellevoetsluis.
- V 94. Glavimans, P. XII, 21-42
Verhandeling over de Nuttigheid en Noodzakelijkheid der Drooge-Dokken.
- V 95. Stipriaan Luĩscius, A. van XII, 43-154
Verhandeling ter beantwoording der Vraage: Welke zijn de Oorzaaken der Verrotting in Plantaartige en Dierlijke Zelfstandigheden? en welke zijn de Verschijnsels en Uitwerksels, die door dezelve daar in geboren worden?
- V 96. Goudriaan, A.F. XII, 155-214
Verhandeling ter beantwoording der Vraage: Welke aanleg van Paal-en Rijswerken, betrekkelijk derzelve stand en zamenstelling, is het meest bestand tegen den slag en aandrang van het water en de kruijing van het ijs, zo wel aan onze Zeeöevers, als aan die van onze Rivieren en Meiren?

- V 97. (---) XII, 215-222
Bericht wegens de beide volgende Verhandelingen.
- V 98. Gelder, J. de XII, 223-238
Verhandeling over het Theorema van Newton, strekkende om eene tweeledige grootheid tot eenige magt te verheffen, zijnde eene volkomene stelkundige demonstratie van hetzelfde a priori.
- V 99. Gelder, J. de XII, 239-268
Verhandeling over de Reeksen, dienende om de Rapporten van de Cirkelboogen tot derzelve Sinussen, Cosinussen, Tangenten en Cotangenten wederkeeriglijk, uit eenvoudige stelkundige beginselen, zonder behulp der Differentiaal- of Integraal Rekening, af te leiden.
- V 100. (Bicker, L.) N. I, 1-132
Historie der Vuur-Machines of Stoom-Werktuigen hier te Lande.
- V 101. Wright, J. N. I, 133-153
Eerste Antwoord op de Vraag: Welke is het beste middel of Werktuig, het welk aan eene Stoom- of Vuur-Machine gevoegd, bekwaam is om, zonder merkelyk te ontstellen, gedurende eenige maanden agter een te werken, en tot allerley hoogten beneden de vijf voeten, op te brengen, eene hoeveelheid waters, welke toeneemt naar maate de hoogte, tot welke het moet opgebragt worden, vermindert, en die overeenkomstig is aan het bekend vermogen der Machine?
- V 102. Chapman, W. N. I, 154-178
Tweede Antwoord op de Vraag: Welke is het beste middel of Werktuig, het welk aan eene Stoom- of Vuur-Machine gevoegd, bekwaam is om, zonder merkelyk te ontstellen, gedurende eenige maanden agter een te werken, en tot allerley hoogten beneden de vijf voeten, op te brengen, eene hoeveelheid waters, welke toeneemt naar maate de hoogte, tot welke het moet opgebragt worden, vermindert, en die overeenkomstig is aan het bekend vermogen der Machine?
- V 103. Brouwer, R.L. N. I, 179-210
Derde Antwoord op de Vraag: Welke is het beste middel of Werktuig, het welk aan eene Stoom- of Vuur-Machine gevoegd, bekwaam is om, zonder merkelyk te ontstellen, gedurende eenige maanden agter een te werken, en tot allerley hoogten beneden de vijf voeten, op te brengen, eene hoeveelheid waters, welke toeneemt naar maate de hoogte, tot welke het moet opgebragt worden, vermindert, en die overeenkomstig is aan het bekend vermogen der Machine?
- V 104. Greeve, J. N. I, 211-213
(Vierde Antwoord over de Stoom-Machines): Korte gedachten omtrent de inrichting van een Stoom-Werktuig om water op te brengen uit den binnen-en buiten-Boezem te Rotterdam.
- V 105. Punshon, W. N. I, 214-216
(Vijfde Antwoord over de Stoom-Machines): Een Stoom-Werktuig, Dienende om groote hoeveelheden Waters 5, 4, enz. Voeten op te brengen, bijzonder geschikt om een Poel of Plas, uitwaterende op een Buiten-Rivier, die aan Eb en Vloed onderworpen is, droogtemaaken.
- V 106. Graaf, C.J. van de, P. Steenstra, J. van der Wall en J.J. Blassière N. I, 217-242.
(Eerste Rapport wegens de Stoom-Machines).
- V 107. Klinkenberg, D. en J.J. Blassière N. I, 243-271
(Tweede Rapport wegens de Stoom-Machines).
- V 108. Swinden, J.H. van en C.H. Damen N. I, 272-296
(Derde Rapport wegens de Stoom-Machines).
- V 109. Bicker, L. N. I, 297-538
Natuurkundige Leezingen, over de Stoom-Machines, en alles wat daartoe betrekkelijk is.
- V 110. Liender, H. van N. I, 539-548
Lijst der Bijzonderheden van vijftien Stoom-Machines van de samenstelling van Newcomen, en James Watt, uit welker vergelijking de meerdere

- of mindere voortreffelijkheid dier beide samenstellingen kan worden op-
gemaakt.
- V 111. Bicker, L. en H.W. Rouppe N. I, 549-564
Beschrijving van eenen Stoom-Meter en Verslag van Proefneemingen met
dien genomen.
- V 112. Brunings, C.L. N. II, I-XII + 1-68
Proeve eener nieuwe Theorie nopens de uitwerking der Staande Scheprad-
molens.
- V 113. Brunings jr., C., S. Kros en D. Spruytenburg N. II, 69-81
Verhandeling over de Vierdeelige Molenassen.
- V 114. Beyen, W. N. II, 83-100
Eerste Antwoord over de Pomp-Molens
- V 115. Duister, J.J. N. II, 101-106
Tweede Antwoord over de Pomp-Molens.
- V 116. Goudriaan, A.F. N. II, 107-115
Aanmerkingen op het Tweede Antwoord over de Pomp-Molens.
- V 117. (---) N. II, 117-158
Antwoord op de Vraage: Welke zijn de Natuurlijke zamenstellende deelen
der Pis van een gezond Mensch?
- V 118. Heilbron, D. N. II, 159-224
Antwoord op de Vraage: Welke Teekens of Verschijnzels doen 'er zig op in
de veranderde gesteldheid en werkingen van de Oogen der Menschen, zoo
wel derzelve algemeene als bijzondere Deelen, waar uit men den
verschillenden aart en oorzaaken der sleepende Ziekten (Morbi Chronici)
kan onderkennen, en derzelve onderscheidene uitkomsten en gevolgen
opmaaken?
- V 119. Glavimans, P. N. II, 225-253
Antwoord over de beste en onkostbaarste wijze van zamenstelling der
Masten.
- V 120. Glavimans Jansz., P. N. II, 255-274
Verhandeling over der zamenstelling der Masten van Oorlog- en andere
zwaare Schepen.
- V 121. Rochussen, J. N. III, 1-24
Iets over de Uitwaterende Sluizen.
- V 122. Brunings, C.L. N. III, 25-131
Over de Zijdelingsche Drukking der Aarde, en de hier naar te regelen
afmetingen der Muuren.
- V 123. Brunings, C.L. N. III, 133-159
Bijvoegzel tot de "Proeve ener nieuwe Theorie nopens de uitwerking der
Staande Schepradmolens".
- V 124. Stipriaan Luīscius, A. van N. III, 161-248
Antwoord op Vraage 58. Welke nuttige kundigheden kan de Geneeskunde
trekken uit de nieuwe Scheikundige kennis van de verrotting ten aanzien
van den aart, de oorzaaken, voorbehoeding en geneeswijze der Rotziek-
ten?
- V 125. Florijn, J. N. III, 249-284
Waterweegkundig Onderzoek Over de verschillende wijzen, waarop onder-
scheidene vaste Lighaamen, hoewel van dezelfde grootte en gedaante, in
eene Vloeistof drijven.
- V 126. Duister, J.J. N. III, 285-288
Beschrijving van een Werktuig, dienende tot het daarstellen eener rond-
gaande beweging bij een Stoommachine van een dubbel vermogen.
- V 127. Blanken Jansz., A. N. IV, 1-48
Verhandeling over de Verbetering van den Krimpenerwaard, door het in-
laaten van troebel Rivier-water, in Antwoord van de in den Jaare 1800
voorgestelde Vraag 66.

- V 128. (---) N. IV, 49-76
Uittreksel uit een Tweede Verhandeling, in Antwoord op Vraag 66, Over de Verhooging en Beneficeering der laage en schraale Landen in den Krimpener-Waard, door het inlaaten van troebel Rivier-water.
- V 129. Beukman, C.W. N. IV, 77-109
Proeven en Waarneemingen over de Verschijnsels bij de verrotting van Vleesch in verschillende Gas-soorten.
- V 130. Cappelle, J.P. van N. IV, 111-167
Verhandeling over de Schut-sluizen en Aanmerkingen over het doorlaten van Schepen door dezelve.
- V 131. Curten, P. N. IV, 169-283
Verhandeling over den gang, de buiging en de breking van het Licht, door het straalbreekend Prisma.
- V 132. (---) N. IV, 285-287
Verklaaring der Teekening, op hoedanige wijze de Gouverneur of Regulateur van den Koornmolensteen aan denzelfden wordt toegepast.
- V 133. Blanken Jansz., A. N. V, 1-39
Verslag van de aanleiding tot en het dadelijk bouwen van een Stoom-Machine, ten dienste van de Geotroyeerde Verveening in den Krimpener-waard, aan den IJsseldijk voor den Berkenwoudschen Boezem, onder Ouderkerk aan den IJssel, in den Jaare 1803 en 1804 opgereg, en van de Proefneemingen met dezelve in 't werk gesteld.
- V 134. Beeck Calkoen, J.F. van N. V, 41-57
Verhandeling over het voordeeligste Gespan, vooral bij Vragt-Sleeden.
- V 135. Curten, P. N. V, 59-138
Schets en Proeve eener Exponent Rekening. Waarin de Formulen der Differentiaal Rekening uit zuivere Analytische Beginselen gevonden, be-toogd en op verschillende onderwerpen toegepast worden; zonder eenige inmenging van het denkbeeld van oneindig kleinen, of gebruikmaking van verdwijnende betrekkingen.
- V 136. Goudriaan, A.F. N. V, 139-184
Antwoord op de Vraag over de Middelen ter beletting der zandstuiving.
- V 137. Beeck Calkoen, J.F. van N. V, 185-214
Verhandeling over de Verschillende Theorien, om den Inhoud van Vaten te berekenen, en den invloed, welke de gedaante der Duigen op den Inhoud heeft.
- V 138. Böckmann, C.W. N. VI, 1-175
Antwoord over het Warmte-geleidend Vermogen der Lichamen.
- V 139. Blanken Jansz., J. N. VI, 176-220
Beschrijving, kort en zakelijk verklarende de wijze, hoe eenvoudig en onkostbaar, door vermindering van de Raden of gaande Werken der thans bestaande Schepradmolens, te bewerken zij, dat iedere Molen zoogenaamd één hoog opmalende, met minder kracht van Wind meerder zal uitwerken dan hij tegenwoordig doet, alsmede dat dezelfde Molen zoogenaamd twee hoog kan opmalen, en, des begeerende, bij stilte, door het Stoomvermogen met gelijken spoed en ontlasting bestendig werkend kan blijven.
- V 140. Stolker, A. N. VI, 221-261
Antwoord op de Vraag over het doen van Algemeene Weerkundige Waarneemingen.
- V 141. Vrancken, J.B. N. VII, 1-256
Antwoord op Vraag 81: Daar het genoegzaam bekend is, dat men bij het brouwen van Bieren, eenzelfde handelwijze volgende, sommige Bieren overal en andere niet dan in den omtrek van bepaalde plaatsen kan brouwen, zoo vraagt het Genootschap:
Een opgave van de scheikundige Theorie van het Bierbrouwen in het algemeen, en van de Nederlandsche Bieren in het bijzonder, en welke de oorzaak is van het aanmerkelijk onderscheid, dat, onafhankelijk van de zamenstelling, bij gelijke handelwijze, bij derzelve bereiding op verschillende plaatsen, wordt waargenomen.

- Men verlangt daarbij ontwerpen van verbetering, hoofdzakelijk met opzigt tot middelbare biersoorten.
- V 142. Roosbroeck, J.J. van N. VIII/1, 1-146
Réponse sur la Question proposée sous le nr. 83 (de la Rosée).
- V 143. Scholten, J.A. N. VIII/2, 1-79
Proeve tot beantwoording der 75e vraag.
- V 144. Simons, G. en A. Greve N. IX/1, 1-198
Verhandeling over de Stoombemaling van Polders en Droogmakerijen.
- V 145. Beijerinck, J.A. N. IX/2, 1-124
Verhandeling over de Indijking en Uitbreiding der Stad Rotterdam.
- V 146. Gevers Deynoot, W.T. N. X, 1-110
Statistieke Opgave en Beschrijving van het Hoogheemraadschap van Schieland.
- V 147. Scholten, J.A. N. X, 113-184
Statistieke Opgave en Beschrijving van den Alblasserwaard en de Vijf Heeren Landen.
- V 148. Beijerinck, M.G. N. X, 185-264
Statistieke Opgave betreffende den Waterstaat van het Hoogheemraadschap van Delfland en van den Krimpenerwaard.
- V 149. Greve, A. N. XI, 1-205
Verhandeling over het Zeegat van Goedereede.
- V 150. Twent, A.C. N. XI, 207-231
Vlugtige Gedachten nopens middelen om het Zeegat van Goedereede te verbeteren.
- V 151. Krêcke, F.W.C. N. XII/1, 1-86
Proeve ter beantwoording van vraag 96.
- V 152. Docq, A.J. N. XII/2, 1-182
Réponse à la Question 123.
- V 153. Dippel, L. N. XII/3, 1-121
Entstehung der Milchsaftgefäße und deren Stellung in dem Gefäßbündel-systeme der milchenden Gewächse.
- V 154. Toorn, J. van der N(2) I/1, 1-47
Statistieke opgaven en beschrijving van den Bommelerwaard boven den Meeldijk (Bevattende antwoord op vraag 105).
- V 155. Egmond, A. van N(2) I/2, 1-46
Beschrijving van den waterstaat van het Hoogheemraadschap van Rijnland (Ter beantwoording van Vraag 105).
- V 156. Dippel, L. N(2) I/3, 1-38
Die Intercellularsubstanz und deren Entstehung.
- V 157. Toorn, J. van der N(2) I/3, 39-50
Proeven aangaande het Slibgehalte van het water der rivieren de Waal en de Maas.
- V 158. Kerkwijk, J.J. van N(2) II/1, 1-96
Geschiedenis van de invoering der electromagnetische telegrafie in Nederland, in verband met haren tegenwoordigen toestand (Beantwoording der vraag 147).
- V 159. Waehner, C. N(2) II/2, 1-90
Historisch-Kritische Uebersicht ueber die Hageltheorien, und eine Zusammenfassung, des Status-quo der letzten Theorien mit Beruecksichtigung wissenschaftlich festgestelltter Thatsachen (Beantwoording der vraag 139).
- V 160. Fijnje, J.G.W. N(2) III/1, 1-61
Verhandeling over het slibgehalte van het water van eenige Nederlandsche rivieren.
- V 161. Heidema, P. N(2) III/2, 1-64
Verhandeling over de vruchtbaar-making van gronden door middel van slib (In antwoord op de prijsvraag 146).

- V 162. Heurn, J. van N(2) III/3, 1-75
Verhandeling over een plan van bevloeiing van eene onvruchtbare streek in Nederland.
- V 163. Andreae, J.L. N(2) III/3, 1-45
Verhandeling over dissociatiespanning en ontledingstoestand der stof.
- V 164. Schaik, W.C.L. van N(2) III/3, 1-84
Ueber die Tonerregung in Labialpfeifen.
- V 165. Langeveld, L.A. en C.A. Verheij N(2) IV/1, 1-103
Statistieke opgave en beschrijving van de Alblasserwaard met Arkel beneden de Zouwe.
- V 166. Heurn, J. van N(2) IV/1, 1-232
De geschiedenis en de beschrijving der Merwedetakken beneden Dordrecht.
- V 167. Cohen, E. N(2) IV/2, 1-61
Experimentaluntersuchung über die Dissociation gelöster Körper in Alkohol-Wasser gemischen.
- V 168. Siethoff, E.G.A. ten N(2) V/1-308
Handleiding bij het mikrophysisch onderzoek van urine.
- V 169. Broers, C.W. N(2) VI/1, 1-48
Onderzoekingen over den tijd, gedurende welchen tuberkelbacillen hunne virulentie behouden in melk, karnemelk en boter.
- V 170. Meulen, H. ter N(2) VI/1, 1-43
Onderzoek naar den aard van den suiker van eenige plantaardige glucosieden.
- V 171. Rijnberk, G. van N(2) VI/2, 1-56
Over functioneele localisatie(s) in het cerebellum. Experimenteele en kritische bijdrage.
- V 172. Wigand, A. N(2) VI/2, 1-33
Un examen de la chaleur spécifique du soufre rhombique, du soufre monoclinique et amorphe à différentes températures; du phosphore rouge au dessus 100° et du phosphore commun à différentes températures.
- V 173. Westrienen, A.F.A.S. van N(2) VI/3, 1-237
Untersuchung einer Serie dicephaler Doppelbildungen.
- V 174. Ruys, J.D. N(2) VII/1, 1-56
Onderzoek naar het gehalte aan vluchtige zwavelverbindingen in rookgasen van stoomketelinstallaties.
- V 175. Kuiper, T. N(2) VII/1, 1-157
Die funktionellen und hirnanatomischen Befunde bei der japanischen Tanzmaus.
- V 176. Trigt, H. van N(2) VII/2, 1-136
De dermatomerie bij de hagedis (*Lacerta viridis*).
- V 177. Kuenen, J.P. N(2) VIII/1, 1-341
Het aandeel van Nederland in de ontwikkeling der natuurkunde gedurende de laatste 150 jaren.
- V 178. Lorentz, H.A. N(2) VIII/2, 24-49
De elektrische stroom. Oude en nieuwe denkbeelden. In: Herdenking van het 150-jarig bestaan van het Bataafsche Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam.
- V 179. Kaiser, L. N(2) IX/1, 1-104
De segmentale innervatie bij de duif (*Columbia livia* var. *domestica*).
- V 180. Dijkhoorn, J.C. N(2) IX/1, 1-24
De werktuigen van het stoomgemaal voor de provincie Friesland, nabij Lemmer, en van het electrisch gedreven gemaal voor het waterschap "Electra", nabij Zoutkamp.
- V 181. Taudin Chabot, J.J. N(2) IX/2, 1-2
Meetkundige benadering van het getal (π). Proefondervindelijk merkwaardige bijdrage tot het vraagstuk der quadratuur van den cirkel.

- V 182. Smit, J. N(2) IX/2, 1-170
De hedendaagsche stand van het vraagstuk der zuivering van huishoudelijk en industriëel afvalwater.
- V 183. Went, F.A.F.C. N(2) IX/2, 1-18
Nieuwere inzichten omtrent prikkels bij planten.
- V 184. Scheffer, F.E.C. N(2) X/1, 1
Natuurwetenschappelijk onderzoek van schilderijen (Noot betreffend de voordracht over dit onderwerp).
- V 185. Haas, K.H. de N(2) X/1, 1-16
Een meetkundige reconstructie van het oorspronkelijke formaat van Rembrandts nachtwacht.
- V 186. Bijl, J.G. N(2) X/2, 1-60
Het Grondwater in Rijnland.
- V 187. Regteren Altena, C.O. van N(2) X/3, 1-184
Bijdrage tot de kennis der fossiele, subfossiele en recente mollusken, die op de Nederlandsche stranden aanspoelen, en hunner verspreiding (With an English summary).
- V 188. Haas, K.H. de N(2) X, bijlage I, 1-31
Albrecht Dürer's meetkundige bouw van Reuter en Melencolia (par.) 1.
- V 189. Veen, J. van N(2) XI, 1-252
Onderzoekingen in de Hoofden in verband met de gesteldheid der Nederlandsche kust.
- V 190. Sneller, Z.W. N(2) XI/bijlage I, 1-6
Anderhalve eeuw Stoomwezen in Nederland (Overdruk De Ingenieur, 1937, nr. 41).
- V 191. Muller, F. N(2) XI, bijlage II, 7-18
De eerste stoom-machines van ons land (Overdruk De Ingenieur, 1937, nr. 42).
- V 192. Haas, H.K. de N(2) XII/1-19
Over hetgeen in de oorlogsdagen van 10 Mei tot 15 Mei 1940 van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte door oorlogsgeweld vernietigd is.
- V 193. Havinga, A. N(3) I/1, 1-56
Windwaarnemingen in Holland in de 18e eeuw.
- V 194. Ringers, J.A. N(3) I/2, 1-13
Wederopbouw.
- V 195. Dekker, P. N(3) I/2, 15-47
Grondwaterstanden in de gemeente 's-Gravenhage.
- V 196. Hollander, F.Q. den N(3) I/2, 49-62
Beschouwingen over verkeer en vervoer.
- V 197. Maris, A.G. N(3) I/3, 1-25
De Deltaplannen.
- V 198. Oort, J.H. N(3) I/4, 1-13
Perspectieven der radio-astronomie.
- V 199. Vening Meinesz, F.A. N(3) I/5, 1-15
Het ontstaan van plooingsgebergten, middelgebergten en grootslenken; het ontstaan van continenten en oceanen.
- V 200. Tillema, J.A.C. N(3) I/6, 1-16
Het oeververbindingsvraagstuk in Rotterdam.
- V 201. Kronig, R. N(3) II/1, 1-15
Eenheid en veelheid van de hedendaagse natuurkunde.
- V 202. Joosten, J.H.L. N(3) II/2, 1-21
Het wereldvoedselvraagstuk.
- V 203. Sobels, F.H. N(3) II/3, 1-21
De overerfbare effecten van straling.
- V 204. Burgers, W.G. N(3) II/4, 11-23
Verslag der herdenking van het 200-jarig bestaan van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte.

V 205.	Jager, C. de Röntgensterrekunde.	N(3) II/5, 1-9
V 206.	Böttcher, C.J.F. Nationaal en internationaal wetenschapsbeleid.	N(3) II/6, 1-19
V 207.	Knoppert, P.L. Recente ontwikkelingen in de drink- en industriewatervoorziening.	N(3) II/7, 1-22
V 208.	Schilthuis, U.G. Schieland en zijn bemaling.	N(3) II/8, 1-24
V 209.	Gehrels, A.M.J. Ruimtevaart-onderzoekingen naar het ontstaan van het zonnestelsel.	N(3) II/9, 1-14
V 210.	Frankena, H.J. Lasers en hun toepassingen.	N(3) II/10, 1-15
V 211.	Zwaal, R.F.A. Moderne inzichten in biomembranen; patho-biochemische aspecten.	N(3) III/1, 1-17

4.2. Annotaties bij 4.1.

V 1.	Zie vooraf 3.3 en 3.6. Zie ook V 29.
V 15.	P 2, bekrond antwoord.
V 20.	P 3, bekrond antwoord.
V 21.	P 3, aanvulling vanwege het BG
V 22.	P 4, bekrond antwoord.
V 24.	AV 5 (1775)
V 29.	Aanvulling V 1.
V 30.	P 6, bekrond antwoord.
V 31.	P 6, bekrond antwoord.
V 32.	P 6, bekrond antwoord.
V 33.	P 8, bekrond antwoord.
V 34.	P 8, bekrond antwoord.
V 35.	GV 10 dec. 1776
V 36.	P 9, bekrond antwoord.
V 37.	P 9, bekrond antwoord.
V 38.	P 9, bekrond antwoord.
V 42.	P 7, niet-bekrond antwoord.
V 45.	P 11, bekrond antwoord.
V 46.	P 11, bekrond antwoord.
V 53.	P 14, bekrond antwoord.
V 58.	P 13, bekrond antwoord.
V 59.	P 17, bekrond antwoord.
V 60.	P 17, bekrond antwoord.
V 61.	P 17, advies over V 59 en V 60.
V 62.	P 22, bekrond antwoord.
V 66.	P 26, bekrond antwoord.
V 67.	P 15, bekrond antwoord.
V 68.	P 29, bekrond antwoord.
V 69.	P 29, aanmerking op V 68.
V 71.	P 16, bekrond antwoord.
V 72.	P 32, bekrond antwoord.
V 73.	P 36, bekrond antwoord.
V 77.	P 36, niet-bekrond antwoord.
V 78.	P 40, niet-bekrond antwoord.
V 79.	P 40, vervolg van V 78.
V 80.	P 40, aanvulling vanwege het BG.
V 81.	Mogelijk P 40, zie 3.6.
V 82.	P 52, bekrond antwoord.
V 90.	P 53, bekrond antwoord.

- V 91. P 53, bekroond antwoord.
- V 92. P 42, bekroond antwoord.
- V 95. P 46, bekroond antwoord.
- V 96. P 56, bekroond antwoord.
- V 97. Betreft V 98 en V 99.
- V 101. P 10, bekroond antwoord.
- V 102. P 10, bekroond antwoord.
- V 103. P 10, bekroond antwoord.
- V 104. P 10, niet-bekroond antwoord.
- V 105. P 10, niet-bekroond antwoord.
- V 112. P 62, niet-bekroond antwoord.
- V 113. P 45, bekroond antwoord.
- V 114. P 55a, bekroond antwoord.
- V 115. P 55a, bekroond antwoord.
- V 116. P 55a, aanvulling op V 115.
- V 117. P 49, voorwaardelijk bekroond antwoord.
- V 118. P 57, bekroond antwoord.
- V 119. P 63, bekroond antwoord.
- V 120. P 63, bekroond antwoord.
- V 123. P 62, aanvulling op V 112.
- V 124. P 58, bekroond antwoord.
- V 127. P 66, bekroond antwoord.
- V 128. P 66, niet-bekroond antwoord.
- V 136. P 59, bekroond antwoord.
- V 138. P 69, bekroond antwoord.
- V 140. P 76, bekroond antwoord.
- V 141. P 81, bekroond antwoord.
- V 142. P 83, bekroond antwoord.
- V 143. P 75, bekroond antwoord.
- V 144. P 98 en 99, bekroond antwoord.
- V 145. P 100, bekroond antwoord.
- V 146. P 104, bekroond antwoord.
- V 147. P 104, bekroond antwoord.
- V 148. P 104, bekroond antwoord.
- V 149. P 94, bekroond antwoord.
- V 150. P 94, niet-bekroonde inzending.
- V 151. P 96, bekroond antwoord.
- V 152. P 123, bekroond antwoord.
- V 153. P 120, bekroond antwoord.
- V 154. P 105, bekroond antwoord.
- V 155. P 105, bekroond antwoord.
- V 156. geen P, wel erepenning.
- V 157. P 132, bedoeld als notitie.
- V 158. P 147, bekroond antwoord.
- V 159. P 139, bekroond antwoord.
- V 160. P 132, bekroond antwoord.
- V 161. P 146, niet-bekroond antwoord.
- V 162. P 131, bekroond antwoord.
- V 163. P 169, bekroond antwoord.
- V 164. P 180, bekroond antwoord.
- V 165. P 105, bekroond antwoord.
- V 166. P 117, bekroond antwoord.
- V 167. P 105, bekroond antwoord.
- V 168. P 201, bekroond antwoord.
- V 169. P 188, bekroond antwoord.

- V 170. P 203, bekroond antwoord.
- V 171. P 207, bekroond antwoord.
- V 172. P 166, bekroond antwoord.
- V 173. P 220, bekroond antwoord.
- V 174. P 225, bekroond antwoord.
- V 175. P 219, bekroond antwoord.
- V 176. P 223, bekroond antwoord.
- V 177. Gedenkboek BG 1919.
- V 178. AV 70 (1919)
- V 179. P 223, bekroond antwoord.
- V 180. AV 71 (1922)
- V 182. P 232, bekroond antwoord.
- V 183. AV 72 (1924)
- V 184. AV 73 (1927)
- V 185. AV 73 (1927)
- V 186. P 235, bekroond antwoord.
- V 187. P 245, bekroond antwoord.
- V 188. GV 1931-1932.
- V 189. P 243, bekroond (zie 3.6).
- V 191. GV 1933-1934.
- V 193. eigener beweging ingediend, bekroond antwoord.
- V 194. AV 79 (1946)
- V 195. P 246, niet-bekroond antwoord.
- V 196. AV 80 (1948)
- V 197. AV 83 (1954)
- V 198. AV 84 (1956)
- V 199. AV 85 (1958)
- V 200. AV 86 (1960)
- V 201. AV 87 (1962)
- V 202. AV 88 (1964)
- V 203. AV 89 (1966)
- V 204. AV 90 (1968)
- V 205. AV 91 (1970)
- V 206. AV 92 (1972)
- V 207. AV 93 (1974)
- V 208. AV 94 (1976)
- V 209. AV 96 (1980)
- V 210. AV 97 (1982)
- V 211. AV 98 (1984)

5. VOORDRACHTEN EN CURSUSSEN

Het genootschap kent vanaf de oprichting vier soorten vergaderingen: algemene, gewone, buitengewone en bijzondere (1771, art. XXX, XLII en XLIII). Vanaf 1788 werd er ook gesproken over gecombineerde vergaderingen (1788, art. XXX; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXIV). Na het verschijnen van "Plan en Grondwet" van 1890 werden de buitengewone vergaderingen afzonderlijk vermeld als een bijeenkomst op initiatief van Directeuren (1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXVIII).

Aanvankelijk waren alle vergaderingen besloten (1771, art. XLVI en 1788, art. L); maar in 1843 opende men de mogelijkheid om na toestemming van Directeuren "den toegang tot bovengenoemde vergaderingen ook te vergunnen aan beoefenaren der wetenschappen, geene Leden des genootschaps zijnde" (1843, art. XLIX; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. L). Aan alle geledingen van de leden was het toegestaan een actief aandeel in alle vergaderingen, behalve in de gecombineerde (in 1771: bijzondere), te hebben. Wel werd onderscheid gemaakt in leden die in een vergadering zitting hadden en zij die een vergadering bijwoonden (1771, art. XLII en XLIII en 1788, art. XLV; 1843, art. XLVIII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XLIX). Behalve over de bekroning van prijsantwoorden (zie 3.1. sub 6) werd ter vergadering alles bij meerderheid van stemmen beslist; bij een staking van de stemming werd beslist door Steven Hoogendijk en na diens dood door het lot (1771, art. XLIV; 1788, art. XLVII). In 1843 werd bij staken van de stemmen de beslissing in handen gelegd van de voorzitter der vergadering (1843, art. L; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LI). Teneinde "niemant zig over verrassing zoude kunnen beklagen, of onkunde voorwenden "werd in 1788 bepaald dat "nieuw voorkomende zaken" eerst de leden moest worden aangekondigd, alvorens daarover te beslissen (1788, art. XLVIII). In 1843 werd in dat verband alleen nog gesproken over de bijzondere en gecombineerde vergaderingen (1843, art. LI). In 1890 verviel laatstgenoemd artikel en bepaalde men dat in beide vergaderingen alleen bij meerderheid van stemmen mocht worden beslist (1890, 1927, 1946 en 1958, art. LII). Tot 1843 bestond bovendien nog een regeling voor een situatie van onenigheid tussen de leden; de beslissing was dan aan de Praeses-Magnificus of aan een commissie van drie leden (1771, art. XLV en XLVII; 1788, art. XLIX en LII). Het voorzitterschap van de verschillende vergaderingen werd in 1788 hiërarchisch geregeld: was de Praeses-Magnificus aanwezig dan trad hij op als voorzitter, bij diens afwezigheid op de algemene of gecombineerde vergadering volgde de oudste van de Administrateurs; bijzondere en gewone vergaderingen stonden onder leiding van de President-Directeur of bij diens afwezigheid, de oudste van de Directeuren (1788, art. LI; 1843, art. LII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LIII).

Over de frequentie van algemene vergaderingen, de uitnodigingen (programma's) daarvoor en de verslagen ("handelingen") is reeds gesproken in hoofdstuk 2 (zie 2.1). In 1788 werd de aanvangstijd op 12.00 uur vastgesteld (1788, art. XXXIII); later verviel deze bepaling. Nadat de President-Directeur verslag had gedaan over de werkzaamheden in het afgelopen jaar (1771 en 1788, art. XXXIII), later over de twee voorafgaande jaren (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXVII), werd een beslissing genomen over de bekroning van prijsverhandelingen, over de vraag welke van de meegedeelde ontdekkingen en uitvindingen "de nuttigste" was en ten slotte over de toekenning van het "accessit" (de zilveren penning) aan niet-bekroonde geschriften, ontdekkingen of uitvindingen (1771, 1788, art. XXXIV; 1843, art. XXXVIII). In "Plan en Grondwetten" van 1843 en later werd de mededeling betreffende de ontvangen stukken, "tot welker uitgave Directeuren besloten hebben", als speciaal agendapunt van de algemene vergadering genoemd (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XL). Na afloop van de algemene vergadering wordt in de regel aan de Voorstanders, (Bestuurders) en Leden, althans zij die ook de vergadering hadden bijgewoond, een maaltijd aangeboden (1771, art. XLVIII; 1788, art. LIII; 1843, art. LIV; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. LV).

Ter vergadering mochten de aanwezigen voorstellen doen of aanmerkingen laten horen, alles "ten nutte van het Genootschap" en ter nadere overweging voor Directeuren (1771 en 1788, art. XXXVI; 1843, art. XLI). In "Plan en Grondwetten" van 1890 en later werd dit kortweg omschreven als het ter sprake brengen door de leden van "de belangen van het genootschap" (1890, 1927, 1946 en 1958, art. XLI).

De gewone vergaderingen werden maandelijks gehouden, eerst op "de eerste donderdag van iedere maand" (1771 en 1788, art. XXXVIII). De vergadertijd was bepaald van 18.30-21.00 uur (1771 en 1788, art. XXXIX). Later vergaderde men "gedurende de wintermaanden op den eersten Maandag in de maand, ten half acht ure des avonds" (1843, art. XLV; 1890, art. XLVI). In "Plan en Grondwetten" van ná 1900 werd deze tijdsbepaling niet langer dwingend opgelegd, maar zou "in den regel op de eerste maandag van de maand worden vergaderd" (1927, 1946 en 1958, art. XLVI). Volgens "Plan en Grondwetten" van 1771 werden in de gewone vergadering "de ontfangene Brieven, ingekome Berigten, enz." gelezen en discussieerde men er over "alle voorgestelde zaaken". In de 19e eeuw kregen de gewone vergaderingen kennelijk een meer wetenschappelijk karakter, zoals valt op te maken uit "Plan en Grondwetten" van 1843, waarin bepaald werd dat na de mededelingen van Directeuren "aan ieder gelegenheid tot het doen van eenige wetenschappelijke medeeling gegeven en verder de tijd aan wetenschappelijk onderhoud gewijd (zal) worden" (1843, art. XLVI; enigszins verkort in 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XLVII). In 1788 werd het opstellen van een agenda en het houden van notulen verplicht gesteld (1771 en 1788, art. XL).

Een vergadering van Administrateurs en Directeuren gezamenlijk, onder voorzitterschap van de Praeses Magnificus, werd in 1771 een "bijzondere vergadering" genoemd (1771, art. XLI), maar deze naam werd (zoals vermeld) in 1788 gewijzigd in "Gecombineerde Vergadering" (1788, 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XLII). Deze vergadering diende voor de beoordeling van de ingekomen antwoorden en de selectie van de ingekomen concept-prijsvragen (vgl. hoofdstuk 3; 1890, art. XLIV). Deze werden ten minste één maand vóór de algemene vergadering gehouden. In 1890 bepaalde "Plan en Grondwetten" nog een tweede vaste gecombineerde vergadering, jaarlijks "vóór den aanvang van het nieuwe dienstjaar" te houden, waarin de financiële zaken van het Genootschap moesten worden afgehandeld (1890, 1927, 1946 en 1958, art. XLIII).

De bijeenkomsten van Directeuren werden sinds 1788 "bijzondere vergaderingen" genoemd. Deze werden vóór 1843 op de laatste woensdag van ieder maand en sindsdien op de derde maandag van iedere maand gehouden, "of zoo dikwijls, als de belangen van het Genootschap zulks vorderen" (1788, art. XXXVIII; 1843, art. XLIV en 1890, 1927, 1846 en 1958, art. XLV).

Tenslotte definieerde "Plan en Grondwetten" van 1788 de term "buitengewone vergaderingen", als zijnde die vergaderingen die "betrekkelijk het Wetenschappelijke" door de President-Directeur zouden worden belegd (1788, art. XLI). In 1843 werd alleen gesproken over de mogelijkheid dat Directeuren, "het noodig oordeelende", de leden voor een buitengewone vergadering konden bijeen roepen (1843, art. XLVII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XLVIII)

In dit hoofdstuk is tevens een lijst opgenomen van de cursussen die door het Bataafsch Genootschap zijn georganiseerd. Desbetreffende paragraaf is voorzien van een eigen inleiding over de geschiedenis van deze cursussen.

5.1. Algemene vergaderingen

De titels van de voordrachten, mededelingen en demonstraties zijn verzameld uit de programma's en handelingen. Officiële titels staan tussen aanhalingstekens; omschrijvingen van titels niet. Achter de titels staan de vindplaatsen vermeld. In kolom 1 staat aangegeven op welke algemene vergadering de voordracht of demonstratie is gehouden. Hiervoor is de nieuwe nummering gebruikt (zie 2.1). Vanuit de indices (7.1-7.3) wordt naar deze nummers verwezen.

<u>AV</u>	<u>Spreker</u>	<u>Onderwerp</u>
AV 1.	S. de Monchy	"Over de geringe oorzaaken, uit welken het verval en de wederopkomst der Konsten en Wetenschappen ontstaan zijn, en de gewigtige zoo wel als duurzaame gevolgen, die zij gehad hebben (I, xli).
AV 1.	W. May	Mededeling over "Eenige aanmerkelijke verbeteringen, zoo ten aanzien der bewegingen als ten opzichte van het gebruik der Azimuth-compassen op Zee" (I, xlii).
AV 1.	G. van Doeveren	Demonstratie van "Eenen ongewoonen grooten steen en eenen kleinderen, den eersten gevonden in de blaas en den anderen in den waterweg in het lijk van eenen Jongman, aan eene verzwearinge der nieren overleden" (I, xlii-xliii).
AV 2.	J.N.S. Allamand	Demonstratie van "Eene vuur-machine, naar de laatste verbetering vervaardigd, ... en deszelfs samenstelling en werking verklaard" (I, xliiv).
AV 3.	W. May	Mededeling over "Eenige aanmerkelijke verbeteringen, zoo ten aanzien der bewegingen als ten opzichte van het gebruik der Azimuth-compassen op zee" (I, xlv).
AV 4.	A. Bonn	Demonstratie van "Eenige onderscheiden soorten van galsteenen uit de galblaazen van menschen, en eenige voorbeelden niet alleen van de beweeglijkheid, maar ook van een soort eener ware geleding der schaambeenderen, voor en na den tijd der verlossing, in de lijken van gestorven vrouwen gevonden" (II, vi).
AV 4.	J. Baart de la Faille	Demonstratie van de "Samengestelde ('s-Gravezandische) microscopia" (II, vi).
AV 5.	----	Demonstratie van een "Nieuwe hooij-egge, volgens de vinding van den Heere C. Bloys van Treslong", en van "de nieuw uitgedagte dubbelde lugtpomp van den Heere Jacob Kogel de Jonge" (II, ix).
AV 6.	A. Bonn	Demonstratie van "Eenige anatomische praeparata, betrekkelijk ... het maaksel en de beweeglijke loswording der been-vereeningingen van het bekken, in vrouwen, omtrent den tijd der bevallinge" (III, viii).
AV 44.	K.M. Giltay	Mededeling over "Eenige eigenschappen der ultraviolette stralen en hunne verhouding tot sommige deelen van het oog, vooral tot de kristal-lens van verschillende dieren" (N. XII, xxxiii).
AV 44.	T.A.F. Delprat	Demonstratie van de "Elektrobalistischen slinger van Navez" (N. XII, xxxiii-xxxiv).
AV 46.	T.A.F. Delprat	1. De noodzakelijkheid en de wenschelijkheid om hier te lande op eenige plaats de lengte van den secondeslinger juist te bepalen. 2. De leer van het mechanisch aequivalent der warmte, in hare toepassingen, met name op stoommachinerie en artillerie, - en van het licht, zoo mogelijk toegepast op de chemische werking die daardoor geboren wordt. 3. De spectra-onderzoekingen van Bunsen en Kirchhoff.
AV 50.	E.H. von Baumhauer	Mededeling over "eene beschrijving en verklaring van den door hem ontworpen en voorgestelden meteorograaf met overseining" (1874/4).
AV 51.	L. Bleekrode	Demonstratie van een onder zijn toezicht vervaardigde "Electro-machine met eboniet-schijven" (1876/6).

- AV 51. G. van Diesen Mededeling over "het nieuwe droge dok te Middelburg" (1876/6).
- AV 52. L. Bleekrode Mededeling over en demonstratie van "de eigenschappen der zoogenaamde stralende materie, ... met voortreffelijke instrumenten toegelicht" (1880/3).
- AV 56. M. Snellen Mededeling over het "onderzoek van bliksemafleiders" (1888/5).
- AV 57. L. Bleekrode Demonstratie over "electrische verstuiving" (1890/7).
- AV 58. L. Bleekrode Over "de condensatie van waterdamp, die door belangwekkende proeven opgeluisterd werd" (1892/6).
- AV 61. L.H. Siertsema Over "de nieuwere hulpmiddelen ter verkrijging van dispersie van het licht" (1900/9).
- AV 61. L. Bleekrode "Over uraniumstralen" (1900/9).
- AV 62. L. Bleekrode Over "polonium" (1902/10).
- AV 62. J.M.G. Scheffer Over "den telegrafoon van Paulsen" (1902/10).
- AV 63. E. Cohen "Een fysisch-chemisch caricatuur" (1904/10).
- AV 63. L. Bleekrode "Eenige eigenschappen der radiumstralen" (1904/8).
- AV 63. J.J. van Laar "Over niet-verdunde oplossingen" (N (2) VI/1, 8).
- AV 64. W. Einthoven "Electrische veranderingen in den nervus vagus bij ademhaling" (1906/9).
- AV 66. E. Cohen "De piëzochemie" (1910/11).
- AV 67. A.A. Nijland "De zoneclips van 17 April 1912 ... verduidelijkt door lichtbeelden ..." (1912/15).
- AV 69. H.K. de Haas "Een klassiek theorema proefondervindelijk bewezen" (1912/15).
- AV 70. H.A. Lorentz "Over den electrischen stroom, oude en nieuwe denkbeelden" (1919/5).
- AV 71. J.C. Dijkhoorn "De werktuigen van het stoomgemaal voor de Provincie Friesland, nabij Lemmer, en van het electrisch gedreven gemaal voor het Waterschap Electra, nabij Zoutkamp" (1922/15).
- AV 72. F.A.F.C. Went "Nieuwere inzichten omtrent prikkels bij planten" (1924/12).
- AV 73. F.E.C. Scheffer "Natuurwetenschappelijk onderzoek van schilderijen" (1927/12).
- AV 73. K.H. de Haas "Een meetkundige reconstructie van het oorspronkelijk formaat van Rembrandt's Nachtwacht" (1927/12).
- AV 74. J. Boeke "Kan de bouw en de verbinding der zenuwcellen ons iets omtrent het vraagstuk van geheugen en ervaring leeren?" (1929/8).
- AV 75. L.P. le Cosquino de Bussy "De invloed van den huidige tijd op de Europeesche en inlandsche cultures in Nederlandsch Indië" (1932/8).
- AV 76. F.F.M. Wirtz Bezoek aan het waterwerk van de drinkwaterleiding (1934/9).
- AV 76. J. Clay De kosmische stralen in het magnetisch veld (Met demonstratie).
- AV 77. M. de Haas "Wetenschappelijk onderzoek en thermotechniek" (1936/7-8).
- AV 78. F. Westendorp "De toekomst der ijzeren wegen" (1938/8).
- AV 79. J.A. Ringers "De wederopbouw" (1946/10).
- AV 80. F.Q. den Hollander Beschouwingen over verkeer en vervoer (1948/5).
- AV 81. J.F. Schouten "Wat is te verwachten van de denkende machines?" (1950/7-16).
- AV 82. D. Dresden "De vooruitzichten van de energievoorziening" (1952/7-20).
- AV 83. A.G. Maris "Over de Deltaplannen" (1954/8).
- AV 84. J.H. Oort "Perspectieven van de radio-astronomie" (1956/8).

- AV 85. F.A. Vening Meinesz "Het ontstaan van plooiingsgebergten, middelgebergten en grootslenken; het ontstaan van continenten en oceanen" (1958/10-11).
- AV 86. J.A.C. Tillema "Het oeververbindingsvraagstuk te Rotterdam" (1960/8).
- AV 86. K. van der Pols Demonstratie van de stoommachine van Newcomen (1960/9).
- AV 87. R. Kronig "Eenheid en veelheid van de hedendaagse natuurkunde" (1962/7).
- AV 87. K. van der Pols Demonstratie van de stoommachine van Watt (1962/7-8).
- AV 87. J.A.C. Tillema en G. Plantema Excursie metrowerken (1962/8).
- AV 88. J.H.L. Joosten "Het wereldvoedselvraagstuk" (1964/10). I.v.m. ziekte van de spreker werd de tekst voorgelezen door J.H. de Haan.
- AV 89. F.H. Sobels "De erfelijke effecten van straling" (1966/10).
- AV 90. J.H. Bakker "De toepassing van kernenergiecentrales bij de elektriciteitsvoorziening" (1968/7-8).
- AV 91. C. de Jager "Röntgensterrekunde" (1970/10).
- AV 92. C.F.J. Böttcher "Nationaal en internationaal wetenschapsbeleid" (1972/8).
- AV 93. P.L. Knoppert "Recente ontwikkelingen in de drink- en industrie-watervoorziening" (1974/10).
- AV 94. U.G. Schilthuis "Schieland en zijn bemaling" (1976/11).
- AV 95. D. Bootsma "Genen in de reageerbuis" (1978/11).
- AV 96. A.M.J. Gehrels "Ruimtevaart-onderzoekingen naar het ontstaan van het zonnestelsel" (1980/8).
- AV 97. H.J. Frankena "Lasers en hun toepassingen" (1982/9).
- AV 98. R.F.A. Zwaal "Pathobiochemische aspecten van celmembranen" (1984/12).

5.2. Gewone vergaderingen

Alle titels zijn overgenomen uit de handelingen. Veel van deze tweejaarlijkse verslagen geven weliswaar in chronologische volgorde de namen en onderwerpen van de gewone vergaderingen, maar zonder opgave in welk jaar de voordrachten plaatsvonden.

GV 1870-1872

- P.J. Haaxman Over eene wijze om versche plantendeelen fotografisch af te drukken.
- Th. van Doesburgh Over den Franschen transatlantischen kabel, als vroeger over den Engelschen.
- P.J. Haaxman Over eene wijze om gedroogde planten met drukinkt af te drukken.
- Th. van Doesburgh Photometrische vergelijking der lichtsterkte van verschillende gasbranders.
- E. Piaget Over parasieten die op dieren leven.
- N.T. Michaëlis Funderingswijze van de pneumatische pijlers van de spoorwegbrug over de Maas.
- Th. van Doesburgh Monsters van telegraafkabels.
- G.Ph.F. Groshans Over pokziekte en vaccinatie.
- Th. van Doesburgh Over pseudoskopie.
- G.Ph.F. Groshans Over de chinine.
- Th. van Doesburgh Over den statischen barometer.
- G.Ph.F. Groshans Over de Oostersche pest.
- N.T. Michaëlis Eenvoudige praktische handelwijze om de vezelachtige structuur van het ijzer in tekening te brengen.
- G.Ph.F. Groshans Geschiedenis van de studie der anatomie.

- Th. van Doesburgh Autografische lijnen, voorstellende de storingskrommen van de declinatie-naald gedurende het noorderlicht op 4 Februarij j.l., en ter vergelijking eenige dergelijke krommen van vorige noorderlichten.
- K.M. Giltay Over den invloed van gist op suikeroplossing.
Th. van Doesburgh Over figuren, ontstaan door vloeistofvliezen tusschen ijzerdraadfiguren.
- J.A. Groshans Over Samuel Pepijs.
Th. van Doesburgh De vraag van den spheroidaaltoestand.

Van de vergaderingen 1872-1876 en 1878-1886 zijn alleen de namen van de sprekers bekend. Deze namen zijn hier overgenomen in chronologische volgorde van de gewone vergaderingen.

- GV 1872-1874 Th. van Doesburgh, E.F. van Dissel, F.J. Dupont en S. Hoogewerff.
- GV 1874-1876 Th. van Doesburgh, J. Menalda van Schouwenburgh, J.W. Hagers, E.F. van Dissel, J.A. Groshans, J.E. de Vrij, F.J. Dupont en L. Bleekrode.
- GV 1878-1880 Th. van Doesburgh, J.H. de Haas, F.J. Dupont, L. Bleekrode, J. Leijds, J.W. Hagers, S. Hoogewerff. J. Timmers, G.J.W. Bremer, J.A. Groshans en P.J. Haaxman.
- GV 1880-1882 J.H. de Haas, G.J.W. Bremer, J.J. Pennink, F.J. Dupont, J.G. Kramers en G.J. de Jongh.
- GV 1882-1884 J. Hoogewerff, F.J. Dupont, J.H. de Haas en P.J. Haaxman.
- GV 1884-1886 J.H. de Haas, P.J. Haaxman, G.J.W. Bremer, H.J. Veth, Th. van Doesburgh, W.C.L. van Schaick en V.A. Julius.
- GV 1886-1887
- S. Birnie Over afkoeling door methylchloride.
F.A. Hoefer Electriscbe tijdaanwijzing.
J.L. van Schaïk De werking van magneten op gepolariseerd licht.
G.J.W. Bremer Over den door spreker uitgevonden differentiaaltonometer, ter bepaling van de dampspanningen van vloeistoffen.
- R. van Dorsten De rekenmachine van Tomas.
J. Menalda van Schouwenburg
H.J. Veth Het weegwerktuig van Everitt.
Over de diepzee-visschen.
- GV 1887-1888
- S. Birnie Mendeleïeff's methode tot systematische rangschikking der elementen.
- H.J. Veth "Toont eenige exemplaren behoorende tot de familie der coleoptera en vestigt de aandacht op het buitengewoon verschil in grootte bij leden van hetzelfde geslacht".
- G.J.W. Bremer De electro-dynamometer van Bellati.
S. Birnie Rechtstreekse waarneming der warmte-ontwikkeling bij condensatie van een damp tot vloeistof.
- H.J. Veth Proefnemingen van Poulton betrekkelijk het leven der insecten.
- F.D.A.C. Moll Het gemis van rolbeweging in het oog bij zijdelingsche convergentie.
- J.L. van Schaïk De eerste slinger-uurwerken.

GV 1888-1889

- E. van Rijckevorsel Over zijne magnetische waarnemingen in Brazilië.
R.H. van Dorsten Over weervoorspelling.
W. Nolen De morfologie der bacteriën.
A. Kempe De centrale verwarming in het gymnasium en in het ziekenhuis.
G.J.W. Bremer Het stroomen van vloeistoffen in buizen.

GV 1889-1890

- G.J.W. Bremer Toestel van Puluj voor de bepaling van het mechanisch warmte-aequivalent. Gewijzigde volumemeter van Kopp.
J.L. van Schaik Over gyroscopen.
H.J. Veth De kruisbevruchting bij planten.
H.A. van IJsselsteijn De verbetering van het westelijk stoomgemaal te Rotterdam.

GV 1890-1891

- W.C.L. van Schaik Het ontstaan van tonen in orgelpijpen.
H.J. van 't Hoff Galsteenen.
J. Menalda van De brug over het kanaal (plan van Schneider en Hersent).
Schouwenburg
A.E. Arkenbout Het hedendaagsch kompas.
Schokker

GV 1891-1892

- R.H. van Dorsten Een proportionaalpasser van 1665 en een arithmograaf van Troucet.
G.J.W. Bremer Onze tegenwoordige kennis van de grootte der moleculen.
W.A.M. Piepers Ontploffing van een stoomketel van een baggermolen.
H.J. Veth De kiwi van Nieuw Zeeland.

GV 1892-1895

- G.J. de Jongh Het leggen van zinkers in het bijzonder van den door de Maas in aug. en sept. 1892.
A.E. Arkenbout De oorzaken van de verschillende luchtstromingen met Schokker betrekking tot hare richting.
E.J. Hoos Chronometers.
P.J. Kaiser Kompasrozen.
H.J. Veth Demonstratie van preparaten van insecten.
A.E. Arkenbout Het onderzoek van de scheepslantaarn ten opzichte van Schokker lichtsterkte en kleur.
A. Kempe Eenvoudige constructie eener kromme lijn voor de ver-
deeling van een hoek in $2n + 1$ gelijke deelen.
E. van Rijckevorsel Overzicht van door hem gedane magnetische waar-
nemingen in Nederland.
G.J.W. Bremer De beteekenis van het gasonderzoek als bijdrage tot de kennis van het water.
S. Birnie De vlam.
J. Menalda van Oppervlaktespanning van vloeistoffen.
Schouwenburg
A. Kempe Eenvoudige constructie eener kromme lijn voor de ver-
deeling van hoeken in een willekeurig aantal gelijke deelen.

- H.A. van IJsselsteijn De electriche installatie voor verlichting en krachts-
overbrenging te Rotterdam.
- GV 1895-1897
- G.J.W. Bremer Over de diëlectrische constante van verschillende stof-
fen.
- H.J. Veth Opmerkingen naar aanleiding van eenige merkwaardige
voorbeelden van mimicry bij insecten.
- A. Brester Theorie omtrent de zon.
- A.E. Arkenbout Over het golfstillend vermogen van sommige vloeistof-
fen.
- Schokker
- H.J. Veth Over motten en andere in onze woningen schadelijke
insecten.
- S. Birnie Over de methode van goudbereiding door middel van
cyaankalium.
- F.D.A.C. van Moll Projectiebeelden van het netvlies.
- F.W. Hudig Stedelijke telephonie.
- GV 1897-1898
- L. van Itallie Het ontstaan en de samenstelling van enkele balsems.
- G.J.W. Bremer Argon en helium.
- A. Lam Onderzoek van vetten met behulp van het doppelprisma
van Carl Zeiss.
- S. Birnie Zelfontbranding.
- GV 1898-1899
- H.J. Veth Lichtgevende insecten.
- A. Kempe Eene rectificatie van den cirkel door W. Kuntze.
- A.E. Arkenbout Weervoorspellingen bij jaargetijden.
- Schokker
- J.C. Dijkhoorn Eenige mededeelingen over centrifugaalpompfen.
- H.A. van IJsselsteijn De watergasfabriek op Feijenoord.
- GV 1899-1900
- F.J. Vaes Regelmatige lichamen en daarvan afgeleide.
- J.C. Ramaer De waterweg van Rotterdam naar zee.
- A. Lam Acetyleen.
- L. van Itallie Bloedonderzoek ten dienste van justitie.
- GV 1900-1902
- G.J.W. Bremer Electrolytische dissociatie.
- N.C. Vogel Watermeters.
- H.E. van Gelder Gemeenschappelijke opleiding voor alle hooger onder-
wijs.
- A. Brester Eenige toelichtingen bij photographiëen van hemel-
lichamen.
- J. Schotel Grondwaterleidingen.
- A. Lam Oude en nieuwe voedingsmiddelen.
- H.J. Veth Een en ander over zeevisschen.
- F.J. Vaes Hulpmiddelen bij het rekenen.
- H.J. van 't Hoff Differentiëel diagnose tusschen typhusbacillen en coli-
commune.
- A. Nolen De bemaling der Rotte.

GV 1902-1904

- C. Nobel
F.J. Vaes
A. Lam
E. van Rijckevorsel
G.J.W. Bremer
W. van Rijn
C. Nobel
H.A. van IJsselsteijn
M.C. Sissingh
- Het tegenwoordig standpunt der luchtvaart (2 voordrachten).
Hulpmiddelen bij het rekenen (2 voordrachten).
Kleine bijdrage over den stofregen van februari 1903.
Magnetische opnemingen in Zuid-Italië.
Bezwaren tegen de electrolytische dissociatietheorie.
Brand als chemisch verschijnsel.
De gemeentelijke dokken te Rotterdam.
Iets over de gevonden fundamenten van het Blijdorpsche stoomgemaal, door Steven Hoogendijk gesticht.
Distillatie van steenkolengas met hellende retorten.

GV 1904-1906

- H.J. Veth
G.J.W. Bremer
A. Lam
C. Easton
F.J. Vaes
A. Lam
A.A. Hijmans
van den Bergh
H.C.J. Gritters
C.A. Jolles
- Over orchideeën.
Over radium.
De verwerking van vrije stikstof tot assimileerbare verbindingen.
Veranderingen op de zon en in het klimaat.
Beschrijving van een reis in Amerika.
Melkenzymen.
Over de koorts.
Stoomturbines.
De mond van den Rotterdamschen waterweg.

GV 1906-1907

- G.J.W. Bremer
A. Kempe
S. Birnie
W. Cool
- Het wezen der electriciteit.
Een passcher tot het verdeelen van een hoek in een willekeurig aantal gelijke deelen.
De werking van fijn verdeeld ijzer op water.
Groote overstromingen in Nederland.

GV 1907-1908

- G.H.J. Peter
J.M.G. Scheffer
P.H. Schoute
J. Büttikofer
W. Cool
- Immunitet, in het bijzonder met betrekking tot Ehrlich's zijketen-theorie.
Kleurenphotographie.
Regelmatische ruimtevulling.
Het Yellow-stone park.
De moderne bestuurbare ballons en vliegmachines.

GV 1908-1909

- A. Brester
J.N. Kooy
D.J. Blok
W. Noorduyt
A. Kempe
- De nieuwste bewijzen voor de afwezigheid van radiale stormen in de zon.
Ketelontploffingen, oorzaken en gevolgen.
Scheelzien.
De nieuwere astronomische plaatsbepaling op zee.
Het oplossen van een vijfde- en zesde-machtsvergelijking.

GV 1909-1910

- W. van Rijn
R.H. van Dorsten
- Dierlijke giftstoffen.
Johan de Wit, als actuaaris.

- M.C. Dekhuijzen
J.C. Dijkhoorn
R. de Josselin
de Jong
- De Zuiderzee.
Stoomturbines als stuwingswerktuigen voor stoomboten.
Carcinoom.
- GV 1910-1911
- H.K. de Haas
- De bepaling der massa van den aardbol met demonstratie der proef van Michael (sic: Michell-) Cavendish. "Bovendien vertoonde Dr. De Haas een vroeger door hem zelf vervaardigden windmolenmotor, die recht tegen den wind inloopt".
- S. Birnie
A. Grutterink
- Samengeperst koolzuur kan zeer sterke zuren verdringen. Over de verhouding van de microchemie tot de chemische kristallographie.
- H. van Oordt
- De waterbeweging in eenige benedenrivieren in Zuid-Holland. Bovendien de vraag: Zal een haven voor zeer groote en diepgaande schepen aan den Hoek van Holland mogelijk en noodig zijn?
- F. van der Feen
- De mensch vóór de geschiedenis.
- GV 1911-1912
- S. Birnie
S. Birnie
- Enkele proeven over snelheid van reactie.
Bepaling der reactie-snelheid in eenvoudige gevallen. Proeven in verband met evenwicht en katalyse.
- J.F. Niermeijer
P. van Mourik
- De groote moderne bevoeiingswerken.
De wet van Weber en de logaritmische wet van Fechner met voorbeelden uit de dagelijksche ervaring toegelicht.
- A.F.A.S. van Westrienen
- Experimenteele onderzoekingen over de ontwikkeling van de eicel.
- A.C. Burgdorffer
- Vuilverbranding.
- GV 1912-1913
- M.C. Dekhuijzen
- De eerste studie der natuurwetenschap volgens de onderzoekingen van Norman Lockyer en J.G. Frazer.
- R. de Josselin
de Jong
J. van Rees
P. Huffnagel
R. Croll
J. Kunst
H.W. Wouterlood
- De tegenwoordige stand van het constitutie-vraagstuk.
De "denkende" paarden van Karl Krall te Ebersfeld.
De Rotterdamsche waterleiding.
Reisindrukken van Egypte.
Eenige proeven over de buiging van het licht.
Cleistogame bloemen.
- GV 1913-1914
- H.K. de Haas
A. Grutterink
M.A. van Herwerden
R.H. van Dorsten
- Kosmische kinematoskopie.
Indrukken van een geologische excursie door Canada.
Erfelijke factoren, die het geslacht bepalen.
Electrische telmachine van Hollerith. Een tweetal vragen uit de kansrekening.
- M.C.F.J. Cosijn
A.H. van Delden
- Tolwerking.
De kringloop van de stikstof.

De voordrachten die zijn gehouden op de gewone vergaderingen van de genootschapsjaren 1914-1915 tot en met 1925-1926 zijn uitgegeven (zie 2.3). De vindplaats van de afzonderlijke voordrachten is hier achter de titel aangegeven. Voor de juiste datering van de voordracht raadplege men de gedrukte tekst ervan.

GV 1914-1915

- J. Clay Wat hebben wij onder natuurwetten te verstaan? (I-1, 3-19).
- S. Birnie De Brown'sche beweging. Aantal en massa der moleculen en atomen naar Jean Perrin (I-1, 20-40).
- A.J.P. van den Broek Over dwerggroei bij den mensch en zijne beteekenis (I-1, 41-49).
- H.K. de Haas Kurven, photographisch geregistreerd bij een experimentele poging de vraag te onderzoeken: Behoeft de gravitatie tijd voor haar verbreiding in de ruimte? (I-1, 50-57).
- J.E. Verschaffelt Het relativiteitsbeginsel (I-1, 58-73).

GV 1915-1916

- H.K. de Haas De "Trage massa" als aberratieverschijnsel beschouwd (I-2, 75-80).
- R.H. van Dorsten De wetten van Pareto en Gini (I-2, 81-88).
- R. de Josselin de Jong
A. Steger Over de delfstoffen in Nederland en haar beteekenis voor de chemische industrie (I-2, 98-104).
- J.J.A. Muller De bepaling van de gedaante der aarde door internationale samenwerking (I-2, 105-116).
- P. van Braam van Vloten De Nederlandsche kustverlichting en eenige harer recente verbeteringen (I-2, 117-127).

GV 1916-1917

- H.K. de Haas Een klassiek theorema proefondervindelijk bewezen (I-3, 133-138).
- J.A. Schouten Meetskunde en moderne algebra (I-3, 139-143).
- C. Eijkman Te zuivere voeding (I-3, 144-149).
- C.W. Broers Over bacillendragers (I-3, 150-156).
- H.K. de Haas Over het evenwicht tusschen de traagheid der stof en de aantrekking der stof. Met demonstratie van twee natuurkundige proeven: a. Het 7de theorema van Huygens; b. De proef van Michell-Cavendish (I-3, 157-160).
- H.C. Wesseling Moderne beweegbare bruggen (I-3, 161-177).
- R. de Josselin de Jong Een en ander over plotselinge dood (I-3, 178-188).

GV 1917-1918

- H.K. de Haas Als schaduwzijde van het Arsenicum in zijn huidige concentratie in onze dagelijksche omgeving: een dertigtal vergiftigingsgevallen (I-4, 189-204).
- J.W. van Nouhuys De vaststelling eener tropische sneeuwrens op Nieuw-Guinea (I-4, 205-215).
- A. Vas Nunes Iets over lage temperaturen (I-4, 216-222).
- J.A. Grutterink De bouw der kristallen (I-4, 223-236).
- A.H. van Delden De planten en dieren van het Rotterdamse Waterwerk en hun beteekenis voor het bedrijf (I-4, 237-249).
- D. Croll Een paar problemen in verband met scheepsbouw (I-4, 250-260).

GV 1918-1919

- G. de Josselin de Jong De beschieting van Parijs op 120 K.M. afstand (I-5, 261-270).

- D.A. de Jong De ziekmakende werking der ingewandswormen (I-5, 271-283).
- P.W. Scharroo De moderne toepassing van het gewapend beton, in het bijzonder voor militaire doeleinden (I-5, 284-296).
- S. Birnie Zelfontbranding, in het bijzonder van hooi (I-5, 297-302).
- A.C. van Rossem Electriciteitsvoorziening van groote gebieden (I-5, 303-306).
- A.C. Burgdorffer Kanaalaanleg in en om Rotterdam (I-5, 307-351).

GV 1919-1920

- D. Klinkert Over steenvorming in het menschelijk lichaam (I-6, 353-364).
- R. de Josselin de Jong Een merkwaardig voorbeeld van autonomen doelmatigen weefselgroei (I-6, 365-370).
- H.K. de Haas I. Over het stroomingsmechanisme in verband met uit- en inwendige moleculaire wenteling (I-6, 371-376).
II. Over enkele gevolgen van inconstante lichtsnelheid (I-6, 376-377).
- J. Büttikofer Herinneringen uit de Nederlandsche Borneo-expeditie van 1893-'94 (I-6, 378-387).
- R. Magnus Het tot stand komen der darmbeweging (Cholin als hormon der darmbewegingen) (I-6, 388-401).
- J.A. Schouten De ontwikkeling der begrippen ruimte en tijd in verband met de relativiteitstheorie (I-6, 402: Vermeldt alleen de publikatie van J.A. Schouten, Over de ontwikkeling der begrippen Ruimte en Tijd in verband met het Relativiteitsbeginsel, Rotterdam: Nijgh en Van Ditmar, 1920).
- K.H. de Haas Over aantoonbaar meetkundig verband tusschen formaat en compositie van schilderijen (I-6, 403-445. Ook als monografie, Rotterdam: T. de Vries, 1920 (45 + Pl. 10).

GV 1920-1921

- W. van Bemmelen Uit Insulinde's vulcaanwereld (II-1, 1-3).
- C. Lely Afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee (II-1, 4-9).
- H.S. de Roode Het Rotterdamsche oeververbindingsvraagstuk (II-1, 10-19).
- C. Winkler Het hedendaagsche standpunt over de functie van het cerebellum (II-1, 20-31).
- A. Vas Nunes Experimenteele bepaling van de snelheid en de verhouding van lading en massa der electronen in kathodestralen (II-1, 32-38).

GV 1921-1922

- S. Birnie Iets over het ontstaan en het verdwijnen van neerslagen, in het bijzonder van zwavelzink en zwavelkoper c.s (II-2, 39-47).
- A.J.P. van den Broek Het ontstaan van de menschelijke spraak in verband met enkele morphologische kenmerken (II-2, 48-53).
- H.C.A. Boom Moderne telefonie (II-2, 55-59).
- D. Boomsma Havenuitbreiding en kademuurbouw te Rotterdam (II-2, 60-71).
- L.S. Hannema Over het bloed en de overbrenging er van van den eenen mensch op den anderen (transfusie) (II-2, 72-86).
- H.K. de Haas Over gesorteerde warmtebeweging en de circulatieverhoudingen op het zonne-oppervlak (II-2, 87-100).

GV 1922-1923

- A.H. op ten Noort Over de verwijdering van afvalwater uit de steden en de middelen om de schadelijke gevolgen van dit water tegen te gaan (II-3, 101-114).
- A.B. van Deirse
J. Hekman Het gebit van de gewervelde dieren (II-3, 115-123).
Over de zelfverdediging van het menselijk lichaam in het algemeen (II-3, 124-130).
- M. Jansen
J. van Rees Onze volkskracht (II-3, 131-150).
Grensstrijd van levende epitheliën (II-3, 151-159).

GV 1923-1924

- J.J. Canter Cremers Over de aanslibbing en verzanding van aan (beneden)-rivieren gelegen havens (II-4, 161-166).
- L.S. Ornstein Fotografische photometrie. Het meten van licht-intensiteiten met een photographische plaat (II-4, 178-194).
- J.A. Bakker De grond- en betonwerken van het Panamakanaal (II-4, 173-177).
- A.B. van Deirse De omvorming van een land- in een water-zoogdier (II-4, 178-194).

GV 1924-1925

- J. Böeseke Over den toestand van de moleculen in de ruimte (II-5, 195-202).
- P.E. Verkade
A.D. Fokker
H.H. Ehrenburg Verbrandingswarmte-bepalingen (II-5, 203-206).
Zwaarte en Traagheid (II-5, 207-211).
Electronen emissie, toegepast voor het sorteeren van gelijkstroom uit driephasigen wisselstroom.
- A.E.R. Collette De radio-telegrafie met Nederlandsch Oost-Indië, zoals deze zich ontwikkeld heeft (II-5, 228-244).
- T. van Lohuizen De beteekenis van het Doppler-effekt voor de astronomie (II-5, 245-256).
- G.H. Moll van Charante Melk en de melkvoorziening van een groote stad (II-5, 257-288).

GV 1925-1926

- W. van Rijn Gerechtig chemisch en microscopisch onderzoek (III-1, 1-3).
- H.K. de Haas Over de cycloonachtige windhoozen van 10 Augustus 1925 (III-1, 4-14).
- E. van Everdingen De cycloonachtige windhoozen van 10 augustus 1925 (III-1, 15-16).
- A.H. Borgesius
H.K. de Haas
E.C. van Rijssel
W. van Bemmelen Over buiging (diffractie) van licht (III-1, 17-24).
Licht buiging in het mikroskoop (III-1, 17-24).
Beschouwingen over het kankervraagstuk (III-1, 28-39).
De tropische luchtoccean onderzocht met bergstations en ballons (III-1, 40-43).
- T. van Lohuizen Reuzen- en dwergsterren (waarom soortelijke gewichten tot 50.000 bestaanbaar geacht worden) (III-1, 44-66).
- P. Ehrenfest De speling van het toeval als ondergrond van natuurkundige verschijnselen (III-1, 67-72).

GV 1926-1927

- P. Joosting
J. Smit
C.A. Crommelin De Hefbrug over de Koningshaven.
Nieuwe inzichten in de stofwisseling der bacteriën.
Leidsche natuurkunde en instrumentmakerskunst; 18e eeuwsch ('s-Gravesande, Musschenbroek) en 20e eeuwsch (laagste temperaturen, vloeibaar en vast helium).

- P.E. Verkade
P.H. Kramer
J.D. Jansen
W. de Sitter
- Oscillatie-verschijnselen bij fysische en fysisch-chemische constanten van organische verbindingen.
De verbreiding van den typhus.
Fluorescentie en hare toepassing in de praktijk.
Over de onregelmatigheden in de aswenteling der aarde en den astronomischen tijd.

GV 1927-1928

- J. Clay
A.B. van Deinse
- De doordringende (ultra-gamma) straling.
De miocaene Noordzee met hare bewoners en de overblijfselen daarvan in ons land.
- J.J.W. van Loenen
Martinet
G.J.F. Bakker
T. van Lohuizen
B. van der Pol
- Electrificatie van Nederlandsche Spoorwegen.
Het parallelbedrijf van elektrische centrales.
Het Zeiss-planetarium.
De hartslag als relaxatie-trilling.

GV 1928-1929

- S.H. Bertram
H.K. de Haas
T. van Lohuizen
L.J. van Dunné
- Margarine als voedingsmiddel in vergelijking met boter.
Voeding, koepokinenting, encephalitis.
Over veranderlijke sterren.
Iets over de voorbereiding en de uitvoering der nieuwe Koninginnebrug.
- H.A. Kramers
A.H. Borgesius
- Over oudere en nieuwere stralingstheorieën.
De nieuwere proeven van Michelson en anderen en de tegenwoordige stand van het aethervraagstuk.
Infectie en bacterieële intoxicatie door voedsel.
- L.E. den Dooren
de Jong

GV 1929-1930

- H.A. Verhey
- Bieden onze dijken voldoende waarborg tegen het gevaar voor overstrooming?
Het lenzenslijpen in de 17e eeuw.
Waterbinding der kolloïden.
- C.A. Crommelin
H.R. Kruyt
J.W. van Nouhuys
J.A. Emmens
- Een Barentsz-reliëf en het Nova-Zembla verschijnsel.
Een onderzoek naar de bruikbaarheid van Hollandsche gerst voor de bierbrouwerij.
- P.E. Verkade
- Oneven vetzuren, hun voorkomen in de natuur en hun afbraak in het organisme.
- L.E. den Dooren
de Jong
- Over het wezen van den bacteriophagaag.

GV 1930-1931

- J.D. Jansen
- Onderzoek over het verband tussen giftigheid en samenstelling van ferro-silicium.
De oorzaak en het wezen van den artesischen druk.
- J. Versluys
P.E. Verkade
J. Clay
- Problemen betreffende de vetstofwisseling van diabetici.
Het meten van de intensiteit van Röntgenstralen, radioactieve stralen en lichtstralen.
- W.P. Jorissen
T. Folpmers
- Explosieve reacties.
Het doden van micro-organismen in het water door chloor en chloorverbindingen.

GV 1931-1932

- L.E. den Dooren
de Jong
- Over mutilatie bij bacteriën.

- H.K. de Haas Over de eigenschap van den dampkring, die warmte-onttrekking aan een deel er van op temperatuurstijging van dat deel doet uitloopen.
- N.L. Söhngen Bio-luminescentie.
- P.E. Verkade Onderzoekingen over het gedrag van oneven vetten in het menselijk lichaam, mede in verband met diabetes mellitus.
- T. Folpmers Reuk- en smaakbezwaren van drinkwater uit oppervlaktewater bereid en de bestrijding dier bezwaren.
- J. Versluys Een verklaring van het intermitteringsverschijnsel bij heete bronnen, toegelicht door een filmdemonstratie.
- A.D. Fokker Bewegingen en bewegingskrachten in den dampkring.
- K.H. de Haas Bij Albrecht Dürer's Ritter (Tod und Teufel) en Melencolia (par.) I opzettelijk meetkundige vlakverdeling (compositie) aangetoond.

GV 1932-1933

- L.E. den Dooren Over groeistoffen: "auximonen", bios en bacterieele auxinen.
- de Jong Enkele natuurkundeproeven uit de praktijk.
- H.A. Fonteyn Kuypers De geschiedenis van de statistiek betreffende de 1-ste H.B.S., te Rotterdam.
- F.J. Vaes Het vernietigen van phenolen door werking van bacteriën in de natuur.
- T. Folpmers Verschijnselen der kosmische ultrastraling.
- J. Clay Chlorophyl.
- L.G.M. Baas Becking Over de mogelijkheid van diamant maken.
- D.W. Dijkstra

GV 1933-1934

- W.P. Jorissen Geïnduceerde oxydatie (zuurstofactivering) bij gewone en hoge temperaturen, o.a. bij explosie-temperaturen.
- D.W. Dijkstra Korte mededeeling over "zwaar water", het oxyde van het pas ontdekte waterstofisotoop.
- K.H. de Haas Toovervierkanten.
- F. Muller De eerste vier stoommachines in ons land en de ontwikkelingsgang daarvan.
- J.R. Katz De rekbaarheid van rubber en rubberachtige stoffen.
- D.J.W. Kreulen Steenkool-classificatie.
- W.J. de Haas Het bereiken der laagste temperaturen.
- B. van der Pol Nieuwere onderzoekingen over de voortplanting van electromagnetische golven (met demonstratie).

GV 1934-1935

- F.A. Vening Meinesz Zwaartekracht-onderzoek op zee.
- P.E. Verkade Vet-opbouw en vet-afbraak in het levend organisme.
- C. Braak Klimaat en klimaat-veranderingen.
- T. Folpmers Snelfiltratie, biologisch vergelijkbaar met langzame zandfiltratie, in het waterleidingbedrijf.
- A.C.S. van Heel Lensfouten en hare correctie in optische instrumenten (met demonstratie).
- W.F.J.M. Krul Wat het geohydrologisch onderzoek van den Wieringermeerpolder heeft geleerd omtrent de hydrologische geschiedenis van Noord-Holland.
- J.P. Mazure Berekeningen betreffende de hoeveelheid en het chloorgehalte van het kwelwater in den Wieringermeerpolder.
- M. de Haas Over normalisatie van kleuren.

- D.W. Dijkstra
Th. W. Theunissen
Z.W. Sneller
L.R. Sinnige
Joh. van Veen
D.J.W. Kreulen
J. Bouman
L.E. den Dooren
de Jong
- Iets over de kracht van Coriolis.
De invloed van de grenslaag op het gedrag van stroming van vloeistoffen.
De proefondervindelijke wijsbegeerte in Nederland tijdens het midden van de 19e eeuw.
Het toeval in de proefondervindelijke wijsbegeerte.
Over de toekomst der Nederlandse kust.
Over het opsporen van aardolie (geofysische methoden).
Enige methoden van het kristalonderzoek met Röntgenstralen.
Penicilline en andere antibiotica.

GV 1947-1948

- C. van Traa
J. Rutgers
H.G.J. ter Marsch
N.Th. Koomans
N.J. van Veen
H.K. de Haas
D.J.W. Kreulen
T. van Lohuizen
T. Folpmers
- Herrijzend Rotterdam I
Eenige uitgangspunten bij de voorbereiding van plannen voor Groot-Rotterdam.
Mogelijkheden voor de uitvoering van de wederopbouw van Rotterdam.
Herrijzend Rotterdam II
Vernieling en herbouw van de haven van Rotterdam.
Aanpassing van de haven van Rotterdam aan gewijzigde of zich wijzigende omstandigheden.
Herrijzend Rotterdam III
Over de spoorwegplannen voor Rotterdam.
Over aanrijdingskansen van de nul-ogige, één-ogige en twee-ogige chauffeurs en het moderne motorrijtuig.
Steenkool, olie. Ontwikkeling, noodzakelijkheid en stand van zaken thans!
Moderne ideeën over atoomsplitsing.
Reiniging van oppervlaktewater langs chemische en electrolytische weg.

GV 1948-1949

- H.C. Hazewinkel
W.N. van Nooten
H.G. Cannegieter
A. Schierbeek
D. Dresden
A.D. Erkelens
P. de Gruyter
C.A.J. von Frijtag Drabbe
- Steven Hoogendijk.
Steven Hoogendijks technische arbeid.
De taak van het Meteorologisch Instituut voor de scheepvaart en de luchtvaart.
Jan Swammerdam, leven en werken.
De stand van de ontwikkeling der gasturbines.
De electro-physiologische grondslagen van het electrocardiogram.
Rijnland's zorg voor de hoedanigheid van het boezemwater.
Hedendaagse cartografie.

GV 1949-1950

- F.J. Appelma
D. van Zuilen
A. Havinga
J.Th. Thijsse
J. van Slogteren
- Dieren in gevangenschap.
De werkzaamheden van de Organisatie-Commissie Gezondheidstechniek T.N.O op het gebied van woninghygiëne.
Het technisch-wetenschappelijk onderzoek inzake de molenwieken van Ir. P.L. Fauel.
Recente ervaringen van Nederlandse ingenieurs in het buitenland.
Virus-ziekten.

D. den Hoed De medische toepassing der kunstmatig radio-actieve stoffen en in het bijzonder van radio-actief phosphor.
W.F. de Jong Micro-kristallen en macro-kristallen.

GV 1950-1951

S.W. Visser Zonneactiviteit en weersverschijnselen.
B.G. Ziedses Stereoscopisch Röntgenonderzoek met contrastvloeistof des Plantes doorstroomde bloedvaten der hersenen.
A. Schierbeek Antoni van Leeuwenhoek, leven en werken (met demonstratie van zijn werken).
N.A. Halbertsma Fluorescentielicht (met demonstratie).
A. van der Steur Wederopbouw en restauratie van oude gebouwen, toegelicht aan de hand van de werkzaamheden verricht aan de Stadhuizen van Middelburg en Gouda.
G.H. Wieneke Recente ontwikkeling van de automatische telefonie in Rotterdam.

GV 1951-1952

Joh. van Veen Zout- en verdrogingsschaden in Nederland.
H.K. de Haas Bedenklijke fotografische techniek, zelfs bij de Olympische Spelen te Londen aangewend.
A.B. van Deirse Fossiele Nederlandse vissen uit het Tertiair.
H.E. Henkes Over de registratie van de elektrische verschijnselen, welke zich afspelen in het netvlies van het oog.
F.P. Mesu Landbouw-perikelen in verband met de industrialisatie van Nederland.
T.H. Thung Enkele aspecten van het virusprobleem.
N.A. Halbertsma De betekenis van research voor de ontwikkeling van het Philips-Concern.
K.H.C.W. van der Veen Een beschouwing over enkele technische spoorwegproblemen.

GV 1952-1953

D.G. van Hoytema Psycho-somatische richting in de geneeskunde.
J.M. Burgers (of W.G. ?) De betekenis van structuurfouten in kristallen.
J. Wind Sporenelementen in de landbouw.
A.B. Droogleever Het erfelijkheidsonderzoek bij de mens vergeleken met Fortuyn dat bij planten en dieren.
N.J. van Veen De ontwikkeling der spoorwegwerken te Rotterdam.
H.J. Spit Vier jaren ervaring in Ethiopië.

GV 1953-1954

J.H. Oort Structuur en evolutie van het melkwegstelsel.
P.J. Kooreman Chirurgische mogelijkheden bij de behandeling van hartaandoeningen.
F.J. Appelman Conflict mens-natuur.
A.P. Minderhoud De totstandkoming, de uitgifte en de exploitatie van boerderijen in de Noordoostpolder.
P.J. Wemelsfelder De stormvloed van 1 Februari '53 met een nadere beschouwing over de kansen op hogere vloed.
M.C. Teves en Medische toepassingen van de Röntgenbeeld-versterker.
J. Feddema Technische problemen en resultaten (M.C. Teves).
Medische problemen en resultaten (F. Feddema).
L. Neher Algemene telecommunicatie-vraagstukken.

GV 1954-1955

- W. Beijerinck
W. Froentjes
F.A. Vening Meinesz
A.A. Thiadens
Joh. van Veen
P.F.J.A. Julien
- Biologische stations en hun werkring.
Enkele aspecten van de bloedproef.
Het ontstaan van plooingsgebergten en diepzeetroggen, van continenten en oceanen.
Geologie ten dienste van de steenkoolmijnbouw.
Stranden, dijken, zandverplaatsingen.
Het Pygmeeën-probleem, de Afrikaanse Pygmeeën in het bijzonder.

GV 1955-1956

- H.J. Flieringa
H. Wittenberg
F.J. Appelman
M. Bogaardt
W.P.A. van Lammeren
J.A.C. van Pinxteren
H. Veldstra
- Operatieve oogheelkunde.
Rakettechniek en haar toepassingen in heden en toekomst.
Conflict mens-natuur (vervolg, zie 1953-1954).
Hoever is de ontwikkeling van de kernenergie heden gevorderd?
Huidige ontwikkeling van het scheepsmodelonderzoek in het Nederlandsch Scheepbouwkundig Proefstation te Wageningen.
Vorderingen in de ontwikkeling van geneesmiddelen.
Biochemische verkenningen in de levende cel.

GV 1956-1957

- J.W.G. ter Braak
A. van Wijngaarden
F. Hoeke
H.W. van Tijen
J. Schijve
W. Bleeker
- Het electro-encephalogram.
Het Mathematisch Centrum.
De Rotterdamse keuringsdienst van waren.
Gasturbines.
Vermoeidheidsverschijnselen in metalen.
Over het kunstmatig verwekken van regen en andere dergelijke activiteiten.

GV 1957-1958

- D.W. Dijkstra
N.Th. Koomans
S.W. Visser
P. Korringa
J.J. Broeze
M. Bogaardt
- De structuurformule van het insuline.
Uitbreiding van de haven van Rotterdam.
Het Nova-Zembla verschijnsel (vervolg ener voordracht van bijna 28 jaar vroeger door J.W. van Nouhuys).
Het Delta-plan en de visserij.
Iets over automobiel-motoren.
Kerntechniek.

GV 1958-1959

- K. van der Pols
J.A.C. Tillema
A. Bonebakker
L.J.F. Broer
A.C. Schuffelen
H. Engel
- Het ontwerpen van een groot passagiersschip.
De taak van de Dienst van Gemeentewerken.
Westerse geneeskunst in een onderontwikkeld gebied.
Kernfusie.
De toepassing van radio-actieve isotopen bij het landbouwscheikundig onderzoek.
Het levenswerk van Charles Darwin.

GV 1959-1960

- P.J. Gaillard
J.A. Emmens
L.R. Sinnige
- Het kweken van weefsels buiten het lichaam.
Over de Nederlandse bierbrouwerij en haar voornaamste grondstof, de Gerst.
Kankerbestrijding in Nederland.

K. Breur Middelen, mogelijkheden en moeilijkheden in de radio-therapie.
H. Wittenberg Ruimtevaart.
W.C. van Mierlo Grondmechanica.
R. Gheyselincq Honderd jaar opsporing van olie.
J. de Wilde Waarnemingsvermogen en taal der Bijen.

GV 1960-1961

E.H. Hermans De margarineziekte.
J.J.B. Bijker De strijd om het drinkwater in het westen des lands.
A.C.V. van Bommel Het dier als element in de menselijke cultuur.
W. Bleeker Kunstmatige radio-activiteit in de atmosfeer.
W. Froentjes Vergiftiging als misdrijf.
M. de Bruijn Het Deltaplan en daarmee samenhangende problemen.

GV 1961-1962

H.W. Julius Onze wetenschap en onze samenleving.
G.H. Wieneke Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telefoontech-
niek.
W.G. Burgers Metaalkristallen.
C.J. van Nieuwenburg Uit de oude geschiedenis van de chemische analyse.
J.Th.R. Schreuder Medische verzorging der ouden van dagen.
H.J. Schoemaker Proefondervindelijke waterloopkunde.
E.L. Molt Drinkwater door biologische en chemische waterzuive-
ring.

GV 1962-1963

B.G. Ziedses des Plantes Nieuwe ontwikkelingen in de Röntgendiagnostiek.
J.B. Le Poole Kathodestrallen als gereedschap.
A.A. Thiadens Economische geologie van het aardgas.
A.A. Velthoen Hondsdolheid.
J.J. Went De toekomst van de kernenergie.
S.C. van Veen De mathematische zijde van de sterrenkunde.

GV 1963-1964

J.A.C. Tillema Ontwikkeling van de metrogedachte te Rotterdam.
P. Korringa De rationele bevissing van de Noordzee.
H.C. Bos Over het gebruik van wiskundige modellen in de eco-
nomie.
F. Hellinga Nederlandse cultuur-technische landbouwkundige activi-
teiten elders.
T.P. van den Bergh Slechts enkele facetten rondom de luchtverontreiniging.
E.H. Hermans Melaatsheid in verleden en heden.
P.J. Kooreman Vooruitgang van de hartchirurgie sinds 1953 (vervolg, zie
1953-1954).

GV 1964-1965

J.H. Plokker Schilderkunst van geestelijk gestoorden.
J. de Wilde Oude en nieuwe wegen in de insectenbestrijding.
F.E. Douwes Dekker Blindvliegen.
P. Koster Orchideeën.
H.M. Kraayvanger Het nieuwe concertgebouw te Rotterdam.
C.W. Kosten De akoestische vraagstukken van de zalen in bovenge-
noemd gebouw.
M.G.J. Minnaert De verkenning van een nieuwe wereld: de maan.

GV 1965-1966

D.W. Dijkstra	Vuur en licht in de vorige eeuw.
R. Meischke	Behoud en restauratie van gebouwen en wijken.
E.W. Dijkstra	Electronische rekenmachines.
L.J.F. Broer	Lasers.
H.C. Rümke	Over de wetenschap der psychiatrie.
A.J. Zuithoff	IJzer- en staalfabricage.

GV 1966-1967

K. van der Pols	Stonehenge.
J.Th. Hackmann	Geneesmiddelen voor geesteszieken.
L. Aardoom	Ruimte-triangulatie met satellieten.
J.J. Dronkers	Studies voor het toekomstige regime van de beneden-rivieren.

GV 1967-1968

S.J. Wellensiek	Bloemknopvorming.
F.W. van Bilderbeek	Boren op zee.
F.W. de Vrijer	Kleurentelevisie.
M.W. van Hof	Eén- en twee-ogig zien.
A. van Loon	Diazotypie als reproductie-procédé.
W. Berends	De rol van nucleïne-zuren in de levende cel.

GV 1968-1969

J. Bok	Profylaxis tegen rhesus-immunisatie.
K. van der Pols	Het Engelse kanalen-systeem uit de 18e eeuw.
J.H. Makkink	Nabootsing van de ruimte in het laboratorium.
A. Raad	Luchtverontreiniging en stedelijk groen.
D.W. Dijkstra	Dogma's in de natuurwetenschap.

GV 1969-1970

J. Gerbrandy	De centrale verwarming van het menselijk lichaam.
A. Havinga en	Enige aanvullingen op het gedenkboek.
K. van der Pols	De maan in 1969.
M.G.J. Minnaert	Operationele weerkunde.
J.H. baron Mackay	Moderne oliedestillatie.
G.S. van der Vlies	Experimenteel onderzoek over zeeziekte.
J.H. Nieuwenhuijsen	

GV 1970-1971

B. Leijnse	Biochemische modelsystemen voor berekeningen met de digitale computer.
H. Galjaard	Diagnostiek van erfelijke aandoeningen vóór de geboorte.
A. de Sterke	Niet-destructief onderzoek van materialen.
D. de Zeeuw	Bestraling, een modern hulpmiddel bij de verbetering van ons voedselpakket.
P. Jansen-Schoonhoven	Van Swinden en het decimaal metrieke stelsel.

GV 1971-1972

W. Langeraar	Het moderne zeeonderzoek en de internationale samenwerking daarin.
W. Froentjes	Natuurwetenschappelijk onderzoek van schilderijen.
A.D. Erkelens	Anatomische tekeningen van Leonardo da Vinci.
C.M. Braams	Kernfusie als mogelijke bron van energie.
H.G. van Eijk	Van immunologie naar immunochemie.

- J. v.d. Drift Organische stofhuishouding van een bos.
- GV 1972-1973
- A.J. Dekker Moderne ontwikkelingen in de vaste stof-fysica.
P. Slijkhuis De waterhuishouding van Delfland.
H.M. van Praag Psycho-farmaca, hun therapeutische en wetenschappelijke betekenis.
- A.W. de Vos De revalidatie van auditief gehandicapten.
J.A. Steketee De ontwikkeling van de gasdynamica.
- GV 1973-1974
- K. van der Pols Oude stoomgemalen in Nederland.
J.P. de Haas Elektrodiagnostiek bij aandoeningen van de oogzenuw.
H.K.A. Visser Hedendaagse behandeling en verzorging van de te vroeg geborene.
- J.A. Bijvoet Satellieten voor lucht- en scheepvaartverkeer.
A.C. Schuffelen De betekenis van de kunstmest voor de voedselvoorziening.
- A.P.M. Baede Weersverwachtingen op lange termijn.
- GV 1974-1975
- K. van der Pols De polder Prins Alexander.
J.J. Went Energieproductie met thermische kernreactoren, waarom en hoe?
- A.H. de Haas van Dorsser Snelle kweekreactoren.
A. Tiktak De veiligheidsaspecten bij de thermische kerncentrales.
H.G. Kuipéri Wat is landinrichting?
L.N. Went Geslachtsgebonden overerving bij de mens.
- GV 1975-1976
- C. de Beer De Foundry Drawings van Verbruggen.
W. Swart Een industriecomplex in de Noordzee.
H.C. van de Hulst Nieuwe mogelijkheden en wat de astronomen ermee gedaan hebben.
- J.H. Oort De kern van ons melkwegstelsel.
H. van der Laan Explosieve verschijnselen in de extragalactische wereld.
A. Wepster Navigatie-ontwikkeling in de zeevaart.
- GV 1976-1977
- J. Veldkamp Aardbevingen en continenten.
D.R.A. Stapel Hoe werkt Schiphol?
M.W. van Hof Hedendaagse inzichten in de interactie van zenuwcellen.
G.F.J.M. Vrensen Ultrastructuur en synapsen.
J. van Hof-van Duin De betekenis van omgevingsinvloeden voor de ontwikkeling van het centrale zenuwstelsel.
- I. Steele Russell The brain mechanisms of learning. A consideration on the neurophysiological mechanisms involved.
H. Collewijn Het zien en de besturing van oogbewegingen.
- GV 1977-1978
- D.A.A. Koolen Het ontstaan van het slingeruurwerk.
M.J. van Lieburg Het Bataafsch Genootschap en de proefondervindelijke geneeskunde 1769-1869.
D.G.H. Latzko Energiebesparing. Reddingsboei of fopspeen?

W.L. van der Poel
E.W. Dijkstra
R.G. Boiten

Algemene inleiding in modern elektronische rekenapparatuur.
De programmeer-opgave als intellectuele uitdaging.
Toepassing van computers voor het regelen, sturen en beveiligen van industriële systemen en processen.

GV 1978-1979

H. van Crevel
S.A. Wouthuysen
A.J. Zuithoff

De bewegingen van de liquor cerebros spinalis
Het verschijnsel materie.
De ontwikkeling van ijzerlegeringen als moderne constructiematerialen.

F.J. Kievits
D.W. van Krevelen

Niet-ijzermetalen; een markt voor selectieve groei.
Kunststoffen als materialen; hun aard, eigenschappen en betekenis.

GV 1979-1980

A.P.M. Baede

Weersverwachtingen op middellange termijn in Europees verband.

H.G.J.M. Kuijpers

De bestudering van de verbindingen tussen de zenuwcellen in het centraal zenuwstelsel met behulp van het transport van fluorescerende stoffen door het inwendige van de zenuwvezels.

A.S.G. Bruggeling
J.H. Reuter
P.Th. Velzeboer
H.A. Meijer

Voorgespannen beton: Een modern constructiemateriaal.
Electrische vissen.
Zeemijnbouw.
Waterkwaliteitszorg in Nederland.

GV 1980-1981

K. Mouthaan
R. Viddeleer
L. Krul
L.E.M. de Boer
E. Meeter

Glasvezel communicatie systemen.
Satellietcommunicatie.
Microgolven, een nieuwe dimensie in remote-sensing.
Genetica in de moderne dierentuin.
Interacties tussen motorische zenuwcellen en spiervezels in het lichaam en in weefselkweek.

A.B.M. van der Plas

Tunnelbouw.

GV 1981-1982

G.W. Barendsen

Biologische effecten en risicoschattingen van ioniserende straling in vergelijking met andere toxische agentia.
Radioactief afval, een bedreiging voor volksgezondheid en milieu?

J. Weber

Verkenning van het lichaamsijzer.
De reukzin: anatomie, fysiologie en psychologie.
Het ontstaan van de aardse dampkring.

H.G. van Eijk
E.P. Köster
F.H. Schmidt
H.J. Takken
A.J.A. van der Weerd

Enkele aspecten van de industriële toepassing van reukstoffen.

GV 1982-1983

H. Galjaard
A. Starink
C.J.E. Schuurmans
W.L. van der Poel
M.W. van Hof

Erfelijkheidsonderzoek; wat doen wij er mee?
Techniek en oliebedrijf op zee.
Klimaatveranderingen door meer CO₂ in de atmosfeer.
De grenzen van ons logisch denken.
Functioneel herstel na hersenbeschadiging.

GV 1983-1984

- J.W. Wladimiroff Diagnostiek van aangeboren afwijkingen met behulp van ultrageluid.
- F.A. Janssen In de keuken van de boekhistoricus.
- G.A. Wagner Een nieuw industrieel elan.
- G.C. Grosveld DNA onderzoek en kanker.
- J. van Dixhoorn De mens in het havenontwerp: zintuigfysiologische aspecten.
- A. Querido De invloed der Nederlanders op de wetenschappelijke en de technische ontwikkeling van Japan gedurende de Edo-periode (1603-1868).

GV 1984-1985

- D.W. van Krevelen Tijd en ruimte; de natuurwetenschappelijke en filosofische problematiek.
- B. Leijnse Zijn de ringen van Liesegang en de Zhabotinsky reacties chemische modelsystemen voor periodieke processen in levende organismen?

5.3. Cursussen

Op 5 juli 1770 verleenden de Staten van Holland en West-Friesland het Bataafsch Genootschap octrooi, onder nadrukkelijke verbod "dat door hetzelfde Genootschap publykelyk zal worden gedoceert" (I, xxvii). Toen Steven Hoogendijk zijn testament, waarin ook de oprichting van het Bataafsch Genootschap uitvoerig beschreven stond, op 29 december 1785 liet vernieuwen, uitte hij daarin echter toch de wens dat de collectie boeken en instrumenten die hij aan het genootschap wilde legateren, gebruikt zou worden om "een steeds duurende gelegenheid te verschaffen aen de beminnaren van de Proefondervindelijke Wijsbegeerte om zig daer in te oeffenen, en ten dien Einde wil en begeerd dat de Heeren directeuren van dat Genootschap aanstellen en benoemen zullen een kundig Persoon, op eene belooning van drie honderd Guldens s'jaers, te betaalen uit de Revenuen van het Genootschap, dewelke gehouden zal zijn eens ter Weeke van den Eerste October tot den Eerste Mey lessen te geven en voorlezingen te doen over de proefondervindelijke Wijsbegeerte. Dat zoo wanneer dezelve lessen op zijn heer Testateurs overlijden niet zijn aanvang genomen hebben, en dus bij hem zelfs geen Persoon benoemd is geworden, alsdan die benoeming en den tijd van 't beginnen der Lessen en alle verdere schikkingen daaromtrent te maaken, geheel en volkomen overlaat aen voorn. Heeren Directeuren in den tijd en zulx temeer dewijl alle die onkosten uit de Revenuen van 't voor meergenoemde Genootschap Jaarliyx zullen moeten voldaan worden, en hij heer Testateur begeerd, dat men tot de voorschreeve Lessen ook zoude toelaten, nae voorafgaende goedkeuringe van Heeren Directeuren, de zoodanige die geene Leden zijn van hetzelfde genootschap zonder eenige betalinge of contributiën" (Oud-Notarieel Arch. Rotterdam, inv. nr. 3304, fol. 1183-1184, dd. 29 dec. 1785).

Het dilemma waarvoor Directeuren op deze wijze werden geplaatst, werd op slimme wijze opgelost door de annexatie van het sinds 1767 bestaande Fysisch Gezelschap of Collegium Physicum. Dit gezelschap, dat zich presenteerde als een van de vele lokale genootschappen die de 18e eeuw rijk is geweest, had haar wortels in de activiteiten van de medicus Leonardus Stocke (1710-1775). In 1787 kocht Steven Hoogendijk de rijke collectie instrumenten van dit gezelschap en voegde dit bij de erfenis die hij in het hiervoor geciteerde testament aan het Bataafsch Genootschap overdroeg. Zonder het octrooi van 1770 geweld aan te doen, konden daarna de cursussen als activiteit van het Fysisch Gezelschap, in feite nu dus een dochter van het Bataafsch Genootschap, worden gepresenteerd.

Al in februari 1787 werden de Maecenaten uitgenodigd de cursus te volgen. Van 1788-1840 hebben negen of tien lectoren voor dit gezelschap lezingen

verzorgd. Toegang hadden de leden en "voorstanders" van het Bataafsch Genootschap en de leden van het Fysisch Gezelschap. Alleen van de cursus die Lambertus Bicker verzorgde is het thema bekend (zie V 109), terwijl van Hendrik Willem Rouppe (1765-1816) enkele publikaties bekend zijn waarin hij gewag maakt van zijn optreden als lector (V 89 en V 111).

Lijst van lectoren van het Fysisch Gezelschap

1788-1793	L. Bicker
1793-1796	H.W. Rouppe
1796-1798?	J.J. le Sage ten Broek
1798?-1799?	G. Hodenpijl
1799-1806	O.C. Eickma
1806-1824	P. Curten (en J.F. van der Houven van Ankeren ?)
1824-1825	J. van der Hoeven
1825-1832	G.J. Mulder
1832-1840	D.F. van der Pant

In 1840 werd K.M. Giltay tot lector van het genootschap benoemd. Tijdens zijn lectoraat werden de activiteiten van het Fysisch Gezelschap officieel in "Plan en Grondwetten" vermeld als een van de activiteiten van het Bataafsch Genootschap, namelijk het geven van "een cursus van voorlezingen over de natuurkunde" (1843 en 1890, art. VIII). Daarbij werd de bepaling gevoegd dat "de cursus der voorlezingen zal worden bestuurd door den presideerenden Directeur. Tot denzelven zullen al de Leden van het genootschap den vrijen toegang hebben, en voorts worden toegelaten beminnaars der wetenschappen, welken Directeuren zullen meenen den toegang te kunnen verleen" (1843, art. LIII). Na 1890 werd gesproken over de toelating van belangstellenden "op door de Directeuren te stellen voorwaarden" (1890 en 1927, art. LIV). Aan Directeuren werd opgedragen "de jaarlijkse benoeming voor de natuurkundige voorlezingen" (1843, art. XXVI); in 1890 geformuleerd als de jaarlijkse benoeming van "de Lector voor de voordrachten" (1890 en 1927, art. XXVI). In "Plan en Grondwet" van 1927 werd gesproken over de cursus van voordrachten over "de natuurkennis", in plaats van "de natuurkunde" (1927/art. VII).

Tussen 1840 en 1940 zijn de cursussen met een enkele onderbreking, jaarlijks gehouden. Bovendien besloot men in 1850 nog een tweede cursus te organiseren, gericht op "het elementair onderwijs in de natuurkunde", welke cursus eveneens gedurende het winterseizoen werd gehouden (N. XII, iv). Over deze cursussen, die eveneens door Giltay werden gegeven, zijn geen bijzonderheden bekend. Op de algemene vergadering van 1858 werd bericht dat de elementaire cursus bij gebrek aan belangstelling was gestaakt (N. XII, xxvi).

Voor de cursus 1903-1904 kon men geen nieuwe lector vinden. Wel wilde Willem Einthoven (1860-1927) een achttal voordrachten geven over fysiologische optiek, maar van dit aanbod hebben Directeuren geen gebruik gemaakt. Gedurende de Eerste Wereldoorlog werd tweemaal géén cursus georganiseerd (1914-1916). De directe aanleiding was het niet-beschikbaar zijn van de lokalen in de Beurs, in verband met de tijdelijke vestiging aldaar van de Handelshoogeschool. In deze jaren speelde ook de geringe belangstelling voor de cursussen een rol, met name veroorzaakt door de concurrentie die het genootschap van de Volks-Universiteit ondervond. In dat verband is de opgave van de aantallen cursisten van belang, die men vindt in het archief van het genootschap (Arch. BG, inv. nr. 40). Deze opgave is echter niet geheel betrouwbaar. In 1918 besloot men voor de organisatie van de cursussen met de Volks-Universiteit samen te werken. Deze samenwerking heeft twee jaar geduurd.

Na de Tweede Wereldoorlog handhaafde men de bepalingen betreffende de winteravondcursussen (1946 en 1957, art. VII, XXVI en LIV), maar van cursussen en lectoren is nadien geen sprake meer geweest.

In de hierna volgende lijst zijn de cursusonderwerpen voor zover bekend geïnterpreteerd. De volgorde van de cursussen tussen 1876 en 1884 is onzeker.

<u>Cursus</u>	<u>Lector</u>	<u>Onderwerp</u>
C 1856-1857	K.M. Giltay	Cursus geopend met een rede "Tegen het Materialisme".
C 1857-1858	K.M. Giltay	Cursus geopend met een rede over "Nog een woord over het materialisme van den laatsten tijd" (opgave onzeker).
C 1859-1860	K.M. Giltay	Cursus geopend met de rede "Een blik op Alexander von Humboldt (zie 2.3).
C 1860-1861	K.M. Giltay	Cursus geopend met een rede over "Heidelberg" (zie 2.3).
C 1861-1862	K.M. Giltay	Cursus geopend met een verslag over "Een bezoek aan Pasteur" (zie 2.3).
C 1862-1863	K.M. Giltay	Cursus geopend met een rede over "De bekende krachten der natuur" (zie 2.3).
C 1865-1866	K.M. Giltay	Over de galvanische electriciteit. Geopend met "eene rede over Arago" (zie 2.3).
C 1866-1867	K.M. Giltay	Over het Licht. Geopend met "eene rede over Fresnel" (zie 2.3).
C 1871-1872	Th. van Doesburgh	"De algemeene eigenschappen der lichamen, de zwaarte en de waterweegkunde". Aangevangen met "eene levensschets van Adam van der Toorn".
C 1872-1873	Th. van Doesburgh	"Het evenwigt der gassen en de drukking van den dampkring". Ingeleid door "eene beschouwing der gassen in het algemeen".
C 1873-1874	Th. van Doesburgh	"De leer van het geluid". Geopend met "een levensschets van Chladni".
C 1875-1876	L. Bleekrode	onbekend.
C 1876-1877	L. Bleekrode	Galvanisme.
C 1877-1878	L. Bleekrode	Electromagnetisme.
C 1878-1879	L. Bleekrode	Warmte.
C 1879-1880	L. Bleekrode	De onderzoekingen van Pictet en Cailletet.
C 1880-1881	L. Bleekrode	De verschijnselen van voortplanting van licht en warmte.
C 1881-1882	L. Bleekrode	Optische verschijnselen en hunne toepassingen. N.B. In de bibliotheek van het genootschap (Catalogus 1899/44) bevond zich een "Kort overzicht van den cursus over Natuurkunde 1882-1889" van J.L. Hoorweg.
C 1882-1883	J.L. Hoorweg	Magnetisme en electriciteit met een paar voordrachten over kracht en arbeid tot inleiding.
C 1883-1884	J.L. Hoorweg	De inductie-electriciteit met eene inleidingsrede over Faraday.
C 1884-1885	J.L. Hoorweg	Het licht. Met eene "inleidende rede over Christiaan Huyghens" (zie voor deze rede Arch. BG, inv. nr. 41).
C 1885-1886	J.L. Hoorweg	Het stoomwerktuig. Met eene "inleidende rede over de invoering van het stoomwerktuig in Nederland".
C 1886-1887	J.L. Hoorweg	De voornaamste verschijnselen van het geluid met eene inleiding "Over de verschijnselen van de Nederlanders op het gebied van muziek- en geluidsluur".

C 1887-1888	J.L. Hoorweg	De electriciteit.
C 1888-1889	J.L. Hoorweg	De vaste vloeibare en gasvormige toestand der lichamen.
C 1889-1890	J.L. Hoorweg	De electriciteit en de proeven van Hertz.
C 1890-1891	J.L. Hoorweg	Electrische verschijnselen.
C 1891-1892	J.L. Hoorweg	De verschijnselen in den dampkring.
C 1892-1893	W.C.L. van Schaik	Het geluid.
C 1893-1894	W.C.L. van Schaik	Het licht.
C 1894-1895	B.J. Goossens	Magnetisme en electriciteit.
C 1895-1896	W. Stortenbeker	De electrochemie.
C 1896-1897	W. Stortenbeker	Stralende energie.
C 1897-1898	C. Krediet	Electrische stroomen.
C 1898-1899	C. Krediet	Arbeid en warmte.
C 1899-1900	C. Krediet	Hooren en zien.
C 1900-1901	C. Krediet	Het electrisch arbeidsvermogen.
C 1901-1902	J.C. Bolt	Sterrenkunde.
C 1902-1903	M. de Haas	Hooge en lage temperaturen.
C 1904-1905	A.H. Borgesius	Electrische stroomen.
C 1905-1906	H. van Cappelle	Een overzicht van de geologie.
C 1906-1907	A.H. Borgesius	Licht en andere stralen.
C 1907-1908	J.J. Hallo	De warmte.
C 1908-1909	J.J. Hallo	Trillingen, met toepassingen op het gebied van geluid, licht en electriciteit.
C 1909-1910	J.J. Hallo	Magnetisme en electriciteit.
C 1910-1911	A.H. Borgesius	De natuurkunde van den dampkring.
C 1911-1912	J.J. Hallo	De natuurkundige sterrenkunde.
C 1912-1913	J. Clay	Magnetisme en electriciteit met toepassingen op het dagelijksch leven, Electrische eenheden, enz.
C 1913-1914	F.H. Quix	Het gehoororgaan in verband met de leer van het geluid en de evenwichtsregeling; zijn bouw, zijne functie, zijne afwijkingen.
C 1916-1917	A. Vas Nunes	Trillingen en geluid.
C 1917-1918	A. Vas Nunes	Hoofdstukken uit de warmteleer.
C 1918-1919	J. Clay	Electromagnetische en electronenstraling (Samen met de Volks-Universiteit). (Zie voor de tekst van deze lezingen Arch. BG, inv. nr. 42).
C 1919-1920	A. Vas Nunes	Onderwerpen uit de leer van het licht (Samen met de Volks-Universiteit). (Gedrukt overzicht in Arch. BG, inv. nr. 43).
C 1920-1921	A. Vas Nunes	Experimenteele voordrachten over electriciteit.
C 1921-1922	A. Vas Nunes	Experimenteele voordrachten uit het gebied der electriciteitsleer.
C 1922-1923	T. van Lohuizen	De natuurkunde der hemellichamen.
C 1923-1924	A.H. Borgesius	De relativiteitstheorie, met een natuurkundige inleiding en proeven.
C 1924-1925	T. van Lohuizen	De leer van het licht (ook als sleutel voor het inzicht in andere hoofdstukken der natuurwetenschap).
C 1925-1926	T. van Lohuizen	Over die hoofdstukken uit de electriciteitsleer, welke kennis voor het begrijpend inzicht in radio-telegrafie en radio-telefonie onmisbaar is.
C 1926-1927	T. van Lohuizen	Moleculen, atomen en electronen (grondslagen van de moderne opvatting van den bouw der materie, toegelicht door vele proeven).
C 1927-1928	T. van Lohuizen	Natuurkunde van den dampkring.
C 1928-1929	T. van Lohuizen	Electriciteit.
C 1929-1930	T. van Lohuizen	Het licht.

Uiteindelijk moesten Directeuren in 1930 toch constateren "dat de Volks-Universiteit veel meer vat heeft op de grote massa dan het Genootschap". Onderwijzers, die vroeger een groot deel van het publiek uitmaakten, bleven weg omdat "de Kweekscholen vaak voortreffelijk onderwijs in de natuurkunde geven en vaak over zeer goede physische kabinetten beschikken". Besloten werd toen de cursussen in het vervolg meer te richten op "wetenschappelijk onderlegden" en niet langer één lector een volledige cursus te laten verzorgen, maar "specialisten op het door iedere voordracht bestreken terrein" uit te nodigen (1932/4).

C 1930-1931

(Over infectieziekten en bacteriologie)

J. Smit	Mikro-organismen, voorkomen in de natuur, cytologie, systematiek, vermeerdering.
A.J. Kluyver	Overzicht der door mikro-organismen volbrachte omzettingen.
P.C. Flu	Bakteriophag.
J. Smit	Toepassing van mikro-organismen in de industrie. Waterzuivering, melkproducten, technische gistingen.
N.L. Söhngen	Toepassing van mikro-organismen in den landbouw.
J.J. van Loghem	Mikro-organismen als ziekte-oorzaak.
W. Schüffner	Malaria.
C.H.H. Spronck	Tuberculose.
P.H. Kramer	Diphtherie.

C 1931-1932

(Over chemie)

H.R. Kruyt	De Kolloïd-chemie.
W. Reinders	Staafjes-solen.
H.G. Bungenberg de Jong	Coacervatie.
H.G. Bungenberg de Jong	Gel-bouw.
J.R. Katz	Iets over Röntgen-spectrographie bij kolloïd-chemische problemen.
J. Straub	Harmoniën.
J.L. van der Minne	Emulsies.
G.C. Heringa	Weefsel-kolloïden.
P.H. Hermans	Over het chemische van het viscose procedee.
H.J.C. Tendeloo	Coagulatie-snelheid.

C 1932-1933

Erfelijkheid

M.J. Sirks	Geschiedenis en methodiek van het erfelijkheidsonderzoek.
T. Tammes	Het mendelisme.
Th. J. Stomps	Mutatie-theorie en erfelijkheid.
W.A. Goddijn	De kruisingstheorie en de rol der bastaardeering voor het ontstaan van nieuwe soorten.
J.A. Honing	Cytologie en erfelijkheid.
A.L. Hagedoorn	Erfelijkheid bij huisdieren en cultuurplanten.
P.J. Waardenburg	Erfelijkheid bij den mensch (algemeene oriëntatie).
H.W. Siemens	De beteekenis van tweelingen voor de erfelijkheidsleer.
M.A. van Herwerden	Bloedgroepen en erfelijkheid.
J. Luning Prak	Erfelijkheid, aanleg, beroep.
Joh. van der Spek	Erfelijkheid en psychiatrie.
J. Sanders	Inleiding tot de eugenetiek.
G.P. Frets	Kiembeschadiging.

- J.M. van Bemmelen Sterilisatie van geestelijk minderwaardigen en misdadigers.
M.J. Sirks Wat de erfelijkheidsleer noodig heeft van andere wetenschappen en wat zij aan andere wetenschappen te bieden heeft.

C 1933-1934

De geologie van Nederland

- B.G. Escher Dynamisch geologische inleiding.
L. Rutten Historisch geologische inleiding.
P. Tesch Overzicht van de geologie van Nederland.
J. Jongmans Carboon, steenkool.
B.G. Escher Zout, petroleum.
J.A.A. Mekel Geophysisch, meer in het bijzonder gravimetrisch onderzoek.
A.B. van Deirse Zee-zoogdieren in het Mioceen en Plioceen van Nederland.
L. Rutten Land-zoogdieren in het Plioceen en Pleistoceen van Nederland.
P. Tesch Duinvorming aan de Nederlandsche kust.
J. Jeswiet Landschap en plantengroei.
P. Kruizinga IJstijd, zwerfsteenen.
B. Polak Veenafzettingen in Nederland.
J.F. Steenhuis Geologie en grondwater.
W.A.J.M. Waterschoot van der Gracht Nederland in den loop der tijden.

C 1934-1935

Vitaminen en hormonen

- L.K. Wolff A-vitamine.
B.C.P. Jansen B-vitaminen.
B.C.P. Jansen C-vitamine, ascorbinezuur.
E.H. Reerink D-vitamine.
G. Grijs E-vitamine.
L.W. van Esveld Vitaminen, levens- en geneesmiddelen, en publiek.
E. Laqueur Insuline, bereiding, eigenschappen.
M. Elzas Klinische ervaringen met insuline.
E. Laqueur Follikel-hormoon (Menformon), gonadotroop hormoon (Prolan, Pregnyl); bereiding, eigenschappen.
B.S. ten Berge Klinische toepassing van follikel-hormoon (Menformon), gonadotroop hormoon (Prolan, Pregnyl), pituitrine.
J.F. Reith Schildklier-hormonen, thyroxine. Krop, jodium in water en levensmiddelen.
F.A.F.C. Went Groeistoffen.
A.J. Haagen Smit Over de chemische structuur van eenige vitaminen en groeistoffen.

C 1935-1936

Grepen uit de atoom-physica

- H.A. Kramers Atomen en quanten. Inleiding.
H. Casimir Electronen.
H. Casimir Theorie van het licht.
J.A. Prins Electronen als golfverschijnsel.
H.C. Burger Spectroscopie.
H.B. Dorgelo Photo-Electrisch effect.
C. Zwikker Thermische emissie van electronen.
A.E. van Arkel Periodiek systeem der elementen.
J.M. Bijvoet Chemische reactie.
J.H. de Boer Photo-chemie.
M. Minnaert Astro-physica en atoom-physica.
H.A. Kramers Overzicht.

C 1936-1937

E.C. van Rijssel
B. van der Pol

J.M. Burgers
A.A. Hijmans
van den Bergh
L.S. Hannema
H.R. Kruyt
R.C. Brinkman
H.J. Jordan
W.A.L. Dekker
E. Hekma
H.R. Kruyt
I. Snapper
I. Snapper

Bloed en bloedsomloop

Inrichting van hart en bloedvaten.
De hartslag als relaxatie-trilling; met een demonstratie van een electrisch model van den hartslag.
Strooming door nauwe buizen. Haarvaatstelsel.

De bloeddruk en zijn veranderingen.
Bloedlichaampjes, bloedziekten.
De waterstofionen-concentratie (algemeen).
p/H van het plasma.
Zuurstof-transport door haemoglobine.
Over de transportfunctie der plasma-colloïden.
Over bloedstolling.
Diffusie en osmose.
Urine-afscheiding.
De arbeid van het hart.

C 1937-1938

E.B. Wolff
J.M. Burgers
J.M. Burgers
C. Koning
J. Roosenschoon
B. Guilonard
H.J. van der Maas
M. Beeling
S.L. Hof
W. Bleeker
I. Aler
E.B. Wolff

De luchtvaart

Inleiding.
Beginselen der aerodynamica.
Beginselen der aerodynamica.
Toegepaste aerodynamica.
Constructieve bijzonderheden.
Vliegtuigvoortstuwings-aggregaten.
Vliegtuigbesturing, stabiliteit.
Ontwerpen van vliegtuigen.
Ontwikkeling van radio-communicatie met vliegtuigen.
Vliegtuig en dampkring.
Blindvliegen.
Samenvattend overzicht en beschouwing over ontwikkelingsmogelijkheden in de toekomst.

C 1938-1939

A.J. Kluyver
E.C. Wassink
A.K.M. Noyons

R. Brinkman
R. Brinkman
M. Elzas
H.J. Vonk
P.E. Verkade
M. Elzas
R. Brinkman

De stofwisseling van den mensch

Grondslagen der stofwisseling.
Het chemische der cel-ademhaling.
Het basaalmetabolisme en zijn determineerende factoren.
Koolhydraat-stofwisseling, spierarbeid.
Koolhydraat-stofwisseling, spierarbeid.
Storingen der koolhydraat-stofwisseling.
Vet-vertering en resorptie.
Vet-afbraak en storingen hierin.
Acidosis en ketosis.
Eiwit-stofwisseling en storingen hierin.

C 1939-1940

W.G. Burgers

J.M. Bijvoet

J.A.A. Ketelaar

Eigenschappen van atomen en moleculen in hun samenhang met eigenschappen der stof

Experimenteele bepaling van roosterbouw door röntgenbuiging, en wat men uit de diffractie-verschijnselen direct afleest.
Vervolg, en hoe men ook tot den bouw van ingewikkelde verbindingen komt.
Waarop berust de roosterbouw? Roosterkrachten en roostervormen.

J.A.A. Ketelaar
J.M. Bijvoet
C.H. Edelman
E.J.W. Verwey
J.A. Prins
C.H. MacGillavry
J.M. Burgers

Kristalchemie.
Silicaten.
Klei.
Metalen, metallische eigenschappen.
Vloeistoffen en glas.
Org. verbindingen, paraffinen, cellulose, eiwitten.
Plasticiteit en viscositeit.

6. LEDENLIJST 1769 - 1984

Ten einde "dit Genootschap nuttig en aanzienlijk te maken", bepaalde "Plan en Grondwetten" van 1771 de benoeming van een elftal categorieën voorstanders, bestuurders en leden. In volgorde van vermelding (eerst sinds 1843 volgen de Eerste en Tweede Secretaris ná Directeuren) waren dat (1771 en 1788, art. X; 1843 en 1890, art. XI; 1927, 1946 en 1958, art. X):

1. Protector. "Plan en Grondwetten" van 1771 meldden dat "tot Protector is verzogt Zijne Doorl. Hoogheid de Heer Prins Erfstadhouder, die zulks goedgunstig heeft gelieven aan te nemen" (1771 en 1788, art. XI). Na de Franse tijd zou "de regerende Koning der Nederlanden" tot protector worden uitgenodigd (1843, 1890, art. XII; 1927, 1946 en 1958, art. XI).
2. Maecenaten. Aanvankelijk waren dit de 24 vroedschappen, de pensionaris en de drie secretarissen van Rotterdam (1771 en 1788, art. XII), maar na de Franse tijd werd dit gewijzigd en nodigde het genootschap alszodanig de "Prinsen van den Koninklijken bloede" uit (1843 en 1890, art. XIII; 1927, 1946 en 1958, art. XII).
3. Leden Honorair. Zij worden omschreven als zijnde "eenigen der eerste en aanzienlijkste Persoonen, in deze Republijk" (1771 en 1788, art. XIII). In 1843 werden de slotwoorden veranderd tot "in dit rijk" (1843 en 1890, art. XIV; 1927, 1946 en 1958, art. XIII). Volgens "Plan en Grondwet(ten)" werden de honoraire leden benoemd door de gecombineerde vergadering (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXV).
4. Praeses Magnificus. Hij was volgens "Plan en Grondwetten" van 1771 "een der Heeren Maecenaten, daar toe door de Adminstrateuren en Directeuren verzogt zijnde" (1771 en 1788, art. XIV). De wijziging in de omschrijving van het maecenaat noodzaakte in 1843 ook tot bijstelling van dit artikel; nadien was de Praeses Magnificus volgens het reglement "een der aanzienlijkste inwoners dezer stad, daartoe door de Adminstrateuren en Directeuren verzocht zijnde" (1843 en 1890, art. XV; 1927, 1946 en 1958, art. XIV).
5. Adminstrateuren. Zij moesten zijn "Persoonen van aanzien en vermogen in deze Stad, die geene Maecenaten zijn" (1771 en 1788, art. XV). De beperking geen maecenaat te mogen zijn kon in 1843 vervallen (1843 en 1890, art. XVI; 1927, 1946 en 1958, art. XV). Het beheer over de geldmiddelen van het genootschap geldt als hun bijzondere taak (1771 en 1788, art. XXI; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXII). Het aantal Adminstrateuren was aanvankelijk vastgesteld op zes (1769, art. XII); in het testament van Steven Hoogendijk is echter sprake van zeven Adminstrateuren. In 1777 werd dit aantal verminderd tot vier, om vervolgens in 1784 weer op vijf te worden bepaald (zie Havinga, Tweehonderd jaar..., 1969/24). Na 1843 wordt ook in "Plan en Grondwet(ten)" gesproken over een vijftal (1843 en 1890, art. XVI; 1927, 1946 en 1958, art. XV). Zij worden benoemd door de overige Adminstrateuren (1843, 1927, 1946 en 1958, art. XXIII).
6. Directeuren. Volgens "Plan en Grondwetten" van 1771 waren dit "Inwooners dezer Stad, eenen of meer Takken der Proefondervindelijke Wijsbegeerte kundig" (1771, art. XVI). In 1788 werd gesproken over een onbepaald aantal "Inwooners dezer Stad, en kundige Liederen, en, zoo veel mogelijk, in een of meer Takken der Proefondervindelijke Wijsbegeerte ervaren". "Plan en Grondwet(ten)" spreken in 1843 en later over een maximum aantal Directeuren van vijf. Evenals bij Adminstrateuren wisselde hun aantal tussen 1769 en 1784 tussen de vier en zeven (zie hiervoor). Aan de beide secretarissen werden dezelfde eisen als aan de Directeuren gesteld (1788, art. XVI; 1843 en 1890, art. XVII; 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XVI). De taken van Directeuren vindt men uitvoerig omschreven in "Plan en Grondwetten" (1771 en 1788, art. XXIII; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXVI). Zij worden benoemd door de overige Directeuren (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXIV).

- Eveneens werd in 1843 voor het eerst gesproken over een President-Directeur, die behalve het leiding geven aan de vergaderingen van Directeuren, ook "in voorkomende omstandigheden, die eene spoedige afdoening eischen, naar bevind van zaken (mocht) handelen". Het voorzitterschap werd beurtelings verkregen door opvolging "naar orde van ouderdom ... bij elke algemeene vergadering" (1843, art. XXX). De laatste zinsnede werd in 1890 vervangen door "de eerste bijzondere vergadering na de algemeene" (1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXX).
7. Eerste Secretaris. Een der Directeuren moest de taak van Secretaris worden opgedragen (1771, art. XX); na 1788 heette het dat de Eerste Secretaris tevens Lid-Directeur was (1788, art. XX; 1843 en 1890, art. XVIII; 1927, 1946 en 1958, art. XVII). Wat tot zijn taken gerekend werd, vindt men uitvoerig in "Plan en Grondwetten" omschreven (1771, art. XXVIII; 1788, art. XXVII; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXI). Eerst in 1788 werd de secretariële taken verdeeld tussen Eerste en Tweede Secretaris.
 8. Tweede Secretaris. Volgens "Plan en Grondwet" van 1771 behoorde de Tweede Secretaris niet tot het college van Directeuren. Zelfs behoefde hij geen lid van het genootschap te zijn, maar moest hij slechts voldoen aan de eis, dat "hij zoo iemand zij, die met welvoeglijkheid tot Lid kan worden aangenomen" (1771, art. XX). In 1843 werd bepaald dat één der Directeuren tevens Tweede Secretaris kon zijn. Was hij geen Directeur dan had hij in de vergadering van Directeuren toch een adviserende stem (1843 en 1890, art. XVIII; 1927, 1946 en 1958, art. XVII). Zijn taak was het behulpzaam zijn van de Eerste Secretaris (1771, art. XXIX), hetgeen in 1788 in meer detail werd geregeld (1788, art. XXVIII; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXXII).
 9. Begunstigers. Hoewel in het concept-"Plan en Grondwetten" uit 1769 al gesproken wordt over "zulke Persoonen, die, of bij een Donatio inter Vivos of bij Legaat een edelmoedige gift zullen hebben bijgedragen, ter vermeerdering van het Principaale Fonds dezer Maatschappije", en dergelijke personen in dat geval de titel van Maecenas werd toegekend (1769, art. XI), kreeg het Bataafsch Genootschap eerst in 1921 officieel een instituut van Begunstigers. In de gecombineerde vergadering van 28 september 1921 besloot men tot het instellen van "een categorie van belangstellenden, die bereid zijn door krachtigen financiëelen steun het groote doel van den Stichter te helpen bevorderen". Per circulaire dd. juli 1922 werden de leden over een desbetreffende wijziging van "Plan en Grondwetten" geïnformeerd. Begunstiger werd men door schenking van tenminste f 1000,-; de benoeming geschiedde door de gecombineerde vergadering. Als Begunstiger heeft men dezelfde rechten en bevoegdheden als de leden. Zijn de Begunstigers verenigingen, vennootschappen of dergelijke dan geldt een benoemingstermijn van vijftig jaar; een lid van hun bestuur treedt op als vertegenwoordiger (1927, 1946 en 1958, art. XVIII).
 10. Leden Consultanten. Zij moesten volgens "Plan en Grondwetten" van 1771 zijn: "Inwooners dezes Lands, in eenen of meer van de gemelde Takken der Proefondervindelijke Wijsbegeerte ervaren"/(1788: "geöeffend") (1771 en 1788, art. XVII); in 1843 en later sprak men over "inwoners dezes lands, door kundigheden in een of meer van de gemelde vakken der proefondervindelijke wijsbegeerte uitmuntende" (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XIX). De taak van de Consultanten was de advisering "over de Stukken, welken door de Directeuren geoordeeld worden in aanmerking te komen" (1771, art. XXV; vgl. ook 1788, art. XXV). In 1843 heette het de advisering "over de ingekomene stukken en over voorkomende aangelegenheden, die tot het genootschap betrekking hebben ... in die gevallen, waarin Directeuren zulks dienstig oordeelen" (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXVIII). Consulterende leden worden benoemd door Directeuren (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXV).
 11. Leden Correspondenten. Zij moesten, evenals de Consultanten, "in eenen of meer van de gemelde Takken der Proefondervindelijke Wijsbegeerte bedre-

ven" zijn. Bij deze categorie gaat het echter alleen om "Buitenlandsche Geleerden" (1771 en 1788, art. XVIII; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XX). Corresponderende leden worden benoemd door Directeuren (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXV).

12. Leden. Tot leden kon het genootschap zodanige personen binnen 's lands benoemen, "die door hunne kundigheid ter bereikinge van de Oogmerken van het Genootschap zullen kunnen medewerken" (1771 en 1788, art. XIX; 1843, art. XXI). In 1890 veranderde men deze omschrijving in "zoodanige personen binnen 's lands, die door hunne kennis het doel van het genootschap kunnen bevorderen" (1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXI). In het concept van 1769 werd zelfs gesproken over "Fatzoenlijke Burgers dezer Stad" (1769, art. XV). De rol van de gewone leden binnen het genootschap was die van adviseurs, "zoo de Directeurs het nuttig oordeelen, in zaaken, die tot hunne Professie of kundigheid behooren" (1771, art. XXVI; vgl. 1788, art. XXV). Na 1843 gebruikte men voor de omschrijving van hun adviserende taak dezelfde formulering als bij de leden consultants (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXVIII). Zij hebben het recht om prijsvragen voor te stellen. De leden worden benoemd door Directeuren (1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXV).

Alle leden krijgen ten bewijze van hun lidmaatschap een gedrukt diploma, waarvan de tekst in "Plan en Grondwetten" is voorgeschreven. In de tekst van dit diploma zijn sinds 1769 geen wijzigingen aangebracht (1771 en 1788, art. XXIV; 1843, 1890, 1927, 1946 en 1958, art. XXVII).

Voor de reconstructie van de ledenlijsten is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. De belangrijkste zijn de overzichten van "de tegenwoordige Voorstanders, Bestuurders en Leden" die volgens "Plan en Grondwetten" voorin ieder boekdeel van de Verhandelingen moesten worden opgenomen. In alle verslagen, c.q. programma's worden verder de namen van de nieuwe voorstanders, bestuurders en leden vermeldt (1771, art. LXXVIII; 1788, art. LXXXVI; 1843, art. LXXXIV; 1890, art. LXXXI; 1927, 1946 en 1958, art. LXXIX). Sinds het genootschap de verhandelingen als losse stukken uitgeeft, zijn de ledenlijsten als losse uitgaven beschikbaar (zie 2.3). Een waardevolle aanvulling leverde de ledenlijst van 1806, die in het archief van het genootschap (inv. nr. 24) in kopie wordt bewaard.

Volgens het genoemde artikel in "Plan en Grondwetten" moesten de ledenlijsten chronologisch op datum van benoeming zijn ingedeeld; in "Plan en Grondwet" van 1958 wordt dit niet meer dwingend voorgeschreven. Een cumulatieve lijst van alle voorstanders, bestuurders en leden werd toegevoegd aan de verhandelingen van 1850 (vol. N. X); daarna is geen cumulatief overzicht meer verschenen. Door de verwoesting van de administratie van het genootschap in 1940 is het mogelijk dat voor de periode 1938-1940 enige lacunes in de lijst zijn ontstaan, wanneer de desbetreffende leden tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn overleden. Dankzij een ledenlijst met aantekeningen van de Eerste Secretaris De Haas, bewaard in het archief van het genootschap, konden de meeste lacunes worden opgevuld.

Onderlinge vergelijking van de bronnen leverde tal van verschillen op in de jaren van benoeming en in de spellingswijze van de namen. Deze verschillen zijn zo veel mogelijk opgelost. Dubbele namen zijn in paragraaf 6.8 consequent op de tweede naam gealfabetiseerd. Voor enkele namen, waar dit verwarring zou kunnen geven, zijn verwijzingen gemaakt. Om raadpleging van de lijsten te vergemakkelijken zijn de namen van de Praesides Magnifici, Administrateurs, Directeuren en Secretarissen tevens in de ledenlijst (6.8) opgenomen.

6.1.

Protectores

1769-1795

Z.D.H. Willem V, Prins van Oranje Nassau, Erfstadhouder der Verenigde Provinciën, enz.

1806-1810

Z.M. Lodewijk Napoleon, Connétable van Frankrijk, Koning van Holland

1814-1840	Z.K.H. Willem I, Prins van Oranje-Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden; na 1815: Z.M. Willem I, Koning der Nederlanden, Groothertog van Luxemburg, enz.
1844-1849	Z.M. Willem II, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groothertog van Luxemburg, enz.
1849-1890	Z.M. Willem III, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groothertog van Luxemburg, enz.
1901-1948	H.M. Wilhelmina, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, Hertogin van Mecklenburg, enz.
1948-1980	H.M. Juliana, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, Hertogin van Mecklenburg, Prinses van Lippe-Biesterfeld, enz.
1981-	H.M. Beatrix, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, Prinses van Lippe-Biesterfeld, enz.

6.2.

Maecenaten

1769-1772	W. van Hogendorp
1769-1772	D.C. van der Staal
1769-1773	H. Cornets de Groot
1769-1774	A.A. du Bois
1769-1775	J. Meerman
1769-1776	A. de Back
1769-1778	T.A. Elsevier
1769-1780	A. Gevers
1769-1780	J. Cossart
1769-1780	A. Reepmaker
1769-1780	G.D. Deninck
1769-1780	J. Cordelois
1769-1780	D.R. Wijkerheld Bisdom
1769-1781	J.H. van der Does
1769-1783	G.F. Meijners
1769-1783	P.J. van Berckel
1769-1785	J.W. Lormier
1769-1787	H. Nederburg
1769-1787	W.W. van Berckel
1769-1788	J.H. Vingerhoed
1769-1788	P. Boogaert
1769-1788	I. van Alphen
1769-1788	J.Ph. Boogaert
1769-1788	Ph.J. van der Goes
1769-1797	H. van Beeftingh
1769-1799	J. van der Heim
1769-1800	J.A. van der Hoeven
1769-1801	J. Bichon
1772-1795	C. van der Staal
1773-1785	P. Cornets de Groot
1773-1787	P. Gevers
1773-1791	C. Groeninx van Zoelen
1774-1795	J.M. baron Collot d'Escury
1775-1810	I. van Teijlingen
1776-1784	A. Gevers Deynoot
1776-1805	J. van Zuijlen van Nyevelt
1777-1795	J. Mossel
1778-1824	J.F. graaf van Hogendorp
1780-1787	J.J. Elsevier
1780-1787	J. Reepmaker
1780-1787	A.W. Beelaerts

1780-1807	J.G. van Mierop
1780-1809	R.F. van Staveren
1781-1795	A.W. Senn van Basel
1784-1787	S. van Hoogstraten
1786-1795	P. van der Heim
1786-1796	P. Paulus
1786-1811	P. van IJsendoorn
1788-1795	J. Cornets de Groot
1788-1795	D.L. van Cattenburgh
1788-1795	H. Vink
1788-1795	W. Suermondt
1788-1795	M. Hoog
1788-1795	C. van Heusde
1788-1795	J.Ph. de Monté
1788-1795	J. van den Honert
1788-1795	I. van Schinne
1788-1795	G. van Oordt
1788-1795	G.K. van Hogendorp
1788-1795	D.C. Gevers
1788-1795	O.P. Groeninx van Zoelen
1814-1846	Z.K.H. Willem Frederik George Lodewijk, Prins der Nederlanden, Erfprins van Oranje; na 1815: Prins van Oranje, enz.
1814-1881	Z.K.H. Willem Frederik Karel, Prins der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz.
1846-1849	Z.K.H. Willem Alexander Paul Frederik Lodewijk, Prins der Nederlanden, Prins van Oranje, Kroonprins der Nederlanden, enz.
1858-1879	Z.K.H. Willem Nicolaas Alexander Frederik Karel Hendrik, Prins der Nederlanden, Prins van Oranje, Kroonprins der Nederlanden, enz.
1882-1884	Z.K.H. Willem Alexander Karel Hendrik Frederik, Prins der Nederlanden, Prins van Oranje, enz.
1902-1934	Z.K.H. Hendrik, Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, enz.
1934-1948	H.K.H. Juliana, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, Hertogin van Mecklenburg, enz.
1946-	Z.K.H. Bernhard, Prins der Nederlanden, Prins van Lippe-Biesterfeld, enz.
1948-1962	H.K.H. Wilhelmina, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, Hertogin van Mecklenburg, enz.

6.3.

Praesides Magnifici

1769-1789	P. Boogaert
1789-1801	J. Bichon
1802-1808	J.M. baron Collot d'Escury
1808-1812	J. van Teylingen
1812-1818	A. Gevers
1818-1831	J.F. graaf van Hogendorp
1833-1845	M.C. Bichon (van IJsselmonde)
1845-1869	J.F. Hoffman
1869-1889	J. van Vollenhoven
1889-1892	S.A. Vening Meinesz
1892.	P. Lyklama à Nijeholt
1893-1906	F.B. s'Jacob
1906-1923	A.R. Zimmerman
1923-1929	J. Wytema
1929-1939	P. Droogleever Fortuyn

1939-1953
1953-1966
1966-1974
1976-

P.J. Oud
G.E. van Walsum
W. Thomassen
J.G.L. Reuder

6.4.

Administrateurs

1769-?
1769-1773
1769-1773
1769-1776
1769-1786
1769-1823
1773-1776
1777-1792
1786-?
1790-(1820)
1805-?
1812-(1843)
1814-1848
1815-1841
1820-1845
1825-1845
1843-(1874?)
1843-(1875?)
1845-1857
1846-(1878?)
1848-1869
1857-(1867)
1869-(1889)
1872-(1890)
1874-1898
1875-(1877)
1878-1899
1878-1910
1889-1905
1892-1908
1898-1921
1899-1924
1905-1907
1908-1915
1908-(1945)
1910-(1944)
1915-1936
1921-1961
1924-(1944)
1936-(1945)
1942-1960
1944-1964
1944-1974
1945-1963
1960-
1961-1980
1963-
1964-
1974-
1980-

W. Prins
C. Groeninx van Zoelen
P. Gevers
A. Gevers Deynoot
P. van der Heim
M.N. Boogaert
J. van Zuilen van Nyevelt
J. Hoog
A. Gevers
W.F. Gevers Deynoot
Th.L. Prins
J.A. van Zuilen van Nyevelt
O.P. Groeninx van Zoelen
M. Hoog
A. Gevers Deynoot
J.F. Hoffman
J.H.W. Swellengrebel
Jhr. A.L. Coenen
A.Th. Prins
Jhr. D.R. Gevers Deynoot
J. van Vollenhoven
J.A.M. Bichon (van IJsselmonde)
W.J. Hoffman
D.H. Delprat
H. de Bie
J. Pols
W.A. Viruly Verbrugge
B. Mees
H.W. de Monchy
P.C. van Vollenhoven
B. van Stolk
I.J. Havelaar
A.F. Ebeling
G.H.M. Delprat
W. Suermondt Lzn.
Ph. Mees
J.G. Gleichman
H.G.J. de Monchy
Abr. van der Hoeven
S.N.B. Halbertsma
J. Dutilh
B. Mees
J.W.W. van der Hoeven
W. Suermondt Wzn.
H.N. Dutilh
R.A. de Monchy
W. Suermondt Jr.
H. Mees
M.R.F. Groeninx van Zoelen
S.J.R. de Monchy

6.5.

Directeuren

1769-1776	L. Patijn
1769-1779	M. Schouten
1769-1784	C. Nozeman
1769-1794	S. de Monchy
1769-1801	L. Bicker
1779-(1825)	P. Hartog
1784-1788	P. van Swieten
1786-1809	J.D. Huichelbos van Liender
1788-1796	G.G. ten Haaff
1794-1796	F.W. de Monchy
1796-?	O.C. Eickma
1802-?	H. Bezoet
1802-1810	J. Florijn
1805-1828	A. van Gennep
1805-1840	P. Curten
1810-1854	C. Dalen
1824-(1846)	J. van der Wallen van Vollenhoven
1828-?	J.B. Ockers Cau
1837-1858	C.J. Glavimans
1841-?	D.F. van der Pant
1842-?	A.G. van Stipriaan Luīscius
1848-?	P. van Galen
1852-1884	K.M. Giltay
1854-1869	J.E. de Vrij
1857-1875	J.W.L. van Oordt
1870-1895	Th. van Doesburgh
1874-(1889)	P.J. Haaxman
1875-1906	J. Vroesom de Haan
1875-1876	N.T. Michaēlis
1876-(1880)	J. Leijds
1880-1910	G.J. de Jongh
1884-1909	G.J.W. Bremer
1889-1900	H.J. Veth
1895-1905	F.W. Hudig
1900-1906	A.E. Arkenbout Schokker
1905-(1914)	R.H. van Dorsten
1906-1912	A.A. Hijmans van den Bergh
1906-1924	J. Büttikofer
1910-1932	A.C. Burgdorffer
1910-1938	S. Birnie
1912-1919	R. de Josselin de Jong
1917-1951	H.K. de Haas
1920-1939	A.C. van Rossem
1924-(1927)	A.H. van Delden
1927-1939	P.E. Verkade
1932-1946	H. Burgerhout
1938-1952	T. Folpmers
1939-1962	W.N. van Nooten
1939-1969	D.W. Dijkstra
1946-1960	J.A. Emmens
1952-1953	B.G. Ziedses des Plantes
1953-1982	K. van der Pols
1954-1973	H.J. Flieringa
1961-1964	A.C. van Wijk
1962-1969	A. Havinga
1964-1969	J.A.C. Tillema

1969-1982	A. Somerwil
1969-	H.R.S. Tijssens
1970-1981	M.W. van Hof
1973-	P. Slijkhuis
1982-	H.G. van Eijk
1982-	F.J. Kievits
1983-	Mw. E.S. Sachs

6.6.

Eerste secretarissen

1769-1788	L. Bicker
1788-1796	G.G. ten Haaff
1796-1823	O.C. Eickma
1823-1825	C. Dalen
1823-1825	J. van der Wallen
1834-1843	J.B. Ockers Cau
1843-1875	D.F. van der Pant
1875-1885	Th. van Doesburgh
1885-1910	G.J.W. Bremer
1910-1917	R.H. van Dorsten
1917-1924	A.C. Burgdorffer
1924-1948	H.K. de Haas
1948-1962	W.N. van Nooten
1962-1969	A. Havinga
1969-	H.R.S. Tijssens

6.7.

Tweede secretarissen

1769-1779	R. Arrenberg
1779-1786	G.G. ten Haaff
1786-1788	P. van Swieten
1788-1795	O.C. Eickma
(1795)-1810	C. Dalen
1810-1811	M. van der Willigen
1823-1828	J.B. Ockers Cau
1828-1837	C.J. Glavimans
1837-1843	D.F. van der Pant
1843-1861	C.A.J.A. Oudemans
1861-1870	P. van Galen
1870-1874	Th. van Doesburgh
1874-1900	J. Vroesom de Haan
1900-1905	A.E. Arkenbout Schokker
1905-1906	R.H. van Dorsten
1906-1910	A.A. Hijmans van den Bergh
1910-1912	A.C. Burgdorffer
1912-1917	R. de Josselin de Jong
1917-1920	H.K. de Haas
1920-1924	A.C. van Rossem
1924-1927	A.H. van Delden
1927-1934	P.E. Verkade
1934-1938	T. Folpmers
1938-1945	D.W. Dijkstra
1945-1948	J.A. Emmens
1948-1962	A. Havinga
1962-1969	H.R.S. Tijssens
1969-	J.H. baron Mackay

6.8. Leden honorair, leden consultanten, leden correspondenten, begunstigers en gewone leden.

Zie voor de gebruikte afkortingen na 7.3.

1968	Aarnoudse, J.
1982	Abels, J.
1834	Adams, P.
1952	Adriani, M.J.
1791, 1808 Cons.	Aeneae, H.
1852 Corr.	Airy, Sir George B.
1769 Cons.	Albinus, B.S.
1922	Aldershoff, H.
1837	Alewijn, C.
1769 Cons.	Allamand, J.N.S.
1946	Alphen, J. van
1770 Corr.	Alströmer, C.
1936	Altena, C.O. van Regteren
1785 Hon.	Alting, W.A.
1909 Corr.	Amagat, E.H.
1850	Amshoff, G.H.
1861	Andrau, K.F.R.
1890	Andrae, J.L.
1899	Andrae, J.H. Beucker
1807	Ankeren, J.F. van der Houven van
1869	Ankum, C.H. van
1872, 1882 Cons.	Ankum, H.J. van
1893	Anrooij, H. van
1949	Appelman, F.J.
1840	Arbon, J.G.
1934	Arkel, A.E. van
1883, 1902 Cons.	Aronstein, L.
1812	Arrenberg, B.
1823	Arrenberg, J.
1769, 2e Secr.	Arrenberg, R.
1904 Corr.	Arrhenius, S.A.
1863	Asperen, A.M.J. van
1976	Assen, F.J.J. van
1956	Aten, A.H.W.
1867	Augier, J.F.
1772 Corr.	Auxiron, C.F.J. d'
1922	Backer, H.J.
1974	Baede, A.P.M.
1867, 1882 Cons.	Baehr, G.F.W.
1800	Bake, H.A.
1872	Bake, J.W.
1769	Bake, S.
1880	Bakhoven, G.H. Leignes
1908	Bakhuyzen, E.F. van Sande
1872 Cons.	Bakhuyzen, H.G. van de Sande
1966	Bakker, C.
1937, ca. 1950 Corr.	Bakker, C.J.
1895	Bakker, G.
1926	Bakker, G.J.Th.
1919	Bakker, J.A.
1972	Bakker, N.J.
1966	Balen A.Th. M. van
1850 Cons.	Ballot, C.H.D. Buys
1773 Corr.	Banks, Sir Joseph

1946	Barends, T.
1938	Barge, J.A.J.
1863 Corr.	Bary, A. de
1912	Baucke, H.
1852 Cons.	Baumhauer, E.H. von
1929	Beaufort, L.F. de
1968	Becking, H.B.M.
1927, ca.1950 Corr.	Becking, L.G.M. Baas
1901 Corr.	Becquerel, A.H.
1968	Beek, C.H.
1823	Beek, A. van
1924	Beek, G. van
1897	Beekman, A.A.
1769 Cons.	Beeldemaker, F.
1970	Beer, C. de
1784 Corr.	Beerenbroek, A.B.
1828	Beets, M.N.
1972	Begeer, W.
1897	Behrens, Th. H.
1906	Behrens, W.K.
1908	Bekaar, A.A.
1962	Bemmel, A.C.V. van
1798	Bemmelen, A. van
1888	Bemmelen, A.A. van
1895, 1922 Cons.	Bemmelen, J.F. van
1876, 1882 Cons.	Bemmelen, J.M. van
1895	Bemmelen, W. van
1984	Benner, R.
1976	Benthem, J.P.
1770 Hon.	Bentinck, W. graaf van
1958	Berends, W.
1946	Berg, J.A.G. ten
1966	Berg, D. van den
1867	Berg, F.J. van den
1946	Berg, J. van den
1984	Berg, J. van den
1930	Berge, B.S. ten
1884, 1888 Cons.	Bergh, J.G. van den
1962	Bergh, T.P. van den
1901, 1906 D., 1912 Cons.	Bergh, A.A. Hijmans van den
1771 Corr.	Bergius, P.J.
1834 Cons.	Bergsma, C.A.
1872 Corr.	Bergsma, P.A.
1921	Berkemeier, J.Th.
1964	Berkhoff, G.
1916	Berkhout, A.D.J.
1856 Corr.	Berthelot, P.E.M.
1927	Bertram, S.H.
1840 Corr.	Berzelius, J.J.
1899, 1906 Cons.	Bettink, H. Wefers
1964	Beukers, J.A.
1921 B.	Beuningen, D.G. van
1926	Beuningen, F.W.H. van
1850, 1865 Cons.	Beijerinck, J.A.
1850	Beijerinck, M.G.
1885, 1892 Cons.	Beijerinck, M.W.
1954	Beijerinck, W.
1770	Beijerink, F.

1772, 1802 D.	Bezoet, H.
1789 P.M.	Bichon, J.
1857 A.	Bichon, J.A.M.
1833 P.M.	Bichon, M.C.
1769 D.	Bicker, L.
1874 A.	Bie, H. de
1957	Biezeno, C.B.
1924	Bilt, J. van der
1972	Birkenhäger, J.C.
1886, 1910 D, 1938 Cons.	Birnie, S.
1803	Blanken Jansz., A.
1794	Blanken Jansz., J.
1828	Blankenbijn, D.
1931	Blankenstein, Ph. van
1921	Blanksma, J.J.
1982	Bleeker, Mw. A.
1858 Corr., 1863	Bleeker, P.
1957	Bleeker, W.
1876	Bleekrode, L.
1846	Bleekrode, S.
1773 Hon.	Bleijswijk, P. van
1906	Blok, D.J.
1861	Blommendal, A.R.
1792 Corr.	Blumenbach, J.F.
1848 Corr.	Blijth,
1823 Corr.	Boddien, F.G. baron von
1823	Bodell, J.
1919	Bodenhausen, T.
1803 Corr.	Böckmann, C.W.
1914 Corr.	Boeke, H.E.
1912	Boeke, J.
1964	Boekenoogen, H.A.
1799 Corr.	Boekholtz, F. van
1946	Boelen, L.J.
1937	Boer, J.H. de
1984	Boer, L.E.M. de
1886	Boer, P. de
1982	Boer, N.C. den
1933	Boerman, W.E.
1913, 1922 Cons.	Böeseken, J.
1929	Boetje, H.J.
1773 Hon.	Boetzelaar, J.Ph. baron van
1982	Bogaard, J.M.
1956	Bogaardt, M.
1919 Corr.	Bohr, N.H.D.
	Bois, zie Dubois
1958	Bok, J.
1905	Boks, A.J.
1906	Bolk, L.
1900	Bolt, J.C.
1927	Boltjes, M.P. Kingma
1980	Bom, N.
1854	Bomme, B.
1956	Bonebakker, A.
1929	Bongaerts, M.C.E.
1982	Bonke, B.
1772 Cons.	Bonn, A.
1978	Bonta, I.L.

1874 Cons.	Boogaard, J.A.
1769 A.	Boogaert, M.N.
1812 Hon.	Boogaert, N.
1769 P.M.	Boogaert, P.
1916	Boom, H.C.A.
1921	Boomsma, D.
1982	Boon, J. den
1979	Bootsma, D.
1771 Corr.	Borda, J.C. Ridder de
1880	Bordes, J. Ph. de
1906, 1924 Cons.	Borgesius, A.H.
1823	Bornwater, J.F.
1924	Bos Pzn, A.
1912	Bos, A.W.
1946	Bos, D.
1892	Bos, H.
1834	Bosch, H. van den
1950	Bosgra, O.
1946	Bosma, J.G.
1858, 1874 Cons., 1902 Hon.	Bosscha Jr., J.
1899	Bosse, M.J. van
1840	Bosworth, J.
1946	Bottema, O.
1772	Boudewijnsen, I.
1946	Bouman, J.
1912	Bouman, L.
1854 Corr.	Boutigny, P.H.
1978, 1983 Corr.	Bouwhuys, P.W. ten
1812	Braacx, Jan
1919 Corr.	Braak, C.
1956	Braak, J.W.G. ter
1970	Brandhof, M. van den
1937	Brandsma, W.F.
1956	Brans, P.H.
1952	Brat, G.
1781	Breda, J. van
1834 Cons.	Breda, J.G.S. van
1931	Bremer, G.C.
1878, 1884 D.	Bremer, G.J.W.
1840 Corr.	Breschet, G.
1890, 1909 Cons.	Brester, A.
1952	Breur, K.
1946	Breijer, H.B.G.
1950	Briejèr, C.J.
1968	Brink, G. van den
1954	Brinkman, R.
1786 Cons.	Broek, J.J. le Sage ten
1912	Broek, A.J.P. van den
1927	Broek, G.J. van den
1912	Broek, H.J. van den
1858	Broek, J.H. van den
1888	Broekema, L.
1880, 1890 Cons.	Broekman, A.C.
1900	Broekman, G.H. van Mourik
1956	Broer, L.J.F.
1904	Broers, C.W.
1954	Broeze, J.J.
1929	Brouwer, H.A.

1843	Brouwer, P.
1863	Brouwer Rz., P.
1779	Brouwer, R.L.
1770 Corr.	Bruas, J.C. de
1979	Bruggeling, A.S.G.
1960	Bruggeman, A.G.
1938	Bruggen, J.P. van
1919	Brugh, J.P. van der
1787 Cons.	Brugmans, S.J.
1840	Bruin, P.A.
1950	Bruining, H.
1869	Bruinings, C.
1979	Bruinvels, J.
1788	Brunings, C.
1793	Brunings Jun., C.
1800	Brunings, C.L.
1946	Brust, J.
1901	Bruijn, C. de
1869	Bruyn, H.de
1904	Bruyn, H.E. de
1984	Bruijn, J.A.
1958	Bruijn, M. de
1893	Bruijn, C.A. Lobry de
1879	Bruijne, A. de
1922	Bruijne, M.F. de
1769	Buck, O.
1812	Buis, J.
1803 Corr.	Buniva, M.F.
1861 Corr.	Bunsen, R.W.E.
1858, 1882 Cons.	Burg, E.A. van der
1901, 1910 D., 1932 Cons.	Burgdorffer, A.C.
1863	Burger, C.P.
1910	Burger, H.
1927	Burger, H.C.
1912, 1932 D., 1946 Cons.	Burgerhout, H.
1922, 1946 Corr.	Burgers, J.M.
1946	Burgers, W.G.
1784 Cons.	Burmannus, N.L.
1978	Busch, H.F.M.
1929	Bussy, L.P. le Cosquino de
1895, 1906 D.	Büttikofer, J.
1798	Buuren, P. van
1884	Buijs, Jhr. P.H.A. Martini
1848	Buysing, D.J. Storm
1948	Bijker, J.J.B.
1930	Bijl, J.G.
1937	Bijvoet, J.M.
1884 Corr.	Cailletet, L.P.
1861, 1892 Cons.	Caland, P.
1802 Cons.	Calkoen, J.F. van Beeck
1769 Cons.	Camper, P.
1946	Cannegieter, H.G.
1797	Canzius, J.H. Onder de Wijngaard
1917	Cappelle, H.C. van
1808	Cappelle, J.P. van
1891	Cardinaal, J.
1919 Corr.	Carrel, A.
1966	Carrière, G.

1937	Carrière, J.E.
1892	Carsten, B.
1937	Casimir, H.B.G.
1976	Cats, J.A.
1812, 1828 D.	Cau, J.B. Ockers
1922	Chabot, J.J. Taudin
1983	Chabot, J.J.M. Taudin
1916	Charante, G.H. Moll van
1787 Cons.	Chaudoir, A.
1809 Corr.	Chenevix, R.
1808 Corr.	Chladni, P.F.F.
1980	Citters, Jhr. E. van
1914, 1919 Cons.	Clay, J.
1901	Cluijsenaar, J.L.
1843 A.	Coenen, Jhr. A.L.
1895	Cohen, Ch. H. A.
1897, 1902 Cons.	Cohen, E.
1929	Cohen, H.
1958	Cohen, J.I.
1927	Cohen, S.S.
1938	Cohen, W.D.
1958	Colenbrander, M.C.
1899	Collette, A.E.R.
1972	Collewijn, H.
1823 Hon.	Coninck, P.C. de
1804	Conrad, F.W.
1834, 1863 Cons.	Conrad, F.W.
1865, 1886 Cons.	Conrad, J.F.W.
1906	Cool, W.
1956	Coolhaas, C.
1792 Corr.	Coopmans, G.
1927	Coops, J.
1854, 1861 Cons.	Cop, M.J.
1924	Copper D.Jzn., D.J.
1867	Cornelissen, J.E.
1927	Coster, D.
1883	Costerus, J.C.
1909	Cosijn, M.C.F.J.
1907	Cox, W.H.
1808	Craanen, D.
1779 Cons.	Craght, F. van Limborgh van der
1867	Cramer, A.C.
1899	Cramer, D.J.
1790 Corr.	Craufurd, P.G.
1921	Cremers, J.J. Canter
1974	Crevel, H. van
1899	Croll, D.
1926	Crommelin, C.A.
1890 Corr.	Crookes, Sir William
1904 Corr.	Curie-Sklodowska, Mw. M.
1904 Corr.	Curie, P.
1799, 1805 D.	Curten, P.
1796, 1810 D.	Dalen, C.
1921 B.	Dam, C.H. van
1970	Dam, D. van
1921 B.	Dam A.Czn, H.H. van
1984	Dam, K. van
1786 Cons.	Damen, C.H.

1791	Damen, J.C.
1937	Damme, M.H.
1840 Corr.	Daniell, F.J.
1867 Corr.	Davis, J.B.
1921 Corr.	Debije, P.J.W.
1974	Degenhart, H.J.
1787	Deiman, J.R.
1921	Deinse, A.B. van
1895	Dekhuyzen, M.C.
1904	Deking Dura, A.
1970	Dekker, W.A.
1912, 1924 D.	Delden, A.H. van
1972	Delden, P. van
1872 A.	Delprat, D.H.
1908 A.	Delprat, G.H.M.
1829, 1863 Cons.	Delprat, J.P.
1848	Delprat, T.A.F.
1892	Deventer, Ch. M. van
1869 Corr.	Deville, H. Sainte Claire
1978	Devriese, P.P.
1769 A.	Deynoot, A. Gevers
1820 A.	Deynoot, A. Gevers
1846 A.	Deynoot, Jhr. D.R. Gevers
1790 A.	Deynoot, W.F. Gevers
1850	Deynoot, Jhr. W.T. Gevers
1895	Dhont, J.J.F.
1871, 1876 Cons.	Dibbets, H.C.
1983	Dieges, P.H.
1872, 1886 Cons.	Diesen, G. van
1865 Corr.	Dippel, L.
1934	Dirks, J.J. Backer
1974	Dirkzwager, J.M.
1872, 1892 Cons.	Dissel, E.F. van
1974	Dixhoorn, J. van
1865 Corr.	Docq, A.J.
1858, 1870 D.	Doesburgh, Th. van
1769 Cons.	Doeveren, G. van
1982	Dogterom, G.J.
1984	Dokter, H.J.
1966	Dommelen, A.M. van
1966	Domnisse, J.P.
1826	Dompeling, J.A.
1858 Cons.	Donders, F.C.
1929	Dorgelo, H.B.
1887, 1902 Cons.	Dorp, W.A. van
1972	Dorrestein, R.
1886, 1905 D.	Dorsten, R.H. van
1949	Drabbe, C.A.J. von Freitag
1876 Corr.	Dragendorff, G.
1948	Dresden, D.
1791 Cons.	Driessen, P.
1979	Drogendijk, A.C.
1954	Druyvesteyn, M.J.
1970	Drijver, C.J.
1902	Dubois, H.E.J.G.
1899	Dubois, M.E.F.Th.
1909 Corr.	Duhem, P.M.M.
1927	Dunné, L.J. van
1867	Dupont, F.J.

1793	Dupont, J.
1982	Dupuis, P.J.F.
1960 A.	Dutilh, H.N.
1942 A.	Dutilh, J.
1908	Dutilh, J.M.
1946	Duijn, D. van
1946	Duyzings, A.J.M.
1937	Dijck, W.J.D. van
1834	Dijk, C.M. van
1946	Dijk, D. van
1933	Dijk, H.C.J.M. van
1983	Dijk, J.P. van
1922	Dijk, L.W.H. van
1930	Dijksterhuis, E.J.
1932, 1939 D.	Dijkstra, D.W.
1964, 1984 Corr.	Dijkstra, E.W.
1968	Dijs, T.
1897, 1925 Cons.	Dijxhoorn, J.C.
1901	Easton, C.
1905 A.	Ebeling, A.F.
1904 Corr.	Ebstein, W.
1892	Eck, F.M. van Panthaleon, baron van
1912	Eck, F.M. van Panthaleon, baron van
1946	Edelman, C.H.
1946	Eekelen, M. van
1886	Egeling, L.J.
1902	Egeling, C. Guldensteeden
1921	Ehrenburg, H.H.
1914, 1922 Cons.	Ehrenfest, P.
1843	Eickma, B.
1788, 1796 D.	Eickma, O.C.
1919 Corr.	Einstein, A.
1892, 1906 Cons.	Eindhoven, W.
1802 Corr.	Eitelwein, J.A.
1808 Cons.	Ekama, C.
1890	Eldik, R. van
1926	Elias, G.J.
1867	Elias, P.
1893	Elion, H.
1929	Ellemeet, Jhr. M.J.I. de Jonge van
1930	Elzas, M.
1904	Elzelingen, J.M.W. van
1952	Emmen, J.
1927, 1946 D., 1960 Cons.	Emmens, J.A.
1974	Emmens, W.J.
1852 Corr.	Encke, J.F.
1809, 1812 Cons.	Ende, A. van den
1927	Endert Jr., D.C.
1962	Endert, J. Th.
1976	Engel, A.J.
1960	Engel, H.
1886	Engelenburg, L.C.F.E.
1956	Engelhardt, J.
1888 Cons.	Engelmann, Th. W.
1904	Enklaar, J.E.
1837 Cons.	Enschedé, W.A.
1927 B.	Erasmus-Stichting
1946	Erkelens, A.D.

1837 Cons.	Ermerins, J.W.
1954	Ernste, J.W.
1771 Corr.	Erxleben, H.P.
1934	Escher, B.G.
1978	Escher, R.T.
1806	Escury, H. Collot d'
1802 (P.M.), 1808 Hon.	Escury, J.M. Collot d'
1960	Esseveld, H.
1904	Everdingen, E. van
1823	Everett, A.H.
1888	Everts, E.J.G.
1909	Everts, S.G.
1869	Exalto, N.
1972, 1982 D.	Eijk, H.G. van
1848	Eijk, M.J.A. van
1808 Cons.	Eijk, S. Speijert van der
1914	Eijkman, C.
1886	Eijkman, J.T. J.F.
1960	Eijsvogel, W.F.
1770 Hon., Cons.	Fagel, F.
1770 Hon., Cons.	Fagel, H.
1769	Faille, J. Baart de la
1823 Hon.	Falck, R.A.
1852 Corr.	Faraday, M.
1877 Corr.	Favaro, A.
1908	Feen, F. van der
1935	Feen-Van Benthem Jutting, Mw. W.S.S. van der
1932	Feisser, J.E.
1913	Feldmann, C.
1809	Fellens, J.P.S. Favrod de
1954	Fischer, F.C.J.
1919 Corr.	Flexner, S.
1935, 1954 D.	Flieringa, H.J.
1790, 1802 D.	Florijn, J.
1932	Flu, P.C.
1921	Fokker, A.D.
1966	Fokkinga, B.
1929, 1938 D.	Folpmers, T.
1954	Forbes, R.J.
1837	Forsten, E.A.
1791 Cons.	Forsten, R.
1938	Fortuyn, A.B. Droogleever
1929 P.M.	Fortuyn, P. Droogleever
1858 Corr.	Foucault, L.
1876, 1882 Cons.	Franchimont, A.P.N.
1843	Franck, S.R. van
1921	Franco, J.
1846	François, J.P.A.
1771 Corr.	Franklin, B.
1952	Franx, C.
1799 Cons.?	Fremerij, N.C. de
1834 Cons.	Fremerij, P.J.I. de
1979	Frenkel-Tietz, Mw. H.G.
1937	Frenkel, H.S.
1972	Frenkel, M.
1933	Frets, G.P.
1954	Froentjes, W.
1852	Fijnje, H.F.

1867, 1886 Cons.	Fijnje, J.G.W.
1958	Gaillard, P.J.
1837, 1848 D.	Galen, P. van
1981	Galjaard, H.
1769 Cons.	Gaubius, H.D.
1960, 1983 Corr.	Geerling, M.C.
1924	Geesteranus, H.P. Maas
1984 Corr.	Gehrels, A.M.J.
1912 Corr.	Geikie, Sir Archibald
1823 Cons.	Gelder, J. de
1914	Gelder, M.G. de
1899	Gelder, H. Enno van
1802, 1805 D., 1828 Hon.(?)	Gennep, A. van
1823	Gennep, A. van
1823	Gennep, G. van
1968	Gerbrandy, J.
1960	Gerding, H.
1858 Corr.	Gerhardt, Ch.
1901	Gerlings, J.Th.
1968	Gerlings, P.G.
1946	Gerretsen, F.Ch.
1974	Gerritsen, B.G.
1784	Gesscher, D. van
1962, 1983 Corr.	Gestel, W.D.J.
1869 Cons.	Geuns, J. van
1784 Cons.	Geuns, J. M. van
1786 A.	Gevers, A.
1812 P.M.	Gevers, A.
1769 A.	Gevers, P.
1960	Gheyselinck, R.
1882	Ghijben, W. Badon
1962	Giessen, P.J. van der
1808 Corr.	Gilbert, L.W.
1937	Giljam, J.B.
1883	Giltay, E.
1843, 1852 D.	Giltay, K.M.
1919	Gisolf, W.F.
1984	Gispen, G.H.
1982	Glansdorp, C.C.
1826, 1837 D.	Glavimans, C.J.
1799	Glavimans, P.
1823	Glavimans, P.
1915 A.	Gleichman, J.G.
1933	Goddijn, W.A.
1932	Goester, L.E.
1919 Corr.	Goethals, G.W.
1858	Gogh, J. van
1800 Cons.	Goldberg, J.
1952	Gombert, J.
1937	Goor, G.J.J. van
1895	Goossens, B.J.
1874 Corr.	Gorkum, K.M. van
1946	Gorter, C.J.
1931	Gorter, E.
1772 Cons.	Gorter, D. de
1793	Gorter, H. Boerhave de
1794	Goudriaan, A.F.
1840	Goudriaan, B.H.

1927, na 1948 Corr.	Goudriaan Jr., J.
1922	Graaff, W.C. de
1946	Graeff, Jhr. A.C.D. de
1786	Gram, F.H.
1974	Gravenhorst, J. Bennebroek
1899, 1904 Cons.	Greshoff, M.
1846	Greve, A.
1773 Corr.	Greville, Ch.
1921 B.	Grimmer, H.
1912	Grimmer, K.H.E.
1867, 1882 Cons.	Grinwis, C.H.C.
1902	Gritters, H.C.J.
1968	Groen, J.J.
1863	Groll, J.
1916	Groot, A.Th. de
1952	Groot, C. de
1982	Groot, C.J. de
1962	Groot, H. de
1946	Groot, W. de
1846	Groshans, G.Ph.F.
1850	Groshans, J.A.
1869	Grothe, D.
1981	Grothe, J.A. van Ghesel
1790 Corr.	Gruner, C.G.
1906, 1923 Cons.	Grutterink, Mw. A.
1916	Grutterink, J.A.
1948, tijdelijk Corr.	Gruyter, P. de
1934	Grijns, G.
1858, 1882 Cons.	Gunning, J.W.
1794	Guyot, H.D.
1769	Haaff, G. ten
1779, 1788 D.	Haaff, G.G. ten
1956	Haan, P. de
1863, 1867 Cons.	Haan, D. Bierens de
1954	Haan, J.A. Bierens de
1908	Haan, J.C.J. Bierens de
1872, 1875 D., 1906 Cons.	Haan, J. Vroesom de
1972	Haan, D.C. den
1779	Haar, J. van der
1958	Haas, E.B.H. de
1908, 1917 D.	Haas, H.K. de
1867	Haas, J.H. de
1921	Haas, K.H. de
1902, 1906 Cons.	Haas, M. de
1919	Haas, W.J. de
1858, 1874 D.	Haaxman, P.J.
1921	Haersolte, J.W.J. baron van
1890	Haga, H.
1933	Hagedoorn, A.L.
1874	Hagers, J.W.
1769 Cons.	Hahn, J.D.
1897	Haitink, B.J.H.
1901	Halbertsma, H.P.N.
1946	Halbertsma, N.A.
1936 A.	Halbertsma, S.N.B.
1865 Cons.	Hall, H.C. van
1922	Hallo, H.S.
1910	Hallo, J.J.

1912 Corr.	Hambloch, A.
1897	Hamburger, H.J.
1922, na 1945 Corr.	Hamburger, L., zich ook noemende Harbury
1919	Hannema, L.S.
	Harbury, zie Hamburger
1952	Harders, W.
1950	Harmsen, W.J.H.
1843 Cons.	Harting, P.
1779 D.	Hartog, P.
1927	Hartogs, J.C.
1962	Hartong, B.D.
1872	Hasselt, A.K.Ph.F.R. van
1901	Hasselt, J. van
1917	Hasselt, J.F.B. van
1872	Hasselt, R. van
1884	Hasselt, W. van
1910	Havelaar, D.H.
1899 A.	Havelaar, I.J.
1890	Havelaar, J.P.
1946, 1962 D.	Havinga, A.
1950	Havinga, E.
1952	Hazewinkel, H.C.
1924	Heederik, A.D.
1934	Heel, A.C.S. van
1823	Heemsteden Jr., J.M.C. van Uitenhoven van
1837 Cons.	Heer, P.O. Vorrsselman de
1880	Heerdt, P.F. baron van
1964	Heertjes, P.M.
1885	Heidema, P.
1794	Heilbron Cz., D.
1769 A.	Heim, P. van der
1812 ?, 1823 Hon.	Heim, Jhr. P. van der
1898	Heinsius, H.W.
1919	Hekman, J.
1982	Helbing, A.R.
1960	Hellinga, F.
1867 Corr.	Helmholtz, H.L.F.
1922	Hemert, A.C.C.G. van
1826 Hon.	Hemmen, F.G. baron van Lynden van
1843	Hendriksz, P.
1946	Hengel, J.W.A. van
1935	Hengeveld, F.M.C.
1950	Henkes, H.E.
1883 Cons.	Henket, N.H.
1979	Hennemann, G.
1769 Cons.	Hennert, J.F.
1848 Corr.	Henrij, T.H.
1932	Heringa, G.C.
1869	Herklots, J.A.
1938	Hermans, E.H.
1934	Hermans, P.H.
1798	Herrewijn, J.H.
1852 Corr.	Herschel, Sir John F.W.
1890 Corr.	Hertz, H.
1912	Herwerden, C.H. van
1909	Herwerden, Mw. M.A. van
1958	Herweijer, S.
1880	Hesselink, H.G.

1914	Heukelom, G.W. van
1922	Heukelom, J. Siegenbeek van
1982	Heul, C. van der
1892	Heurn, J. van
1779 Cons.	Heuvel, H.H. van den
1914	Heuvelink, H. J.
1974	Heijboer, J.
1834 Cons.	Heynsbergen, A.
1869 Cons.	Heijnsius, A.
1798	Heijting, D.
1970	Hiltermann, L. Th. M.
1982	Hilvering, C.
1960	Hinze, J.O.
1863 Corr.	Hirn, G.A.
1902 Corr.	Hittorf, J.W.
1978	Hobbelen, J.F.
1946	Hoed, D. den
1958	Hoed-Sijtsema, Mw. S. den
1886	Hoefer, F.A.
1974	Hoek, C.
1863, 1867 Cons.	Hoek, M.
1883	Hoek, P.P.C.
1954	Hoeke, F.
1976	Hoeke, Mw. M.
1930	Hoesen, H.W.
1921	Hoette, A.W.
1919	Hoeve, J. van der
1924 A.	Hoeven, Abr. van der
1826, 1834 Cons.	Hoeven, J. van der
1890	Hoeven, J. van der
1935	Hoeven, J. van der
1944 A.	Hoeven, J.W.W. van der
1972	Hof-Van Duin, Mw. J. van
1968, 1970 D., 1981 Cons.	Hof, M.W. van
1888	Hoff, H.J. van 't
1879 Cons., 1906 Hon.	Hoff, J.H. van 't
1848 Corr.	Hoffman, A.W.
1825 A., 1845 P.M., 1869 Hon.	Hoffman, J.F.
1869 A.	Hoffman, W.J.
1884 Cons.	Hoffmann, C.K.
1818 P.M.	Hogendorp, J.F. graaf van
1897	Hoitsema, C.
1884	Hojel, W.C.
1948	Hollander, F.Q. den
1897, 1902 Cons.	Holleman, A.F.
1921	Holst, G.
1927	Holwerda, A.O.
1946	Hondius, K.J.
1933	Honing, J.A.
1914 Corr.	Hooff, H.L. van
1970	Hoof, C.G. 't
1777 A.	Hoog, J.
1815 A.	Hoog, M.
1976	Hoogendoorn, H.
1769 Cons.	Hoogendijk, S.
1872, 1885 Cons.	Hoogewerff, S.

1946, 1983 Corr.	Hoogland, J.G.
1946	Hoogvliet, B.
1882	Hoorweg, J.L.
1890	Hoos, E.J.
1782 Corr.	Hooijman, J.
1772 Cons.	Hope, J.
1888	Horst, R.
1922	Horst, A. ter
1890 Corr.	Horstmann, A.
1976	Houdt, L. van
1848	Houel, G.L.
1979	Houten, H. van
1974	Houtman, J.P.W.
1966	Houtsmuller, A.J.
1978	Houweling, E.F.M.
1966	Houwer, J.H. Mulock
1908	Hoyer, D.P.
1950	Hoytema, D.G. van
1867 Corr.	Huart, de Colnet d'
1793 Corr.	Hubner, J.G.
1883 Cons.	Hubrecht, A.A.W.
1867	Hubrecht, H.F.R.
1893, 1895 D.	Hudig, F.W.
1880	Huet, A.
1906	Huffnagel, P.
1904 Corr.	Huggins, Sir William
1983	Huisman, J.
1874, 1882 Cons.	Huizinga, D.
1893	Huizinga, J. Menno
1899	Hulsebosch, M.L.Q. van Ledden
1934	Hulshoff, A.A.
1976	Hülsmann, W.C.
1982	Hulst-Steyn Parvé, Mw. E.P.
1964	Hulst, H.C. van de
1952 Corr.	Humason, M.L.
1966	Hummel, J.H.
1976	Hupkes, L.
1938	Hupkes, W.
1901	Huygen, C.A.
1858	Huygens, H.
1882	Huysman, J.C.
1771 Corr.	Ingen-Housz, J.
1946	Iong Wzn., D. de
1968	Iongh, H. de
1895	Itallie, L. van
1916	Iterson, F.K.Th. van
1912	Iterson Jr., G. van
1893 P. M.	Jacob, F.B. 's
1784 Corr.	Jacobs, J.B.
1931	Jacobsen, H.C.
1936	Jacobsen, R.
1919	Jaeger, F.M.
1954	Jaeger, H.E.
1972	Jager, C. de
1869 Corr.	Jamin, J.
1902	Janse, J.M.
1950	Jansen, A.F.E.
1934	Jansen, B.C.P.

1976	Jansen, B.R.H.
1958	Jansen, H.E.
1924	Jansen, J.D.
1854	Jansen, M.H.
1962	Jansen, P. Ph.
1950	Jansen, Th. J.
1980	Jansen, W.B.J.
1921	Jansen, J. Murk
1984	Jeekel, J.
1882	Jennes, J.H.
1888	Jentink, F.A.
1934	Jeswiet, J.
1936	Jeude, Jhr. O.C.A. van Lidth de
1891	Jeude, Th. W. van Lidth de
1837	Jeune, L. le
1904	Jolles, C.A.
1976	Jong, D. de
1916	Jong, D.A. de
1962	Jong, E.J. de
1983	Jong, P.T.V.M. de
1948	Jong, W.F. de
1954	Jong, W.H. de
1930	Jong, H.G. Bungenberg de
1927	Jong, L.E. den Dooren de
1917	Jong, G. de Josselin de
1906, 1912 D., 1919 Cons.	Jong, R. de Josselin de
1952	Jongbloed, J.
1840 Cons.	Jonge, Jhr. B. de
1978	Jonge, H.R. de
1979	Jongenburger, P.
1880 D., 1910 Cons.	Jongh, G.J. de
1909	Jongh, M.H. de
1962	Jongh, Ph. de
1934	Jongmans, W.J.
1912	Jonker, H.G.
1954	Jonkers, G.H.
1885	Jonkman, H.F.
1946	Jonxis, J.H.P.
1984	Joost, Th. van
1964	Joosten, J.H.L.
1919	Joosting, P.
1922	Jordan, H.J.
1769	Jorissen, J.
1899, 1933 Cons.	Jorissen, W.P.
1954	Julien, P.F.J.A.
1926	Julius, C.D.
1960	Julius, H.W.
1880, 1890 Cons.	Julius, V.A.
1891, 1902 Cons.	Julius, W.H.
1858 Corr.	Junghuhn, F.W.
	Jutting, zie Feen
1970	Kaan, G.
1846 Cons.	Kaiser, F.
1883	Kaiser, P.J.
1882	Kalff, J.
1882	Kam, N.M.
1984	Kandachar, P.V.
1914	Kanter, A. de

1791	Kanter, J. de
1927	Kappers, C.U. Ariëns
1960	Kapsenberg, C.
1891	Kapteyn, A.
1886, 1914 Hon.	Kapteyn, J.C.
1890	Kapteyn, N.P.
1886	Kapteijn, W.
1770 Hon.	Karel Christiaan, Prins van Nassau-Weilburg
1954	Kars, J.
1848 Corr.	Karsten, G.
1787	Kastelein, P.J.
1932	Katz, J.R.
1837	Kaijzer, F.
1927	Keesom, W.H.
	Kelvin, zie Thomson
1887	Kempe, A.
1907	Kemper, P.H.
1890	Kerbert, C.
1840, 1848 Corr., 1861 Cons.	Kerckhoff, P.J. van
1861	Kerkwijk, G.A. van
1863	Kerkwijk, J.J. van
1924	Kessener, H.J.N.H.
1974, 1982 D.	Kievits, F.J.
1807 Hon.	Kinsbergen, Jhr. J.H. van
1948	Kip, M.J. van Erp Taalman
1848	Kipp, P.J.
1861 Corr.	Kirchhoff, G.R.
1906	Kist, E.J.
1924	Kist, N.C.
1924	Klaveren, K.H.L. van
1982	Kleffens, H.J. van
1946	Klein, J.L.
1922	Kleipool, C.M.
1872	Klerck, Jhr. J.G.J.
1778 Hon.	Klerk, R. de
1906	Kley, P.D.C.
1929	Kleyn, A.P.H.A. de
1891	Kleijnhens, P.
1769	Klinkenberg, D.
1917	Klinkert, D.
1893	Klinkert, H.
1893	Klobbie, E.A.
1983	Kloek, T.
1924	Kluytmans, G.H.H.
1926	Kluyver, A.J.
1897	Kluyver, J.C.
1946	Knape, A.
1956	Knop, G.
1976	Knoppert, P.L.
1834 Corr.	Knowles, J.
1890 Corr.	Koch, R.
1798 Corr.	Kock, ?
1962	Koene, H.J.
1972	Koerts, J.
1937	Kögl, F.
1779	Kogel, J.
1956	Koiter, W.T.
1982	Kokkedee, J.J.J.

1935	Kolff, A.C.
1895, 1902 Cons.	Kolk, J. Schroeder van der
1899, 1902 Cons.	Kolk, J.L.C. Schroeder van der
1978	Kolkman, P.A.
1769	Kolle, J.
1884	Koning, D.A. Wittop
1958	Koning, D.A. Wittop
1946	Koningsberger, V.J.
1773	Kool, A.R.
1869	Kool, J.A.
1769	Koole, J.
1966	Koolen, D.A.A.
1929	Koomans, N.
1946	Koomans, N.Th.
1922	Kooper, J.
1976	Koopman, J.M.
1946	Kooreman, P.J.
1907	Kooy, J.N.
1964	Kooyman, E.C.
1950	Kooijmans, J.
1937	Kooymans, L.H. Louwe
1843	Kop, C.A.
1886	Koppeschaar, W.F.
1806	Kops, J.
1834 Cons.	Kops, J.
1958	Korringa, P.
1906 Cons.	Korteweg, D.J.
1956	Korvezee, Mw. A.E.
1965	Kosten, C.W.
1976	Koster, J.F.
1964	Koster, P.
1884 Cons.	Koster, W.
1938	Kosters, J.B.
1950	Kouwenhoven, P.J.A.M.
1954	Kraaijvanger, E.H.
1924	Kramer, P.H.
1970	Kramers, H.
1927	Kramers, H.A.
1880	Kramers, J.G.
1946	Kramers, Th. B.
1901	Kraus, J.
1797	Krayenhoff, C.R.Th.
1850	Krecke, F.W.C.
1900	Krediet, C.
1982	Kreel, B.K. van
1962	Kreuger, P.
1930	Kreulen, D.J.W.
1979	Krevelen, D.W. van
1946	Kroese, J.A. Stenfert
1972	Kroese, W.F. Stenfert
1886	Kromhout, J.H.
1946, 1983 Corr.	Kronig, R.
1976	Kroon, A.M.
1954	Kroon, B.C.
1937	Kruizinga, P.
1929	Krul, W.F.J.M.
1887	Kruseman, J. Nieuwenhuijsen
1952	Kruyswijk, M.

1919	Kruyt, H.R.
1908, 1919 Cons.	Kuenen, J.P.
1960	Kuenen, Ph. H.
1922	Kuenen, W.A.
1929	Kuffeler, V.J.P. de Blocq van
1927	Kuiper, K.
1769	Kuipers, G.
1976	Kuipers, H.
1848, 1863 Cons.	Kun, L.J.A. van der
1890 Corr.	Kundt, A.
1910	Kunst, J.
1976	Kuijpers, H.G.J.M.
1931	Kuypers, H.A. Fonteyn
1893	Laar, J.J. van
1948	Labrijn, A.
1968	Ladee, G.A.
1983	Lagers-Van Haselen, Mw. G. Ch.
1976	Lagers, G.H.G.
1897	Lam, A.
1962	Lambers, H.W.
1946	Lameris, P.F.
1954	Lammeren, W.P.A. van
1774 Corr.	Lande, J.J. de la
1958	Lange, S.A. de
1974, 1983 Corr.	Langeraar, W.
1892	Langeveld, L.A.
1788	Lans, C.
1934	Laqueur, E.
1970	Latzko, D.G.H.
1919 Corr.	Laue, M. von
1964	Lavalette, J.G.C. Renardel de
1778	Ledeboer Johzn., A.
1846	Ledeboer, A.M.
1934	Lee, J. van der
1946	Leeflang, K.W.H.
1882, 1892 Cons.	Leemans, W.F.
1931	Leemhuis, Mw. H.J.
1769	Leempoel, J.F. van
1784 Corr.	Leempoel, J.G. van
1984 Corr.	Leendertse, J.J.
1906	Leer, J.A. van
1946	Leeuw, C.H. van der
1792	Leeuw, F.W. van der
1946	Leeuwen, J.J. van
1929	Leeuwen, W.H. van
1882 Cons.	Legebeke, G.J.
1882	Legebeke, W.A.L.
1978	Legein, Ch. P.
1892, 1919 Hon.	Lely, C.
1922	Lely, C.W.
1927	Lely, J.
1797	Lemans, J.F. van
1946	Lenshoek, C.H.
1956, 1983 Corr.	Lenstra, J.B.
1769	Lentfrink, A.
1796 Corr.	Lenz, J.G.
1867 Corr.	Leuckert, R.
1840 Corr.	Leukert, F.S.

1791	Leurs, W.
1876 D.	Leijds, J.
1968	Leijnse, B.
1976	Lieburg, M.J. van
1775 Cons., 1786 D.	Liender, J.D. Huichelbos van
1946	Lignac, G.O.E.
1884	Ligny, P.M. de
1964	Lighthart, J.
1770	Lil, J. van
1779	Lil, W. van
1932	Linden, A.J. ter
1778	Linden Govertszn., J. van der
1895	Lindo, J.A.
1770 Corr.	Linnaeus, C.
1837	Lipkens, J.P.
1865 Corr.	Lissajous, J.A.
1974	Lith, G.H.M. van
1843 Corr.	Lloyd, H.
1843, 1865 Cons.	Lobatto, R.
1793	Loches, J.D. de
1904 Corr.	Lockyer, Sir J. Norman
1770 Hon.	Lodewijk, Hertog van Brunswijk
1890 Corr.	Lodge, O.
1919 Corr.	Loeb, J.
1984	Loef, J.J. van
1934	Loghem, J.J. van
1923	Lohuizen, T. van
1895	Loman, J.C.C.
1964, 1983 Corr.	Loopuyt, J.
1861	Loos, D. de
1979	Loos, W. de
1983	Looyenga-Vos, Mw. A.
1983	Looyenga, H.
1879 Cons., 1906 Hon.	Lorentz, H.A.
1892	Lorié, J.
1914	Lotsy, J.P.
1924	Lourens, L.F.D.E.
1863	Lubach, D.
1778 Corr.	Luc, J.A. de
1823	Luchtmans, C.J.
1790 Cons.	Luchtmans, P.
1791	Luĩscius, A. van Stipriaan
1834, 1842 D.	Luĩscius, A.G. van Stipriaan
1784	Lijherr, M.J.
1930 Corr.	Maanen, A. van
1805	Maanen, F.J. van
1797 Cons.	Maanen, P.J. van
1846	Maas, A.
1956	Maas, H.J. van der
1924 Corr.	Mac Donald, M.
19 6	Mac Gillavry, C.H.
1885 Cons.	Mac Gillavry, Th.H.
1968	Mackay, J.H. baron
1867 Corr.	Magnus, H.G.
1914	Magnus, R.
1910	Man, J.G. de
1904	Manen, R.O. van
1919	Manen, W.C. van

1869 Corr.	Mangon, C.F.H.
1840 Corr.	Manni, P.
1808 Corr.	Marcard,
1946	Marck, F.H. van der
1916	Marinkelle, A.B.
1952	Maris, A.G.
1979	Marle, G.A.J.S. van
1878	Mars, K.
1946	Marsch, H.G.J. ter
1888	Martin, K.
1787	Martinet, J.F.
1925	Martinet, J.J.W. van Loenen
1978	Martijn, Th.G.
1784	Marum, M. van
1936	Massink, A.
1837, 1843 Cons.	Matthes, C.G.J.
1787 Corr.	Mattheij, J.H.
1770 Corr.	Matij, M.
1854 Corr.	Maurij, M.F.
1772	Maij, J.
1826	May, J.S.
1769 Cons.	May, W.
1824 Corr.	Mayer, C.
1937	Mazure, J.P.
1956	Meer, A.P. van der
1952	Meer, Z. IJ. van der
1867	Meerdervoort, Jhr. J.L.C. Pompe van
1807 Hon.	Meerman, J.
1826	Meerten, L.A. van
1811	Mees, A.
1878 A.	Mees, B.
1944 A.	Mees, B.
1964 A.	Mees, H.
1811	Mees, J.R.
1910 A.	Mees, Ph.
1779	Mees, R.
1872, 1882 Cons.	Mees, R.A.
1921 B.	Mees, W.A.
1982	Meeter, E.
1946	Meeuse, M.
1956	Meewis, H.J.
1926, 1958 Hon.	Meinesz, F.A. Vening
1889 P.M.	Meinesz, S.A. Vening
1968	Meinsma, E.
1966	Meischke, R.
1934	Mekel, J.A.A.
1890 Corr.	Mendeleieff, D.I.
1946	Mendlik, F.
1872 Corr.	Mensbrugghe, G. van der
1842	Mensing, M.C.
1826	Mentz, D.
1834	Merkes, J.G.W.
1984	Merwe, J.P. van de
1828, 1834 Cons.	Mesch, A.H. van der Boon
1826 Cons.	Mesch, H.C. van der Boon
1950	Mesu, F.P.
1904	Meulen, H. ter
1850	Meulen, P.H. van der

1946	Meurs, G.J. van
1771	Meuschen, F.C.
1962	Meijer, A.
1984	Meijer, G.B.
1978	Meijer, H.A.
1890 Corr.	Meijer, V.
1930	Meijer, W.M.
1886	Meijer, G. van Overbeek de
1834	Meijlink, B.
1983	Mezger, H.J.
1869, 1875 D., 1876 Cons.	Michaëlis, N.T.
1786	Michel, J.P.
1937	Michels, A.M.J.F.
1899	Middelburg, G.A.A.
1958	Mierlo, W.C. van
1954	Milatz, J.M.W.
1946	Milders, H.D.E.
1919 Corr.	Millikan, R.A.
1954	Minderhoud, A.P.
1937	Minnaert, M.G.J.
1840, 1863 Cons.	Miquel, F.A.W.
1872, 1882 Cons.	Modderman, R.S. Tjaden
1982	Moens, W.D.
1876 Corr.	Moens, J.C. Bernelot
1926	Moesveld, A.L.Th.
1982	Mohn, Mw. G.
1858 Corr.	Moigno, L'abbé
1979	Molen, H.J. van der
1982	Molenaar, J.C.
1891	Molenbroek, P.
1893, 1931 Cons.	Molengraaff, G.A.F.
1890 Corr.	Moleschott, Jac.
1846	Molewater, J.B.
1823 Cons.	Moll, G.
1885	Moll, J.W.
1919	Moll, W.J.H.
1882	Moll, F.D.A.C. van
1806 Hon.	Mollerus, J.H.
1950	Molt, E.L.
1843	Molijn, J.W.
1771 Corr.	Monceau, M. du Hamel du
1976	Monchy, C.C. de
1775, 1794 D.	Monchy, F.W. de
1921 A.	Monchy, H.G.J. de
1889 A.	Monchy, H.W. de
1919	Monchy, L.B. de
1812	Monchy, M.M. de
1961 A.	Monchy, R.A. de
1769 D.	Monchy, S. de
1980 A.	Monchy, S.J.R. de
1950	Monhemius, L.
1798, 1823 Cons.	Mons, J.B. van
1922	Montagne, P.J.
1800 Corr.	Montbret, C.E. baron Coquebert de
1867 Corr.	Montignij, Ch.
1779	Moor, B.H. de
1887	Moors, B.P.
1770 Corr.	More, Sir Samuel

1878 Corr.	Morel, J.
1807 Corr.	Morozzi, J.
1846 Corr.	Morren, Ch.
1785 Cons.	Moulin, C.D. du
1909	Mourik, P. van
1946	Mouton, H.W.
1828 Cons.	Mulder, C.
1984	Mulder-Backx, Mw. C.J.M.
1872,1882 Cons.	Mulder, E.
1828, 1846 Cons.	Mulder, G.J.
1974	Mulder, J.P.F.
1886	Mulder, L.
1983	Mulder, L.J.M.M.
1931, 1937 Cons.	Muller, F.
1968	Muller, H.
1843 Corr.	Müller, J.B.
1914	Muller, J.J.A.
1956	Muller, W.J.
1769	Munck, L.D. de
1784 Cons.	Munniks, W.
1802	Munro, A.
1848 Corr.	Murchison, Sir Roderick
1932	Muysken, J.
1930	Mijnssen, G.E.H. Verspijck
1769, 1771 Cons.	Nahuijs, A.P.
1840	Nairac, G.J.J.
1958	Nauta, J.H.
1921 B.	Nederlandse Handel-Mij, Agentschap Rotterdam
1952	Neher, L.
1887	Neiszen, J.H.
1919	Nelemans, J.
1899 Corr.	Nernst, W.
1934	Neuberger, J.
1907	Niermeyer, J.F.
1984	Niermeijer, M.F.
1912	Nierstrasz, H.F.
1930	Nieuwenburg, C.J. van
1912	Nieuwenhuis, A.W.
1834	Nieuwenhuis, C.J.
1806, 1834 Cons.	Nieuwenhuis, J.
1946	Nieuwenhuis, J.G.J.C.
1946	Nieuwenhuijse, P.
1962	Nieuwenhuijsen, J.H.
1788	Nieuwland, P.
1946	Nievelt, B.F. van
1902	Nobel, C.
1899	Nolen, A.
1886	Nolen, W.
1787	Nolst, L.
1837	Noordeloos, J.J. van Dam van
1799	Noorden, J. van
1916	Noordenbos, W.
1908	Noorduynd, W.
1919	Noort, Jhr. A.H. op ten
1900	Nooten, J.C.C.W. van
1935, 1939 D., 1962 Cons.	Nooten, W.N. van
1858	Nortier, H. Kloete
1916	Nouhuys, J.W. van

1934	Noyons, A.K.M.
1769 D.	Nozeman, C.
1946	Nuboer, J.F.
1834 Cons.	Numan, A.
1917	Nunes, A. Vas
1892 P.M.	Nyeholt, P. Lycklama à
1773 A.	Nyevelt, J. van Zuilen van
1812 A.	Nyevelt, J.A. van Zuilen van
1899	Nijland, A.A.
1805	Nijmegen, D. van
1968	Oberman, R.M.M.
1854	Obreen, J.M.
1854	Obreen, H.A. van der Speck
1930	Oldenborgh, J. van
1929	Olivier, S.C.J.
1984	Ommeren, A.A.H. Backer van
1880, 1890 Cons., 1914 Hon.	Onnes, H. Kamerlingh
	Onst, P.J.
1803	Ontijd, C.G.
1982	Ooms, G.
1909	Oordt, H. van
1840, 1857 D.	Oordt, J.W.L. van
1976	Oordt, W.H. van
1954	Oort, A.J.P.
1843	Oort, H.
1952, 1958 Hon.	Oort, J.H.
1916	Oort, E.D. van
1954	Oosten, R.P. van
1966	Oosterhoff, L.J.
1954	Oosterhoff, P.T.
1976	Oosterwijk, A.R. Kolff van
1891	Oosting, H.J.
1922	Ornstein, L.S.
1869	Ort, Jhr. J.R.T.
1890 Corr.	Ostwald, W.
1939 P.M., 1954 Hon.	Oud, P.J.
1858, 1882 Cons.	Oudemans Jr., A.C.
1852, 1861 Cons.	Oudemans, C.A.J.A.
1854, 1882 Cons.	Oudemans, J.A.C.
1892	Oudemans, J.Th.
1982	Ouden, G. den
1869	Oven, A. van
1924	Overbeek, A.A.
1956	Overbeek, P. van
1863	Overduyn, W.L.
1786 Corr.	Oviani, B.
1930	Paassen, P. van
1982	Paelinck-Hulsmans, Mw. J.E.J.M.
1799 Cons.	Palm, J.H. van der
1930	Pannekoek, A.
1954	Pannevis, M.
1834, 1841 D.	Pant, D.F. van der
1787 Cons.	Paradijs, N.
1886	Pareau, A.H.
1770 Hon.	Parra, P.A. van der
1958	Parrée, J.
1854	Parvé, D.J. Steyn
1858 Corr.	Pasteur, L.

1972	Pater, A.D. de
1769 D., 1776 Cons.	Patijn, L.
1885 Cons.	Pekelharing, C.A.
1880	Pennink, J.J.
1848 Corr.	Percy, Sir John
1772 Cons.	Perrenot, A.
1919 Corr.	Perrin, J.B.
1906	Peter, G.H.J.
1852 Corr.	Petersen, A.C.
1979	Petry, M.J.
1890 Corr.	Pfaundler, L.
1931	Pfeiffer, J.Ph.
1919	Philips, G.L.F.
1863	Piaget, E.
1823	Pickee, J.
1883	Piepers, W.A.M.
1848	Pilaar, J.C.
1869	Pimentel, M. Henriquez
1938	Pinxteren, J.A.C. van
1888	Plaats, J.D. van der
1919 Corr.	Planck, M.
1968	Plantema, G.
1946, 1952 D.	Plantes, B.G. Ziedses des
1980	Plas, A.B.M. van der
1884 Corr.	Platau, F.
1921	Plate, A.
1867 Corr.	Plateau, J.
1848 Corr.	Playfair, Sir Lyon
1950	Pleysier, H.
1965	Plokker, J.H.
1861 Corr.	Plücker, J.
1885 Cons.	Plugge, P.C.
1886	Poels, J.
1927, vóór 1950 Corr.	Pol, B. van der
1934	Polak, Mw. B.
1869	Pollen, F.P.L.
1875 A.	Pols, J.
1886	Pols, J.
1952, 1953 D., 1982 Cons.	Pols, K. van der
1954	Poole, J.B. Le
1978	Poort, J.
1960	Posthuma, F.
1964	Posthumus, K.
1973, 1983 Corr.	Praag, H.M. van
1794 Corr.	Priestley, J.
1845 A.	Prins, A.Th.
1974	Prins, C.A.
1805 A.	Prins, Th.L.
1978	Prins, H.
1937	Prins, J.A.
1974	Prins, J.E.
1905	Prins, J.J.
1769 A.	Prins, W.
1946	Prins, J. Alingh
1922	Proos, C.F.
1812	Pruys, M.
1791 Cons.	Pui, M.S. du
1769	Pijl, K.

1964	Quak, J.D.
1968	Querido, A.
1828 Cons.	Quetelet, A.
1946	Quispel, B.
1912	Quix, F.H.
1966	Raad, A.
1807 Hon.	Raaphorst, A.P. Twent van
1780 Cons.	Radermacher, D.
1779 Corr.	Radermacher, J.K.M.
1794 Corr.	Rahn, J.H.
1769	Rainville, Sir Frederik
1898, 1932 Cons.	Ramaer, J.C.
1904 Corr.	Rayleigh, J.W. Strutt Lord
1899 Corr.	Ramsay, Sir William
1890 Corr.	Raoult, F.M.
1858, 1871 Cons.	Rauwenhoff, N.W.P.
1982	Reedijk, J.
1960	Reenen, J.C. van
1934	Reerink, E.H.
1958	Reerink, H.
1890	Rees, J. van
1834 Cons.	Rees, R. van
1926	Reeser, H.E.
1966	Reeser, H.E.
1892	Reicher, L.Th.
1916	Reiding, J.
1916	Reigersman, C.J.A.
1917, 1946 Corr.	Reinders, W.
1921	Reindersma, W.
1787 Corr.	Reinier,
1812 Cons.	Reinwardt, C.G.C.
1927	Remmelts, H.
1925	Remijnse, J.G.
1852 Corr.	Rennie, Sir George
1976 P.M.	Reuder, J.G.L.
1972	Reuter, J.H.
1926	Reydon, I.J.F.
1980	Reijers, L.N.
1952	Reynders, F.H.
1946	Ribbink, G.A.
1954	Riemsdijk, A.H.B. van
1852	Riemsdijk, Jhr. A.W.G. van
1869	Rienderhoff, F.
1966	Rienks, R.J.
1906	Rietema, F.A.
1930	Ringer, W.E.
1924, 1938 Cons., 1946 Hon.	Ringers, J.A.
1966	Risselada, T.F.
1897	Ritthem, C.L.M. Lambrechtsen van
1890	Ritzema Bos, J.
1867 Corr.	Rive, A.A. de la
1863	Rivière, P.M. Brutel de la
1869	Robertson Az., W.
1794	Rôbol, J.
1801	Rochussen, J.
1787	Rochussen, M. Baalde
1929	Röell, C.D.
1806 Hon.	Röell, W.F.

1902	Rombach, F.K.A.
1919	Rombach, K.A.
1887, 1919 Cons.	Romburgh, P. van
1922	Römer, M.J.
1950	Romeijn, C.
1887	Romunde, H. van
1899 Corr.	Röntgen, W.C. von
1872 Corr.	Ronzoni, C.
1984	Rooda, S.J. Eelkman
1919	Roode, H.S. de
1950	Roos, J.L. de
1837 Corr.	Roosbroeck, J.J. van
1958	Rooseboom, Mw. M.
1887, 1890 Cons.	Rooseboom, H.W. Bakhuyt
1911	Roosen, H.J.
1880	Rose, H.S.J.
1840	Rose, W.N.
1929	Rossem, A. van
1911, 1920 D., 1939 Cons.	Rossem Nzn., A.C. van
1974	Rossem, J.M. van
1924	Rosskopf, Th.
1790 Cons.	Rossijn, J.T.
1792	Roupe Jr., H.W.
1846	Rovers, W.J.
1771 Cons.	Roi, B.J. de
1914	Royen, F.R. van
1929	Royen, L.A. van
1778 Corr.	Rozier, Abt François
1890 Corr.	Rüdorff, R.
1837	Rueb Chr.zn., A.S.
1946	Rümke, H.C.
1852 Corr.	Rümker, C.
1982	Ruskamp, J.H.
1954	Rüter, C.F.
1946	Rutgers, J.
1919 Corr.	Rutherford, Sir Ernest
1931	Rutten, J.
1930	Rutten, L.M.R.
1946	Ruys, Mw. A. Ch.
1939	Ruys, D.T.
1834	Ruysch, Jhr. H.A.
1885, 1895 Cons.	Rijckevorsel, E. van
1812	Rijckevorsel, I. van
1843 Cons.	Rijk, J.C. de
1846 Cons.	Rijke, P.L.
1902	Rijn, W. van
1910	Rijnberk, G. van
1906	Rijperman, G.
1921	Rijssel, E.C. van
1846 Corr.	Sabine, Sir Edward
1979, 1983 D.	Sachs, Mw. E.S.
1799 Corr.	Sage, B.G.
1916	Salomonson, J.K.A. Wertheim
1897	Saltet, R.H.
1823	Sander, C.A.L.
1930	Sanders, J.
1982	Sanders-Woudstra, Mw. J.A.R.
1907	Sandick, R.A. van

1769, 1771 Cons.	Sandifort, E.
1812 Cons.	Sandifort, G.
1937	Sangster, H.
1834 Corr.	Sapsings, Sir Robert
1848	Sarphati, M.
1807	Sarton, W.
1982	Saxena, P.R.
1970	Schaap, J.A.
1956	Schaar, P.J. van der
1788	Schaick, H. van
1885	Schaick, W.C.L. van
1982	Schalekamp, M.A.D.H.
1883	Schalken, H.T.
1890 Corr.	Schalij, J.
1917	Scharroo, P.W.
1906	Scheer, A. van der
1926	Scheffer, F.E.C.
1899	Scheffer, J.M.G.
1929	Schierbeek, A.
1769	Schim, J.
1788	Schinne, J.E.C. van
1921	Schirm, A.H.
1956	Schmidt, A.L.C.
1885	Schnebbelie, C.F.M.H.
1972	Schoenmaker, W.H.
1890, 1900 D., 1908 Cons.	Schokker, A.E. Arkenbout
1885 Cons.	Schols, Ch.M.
1983	Scholte, H.R.
1882	Scholten, G.
1823	Scholten Hzn., J.A.
1885	Scholtens, J.
1863	Schonauen, Jhr. J. Ortt van
1926	Schönfeld, J.F.
1906	Schoo, H.J.M.
1919	Schoorl, N.
1958	Schorragel, H.E.
1895	Schotel, J.
1926	Schoute, D.
1886	Schoute, P.H.
1916	Schouten, J.A.
1946	Schouten, J.F.
1769 D.	Schouten, M.
1946	Schouten, S.L.
1934	Schoutissen, H.A.J.
1867	Schouwenburg, J. Menalda van
1901	Schreinemakers, F.A.H.
1962	Schreuder, J.Th.R.
1934	Schreur, B.
1901	Schreve, F.H.
1979	Schröder, F.H.
1805, 1834 Cons.	Schröder, J.F.L.
1858 Corr.	Schrötter, A.
1958	Schuffelen, A.C.
1932	Schüffner, W.A.P.
1929	Schuh, F.
1926	Schut, P. Bakker
1919	Schütte, M.P.
1926	Schuuring, J.G.

1786	Schuurman, D.
1884	Schuurman, J.A.
1983	Schuursma, R.L.
1938	Schweizer, A.
1769 Cons.	Schwencke, M.W.
1957	Schijve, J.
1954	Seekles, L.
1843	Seelig, H.G.
1932	Selleger, E.L.
1858 Corr.	Sénarmont, H.H. de
1968	Senden, K.G. van
1790	Servaas, W.
1874	Sieltjes Jr., F.J.
1897	Siertsema, L.H.
1904	Siethoff, E.G.A. ten
1921	Sikkel, A.
1837, 1846 Cons.	Simons, G.
1980	Sinke, M.D.
1919	Sinnige, L.R.
1933	Sirks, M.J.
1899	Sissingh, M.C.
1886	Sissingh, R.
1916	Sitter, W. de
1807 Hon.	Six, Willem
1946	Sizoo, G.J.
1968	Slingelandt, J.A. baron van
1937	Slogteren, E. van
1946	Slot, W.J. Bruins
1890 Corr.	Sluiter, C.Ph.
1970, 1973 D.	Slijkhuis, P.
1984	Smalbraak, D.W.Th.
1924	Smit, J.
1925	Smit, J.
1972	Smit, J.U.
1926	Smits, A.
1779	Smits, D.
1962	Smitskamp, H.
1922	Smulders, H.
1934, later Corr.	Snapper, I.
1979	Snelders, H.A.M.
1874, 1895 Cons.	Snellen, M.
1890	Snellen, P.C.T.
1937	Sneller, Z.W.
1882 Cons.	Snijders, J.A.
1969	Sobels, F.H.
1978	Sommeyer, W.H.
1964, 1969 D.	Somerwil, A.
1946	Söhngen, A.M.
1926	Söhngen, N.L.
1964	Spakler, J.C.
1787 Corr.	Spallanzani, Abt Lazzaro
1933	Spek, J. van der
1983	Spiereburg, P.J.
1893	Spronck, C.H.H.
1946	Spijker, S.
1887	Stadt, H. van de
1848	Stamkart, F.J.
1858	Staring, W.C.A.

1858	Staring, W.C.H.
1984	Starink, A.
1919 Corr.	Stark, J.
1892 Corr.	Stas, J.S.
1812 Hon.	Stassart, G. baron de
1946	Staveren, C. van
1932	Staveren, J.C. van
1962	Staverman, A.J.
1790	Steege, J. van der
1934	Steenhuis, J.F.
1913	Steger, A.M.A.A.
1930	Stein, J.
1968	Steketee, J.A.
1932	Stephan, B.
1852 Corr.	Stephenson, R.
1933	Steur, A. van der
1934	Steur, J.P.K. van der
1770 Hon.	Steijn, P.
1893	Stieltjes, E.H.
1929	Stieltjes, J.J.
1901	Stockum, W.J. van
1880 Cons.	Stoeder, W.
1886 Corr.	Stok, P.J. van der
1858 Corr.	Stokes, Sir George Gabriel
1876, 1882 Cons.	Stokvis, B.J.
1898 A.	Stolk, B. van
1929	Stomps, Th.J.
1922	Stork, C.F.
1895	Stortenbeker, W.
1834 Cons.	Stratingh Ez., S.
1897	Straub, M.
1938	Straub, M.
1858 Corr.	Strecker, A.
1980	Strik, R. van
1874, 1886 Cons.	Strootman, J.
1962	Struben, W.H.
1769	Struick, A.
1960	Struyk, E.
1865	Stuart, L. Cohen
1897	Stuten, J.L.
1979	Stuurman, Mw. P.M.
1771	Suchtelen, R. van
1908 A.	Suermondt Lzn., W.
1945 A.	Suermondt Wzn., W.
1963 A.	Suermondt Jr., W.
1869 Cons.	Suringar, G.C.B.
1872 Cons.	Suringar, W.F.R.
1922	Suringar, J. Valckenier
1902	Swaay, G.J. van
1978	Swart, W.
1837 Cons.	Swart, W.S.
1843 A.	Swellengrebel, J.H.W.
1780, 1784 D.	Swieten, P. van
1783 Cons.	Swinden, J.H. van
1784	Swinden, S.P. van
1812	Swinderen, Th. van
1950	Sijderius, R.
1799 Corr.	Sylvestre, ?

1978	Taconis-Haantjes, Mw. E.E.V.
1890 Corr.	Tait, P. Guthrie
1869	Tak, C.B. van der
1906	Talma, S.
1914	Tammes, Mw. T.
1946	Tausk, M.
1884, 1892 Cons.	Telders, J.M.
1937	Tendeloo, H.J.C.
1902	Tendeloo, N. Ph.
1952	Terpstra, J.I.
1948	Terpstra, P.
1929, 1936 Cons.	Tesch, P.
1808 P.M.	Teylingen, J. van
1946	Theunissen, Th.W.
1955	Thiadens, A.A.
1960	Thieme, H.C.A. van Eldik
1966 P.M.	Thomassen, W.
1890 Corr.	Thomsen, J.
1904 Corr.	Thomson, Sir Joseph J.
1890 Corr.	Thomson, Sir William (Lord Kelvin)
1983	Thonus, I.P.
1791	Thuessink, E.J. Thomassen à
1952	Thung, T.H.
1935	Thijsse, J.Th.
1880	Tideman, J.
1956, 1964 D.	Tillema, J.A.C.
1960	Timman, R.
1946	Timmerman, W.A.
1878	Timmers, J.
1770 Corr.	Tissot, S.A.D.
1958	Tolsma, F.J.
1954	Toorn, O. van den
1834	Toorn, A. van der
1871	Toorn, A.J.H. van der
1867, 1886 Cons.	Toorn, J. van der
1962	Toxopeus, E.J.G.
1954	Toxopeus, H.J.
1946	Traa, C. van
1787 Corr.	Trembly, J.
1776	Treslong, C.J. Bloys van
1912 Cons.	Treub, H.
1883 Corr.	Treub, M.
1858	Tromp, A.E.
1958 Corr., 1960 Cons.	Troost, L.
1784	Troostwijk, A. Paets van
1966	Trouw, J.J.
1982	Trijsburg, R.W.
1863	Turk, L.K.
1848 Hon.	Twent, Jhr. A.C.
1972	Twiss, E.E.
1954	Tijen, H.W. van
1863 Corr.	Tyndall, Sir John
1952, 1969 D.	Tijssens, H.R.S.
1823 Cons.	Uilkens, J.A.
1984	Urk, H. van
1930	Uven, M.J. van
1828 Cons.	Uylenbroek, P.J.
1933	Vader, J.P.

1898	Vaes, F.J.
1812	Vaillant Hzn., C.J.
1790 Corr.	Vautravers, R. de
1927	Veder, A.
1936	Veen, J. van
1966	Veen, M.C. van
1948	Veen, N.J. van
1960	Veen, S.C. van
1950, 1983 Corr.	Veen, K.H.C.W. van der
1919	Vegt, A.H.W. van der
1899	Vegt, J. van der
1914	Vegt, J.W. van der
1937	Veldhuizen, H. van
1954	Veldstra, H.
1769 Cons.	Velse, C.H.
1981	Veltman, B.P.Th.
1876	Ven, E. van der
1970	Ven, F.J.A.M. van der
1897	Verbeek, R.D.M.
1878 A	Verbrugge, W.A. Viruly
1834, 1843 Cons.	Verdam, G.J.
1982	Verhage, F.
1981	Verhagen, C.J.D.M.
1946	Verhagen, Ph.
1976	Verheul, T.
1924	Verhey, B.A.
1892	Verheij, C.A.
1834	Verhuell, Q.M.R.
1807 Hon.	Verhuell, C.H.
1921, 1927 D., 1939 Cons.	Verkade, P.E.
1902	Verkerk, G.C.J.
1867	Verkouteren, E.K.J.
1960	Vermeulen, G.
1904	Verschaffelt, E.
1912	Verschaffelt, J.E.
1791 Cons.	Verschuur, W. Forsten
1974	Versprille, A.
1786	Verstap Jr., P.
1807	Versteeg, M.
1782	Verstolk, A.J.
1812 Hon.	Verstolk, J.G. baron
1976	Vervat, D.
1861	Verver, B.
1914	Verwey, A.
1954	Verwey, E.J.W.
1897	Verweij Azn., W.
1885, 1889 D., 1906 Cons.	Veth, H.J.
1769 Cons.	Vink, P.
1972	Vinke, W.
1840 Corr.	Vinne, J.A. van der
1890 Corr.	Virchow, R.
1924	Vis, J.P.
1968	Visser, H.K.A.
1950	Visser, S.W.
1784	Visvliet, E.Ph. van
1858	Vlaanderen, C.L.
1938	Vlerk, I.M. van der
1972	Vlieger, M. de

1979	Vliet, A.G.M. van
1950	Vliet, A.C. van der
1843	Vliet, A.F. van der
1914	Vloten, P. van Braam van
1931	Voerman, G.L.
1769	Voet, C.B.
1806	Voet, J.H.
1899	Vogel, N.C.
1952	Vogelenzang, E.H.
1982	Volbeda, A.
1848 A., 1869 P.M.	Vollenhoven, J. van
1892 A.	Vollenhoven, P.C. van
1874	Vollenhoven, S.C. Snellen van
1811, 1824 D.	Vollenhoven, J. van der Wallen van
1787 Cons.	Voltelen, F.J.
1966	Vons, C.
1840	Voort, G.A. van der
1929	Vooys, J.P. de
1964	Vorm, O.J. van der
1974	Vos, O.
1895	Vos, P.A.
1973	Vos, A.W. de
1972	Vos, F.C. de
1976	Vos, F.J. de
1980	Vos-Korthals, Mw. W.H. de
1890	Vosmaer, G.J.C.
1930 Corr.	Voûte, J.G.E.G.
1823 Cons.	Voûte, J.P.E.
1834	Vrancken, J.B.
1979	Vreeburg, J.T.M.
1978	Vrensen, G.F.J.M.
1887, 1906 Hon.	Vries, H. de
1914, na 1945 Corr.	Vries, Hk. de
1909	Vries, J. de
1950	Vries, J.F. de
1840 Cons.	Vriese, W.H. de
1852	Vrolik, A.
1846 Cons.	Vrolik, W.
1809 Cons.	Vrolijk, G.
1840, 1854 D., 1869 Cons.	Vrij, J.E. de
1878, 1880 Cons., 1906 Hon.	Waals, J.D. van der
1922	Waals Jr., J.D. van der
1933	Waardenburg, P.J.
1946	Wagenaar, M.
1775 Cons.	Wal, J. van der
1946	Wal, L.T. van der
1869	Waldorp, J.A.A.
1956	Wall, J.F.R. van de
1885	Waller, Ph. J.
1953 P.M., 1966 Hon.	Walsum, G.E. van
1966	Warris, J.G.F.
1929	Wasmann, E.
1773 Hon.	Wassenaer, W. baron van
1930	Waterman, H.I.
1787 Corr.	Watt, James
1950	Waveren, G.M. van
1946	Weber, A.Ph.

1974	Weber, J.
1771 Corr.	Weber, J.A.
1887	Weber, M.W.C.
1970	Weeda, J.J.
1958	Weel, M.W. van
1956	Weel, P.H. van der
1921	Weevers, Th.
1890, 1904 Cons.	Welcker, J.W.
1898	Well, G.J. van de
1954	Wellensiek, S.J.
1954	Wemelsfelder, P.J.
1861	Wenckebach, E.
1902	Wenckebach, H.J.E.
1910	Wenckebach, K.F.
1837	Wenckebach, W.
1901, 1904 Cons.	Went, F.A.F.C.
1964	Went, J.J.
1927	Wentholt, L.R.
1972	Wepster, A.
1978	Wepster, B.M.
1972	Werf-Messing, Mw. B.H.P. van der
1823 Corr.	Weserman, H.M.
1912	Wesseling, H.C.
1931	Wesselink, D.G.
1930	Westendorp, F.
1929	Westerdijk, Mw. J.
1970	Westerdijk, J.B.
1769	Westerhoff, A.
1876	Westerman, G.F.
1836 Hon.	Westkapelle, H.J. baron van Doorn van
1931	Westra, S.A.
1910	Westrienen, Mw. A.F.A.S. van
1927	Weve, H.J.M.
1930	Wibaut, J.P.
1797 Corr.	Wiebeking, C.F. von
1978	Wielenga, C.
1950	Wieneke, G.H.
1958	Wiersma, A.G.
1977 Corr.	Wiersma, C.A.G.
1937	Wiersma, E.C.
1958	Wilde, J. de
1952	Willemse, J.A.H.L.
1979	Willemse, J.J.
1811?	Willigen, M. van der
1858, 1861 Cons.	Willigen, V.S.M. van der
1970	Willigenburg, H. van
1924	Willinge, L.J.H.
1982	Wilson, J.H.P.
1958	Wilton, B.
1922	Wilton, J.H.
1921 B.	Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf
1893	Winckel, E.G.
1901, 1902 Cons.	Wind, C.H.
1953	Wind, J.
1902, 1906 Cons.	Winkler, C.
1946	Winkler, K.C.
1865	Winkler, T.C.
1924	Wirtz, F.F.M.

1950, vóór 1957 Corr.	Wit, J.J. Duyvené de
1769	Witt, G. de
1874	Witte, H.
1956	Wittenberg, H.
1927	Witteveen, W.G.
1826 Cons.	W(i)ttewaal, C.
1984	Wladimiroff, J.W.
1946	Woerdeman, M.W.
1914 Corr.	Wolf, M.
1919	Wolff, C.B.
1938	Wolff, L.K.
1930	Wolff, Mw. H.H. de
1880	Wolfson, D.L.
1970	Wolthuis, F.H.
1958	Woltjer, J.E.
1792 Corr.	Woltman, R.
1914	Wortman, H.
1922	Wouda, D.F.
1912	Wouterlood, H.W.
1782 Corr.	Wurmb, F. baron von
1890	Wijhe, J.W. van
1927, 1961 D.	Wijk Jr., A.C. van
1772	Wijngaard, J.
1954	Wijngaarden, A. van
1956	Wijngaarden, C.M. van
1812	Wijnoxbergen, A. van
1960	Wijs, H.J. de
1892, 1904 Cons.	Wijsman, H.P.
1923 P.M.	Wytema, J.
1785 Cons.	Ypey, A.
1769 Cons.	Ypey, N.
	IJsselmonde, van: zie Bichon
1888	IJsselsteijn, H.A. van
1950	IJzeren, J. van
1899	IJzerman, J.W.
1919	Zaaijer, J.H.
1950	Zaaijer, J.H.
1874 Cons.	Zaaijer, T.
1934	Zanstra, H.
1890	Zeeman Gzn., P.
1897, 1906 Cons., 1924 Hon.	Zeeman, P.
1979	Zeilmaker, G.H.
1970	Zeldenrust, J.
1922, 1958 Hon.	Zernike, F.
1902	Ziegenweidt, C.F.Th. von
1823	Zillissen, C.
1906 P.M.	Zimmerman, A.R.
1970	Zipp, W.
1769 A.	Zoelen, C. Groeninx van
1974 A.	Zoelen, Jhr. M.R.F. Groeninx van
1814 A.	Zoelen, O.P. Groeninx van
1783 Cons.	Zoutman, J.A.
1976	Zuber, F.G.
1956	Zuithoff, A.J.
1904, 1906 Cons.	Zwaardemaker, H.
1930	Zwikker, C.
1931	Zwikker, J.J. Lijnst

7. REGISTER

Dubbele namen zijn consequent op de tweede naam gealfabetiseerd. Verwijzingen naar CP, P, PWP en BP betreffen zowel de tekst van de prijsvragen (3.2-3.5) als de bijbehorende annotaties (3.6). De namen van uitgevers en boekdrukkers zijn niet opgenomen, evenmin als de namen van de President-Directeuren (p.15-17) en van de leden (zie daarvoor 6.8). De namen van de bestuurders (6.3-6.5) zijn in de ledenlijst verwerkt. Bij het zaakregister is vooral met trefwoorden gewerkt.

7.1. Personen

- Aardoom, L. GV 1966-1967
Abegg, R. P 204
Achard, F.K. P 30, 39
Aler, I. C 1937-1938
Alewijn, M. Klaaszn. P 40; V 81
Alexander, Prins GV 1974-1975
Allamand, J.N.S. AV 2
Alphen, I. van 218
Altena, C.O. van Regteren 9; P 245; V 187
Amagat, E.H. P 162
Andreae, J.L. 9; P 169; V 163
Andreae, J.H. Beucker P 202
Ankeren, J.F. van der Houven 208
Appelman, F.(J.) P 260; GV 1949-1950, 1953-1954, 1955-1956
Arago, D.F. 21; C 1865-1866
Arcet, J. d' CP 18
Arkel, A.E. van C 1935-1936
Arrhenius, S.A. P 204
- Back, A. de 218
Baco P 14
Bacon, F. P 48, 267
Baede, A.P.M. GV 1973-1974, 1979-1980
Baggers, E. V 52
Bakker, G.J.F. GV 1927-1928
Bakker, J.A. GV 1923-1924
Bakker, J.H. AV 90
Ballot, C.H.D. Buys CP 53; P 122, 125
Barendsen, G.W. GV 1981-1982
Barentsz, W. GV 1929-1930
Bary, A. de P 121
Basel, A.W. Senn van 219
Bato P 7
Baumhauer, E.H. von CP 68; AV 50
Beatrix, Koningin 218
Becking, L.G.M. Baas GV 1932-1933
Beefthing, H. van 218
Beekman, A.A. P 105a
Beelaerts, A.W. 218
Beeling, M. C 1937-1938
Beer, C. de GV 1975-1976
Beerta Jr., J. 9; P 7
Behrens, H. P 212
Behrens, W.K. P 213, 214
Bellatti, M. GV 1887-1888
Bemmel, A.C.V. van GV 1960-1961
Bemmelen, J.F. van P 222, 223
Bemmelen, J.M. van C 1932-1933
Bemmelen, W. van GV 1920-1921, 1925-1926
Benner, R. 12
Berckel, P.J. van 218
Berckel, W.W. van 218
Berends, W. GV 1967-1968
Berge, B.S. ten CP 119; C 1934-1935
Bergh, T.P. van den GV 1963-1964
Bergh, A.A. Hijmans van den GV 1904-1906; C 1936-1937
Bernhard, Prins 219
Bertram, S.H. GV 1928-1929, 1935-1936
Beukman, C.W. V 129
Beijen, W. 9; P 55a; V 114
Beijerinck, J.A. 9; P 100, 104; V 145
Beijerin(c)k, M.G. 9; P 104; V 148
Beijerinck, M.W. P 192b, 193, 194
Beijerinck, W. GV 1954-1955
Bezoet, H. V 25
Bichon, J. 218
Bicker, L. 5, 9, 21, 22, 208; CP 2; P 16; V 1, 27, 42, 43, 71, 85, 87, 100, 109, 111
Bilderbeek, F.W. van GV 1967-1968
Bilderdijk, W. P 235
Birnie, S. P 181; GV 1886-1887, 1887-1888, 1892-1895, 1895-1897, 1897-1898, 1906-1907, 1910-1911, 1911-1912, 1914-1915, 1918-1919, 1921-1922
Bisdorn, D.R. Wijkerheld 218
Blanken Janszn., A. 9; P 66; V 127, 133
Blanken Janszn., J. 9; P 40; V 78, 79, 93, 139
Blankenbijn, D. CP 39
Blasière, J.J. P 37, 98; V 106, 107
Bleeker, W. GV 1956-1957, 1960-1961; C 1937-1938
Bleekrode, L. 11; CP 74; P 155, 156; AV 51, 52, 57, 58, 61, 62, 63; C 1875-1876, 1876-1877, 1877-1878, 1878-1879, 1879-1880, 1880-1881, 1881-1882; GV 1874-1876, 1878-1880
Bleekrode, S. P 111
Bletius P 11
Blinde, H. de 9; P 7
Blok, D.J. GV 1908-1909
Boeke, J. AV 74
Böckmann, C.W. 9; P 69; V 138
Boer, J.H. de C 1935-1936
Boer, L.E.M. de GV 1980-1981
Boerhaave, H. P 49
Boëseken, J. P 130b, 227; GV 1924-1925
Böhm, J.G. CP 53
Böttcher, C.F.J. V 206; AV 92
Bogaardt, M. GV 1955-1956, 1957-1958
Boileau(-Despréaux), N. P 9
Bois, A. du 218
Boiten, R.G. GV 1977-1978
Bok, J. GV 1968-1969

- Bolk, L. P 220
 Bolt, J.C. C 1901-1902
 Bonebakker, A. GV 1958-1959
 Bongaarts, M.C.E. P 243, 244
 Bonn, A. V 35; AV 4, 6
 Boogaert, J.Ph. 218
 Boogaert, P. 218
 Boom, H.C.A. GV 1921-1922
 Boomsma, D. GV 1921-1922
 Boon, L. 102
 Bootsma, D. AV 95
 Borgesius, A.H. GV 1925-1926, 1928-1929;
 C 1904-1905, 1906-1907, 1910-1911, 1923-
 1924
 Bornewasser, J.F. CP 9
 Bos, H. P 205
 Bos, H.C. GV 1963-1964
 Bosscha, J. P 128
 Boulton, M. 102, P 267
 Bouman, J. GV 1946-1947
 Bourdon, E. P 127
 Boyle, R. P 187
 Braak, C. GV 1934-1935
 Braak, J.W.G. ter GV 1956-1957
 Braams, C.M. GV 1971-1972
 Brande, J.V.L. van den 12
 Breck, M.J. 102
 Breda, J.G.S. van P 106
 Bremer, G.J.W. CP 76; P 166, 167, 168,
 169, 180, 204; GV 1878-1880, 1880-1882,
 1884-1886, 1886-1887, 1887-1888, 1888-1889,
 1889-1890, 1891-1892, 1892-1895, 1895-1897,
 1897-1898, 1900-1902, 1902-1904, 1904-1906,
 1906-1907
 Brester, A. P 198; GV 1895-1897, 1900-
 1902, 1908-1909
 Breur, K. GV 1959-1960
 Breynius, J.P. P 12
 Brinkman, R. C 1938-1939
 Brinkman, R.C. C 1936-1937
 Broek, A.J.P. van den GV 1914-1915, 1921-
 1922
 Broek, J.J. le Sage ten 208
 Broer, L.J.F. GV 1958-1959, 1965-1966
 Broers, C.W. 9; P 188; V 169; GV 1916-1917
 Broeze, J.J. GV 1957-1958
 Brouwer, R.L. 9; P 10; V 103
 Brown, R. GV 1914-1915
 Bruggeling, A.S.G. GV 1979-1980
 Bruineman, J. V 19
 Brunings, Chr. P 45, 116
 Brunings Jr., C. 9; P 45; V 113
 Brunings, C.L. 9; P 62; V 112, 122, 123
 Bruijn, M. de GV 1960-1961
 Buck, C.L. von P 141
 Büttikofer, J. GV 1907-1908, 1919-1920
 Bunsen, R.W. AV 46
 Burgdorffer, A.C. GV 1911-1912, 1918-
 1919
 Burger, G. 13
 Burger, H.C. C 1935-1936
 Burgerhout, H. P 242
 Burgers, J.M. CP 110; GV 1940-1945, 1952-
 1953; C 1936-1937, 1937-1938, 1939-1940
 Burgers, W.G. 9, 13; V 204; GV 1952-1953,
 1961-1962; C 1939-1940
 Bussy, L.P. le Cosquino de AV 75
 Buys, J. P 73
 Buysing, D.J. Storm P 112, 113, 116, 118
 Bijker, J.J.B. GV 1960-1961
 Bijl, J.G. 9; CP 109; P 235, 240; V 186
 Bijvoet, J.A. GV 1973-1974
 Bijvoet, J.M. C 1935-1936, 1939-1940
 Cailletet, L.P. C 1879-1880
 Calkoen, J.F. van Beeck V 134, 137
 Camper, P. P 21; V 3, 4, 5, 21
 Cannegieter, H.G. GV 1948-1949
 Cappelle, H. van C 1905-1906
 Cappelle, J.P. van V 130
 Casimir, H. C 1935-1936
 Cattenbrugh, D.L. van 219
 Cavendish, H. GV 1910-1911, 1916-1917
 Chabot, J.J. Taudin CP 88; V 181
 Chapman, W. 9; P 10, 89; V 102
 Chappuis, P.E. P 157
 Charante, G.H. Moll van GV 1924-1925
 Chladni, E.F.F. C 1873-1874
 Clamond, Chr. P 156
 Claus, A.C.L. P 191
 Clay, J. AV 76; GV 1914-1915, 1927-1928,
 1930-1931, 1932-1933; C 1912-1913, 1918-1919
 Cohen, E. 9; P 195; V 167; AV 63, 66
 Collette, A.E.R. GV 1924-1925
 Collewijn, H. GV 1976-1977
 Colli(n)schon, F. P 191
 Commanduci P 208
 Conrad, F.W. CP 46, 47; P 92, 93, 94, 95,
 98, 99, 100, 101, 102, 105a, 206
 Cool, W. GV 1906-1907, 1907-1908
 Coopmans, G. 9; P 36; V 73
 Coriolis, G.G. de GV 1946-1947
 Cornelissen, J.E. P 148
 Cordelois, J. 218
 Cossart, J. 218
 Cosijn, M.C.F.J. GV 1913-1914
 Cremers, J.J. Canter GV 1923-1924
 Crevel, H. van GV 1978-1979
 Croll, D. GV 1917-1918
 Croll, R. GV 1912-1913
 Crommelin, C.A. GV 1926-1927, 1929-1930
 Curten, P. 11, 208; CP 2, 3a+b; P 76, 94; V
 131, 135
 Dalen, C. 9
 Damen, C.H. V 108
 Daniëls, C.E. P 21
 D'Arcet, J. CP 18
 Darwin, Ch. GV 1958-1959
 Davy, H. 21
 Debray, H.J. P 169
 Decker, H. P 191
 Deiman, J.R. 9; P 11, 15; V 45, 67
 Deinse, A.B. van CP 91, 107, 108; P 236,
 237, 245, 263; GV 1922-1923, 1923-1924, 1927-
 1928, 1937-1938, 1951-1952; C 1933-1934
 Dekhuijzen, M.C. GV 1909-1910, 1912-1913

- Dekker, A.J. GV 1972-1973
 Dekker, P. P 246; V 195
 Dekker, W.A.L. C 1936-1937
 Dekker, F.E. Douwes GV 1964-1965
 Delden, A.H. van GV 1913-1914, 1917-1918
 Delprat, J.P. CP 29; P 104, 105
 Delprat, T.A.F. P 126; AV 44, 46
 Deluc, J.A. P 73
 Deninck, G.D. 218
 Deynoot, A. Gevers 218
 Deynoot, W.T. Gevers 9; P 104; V 146
 Dibbets, H.C. P 177
 Dieren, J.W. van CP 116b
 Diesen, G. van CP 71; P 153, 173, 197; AV 51
 Dieterici, C.H. P 204
 Dippel, L. 9; P 120; V 153, 156
 Dissel, E.F. van P 105a; GV 1872-1874, 1874-1876
 Dixhoorn, J. van GV 1983-1984
 Docq, A.J. 9; P 123; V 152
 Does, J.H. van der 218
 Doesburgh, Th. van GV 1870-1872, 1872-1874, 1874-1876, 1878-1880, 1884-1886; C 1871-1872, 1873-1874
 Doeveren, G. van V 16; AV 1
 Doeveren, W. van P 6
 Dollond, J. V 6
 Dorgelo, H.B. C 1935-1936
 Dorp, W.A. van P 191
 Dorsser, A.H. de Haas van GV 1974-1975
 Dorsten, R.H. van 22; P 105; GV 1886-1887, 1888-1889, 1891-1892, 1909-1910, 1913-1914, 1915-1916
 Drabbe, C.A.J. von Freitag GV 1948-1949
 Dresden, D. AV 82; GV 1948-1949
 Driessen, P. CP 10, 11, 12, 13; P 77, 80
 Drift, J. v.d. GV 1971-1972
 Dronkers, J.J. GV 1966-1967
 Dürer, A. V 188; GV 1931-1932
 Duhem, P.(M.M.) P 182
 Duister, J.J. 9; P 55a; V 115, 126
 Dulong, P.L. P 159, 166
 Dunné, L.J. van GV 1928-1929
 Dupont, F.J. GV 1872-1874, 1874-1876, 1878-1880, 1880-1882, 1882-1884
 Duter, E. P 182
 Dijk, L.W.H. van GV 1936-1937
 Dijkstra, D.W. 9; P 246; GV 1932-1933, 1933-1934, 1946-1947, 1957-1958, 1965-1966, 1968-1969
 Dijkstra, E.W. GV 1965-1966, 1977-1978
 Dijkhoorn, J.C. V 180; AV 71; GV 1898-1899, 1909-1910

 Easton, C. GV 1904-1906
 Edelman, C.H. C 1939-1940
 Edlund, E. P 165
 Egmond, A. van 9; P 105; V 155
 Ehrenburg, H.H. GV 1924-1925
 Ehrenfest, P. P 185; GV 1925-1926
 Ehrlich, P. GV 1907-1908
 Eickma, O.C. 208; CP 1

 Einthoven, W. 208; AV 64
 Elsevier, J.J. 218
 Elsevier, T.A. 218
 Elzas, M. C 1934-1935, 1938-1939
 Embden, A. Meerkamp van CP 108
 Emmens, J.A. GV 1929-1930, 1959-1960
 Engel, H. GV 1958-1959
 Erkelens, A.D. GV 1948-1949, 1971-1972
 Escury, J.M. baron Collot d' 218
 Es(s)cher, B.G. CP 107; C 1933-1934
 Esveld, L.W. van C 1934-1935
 Ettingshausen, J.A. von P 183
 Eustachi, B.E. V 50
 Everdingen, E. van GV 1925-1926
 Euler, L. P 89
 Everitt GV 1886-1887
 Ewald, E.J.R. P 192a
 Eijk, H.G. van GV 1971-1972, 1981-1982
 Eijk, S. Spruijt van der CP 23
 Eijkman, C. GV 1916-1917
 Eytelwein, J.A. P 72, 89

 Faille, J. Baart de la AV 4
 Fairbairn, W. P 161
 Faraday, M. CP 41; PWP. 3; C 1883-1884
 Fael, P.L. GV 1949-1950
 Fechner, G.T. GV 1911-1912
 Feddema, J. GV 1953-1954
 Feen, F. van der GV 1910-1911
 Fisher, Sir Robert Aylmer P 251
 Flieringa, H.J. GV 1955-1956
 Florijn, J. V 89, 125
 Flu, P.C. C 1930-1931
 Fokker, A.D. CP 79; GV 1924-1925, 1931-1932
 Folpmers, T. P 247, 248, 252; GV 1930-1931, 1931-1932, 1932-1933, 1934-1935, 1937-1938, 1947-1948
 Fortuyn, A.B. Droogleever P 258; GV 1952-1953
 Fourcroy, A.F. P 58, 71
 Franchimont, A.P.N. P 130b, 176, 191
 Frankena, H.J. V 210; AV 97
 Fraunhofer, J. von CP 103; P 133; GV 1937-1938
 Frazer, J.G. GV 1912-1913
 Frenkel, H.S. GV 1937-1938
 Fresnel, A.J. CP 80; C 1866-1867
 Frets, G.P. C 1932-1933
 Fritz, H. CP 123
 Froentjes, W. GV 1954-1955, 1960-1961, 1971-1972
 Fuehner, H.? P 208
 Fijnje, H.F. P 170
 Fijnje, J.G.W. 9; P 132; V 160

 Gaillard, P.J. GV 1959-1960
 Galen, P. van P 91
 Galenus P 53
 Galjaard, H. GV 1970-1971, 1982-1983
 Gaubius, H.D. P 6
 Gauguin, J.-M. P 138, 144
 Gay-Lussac, J.L. P 187

- Gehrels, A.M.J. V 209; AV 96
Gelder, J. de CP 24, 25; P 82; V 98, 99
Gelder, H.E. van GV 1900-1902
Gerbrandy, J. GV 1969-1970
Gesscher, D. van V 49
Gevers, A. 218
Gevers, D.C. 219
Gevers, P. 218
Gheyselincx, R. GV 1959-1960
Gilbert, L.W. P 72
Giltay, K.M. 5, 9, 21, 208; P 109, 119, 123, 124, 136, 137, 138, 139, 140, 142; AV 44; GV 1870-1872; C 1859-1860, 1860-1861, 1861-1862, 1862-1863, 1865-1866, 1866-1867
Gini, C. GV 1915-1916
Glavimans, C.J. P 89, 115
Glavimans, P. 9; P 63; V 94, 119, 120
Godlijn, W.A. C 1932-1933
Goes, Ph. J. van der 218
Goethe, J.W. von P 118, 139
Goossens, B.J. C 1894-1895
Gorter, E. CP 92
Gorter, D. de V 10
Goudriaan, A.F. 9; P 37, 52, 56, 59; V 82, 96, 116, 136
Goudriaan, J. CP 94, 95
Graaf, C.J. van de V 106
Gracht, F. v. Limborch van der P 5
Gracht, W.A.J.M. Waterschoot van der C 1933-1934
Gravesande, W.J.S. 's AV 4; GV 1926-1927
Greeve, J. P 10; V 104
Grendel, F. CP 92
Greshoff, M. P 203, 205, 208, 212
Greve, A. 9; P 94, 98, 114; V 144, 149
Gritters, H.C.J. GV 1904-1906
Gronau, C. 9; P 17; V 60
Groot, H. Cornets de 218
Groot, J. Cornets de 219
Groot, P. Cornets de 218
Groshans, J.A. GV 1870-1872, 1874-1876, 1878-1880
Groshans, G.Ph.F. GV 1870-1872
Grosveld, G.C. GV 1983-1984
Grotius, H. P 11
Grutterink, A. P 130b; GV 1910-1911, 1913-1914
Grutterink, J.A. GV 1917-1918
Gruyter, P. de GV 1948-1949
Grijns, G. C 1934-1935
Guilonaard, B. C 1937-1938
- Haaff, G. ten V 12, 48, 50
Haaff, G.G. ten 9; P 6, 18; V 14, 30, 47, 65
Haaften, W.H. van 9; P 53; V 90
Haal P 183
Haan, J.H. de AV 88
Haar, J. van der V 54, 63, 64
Haas, H.K. de 5, 9, 13; CP 80; P 231, 235, 239, 246; V 192; AV 69; GV 1910-1911 1913-1914, 1914-1915, 1915-1916, 1916-1917, 1917-1918, 1919-1920, 1921-1922, 1925-1926, 1928-1929, 1931-1932, 1938-1940, 1940-1945, 1947-1948, 1951-1952; V 192
- Haas, J.H. de GV 1878-1880, 1880-1882, 1882-1884, 1884-1886
Haas, J.P. de GV 1973-1974
Haas, K.H. de CP 82, 90; V 185, 188; AV 73; GV 1919-1920, 1931-1932, 1933-1934
Haas, M. de P 246; AV 77; GV 1934-1935; C 1902-1903
Haas, W.J. de GV 1933-1934
Haaxman, P.J. GV 1870-1872, 1878-1880, 1882-1884, 1884-1886
Hackmann, J.Th. GV 1966-1967
Hagedoorn, A.L. C 1932-1933
Hagers, J.W. GV 1874-1876, 1878-1880
Hahn, J.D. P 6
Halbertsma, N.A. GV 1950-1951, 1951-1952
Haldimand, Fa. 102
Hallo, J.J. C 1907-1908, 1908-1909, 1909-1910, 1911-1912
Hamburger, H.J. P 200
Hannema, L.S. GV 1921-1922; C 1936-1937
Harderwijk, G. van P 17
Havinga, A. 5, 9, 13, 21, 22, 28, 215; V 193; GV 1949-1950, 1969-1970
Hazewinkel, H.C. 5, 21; GV 1948-1949
Heel, A.C.S. van GV 1934-1935
Heer, P.O. Vorsselman de P 90
Heidema, P. P 146; V 161
Heilbron, D. 9; P 36, 53, 57; V 77, 91, 118
Heiligers, R. V 11
Heim, J. van der 218
Heim, P. van der 219
Hekma, J. C 1936-1937
Hekman, J. GV 1922-1923
Hellinga, F. GV 1963-1964
Hemony CP 113
Hendrik, Prins 219
Henkes, H.E. GV 1951-1952
Hennert, J.F. P 14; V 6
Henry, J. CP 41
Herbig, W. P 225
Hering, J.H. P 5
Heringa, G.C. C 1931-1932
Hermans, E.H. GV 1960-1961, 1963-1964
Hermans, P.H. C 1931-1932
Hersent GV 1890-1891
Hertog, H. den 13
Hertz, H.W. C 1889-1890
Herwerden, M.A. van GV 1913-1914; C 1932-1933
Herwig, H.A.B. P 161
Heukelom, Van 102
Heul, C. van der 12
Heurn, J. van 9; P 117, 131; V 162, 166
Heus, De 102
Heusde, C. van 219
Hirn, G.A. P 123
Hodenpijl, G. 208
Hoed, D. den GV 1949-1950
Hoefler, F.A. GV 1886-1887
Hoeke, F. GV 1956-1957
Hoeve, A. van der CP 92
Hoeven, J. van der 208; P 97
Hoeven, J. van der GV 1936-1937

Hoeven, J.A. van der 218
 Hof, S.L. C 1937-1938
 Hof, M.W. van GV 1967-1968, 1976-1977, 1982-1983
 Hof-Van Duin, J. van GV 1976-1977
 Hoff, H.J. van 't GV 1890-1891, 1900-1902
 Hoff, J.H. van 't P 211
 Hogendorp, G.K. van 219; P 104
 Hogendorp, J.F. graaf van 218
 Hogendorp, W. van 218
 Hollander, F.Q. den V 196; AV 80
 Holleman, A.F. P 227
 Hollerith, H. GV 1913-1914
 Holst, G. CP 106
 Holtz, W. P 145
 Holzhey, J.G. 8, 10
 Honert, J. van den 219
 Honing, J.A. C 1932-1933
 Hoog, M. 219
 Hoogendijk, S. 5, 11, 12, 21, 23, 25, 28, 184, 207, 215; P 1, 2, 8, 10; V 2; GV 1902-1904, 1948-1949
 Hoogewerff, J. GV 1882-1884
 Hoogewerff, S. P 166, 191, 225; GV 1872-1874, 1878-1880
 Hoogstraten, S. van 219
 Hoop, Fa. Van der 102
 Hoorweg, J.L. P 182, 183, 184; C 1882-1883, 1883-1884, 1884-1885, 1885-1886, 1886-1887, 1887-1888, 1888-1889, 1889-1890, 1890-1891, 1891-1892
 Hoos, E.J. GV 1892-1895
 Hooyma, J. P 27
 Horatius P 33
 Horsman, J. 9; P 8; V 34
 Houttuyn, M. P 12
 Hoytema, D.G. van GV 1952-1953
 Hube, M. P 73
 Hudig, F.W. GV 1895-1897
 Huet, A. 5, 21; P 174, 175
 Huffnagel, P. GV 1912-1913
 Hughes, D.E. CP 65
 Hulst, H.C. van de GV 1975-1976
 Humboldt, A. von 21; P 179; C 1859-1860
 Huygens, Ch. GV 1916-1917; C 1884-1885

 Ingen-Housz, J. P 14; V 56
 Itallie, L. van P 130, 130a, 130b; GV 1897-1898, 1899-1900

 Jacobsen, H.C. CP 93
 Jager, C. de V 205; AV 91
 Jansen, B.C.P. C 1934-1935
 Jansen, J.D. GV 1926-1927, 1930-1931
 Jansen, M. CP 81; GV 1922-1923
 Jansen, M.H. CP 56
 Janssen, F.A. GV 1983-1984
 Jelgerhuis, R. 9; P 4; V 22
 Jeswiet, J. C 1933-1934
 Jolles, C.A. GV 1904-1906
 Jong, D.A. de GV 1918-1919
 Jong, G.J. de GV 1892-1895
 Jong, W.F. de CP 124; P 253, 264; GV 1949-1950
 Jong, H.G. Bungenberg de C 1931-1932
 Jong, L.E. den Dooren de GV 1928-1929, 1929-1930, 1931-1932, 1932-1933, 1935-1936, 1946-1947
 Jong, G. de Josselin de GV 1918-1919
 Jong, R. de Josselin de 5, 22; P 223; GV 1909-1910, 1912-1913, 1915-1916, 1916-1917, 1919-1920
 Jonge, H.R. de 12
 Jongh, G.J. de GV 1880-1882, 1892-1895
 Jongmans, J. C 1933-1934
 Joosten, J.H.L. V 202; AV 88
 Joosting, P. GV 1926-1927
 Jordan, H.J. CP 82, 83, 84; GV 1935-1936; C 1936-1937
 Jorissen, J. V 17
 Jorissen, W.P. GV 1930-1931, 1933-1934, 1935-1936
 Juan, Don P 89
 Juliana, Koningin/Prinses 218, 219
 Julien, P.F.J.A. GV 1954-1955
 Julius, H.W. GV 1961-1962
 Julius, V.A. GV 1884-1886
 Junghuhn, F.W. P 141
 Jutting, Th. van Benthem P 245

 Kahlenberg, L.A. P 204
 Kaiser, L. 9; P 223; V 179
 Kaiser, P.J. GV 1892-1895
 Kal(l)stenius, G.S. P 89
 Kanter Phz., J. de P 76
 Kapteyn, A. P 185
 Katz, J.R. CP 92; GV 1933-1934; C 1931-1932
 Kellenbach, C.F. 12
 Kempe, A. GV 1888-1889, 1892-1895, 1898-1899, 1906-1907, 1908-1909
 Kerkwijk, G.A. van P 135
 Kerkwijk, J.J. van 9; CP 65, 75; P 135, 147; V 158
 Ketelaar, J.A.A. C 1939-1940
 Kievits, F.J. GV 1978-1979
 Kirchoff, G.R. AV 46
 Klein, J.L. P 257
 Klinkenberg, D. P 98; V 1, 29, 57, 107
 Klinkert, D. GV 1919-1920
 Klobbie, E.A. P 209
 Kluyver, A.J. C 1930-1931, 1938-1939
 Knoppert, P.L. V 207; AV 93
 Köster, E.P. GV 1981-1982
 Kogel, J. V 27; AV 5
 Kolk, J. Schroeder van der P 173
 Kolk, J.L.C. Schroeder van der P 201
 Koning, C. C 1937-1938
 Koningsbergen, V.V. van P 37
 Kool, A. Roskam V 23, 41
 Koole, J. V 13
 Koolen, D.A.A. GV 1977-1978
 Koomans, N.Th. GV 1947-1948, 1957-1958
 Kooreman, P.J. GV 1953-1954, 1963-1964
 Kooy, J.N. GV 1908-1909
 Kop, C.A. P 103
 Kopp, H.F.M. P 166; GV 1889-1890

- Korringa, P. GV 1957-1958, 1963-1964
 Kosten, C.W. GV 1964-1965
 Koster, P. GV 1964-1965
 Kraayvanger, H.M. GV 1964-1965
 Krall, K. GV 1912-1913
 Kramer, P.H. CP 111; GV 1926-1927; C 1930-1931
 Kramers, H.A. GV 1928-1929; C 1935-1936
 Kramers, J.G. GV 1880-1882
 Krantz, Fa. 102
 Kraut, K.J. P 169
 Kraijenhoff, C.R.Th. P 116
 Krêcke, F.W.C. 9; P 96; V 151
 Krediet, C. C 1897-1898, 1898-1899, 1899-1900, 1900-1901
 Kreulen, D.J.W. GV 1933-1934, 1935-1936, 1946-1947, 1947-1948
 Krevelen, D.W. van GV 1978-1979, 1984-1985
 Kronig, R. V 201; AV 87
 Kros, S. 9; P 45; V 113
 Kruizinga, P. C 1933-1934
 Krul, L. GV 1980-1981
 Krul, W.F.J.M. GV 1934-1935
 Kruyt, H.R. CP 83, 84, 85; GV 1929-1930; C 1931-1932, 1936-1937
 Kuenen, J.P. 5, 9; P 185; V 177
 Kützing, F.-T. P 120
 Kuffeler, V.J.P. de Blocq van P 243
 Kuiper, K. GV 1936-1937
 Kuiper, T. 9; P 219; V 175
 Kuipéri, H.G. GV 1974-1975
 Kunst, J. GV 1912-1913
 Kuntze, W. GV 1898-1899
 Kuypers, G. P 3, 4
 Kuijpers, H.G.J.M. GV 1979-1980
 Kuypers, H.A. Fonteyn GV 1932-1933
 Kyan, J.H. CP 46

 Laan, H. van der GV 1975-1976
 Laar, J.J. van P 195; AV 63
 Lagerhjelm, P. P 89
 Lalande, J.J. de CP 53
 Lam, A. GV 1897-1898, 1899-1900, 1900-1902, 1902-1904, 1904-1906
 Lamé, G. P 127
 Lammeren, W.P.A. van GV 1955-1956
 Landsteiner, K. P 251
 Langeraar, W. GV 1971-1972
 Langeveld, L.A. 9; P 105; V 165
 Laqueur, E. C 1934-1935
 Latenstein, A. 9; P 61
 Latzko, D.G.H. GV 1977-1978
 Laugier, P.A. CP 53
 Leeftang, J.W. P 21
 Leeuw, F.W. van der V 84
 Leeuwenhoek, A. van GV 1950-1951
 Lely, C. GV 1920-1921
 Leurs, W. V 75
 Levine, P. P 251
 Leijds, J. GV 1878-1880
 Leijnse, B. GV 1970-1971, 1984-1985
 Lieburg, M.J. van GV 1977-1978
 Liender, H. van V 110

 Liender, J.D. Huichelbos van 102, P 10
 Liesegang, R.E. GV 1984-1985
 Lil, J. van V 39, 40
 Lil, W. van V 18
 Linden Gz., J. van der 9; P 3; V 20
 Lingen, J.W. van 102
 Linnaeus, C. P 12
 Lis, W. van V 55
 List, F.G. V 26
 Lockyer, N. GV 1912-1913
 Loenen, J.J.W. van GV 1927-1928
 Loghem, J.J. van C 1930-1931
 Lohuizen, T. van GV 1924-1925, 1925-1926, 1927-1928, 1928-1929, 1934-1935, 1947-1948; C 1924-1925, 1925-1926, 1926-1927, 1927-1928, 1928-1929, 1929-1930
 Lommel, E.C.J. von P 163
 Loon, A. van GV 1967-1968
 Lootens, Ch. P 180
 Lorentz, H.A. 9; CP 78, 80; V 178; AV 70
 Lormier, J.W. 218
 Luc, J.A. de P 73
 Lucretius P 11, 259
 Luĩscius, A. van Stipriaan 9; CP 21, 52; P 46, 58; V 95, 124
 Lyell, Ch. P 141

 Maanen, P.J. van 9; P 42; V 92
 Maas, Fa. 102
 Maas, H.J. van der C 1937-1938
 MacGillavry, C.H. C 1939-1940
 MacGillavry, Th.H. P 154
 Mackay, J.H. GV 1969-1970
 Magnus, H.G. P 137
 Magnus, R. GV 1919-1920
 Makkink, J.H. GV 1968-1969
 Manilius P 81
 Mariotte, E. P 89
 Maris, A.G. P 254; V 197; AV 83
 Marsch, H.G.J. ter GV 1947-1948
 Martinet, J.J.W. van Loenen GV 1927-1928
 Marum, M. van 9; P 14, 22, 26; V 53, 62, 66
 Matteuci, C. P 155
 Matthes, C.G.J. P 107, 108
 Matthiessen, A. P 134
 May, W. AV 1, 3
 Mazure, J.P. GV 1934-1935
 Meerman, J. 218
 Mees, R.A. P 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165
 Meeter, E. GV 1980-1981
 Meinesz, F.A. Vening V 199; AV 85; GV 1934-1935, 1954-1955
 Meischke, R. GV 1965-1966
 Mekel, J.A.A. C 1933-1934
 Mendelle(ï)ef, D.I. P 162; GV 1887-1888
 Menger, J.P. 8, 10
 Merkes, J.G.W. CP 28; P 84
 Mesch, A.H. van der Boon CP 35; P 86
 Mesu, F.P. CP 122; GV 1951-1952
 Meulen, H. ter 9; P 203; V 170
 Meijer, H.A. GV 1979-1980
 Meijer, O.E. P 157
 Meijer, G. van Overbeek de P 188, 189, 190

- Meyerstein, M. PWP 7
 Meylink, B. CP 44; P 87
 Meijners, G.F. 218
 Michaëlis, N.T. GV 1870-1872
 Michelson, A.A. GV 1928-1929
 Mierlo, W.C. van GV 1959-1960
 Mierop, J.G. van 219
 Minderhoud, A.P. GV 1953-1954
 Minnaert, M.G.J. CP 104, 105; GV 1937-1938, 1964-1965, 1969-1970; C 1935-1936
 Minne, J.L. van der C 1931-1932
 Michell, J. GV 1910-1911, 1916-1917
 Moelingen, G. van 8, 10
 Mohl, H. von P 120
 Molenbroek, P. P 186, 187
 Molengraaff, G.A.F. P 209
 Moll, F.D.A.C. van GV 1887-1888, 1895-1897
 Moll, G. CP 22
 Mollier, S. CP 120
 Molt, E.L. GV 1961-1962
 Monchy, S. de P 9, 12, 14, 16; AV 1
 Mons, J.B. van CP 6, 7, 8, 26, 27, 38, 48, 49, 50; P 78, 81, 83
 Monté, J.P.H. de 219
 Montesquieu P 105
 Montier, G. P 182
 Morse, S.F.B. CP 65
 Mossel, J. 218
 Mourik, P. van GV 1911-1912
 Mouthaan, K. GV 1980-1981
 Mulder, G.J. 208
 Muller, J.B. CP 51
 Muller, F. 5; V 191; GV 1933-1934
 Muller, I.F. 9; P 6
 Muller, J.F. V 32
 Muller, J.J.A. GV 1915-1916
 Musschenbroek, P. (van) GV 1926-1927
 Muysken, J. GV 1936-1937
- Nairac, G.J.J. CP 41, 42
 Napoleon, Koning Lodewijk 217
 Naumann, A. P 169
 Navez, A.J.A. AV 44
 Nederburg, H. 218
 Neher, L. GV 1953-1954
 Neiszen, J.H. P 154, 210
 Newcomen, T. V 110; AV 86
 Newton, I. P 88; V 98
 Niermeijer, J.F. GV 1911-1912
 Nieuwenburg, C.J. van GV 1961-1962
 Nieuwenhuis, J. P 88
 Nieuwenhuijsen, J.H. GV 1969-1970
 Nobel, C. GV 1902-1904
 Nolen, A. GV 1900-1902
 Nolen, W. GV 1888-1889, 1900-1902
 Noorduyn, W. GV 1908-1909
 Noort, A.H. op ten P 232; GV 1922-1923
 Nooten, W.N. van 5, 9, 21; P 246, 252; GV 1948-1949
 Norton, J.P. CP 61
 Nouhuys, J.W. van GV 1917-1918, 1929-1930, 1957-1958
 Noyons, A.K.M. C 1938-1939
- Nozeman, C. P 12; V 8, 76
 Nunes, A. Vas GV 1917-1918, 1920-1921; C 1916-1917, 1917-1918, 1919-1920, 1920-1921, 1921-1922
 Nyevelt, J. van Zuijlen van 218
 Nijland, A.A. AV 67
- Obreen, F.D.O. 5, 13
 Obreen, J.M. 24; P 147
 Obreen, H.A. van der Speck CP 62, 63, 64; P 130, 130a, 130b
 Oordt, G. van 219
 Oordt, H. van GV 1910-1911
 Oort, J.H. V 198; AV 84; GV 1953-1954, 1975-1976
 Oost(gyer?), G.F. P 7
 Or, G.F. P 8
 Ornstein, L.S. GV 1923-1924
 Os, B. van 12
 Os, J. van 12
 Os, R. van 12
 Ost, (F.) H. P 225
 Ostwald, W. P 186, 204
 Oudemans, C.A.J.A. P 120
 Overbeek, A.A. GV 1937-1938
 Overvelt Roelandszn., N. van P 2
- Pannekoek, A. P 257
 Pant, D.F. van der 14, 16, 208
 Papin, D. CP 18
 Paracelsus GV 1936-1937
 Pareau, A.H. P 169
 Pareto, V. GV 1915-1916
 Parrot, G.F. P 73
 Pasteur, L. 21; C 1861-1862
 Paulsen AV 62
 Paulus P 96
 Paulus, P. 219
 Pekelharing, C.A. P 181
 Pennink, J.J. GV 1880-1882
 Pepijs, S. GV 1870-1872
 Perrin, J. GV 1914-1915
 Pet, H.J.M. 12
 Peter, G.H.J. GV 1907-1908
 Peterssen P 159
 Petit, A.Th. P 159
 Petit, J. P 7
 Philips GV 1951-1952
 Piaget, E. GV 1870-1872
 Pictet, R.-P. C 1879-1880
 Piepers, W.A.M. GV 1891-1892
 Pinxteren, J.A.C. van GV 1955-1956
 Pitot, H. P 116
 Plantema, G. AV 87
 Plantes, B.G. Ziedses des GV 1950-1951, 1962-1963
 Plas, A.B.M. van der GV 1980-1981
 Plimsoll, S. CP 73
 Plokker, J.H. GV 1964-1965
 Poel, W.L. van der GV 1977-1978, 1982-1983
 Polak, B. C 1933-1934
 Pol, B. van der GV 1927-1928, 1933-1934; C 1936-1937

- Pols, K. van der 5, 13, 21; P 267; AV 86, 87; GV 1958-1959, 1966-1967, 1968-1969, 1969-1970, 1973-1974, 1974-1975
- Pompe, J.C. 12
- Poole, J.B. Le GV 1962-1963
- Pope, A. P 11
- Pott, P. V 75
- Poulton, E.B. GV 1887-1888
- Praag, H.M. van GV 1972-1973
- Prak, J. Luning C 1932-1933
- Precht, H. P 169
- Prins, J.A. C 1935-1936, 1939-1940
- Prins, J.J. P 248
- Puluj, J. GV 1889-1890
- Punshon, W. P 10; V 105
- Querido, A. GV 1983-1984
- Quetelet, A. CP 40, 43
- Quincke, G.H. P 182
- Quintilianus, M.F. P 70
- Quix, F.H. C 1913-1914
- Raad, A. GV 1968-1969
- Radermacher, D. V 70
- Ramaer, J.C. GV 1899-1900
- Reaumur, R.A. de P 12
- Reepmaker, A. 218
- Reepmaker, J. 218
- Reerink, E.H. C 1934-1935
- Rees, J. van GV 1912-1913, 1922-1923
- Regnault, H.V. P 159, 161, 166
- Reinders, W. P 248; C 1931-1932
- Reinwardt, C.G.C. CP 30
- Reith, J.F. C 1934-1935
- Rembrandt V 185; AV 73
- Renard, Ph. 9; P 8
- Reuter, J.H. GV 1979-1980
- Riess, P.Th. P 90
- Righi, A. P 183
- Ringers, J.A. P 253, 254; V 194; AV 79
- Rôbol, J. V 86
- Rochussen, J. V 88, 121
- Rochussen, M. Baelde CP 4
- Roentgen, M. 102
- Roentgen, W.C. CP 87; P 184
- Rombach, K.A. P 241
- Romburgh, P. van P 130b, 227
- Romme, N.C. P 89
- Roode, H.S. de GV 1920-1921
- Roodenrijs, J. 9; P 8; V 33
- Roosbroeck, J.J. van 9; P 83; V 142
- Roosenschoon, J. C 1937-1938
- Rossem, A.C. van P 233; GV 1918-1919
- Roupe, H.W. 208; V 89, 111
- Rümke, H.C. GV 1965-1966
- Russell P 89
- Russell, I. Steele GV 1976-1977
- Rutgers, J. GV 1947-1948
- Rutten, L. C 1933-1934
- Ruys, A.Ch. CP 121; P 259
- Ruys, J.D. 9; P 225; V 174
- Ruysing, D.J. Storm P 112, 113, 116, 118
- Rijckevorsel, E. van 24; P 179; GV 1888-1889, 1892-1895, 1902-1904
- Rijn, W. van GV 1902-1904, 1909-1910, 1925-1926
- Rijnberk, G. van 9; CP 89; P 207, 223, 224; V 171
- Rijssel, E.C. van GV 1925-1926; C 1936-1937
- Sampson, Fa. 102
- Samwel, P.J.P. CP 92
- Sande, J.B. van der V 74
- Sanders, J. GV 1936-1937; C 1932-1933
- Santacilla, J. don Juan y P 89
- Schacht, H. P 120
- Schaik, J.L. van GV 1886-1887, 1887-1888, 1889-1890
- Schaik, W.C.L. van 9; P 180, 250; V 164; GV 1884-1886, 1890-1891; C 1892-1893, 1893-1894
- Scharroo, P.W. GV 1918-1919
- Schaudinn, F.R. P 221
- Scheffer, F.E.C. V 184; AV 73
- Scheffer, J.H. 5, 13
- Scheffer, J.M.G. AV 62; GV 1907-1908
- Schierbeek, A. GV 1936-1937, 1948-1949, 1950-1951
- Schiller, F. P 100
- Schilthuis, U.G. V 208; AV 94
- Schinne, I. van 219
- Schlechtendal, D.F.L. von P 120
- Schleiden, M.J. P 120
- Schmidt, F.H. GV 1981-1982
- Schneider GV 1890-1891
- Schoemaker, H.J. GV 1961-1962
- Schokker, A.E. Arkenbout V 1890-1891, 1892-1895, 1895-1897, 1898-1899
- Scholl, D. V 44
- Scholten, H.P. P 154
- Scholten Hzn., J.A. 9; P 75, 104, 110, 117; V 143, 147
- Schoonhoven, P. Jansen GV 1970-1971
- Schotel, J. GV 1900-1902
- Schoute, P.H. GV 1907-1908
- Schouten, J.A. GV 1916-1917, 1919-1920
- Schouten, J.F. AV 81
- Schouten, M. V 25
- Schouwenburg, J. Menalda van GV 1874-1876, 1886-1887, 1890-1891, 1892-1895
- Schreuder, J.Th.R. GV 1961-1962
- Schüffner, W. C 1930-1931
- Schuffelen, A.C. GV 1958-1959, 1973-1974
- Schuh, F. GV 1947-1948
- Schuurman, D. 9; P 6; V 31
- Schuurmans, C.J.E. GV 1982-1983
- Schwencke, M.W. V 9
- Schwencke, Th. P 12
- Schijve, J. GV 1956-1957
- Scrope, G.J.P. P 141
- Ségur, Graaf de P 104
- Senebièr, J. P 132
- Seneca P 21, 42, 46, 76
- Siemens, E.W. (von) P 134
- Siemens, H.W. C 1932-1933
- Siertsema, L.H. AV 61
- Siethoff, E.G.A. ten 9; P 201; V 168

- Simons, G. 9; P 98; V 144
 Sinnige, L.R. GV 1946-1947, 1959-1960
 Sirks, M.J. C 1932-1933
 Sissingh, M.C. GV 1902-1904
 Sitter, W. de GV 1926-1927
 Slogteren, E. van P 259
 Slogteren, J. van GV 1949-1950
 Slijkhuis, P. GV 1972-1973
 Smit, J. 9; P 232; V 182; GV 1926-1927; C 1930-1931
 Smit, A.J. Haagen C 1934-1935
 Snapper, I. C 1936-1937
 Snellen, M. P 199; AV 56
 Sneller, Z.W. 5; V 190; GV 1946-1947
 Sobels, F.H. V 203; AV 89
 Söhngen, N.L. GV 1931-1932; C 1930-1931
 Sonreck P 180
 Southerne, J. 9; P 55b; BP 2
 Spanje, T. van PWP 7
 Spek, J. van der C 1932-1933
 Spille, H. 9; P 4
 Spille Hz., J. 9; P 7
 Spit, H.J. GV 1952-1953
 Spronck, C.H.H. C 1930-1931
 Spruytenburg, D. 9; P 45; V 113
 Staal, C. van der 218
 Staal, D.C. van der 218
 Stapel, D.R.A. GV 1976-1977
 Staring, W.C.H. CP 55, 57, 61, 66, 67; P 141, 209
 Starink, A. GV 1982-1983
 Staveren, R.F. van 219
 Steenhuis, J.F. C 1933-1934
 Steenstra, P. V 106
 Steger, A. GV 1915-1916
 Steketee, J.A. GV 1972-1973
 Stelling, G.S. 12
 Sterke, A. de GV 1970-1971
 Steur, A. van der GV 1950-1951
 Stocke, L. 207
 Störck, A. P 57
 Stokes, Sir G.G. P 163
 Stolker, A. 9; P 76; V 140
 Stomps, Th.J. C 1932-1933
 Stortenbeker, W. C 1895-1896, 1896-1897
 Stratingh, S. CP 14, 15, 16, 17, 18, 19, 31, 32, 33, 34; P 79, 85
 Straub, J. C 1931-1932
 Strutt, R.J. P 217
 Struycken, J. CP 110
 Suermondt, W. 219
 Suringar, J. Valckenier CP 86
 Swammerdam, J. GV 1948-1949
 Swart, W. GV 1975-1976
 Swinden, J.H. van V 108; GV 1970-1971

 Takken, H.J. GV 1981-1982
 Tammes, T. C 1932-1933
 Tann, J. 102
 Tate, (G.H.?) P 161
 Telders, J.M. P 178
 Tendeloo, H.J.C. C 1931-1932
 Tesch, P. P 245; C 1933-1934
 Teijlingen, I. van 218
 Theunissen, Th.W. GV 1946-1947
 Thiadens, A.A. GV 1954-1955, 1962-1963
 Thuessink, E.J. Thomassen à CP 37; V 83
 Thung, T.H. P 259; GV 1951-1952
 Thijsse, J.Th. P 243; GV 1949-1950
 Ti(e)boel, B. 9; P 11; V 46
 Tiktak, A. GV 1974-1975
 Tillema, J.A.C. V 200; AV 86, 87; GV 1958-1959, 1963-1964
 Timmers, J. GV 1878-1880
 Tomas GV 1886-1887
 Toorn, A. van der CP 54; C 1871-1872
 Toorn, J. van der 9; CP 72, 73; P 105, 132, 149, 150, 151, 152, 154, 171, 172, 173; V 154, 157
 Tordeaux, A.J. P 83
 Torselles P 89
 Traa, C. van GV 1947-1948
 Treslong, C.J. Bloys van P 17; V 24, 61; AV 5
 Treubert, F. P 176
 Tricht, van P 180
 Trigt, H. van 9; P 223; V 176
 Troostwijk, A. Paets van 9; P 11, 15, 22, 26; V 45, 62, 66, 67
 Troucet GV 1891-1892
 Twent, A.C. P 94; V 150
 Tijen, H.W. van GV 1956-1957
 Tyndall, J. P 137

 Unger, F. P 120
 Uylenbroek, P.J. P 96

 Vaandrager, C. 9; P 2; V 15
 Vaes, F.J. GV 1899-1900, 1900-1902, 1902-1904, 1904-1906, 1932-1933
 Vauquelin, L.N. P 71
 Vanino P 176
 Veen, Joh. van 9; CP 118; P 243, 257; V 189; GV 1940-1945, 1946-1947, 1951-1952, 1954-1955; P 243, 257; V 189
 Veen, N.J. van GV 1947-1948, 1952-1953
 Veen, S.C. van GV 1962-1963
 Veen, K.H.C.W. van der GV 1951-1952
 Veirac, J. 9; P 9; V 7, 36, 37
 Veldkamp, J. GV 1976-1977
 Veldstra, H. GV 1955-1956
 Velse, C.H. P 6
 Velthoen, A.A. GV 1962-1963
 Velzeboer, P.Th. GV 1979-1980
 Verbeek, R.D.M. P 218
 Verbruggen, J. GV 1975-1976
 Verhees, H. 9; P 29; V 68
 Verhey, B.A. P 234
 Verheij, C.A. 9; P 105; V 165
 Verhey, H.A. GV 1929-1930
 Verkade, P.E. GV 1924-1925, 1926-1927, 1929-1930, 1930-1931, 1931-1932, 1934-1935
 Verkerk, G.C.J. CP 77
 Verschaffelt, J.E. GV 1914-1915
 Versluys, J. GV 1930-1931, 1931-1932

- Verstolk, A.J. 9; P 17; V 59
 Verwey, E.J.W. C 1939-1940
 Veth, H.J. GV 1884-1886, 1886-1887, 1887-1888, 1889-1890, 1891-1892, 1892-1895, 1895-1897, 1898-1899, 1900-1902, 1904-1906
 Viddeleer, R. GV 1980-1981
 Vidie, L. P 127
 Vinci, Leonardo da GV 1971-1972
 Vingerhoed, J.H. 218
 Vink, H. 219
 Vis, D. P 32
 Visscher, R. P 245
 Visser, H.K.A. GV 1973-1974
 Visser, S.W. CP 123; GV 1950-1951, 1957-1958
 Vitruvius P 2
 Vlies, G.S. van der GV 1969-1970
 Vloten, P. van Braam van GV 1915-1916
 Vogel, N.C. GV 1900-1902
 Vogelensang, H.P.J. P 141
 Volta, A.G.A.A. P 90
 Vos, H. P 3
 Vos, A.W. de GV 1972-1973
 Vosmaer, G.J.C. P 221
 Vrancken, J.B. 9; CP 36; P 81; V 141
 Vreeburg, J.T.M. 12
 Vrensen, G.F.J.M. GV 1976-1977
 Vries, H. de P 181
 Vriese, W.H. de CP 45; P 121
 Vrij, J.E. de GV 1874-1876
 Vrijer, F.W. de GV 1967-1968

 Waal, L.T. van der P 253
 Waardenburg, P.J. C 1932-1933
 Waehner, C. 9; P 139; V 159
 Wagner, G.A. GV 1983-1984
 Wall, J. van der V 106
 Waltershausen, W.S. von P 141
 Walvoort, H.C. 12
 Wassink, E.C. C 1938-1939
 Watt, J. 102, P 60, 267; V 110; AV 87
 Weber, H.F. P 157, 166; GV 1911-1912
 Weber, J. GV 1981-1982
 Webster 102
 Weerdt, A.J.A. van der GV 1981-1982
 Weil, A. P 242
 Weinhold, A.F. P 169
 Wellensiek, S.J. GV 1967-1968
 Wells, W.C. (de) P 83
 Wemelsfelder, P.J. GV 1953-1954
 Went, F.A.F.C. V 183; AV 72; C 1934-1935
 Went, J.J. GV 1962-1963, 1974-1975
 Went, L.N. GV 1974-1975
 Wepster, A. GV 1975-1976
 Werner, E. P 134
 Wesseling, H.C. GV 1916-1917
 Westendorp, F. AV 78
 Westerhoff, A. P 6
 Westrienen, A.F.A.S. van 9; P 220; V 173; GV 1911-1912
 Wiebeking, C.F. von CP 5; P 75
 Wiedemann, G.H. P 169
 Wieneke, G.H. GV 1950-1951, 1961-1962

 Wiener, A.S. P 251
 Wiersum, E. 5, 13
 Wigand, A. 9; P 166; V 172
 Wilde, J. de GV 1959-1960, 1964-1965
 Wilhelmina, Koningin/Prinses 218, 219
 Willem, Prins Alexander Karel Hendrik Frederik 219
 Willem, Prins Alexander Paul Frederik Lodewijk 219
 Willem, Prins Frederik George Lodewijk 219
 Willem, Prins Frederik Karel
 Willem, Prins Nicolaas Alexander Frederik Karel Hendrik 219
 Willem I, Koning 218
 Willem II, Koning 218
 Willem III, Koning 218
 Willem V, Prins 217
 Willigen, V.S.M. van der CP 69, 70; P 127, 128, 129, 131, 132, 133, 134, 143, 144, 145, 146
 Willink, Fa. 102
 Wind, J. GV 1952-1953
 Wind, M. P 165
 Winkelmann, A.A. P 159
 Winkler, C. CP 87; P 207, 223; GV 1920-1921
 Wirtz, F.F.M. AV 76
 Wit, J. de GV 1909-1910
 Witt, G. de V 28
 Wittenberg, H. GV 1955-1956, 1959-1960
 Wladimiroff, J.W. GV 1983-1984
 Woerdeman, M.W. CP 120
 Wolf, L.K. C 1934-1935
 Wolff, C. P 8
 Wolff, E.B. C 1937-1938
 Woltman, R. P 116
 Wouterlood, H.W. GV 1912-1913
 Wouthuysen, S.A. GV 1978-1979
 Wright, J. 9; P 10; V 101
 Wij, G.J. van V 51
 Wijngaarden, A. van GV 1956-1957
 Wijsman, H.P. P 196

 Ypey, A. 9; P 9, 13; V 38, 58
 IJsendoorn, P. van 219
 IJsselsteijn, H.A. van GV 1889-1890, 1892-1895, 1898-1899, 1902-1904

 Zanstra, H. GV 1935-1936
 Zeeman, P. P 215, 216, 217
 Zeeuw, D. de GV 1970-1971
 Zeiss, C. GV 1897-1898, 1927-1928
 Zernike, F. P 238
 Zhabotinsky GV 1984-1985
 Zillissen, C. 9; P 32; V 72
 Zoelen, C. Groeninx van 218
 Zoelen, O.P. Groeninx van 219
 Zuelzer, M. P 242
 Zuilen, D. van GV 1949-1950
 Zuithoff, A.J. GV 1965-1966, 1978-1979
 Zwaal, R.A. V 211; AV 98
 Zwaardemaker, H. P 219
 Zwalm, G. van der 13

7.2. Zaken

- Aanrijdingskans GV 1947-1948
Aanleg C 1932-1933
Aanslibbing P 213; GV 1923-1924
Aantrekking (der stof) GV 1916-1917
Aardappelwijn CP 39
Aardbeving GV 1976-1977
Aardbol GV 1910-1911
Aarde V 122
Aardgas GV 1962-1963
Aardkorst P 217
Aardolie GV 1946-1947
Abortivum P 266
Absorptiespectrum P 164
Acetyleen GV 1899-1900
Acidosis C 1938-1939
Acidum dextro-tartaricum PWP 5
Acidum laevo-tartaricum PWP 5
Adder CP 37
Ademhaling, (cel-) AV 64; C 1938-1939
Aerodynamica P 250; C 1937-1938
Aether, zie Ether
Afbraak, vet- C 1938-1939
Afstromen van water P 115
Afval, radioactief GV 1981-1982
Afvalwater P 232, 252; V 182; GV 1922-1923
Afwijkingen, aangeboren GV 1983-1984
Aggregaten, vliegtuigvoortstuwings- C 1937-1938
Agressie CP 112
Akkerbouw P 256
Akkers P 12
Akoestiek CP 113; P 238; GV 1964-1965
Alcohol P 195; V 39
Algebra GV 1916-1917
Algemeen CP 48, 94, 95, 106, 109, 112, 113, 116a, 116b, 124; P 48, 77, 84, 88, 264
Alkaloïden CP 14
Amandelmeel CP 39
Anencephaal V 55
Ammonia P 160
Ammoniak P 208
Ammoniakzout CP 11, P 18
Ammoniumsulfaat P 225
Ammonieten, jurassische P 218
Anaemieën P 241
Analyse, chemische GV 1961-1962
Anatomie CP 87, 121; P 21, 130, 130a; GV 1870-1872, 1971-1972
Aneurine (vitamine B₁) CP 100
Antibiotica P 259; GV 1946-1947
Antilichamen 12, CP 121
Antimonium P 183
Appelbomen P 44
Appelen P 205
Arak P 27
Arbeid C 1882-1883, 1898-1899
Arbeidsvermogen P 126; C 1900-1901
Argon GV 1897-1898
Arsenicum CP 21, 102; P 231; GV 1917-1918
Arsenicumoxide CP 50
Artillerie AV 46
As P 205, 225
Ascorbinezuur C 1934-1935
Assen P 46, 101
Astronomie CP 53, 104, 114, 123; P 122; V 198; GV 1924-1925, 1975-1976
Aswenteling GV 1926-1927
Atmosfeer CP 43; P 226; GV 1960-1961, 1982-1983
Atomen CP 76, 105; P 88, 177; GV 1947-1948; C 1926-1927, 1935-1936, 1939-1940
Audum arsenicosum CP 21
Auximoon GV 1932-1933
Avonddamp P 83
Azote CP 36
Azijn CP 39
Azijnaether CP 39
Azijnmakerij P 77, 181
Azijnzuur CP 19
Baarmoederslijmvlies P 266
Bacillendragers GV 1916-1917
Bacteriën P 181, 247; GV 1900-1902, 1926-1927, 1931-1932
Bacteriofaag GV 1929-1930, 1935-1936; C 1930-1931
Bacteriologie P 190, 232
Baden CP 34
Badplaatsen P 248
Baggermachine P 37, 267
Baggerschepen P 152
Ballon GV 1907-1908
Balsem GV 1897-1898
Barendszreliëk GV 1929-1930
Barometer CP 58, 68; P 73, 127; GV 1870-1872
Base P 186
Bastaardering C 1932-1933
Bastcellen P 120
Batterijen CP 65; P 90, 156
Beenderen CP 99; V 35, 63; AV 6
Beenwording V 12
Bekken V 35; AV 6
Belier hydraulique P 72
Bemaling, (polder-/boezem-) CP 29; P 174, 175, 229; V 208; AV 94; GV 1900-1902
Benzolkern CP 76
Bergstation GV 1925-1926

- Bestraling CP 79; GV 1970-1971
 Bestrating CP 54
 Beton, (gewapend) P 254; GV 1918-1919, 1923-1924, 1979-1980
 Beurs 208
 Bevalling AV 6
 Bevissing GV 1963-1964
 Bevloeiing(swerk) P 131; V 162; GV 1911-1912
 Bevolking P 252; GV 1936-1937
 Bewegingskrachten GV 1931-1932
 Bezinking P 206
 Bier CP 36; P 77, 81, 181; V 141; GV 1929-1930, 1959-1960
 Bierkelder P 26
 Biochemie GV 1955-1956, 1970-1971
 Bioluminescentie GV 1931-1932
 Bismut P 183
 Bliksemafleiders P 143; AV 56
 Blindvliegen GV 1964-1965; C 1937-1938
 Bloed CP 39, 83, 88; P 200, 251; GV 1899-1900, 1921-1922, 1940-1945, 1954-1955; C 1932-1933, 1936-1937
 Bloedvaten C 1936-1937
 Bloemen, cleistogame GV 1912-1913
 Bloemknopvorming GV 1967-1968
 Bodem CP 57, 64; P 194, 209, 257
 Bodemdalingscoëfficiënten P 257
 Bodemvocht P 256
 Bodemwater P 239
 Boekhistoricus GV 1983-1984
 Boerderij GV 1953-1954
 Boezemwater P 62; GV 1948-1949
 Bomen CP 52; P 17, 44
 Bomen, fruit- CP 38
 Boorputten CP 61
 Boren op zee GV 1967-1968
 Borium P 166
 Bossen CP 67, 116b; P 97; GV 1971-1972
 Boter V 169; GV 1928-1929
 Botsheuvel P 72
 Bouwgronden CP 55
 Bouwmaterialen CP 47, 63
 Bovenwater P 1
 Brand GV 1902-1904
 Branderij P 267
 Brandewijn CP 39
 Brandstof CP 25, 109; P 4, 93, 174
 Breking P 109, 119, 133, 164
 Breuk, balzaks- V 48
 Breukband V 5
 Brillen P 42; V 92
 Bron, hete GV 1931-1932
 Broom P 167, 191
 Broomchinoline P 191
 Broomwater P 208
 Bruggen P 173, 178; GV 1870-1872, 1916-1917, 1926-1927
 Buik CP 120; V 85
 Buitenhuisjes CP 116b
 Bunkers CP 116a
 Busassociatie CP 117
 Buskruit CP 17
 Bijen GV 1959-1960
 Calciumchloride P 204
 Calciumstofwisseling CP 99
 Caoutchouc, zie Rubber
 Carboon C 1933-1934
 Carbonas plumbi PWP 4
 Carbunkel CP 37
 Carbylaminen P 227
 Carcinoom GV 1909-1910
 Carica Papaya P 120
 Carotine CP 98
 Cartografie GV 1948-1949
 Catalase CP 93
 Cel CP 93, 115; GV 1936-1937, 1955-1956, 1967-1968; AV 98; C 1930-1931, 1932-1933
 Cellulose CP 92; C 1939-1940
 Centrale, elektrische GV 1927-1928
 Cephalitis GV 1928-1929
 Cerebellum P 207; V 171; GV 1920-1921
 Chemie CP 61, 92, 198, 232; C 1931-1932, 1935-1936, 1939-1940
 Chemisch onderzoek GV 1925-1926
 Chemosis V 51
 Chinine P 176, 208; GV 1870-1872
 Chirurgie GV 1953-1954
 Chloor CP 49; P 167; GV 1930-1931, 1934-1935
 Chloorwater P 208
 Chlorinkalk CP 39
 Chlorinewaterstofzuur CP 18
 Circulatieverhouding GV 1921-1922
 Cirkel GV 1898-1899
 Cirkelboog V 99
 Coacervatie C 1931-1932
 Coagulatie C 1931-1932
 Cochenille P 12
 Coleoptera GV 1887-1888
 Coli-commune P 247; GV 1900-1902
 Collegium Physicum 207
 Colloïden GV 1929-1930; C 1936-1937
 Colophonía V 26, 39
 Columbia livia var. domestica V 179
 Communicatie GV 1980-1981; C 1937-1938
 Computer GV 1970-1971, 1977-1978
 Concertgebouw GV 1964-1965
 Condensatie GV 1887-1888; AV 58
 Condensator P 184
 Conservering CP 50
 Constante, diëlectrische GV 1895-1897
 Constante, physische/physisch-chemische GV 1926-1927
 Constitutievraagstuk GV 1912-1913
 Constructiemateriaal GV 1978-1979
 Continent GV 1954-1955, 1976-1977; AV 85
 Contrastvloeistof GV 1950-1951
 Convergentie GV 1887-1888
 Coriolis GV 1946-1947
 Cosinus V 99
 Cotangens V 99
 Cultuur, Ned.-Indië AV 75
 Cultuurplanten P 121; C 1932-1933
 Cupia V 26
 Cyaan P 227
 Cyaankalium GV 1895-1897
 Cycloon GV 1925-1926

- Dampen CP 16; P 73, 161, 204; GV 1887-1888
- Dampkring P 15, 73, 82, 137; GV 1931-1932, 1981-1982; C 1872-1873, 1891-1892, 1910-1911, 1927-1928, 1937-1938
- Dampzuiger P 60
- Dansmuis, Japanse P 219; V 175
- Darmen 12, P 187; V 28; GV 1919-1920
- Dauw CP 26; P 83; V 142
- Declinatienaald GV 1870-1872
- Delfstoffen GV 1915-1916
- Deltaplannen V 197; AV 83; GV 1957-1958, 1960-1961
- Denken, logisch GV 1982-1983
- Dephlogisteren P 39
- Dermatomerie, zie Huidinnervatie
- Diabetes mellitus GV 1930-1931, 1931-1932
- Diagnostiek GV 1900-1902, 1970-1971, 1973-1974, 1983-1984
- Diamant GV 1932-1933
- Diazotypie GV 1967-1968
- Dieet, basis- CP 98
- Diepzeetroggen GV 1954-1955
- Diepzeevissen GV 1886-1887
- Dieren P 155, 192b, 221, 256, 259; GV 1917-1918, 1922-1923, 1935-1936, 1949-1950, 1960-1961
- Dierentuin GV 1980-1981
- Dierkunde** CP 74, 83, 84, 85, 87, 89, 91, 119; P 155, 192b, 219, 221, 222, 223, 224, 230, 236, 245, 258, 260, 265
- Differentiatie V 99, 135
- DiffRACTIE GV 1925-1926; C 1939-1940
- Diffusie C 1936-1937
- Difterie C 1930-1931
- Diluvium, Scandinaafs P 209
- Dispersie, (licht-) P 164; AV 61
- Dissociatie CP 83; P 168, 169 195; V 163, 167
- Dissociatie, electrolytische P 187, 204; GV 1900-1902, 1902-1904
- Distillatie GV 1902-1904
- DNA-onderzoek GV 1983-1984
- Donder V 70
- Donderkwik CP 31
- Donderzilver CP 17; 31
- Dood, plotselinge GV 1916-1917
- Doofheid P 20; V 50
- Dopplereffect GV 1924-1925
- Drinkwater CP 61, 67, 118; P 103, 151, 189, 239, 247; V 207; AV 76, 92; GV 1931-1932, 1937-1938, 1960-1961, 1961-1962
- Droogdokken V 93, 94, 98, 99; AV 51; GV 1902-1904
- Droogmakerijen P 16, 50, 52, 60, 64, 98; V 71, 144
- Droogmaking P 98, 99; GV 1920-1921
- Druk P 126, 160, 211, 233
- Druk, artesische GV 1930-1931
- Druk, atmosferische P 162
- Dry rot CP 45
- Dubbelbeelden V 173
- Dubbeling CP 35
- Dubbelmonstra P 220
- Duif V 179
- Duigen V 137
- Duikers P 66
- Duinen CP 67, 116a, 116b; P 110, 197; CP 1933-1934
- Duingebied 'de Beer' P 236, 237
- Duizendknoop P 12
- Dwerggroei GV 1914-1915
- Dijken 28; CP B, 22; P 1, 61, 105a, 172, 234, 240; GV 1929-1930, 1954-1955
- Dynamiet P 150
- Eb CP 1, 71, 90; P 54; V 105
- Ebonietschijven AV 51
- Ebslib P 146
- Economie CP 94; GV 1963-1964
- Ei, bevrucht P 266
- Eicel GV 1911-1912
- Eiernest, zie Ovarium
- Eik CP 86
- Eikenhout P 45
- Eiwitten CP 92, 97, 101; C 1939-1940
- Electriciteit CP 41, 59, 65, 74, 79; P 13, 14, 15, 22, 73, 74, 90, 108, 123, 126, 134, 135, 138, 148, 165, 198, 204, 240, 261; V 67, 178; AV 69; GV 1906-1907; C 1865-1866, 1876-1877, 1882-1883, 1887-1888, 1889-1890, 1890-1891, 1894-1895, 1897-1898, 1900-1901, 1904-1905, 1908-1909, 1909-1910, 1912-1913, 1920-1921, 1921-1922, 1924-1925, 1925-1926, 1928-1929, 1951-1952
- Electriciteitsvoorziening GV 1918-1919; AV 90
- Electrificatie GV 1927-1928
- Electrisatie P 182
- Electriseermachine P 145; AV 51; GV 1940-1945
- Electrocardiogram GV 1948-1949
- Electrochemie C 1895-1896
- Electrodynamometer GV 1887-1888
- Electro-encephalogram GV 1956-1957
- Electrofore P 22; V 62
- Electrolyse P 126
- Electromagnetisme CP 41, 42; P 165, 261; GV 1933-1934; C 1877-1878
- Electromotoren P 229
- Electronen CP 79, 103; GV 1920, 1924-1925; C 1926-1927, 1935-1936
- Electrotechniek P 255
- Elementen GV 1887-1888
- Elleboogsbeen V 44
- Embryologie CP 87
- Emissie GV 1924-1925; C 1935-1936
- Emulsie C 1931-1932
- Energie AV 82; GV 1936-1937, 1971-1972, 1974-1975, 1977-1978; C 1896-1897
- Enzymen CP 93
- Epitheel GV 1922-1923
- Equatiën, empirische P 89
- Equivalent, mechanisch AV 46
- Erfelijkheid AV 89; GV 1913-1914, 1970-1971; C 1932-1933
- Erfelijkheidsonderzoek GV 1952-1953, 1982-1983; C 1932-1933

- Ervaring AV 74
 Erythblastosis foetalis P 251
 Ether CP 80; P 85, 119, 123, 138, 205; GV 1928-1929
 Etter V 63, 75, 85
 Eugenetiek C 1932-1933
 Evenwicht GV 1911-1912; C 1913-1914
 Exponent, rekening V 135

 Fabrieken CP 15; P 18, 67, 77, 80, 84, 113, 225, 226, 267
 Fagelia V 9
 Farmaca, psycho- GV 1972-1973
 Fauna P 236
 Fechner, logarithmische wet van GV 1911-1912
 Ferment (zie ook Gist) CP 36; P 224
 Fermentatie (zie ook Gisting) CP 36
 Ferrosilium GV 1930-1931
 Filtratie GV 1937-1938
 Flagellata P 221
 Fles, Leidse P 90
 Flessenfabrieken P 226
 Flocculi CP 104
 Flora CP 64; P 237
 Fluor P 226
 Fluorescentie P 163; GV 1926-1927, 1950-1951, 1979-1980
 Follikelhormoon C 1934-1935
 Fornuis P 4; V 22
 Forten CP 116a
 Fosfor CP 30, 50, 99; P 166; V 172; GV 1949-1950
 Fosforescentie P 74, 155
 Fossiele zoogdierresten P 263
 Foto-electrisch effect C 1935-1936
 Fotografie GV 1870-1872, 1900-1902, 1914-1915, 1951-1952
 Fotometer P 96
 Fotometrie GV 1870-1872, 1923-1924
 Foundry drawings GV 1975-1976
 Fraunhoferlijnen CP 104; GV 1937-1938
 Funderingen CP 72
 Funderingsputten P 52; V 82
 Fungi P 193
 Fuselolie CP 39
 Fylogenie P 222
 Fysica, astro- C 1935-1936
 Fysica, atoom- C 1935-1936
 Fysica, vaste stof- GV 1972-1973
 Fysiologie CP 38; P 130a, 230
 Fytochemie P 130b

 Gaarwording CP 8
 Galblaas V 13, 14; AV 4
 Galsteen V 14, 17; AV 4
 Galvanometer PWP 7
 Gangen, intercellulaire P 120
 Gassen CP 62, 85, 114; P 133, 142, 157, 162, 215; V 129; GV 1902-1904, 1972-1973; C 1872-1873, 1939-1940
 Gasbrander GV 1870-1872
 Gasfabrieken CP 62
 Gasleiding P 240
 Gaslicht CP 15
 Gasmeter PWP 1
 Gasmotoren P 210
 Gasontlading CP 103
 Gaspijpen CP 52, 62
 Gassecretie P 230
 Gasthuis P 26
 Gasturbines GV 1948-1949, 1956-1957
 Gebergten, (Plooiings-) V 199; AV 85; GV 1954-1955
 Gebit GV 1922-1923
 Geboorte GV 1970-1971
 Gebouwen CP 47
 Gedephlogisteerde lucht P 30, 39; V 56
 Gedrag P 258
 Geesten, hete V 63
 Geesteszieke GV 1966-1967
 Geestlanden P 12
 Gehoor P 192a
 Gehoororgaan P 219; C 1913-1914
 Gehoorgestoorden GV 1972-1973
 Geheugen AV 74
 Gelbouw C 1931-1932
 Geleidingsvermogen CP 59, 79; P 69, 156, 186
 Geleidingsweerstand, elektrische P 183
 Geluid CP 113; P 140; GV 1936-1937, 1983-1984; C 1873-1874, 1886-1887, 1892-1893, 1908-1909, 1913-1914, 1916-1917
 Geluidsgolven P 119
 Gelijkstroom GV 1924-1925
 Gelijkstroommotoren P 229
Geneeskunde CP 3a, 3b, 37, 50, 81, 83, 84, 85, 87, 88, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 111, 115, 119, 120, 121; P 6, 9, 12, 15, 16, 20, 21, 26, 28, 33, 36, 38, 41, 42, 43, 47, 49, 53, 57, 58, 70, 71, 171, 176, 188, 189, 190, 192a, 200, 201, 207, 220, 231, 241, 242, 247, 251, 259, 266; GV 1952-1953, 1958-1959, 1977-1978
 Geneesmiddel GV 1955-1956, 1966-1967; C 1934-1935
 Genetica AV 95; GV 1974-1975, 1980-1981
 Geofysica C 1933-1934
 Geografie GV 1946-1947
 Geohydrologie GV 1934-1935
Geologie CP 51, 55, 57, 64, 78, 107, 108; P 82, 87, 97, 128, 141, 209, 217, 218, 228, 243, 244, 245, 253, 257, 263; PWP II-6; GV 1913-1914, 1954-1955, 1962-1963; C 1905-1906, 1933-1934
 Gerst V 41; GV 1929-1930, 1959-1960
 Gespan V 134
 Gesteenten P 217
 Getij CP 56
 Gevangenhuis P 26
 Gewicht, moleculair P 204, 212
 Gewicht, soortelijk CP 33; P 133, 134
 Gezichtkunde P 42
 Gezwel V 26, 39, 84
 Gietwater P 256
 Giftigheid GV 1930-1931
 Giftstoffen, dierlijke GV 1909-1910

- Gist (zie ook Fermentatie) P 181; GV 1870-1872
- Gisting (zie ook Fermentatie) P 46; C 1930-1931
- Glas, crown- PWP 2
- Glas, flint- P 133; PWP 2
- Glaseriet P 211
- Glasfabriek P 226
- Glasvezel GV 1980-1981
- Glucosieden P 203; V 170
- Golflengte P 198, 261
- Golfslag CP 90
- Golfverschijnselen 12
- Gom, elastieke P 107
- Goud P 134
- Goudbereiding GV 1895-1897
- Gouverneurs BP 2
- Graan BP 2
- Grachten P 103, 171, 245
- Grachtwater P 187
- Graf P 26
- Grafiek P 2
- Gravimetrie C 1933-1934
- Gravitatie GV 1914-1915
- Grenslaag GV 1946-1947
- Groeistof(fen) GV 1932-1933; C 1934-1935
- Groen, stedelijk GV 1968-1969
- Grond P 257
- Grondmechanica GV 1959-1960
- Grondwater CP 118; P 197, 235, 246; V 186, 195; C 1933-1934
- Grondwaterleiding GV 1900-1902
- Grootslenk V 199; AV 85
- Gutta-percha P 107, 196
- Gymnotes CP 74
- Haarvaatstelsel CP 119; V 153; C 1936-1937
- Haematopinus spinulosis P 221
- Haemocyanine CP 83
- Haemoglobine 12; C 1936-1937
- Hagedis V 176
- Hagel P 139; V 159
- Halfgeleiders P 144
- Handelsteden P 149, 152
- Harmoniën C 1931-1932
- Hars V 26
- Hart GV 1927-1928; C 1936-1937
- Hartaandoening GV 1953-1954
- Hartchirurgie GV 1963-1964
- Havens CP 56; P 114, 213; V 93; GV 1910-1911, 1921-1922, 1923-1924, 1947-1948, 1957-1958, 1983-1984
- Hazenmond V 64
- Heiden CP 6
- Heien P 12
- Heiputten CP 60
- Helicopter CP 124
- Helium GV 1897-1898, 1926-1927
- Helm CP 116b
- Helmplanting P 59
- Hemellichaam GV 1900-1902, 1937-1938; C 1 922-1923
- Herbeplanting CP 116b
- Herbouw GV 1947-1948
- Hersenen V 175; GV 1935-1936, 1950-1951, 1976-1977, 1982-1983
- Heulsap V 86
- Hondsolheid GV 1962-1963
- Hoofd P 54, 59; V 189
- Hoofden, parabolische P 110
- Hoofdwond V 49
- Hoogheemraadschap P 104, 110
- Hooi-eg V 23; AV 5
- Horen C 1899-1900
- Hormonen CP 115; C 1934-1935
- Horologie, bloem- V 10
- Hout CP 46, 67; P 18; PWP I-1
- Houtazijn CP 19
- Huid CP 36, 88
- Huidinnervatie, segmentale CP 89; P 223; V 176
- Huisdieren C 1932-1933
- Huisschellen CP 65
- Huizenbouw CP 124
- Humus P 194
- Hydrodynamica P 250
- Hydrometrie CP 5
- Hygiëne P 247
- Hypothesen P 88
- Iep CP 86
- Imago P 258
- Immunisatie, rhesus- GV 1968-1969
- Immunitet CP 121; GV 1907-1908
- Immunochemie GV 1971-1972
- Immunologie 12; GV 1971-1972
- Inductie CP 41, 118; P 165; C 1883-1884
- Inductietoestel P 156
- Industrie P 252, 262; GV 1951-1952, 1975-1976, 1981-1982, 1983-1984; C 1930-1931
- Industrie, keramische P 253
- Indijking V 145
- Inenting P 9; V 36, 37, 38
- Infectie GV 1928-1929
- Influentie P 138
- Informatieverkeer P 261
- Infusie PWP I/3
- Infusiedieren P 155
- Ingenieur GV 1949-1950
- Ingewandsworm GV 1918-1919
- Innesteling P 266
- Innervatie, segmentale V 179
- Iöde P 79
- Insecten CP 37; P 155, 258; GV 1887-1888, 1895-1897, 1898-1899
- Insectenbestrijding GV 1964-1965
- Instrument, optisch GV 1934-1935
- Instrumentmakerskunst GV 1926-1927
- Insuline GV 1957-1958; C 1934-1935
- Integraalrekening V 99
- Intercellulaire substantie V 156
- Interferentie P 119
- Intermitteringsverschijnsel GV 1931-1932
- Intoxicatie, bacteriële GV 1928-1929
- Inundatiewater P 66

- Isogonen P 179
 Isoklinen P 179
 Isotopen, radio-actieve GV 1958-1959

 Jeneverstokerij P 77
 Jeugd, Duitse CP 112

 Kaarsenpitten CP 70
 Kabel, transatlantische GV 1870-1872
 Kaden P 240; GV 1921-1922
 Kali CP 30
 Kaliumzouten CP 31; P 200, 204, 211
 Kalk CP 30
 Kalkspaat PWP 4
 Kanalen CP 56; GV 1918-1919, 1968-1969
 Kanker P 28; V 64; GV 1925-1926, 1959-1960, 1983-1984
 Kansrekening GV 1913-1914
 Karmozijn P 12
 Karnemelk P 188; V 169
 Katalyse GV 1911-1912
 Kathodestrallen GV 1920-1921, 1962-1963
 Katoendrukkerijen P 86
 Keibestrating CP 54
 Kelpstof P 79
 Kerncentrale AV 90; GV 1974-1975
 Kernenergie GV 1955-1956, 1957-1958, 1958-1959, 1962-1963, 1971-1972, 1974-1975
 Kernvolumen CP 115
 Ketelontploffing GV 1908-1909
 Ketosis C 1938-1939
 Kettingreactietheorie CP 96
 Kiembeschadiging C 1932-1933
 Kikvors V 4
 Kina-alkaloïden P 208
 Kinacultuur, Java P 208
 Kinderpokjes P 9; V 36, 37, 38
 Kinematoskopie, kosmische GV 1913-1914
 Kinkhoest CP 121
 Klauwzeervirus GV 1937-1938
 Klei P 25, 253; C 1939-1940
 Klei-aarde CP 30
 Kleur GV 1934-1935
 Kleurenfotografie GV 1907-1908
 Kleurschifting P 164
 Kleurstoffen P 86, 192b
 Kleppen PWP 1
 Klimaat GV 1904-1906, 1934-1935, 1982-1983
 Klipzout P 109
 Klokken, Hemony- CP 113
 Kobalt CP 102
 Koeling P 262
 Koffieboon PWP I-3
 Koffiebranden PWP I-3
 Kolenverbruik P 174
 Kolk P 52; V 82
 Koloniën P 217
 Kompas, (Azimuth-)P 23, 31; AV 1, 3
 Koniginnebrug GV 1928-1929
 Koningshaven GV 1926-1927
 Kookpunt P 204
 Koolzaad V 23
 Koolzuur CP 83; GV 1910-1911
 Koophandel CP 9, 64; V 33, 34
 Koord PWP I/2
 Koortsen P 28; V 43; GV 1904-1906
 Koper CP 35, 83
 Koperpletterij P 267
 Koperzouten P 193
 Korenwijn CP 39
 Koude GV 1936-1937
 Kracht C 1882-1883
 Krachtverbrenging GV 1888-1889
 Krib P 54
 Kristallen CP 79; P 111, 255; PWP 4, 5; GV 1917-1918, 1952-1953
 Kristallens AV 44
 Kristallografie P 111, 201; GV 1910-1911, 1946-1947
 Krop C 1934-1935
 Kruisingstheorie C 1932-1933
 Kunstkoude mengsels P 85
 Kunstlicht, electrisch P 108
 Kunstmest GV 1973-1974
 Kunststoffen GV 1978-1979
 Kust P 245; C 1933-1934, 1946-1947
 Kustverlichting GV 1915-1916
 Kwelwater CP 22; GV 1934-1935
 Kwikzilver CP 58, 59; P 85, 134, 159
 Kyan's middel CP 46

 Laboratorium GV 1968-1969
 Lacerta viridis V 176
 Ladungerscheiningen P 148
 Lampyris P 155
Land- en tuinbouw CP 6, 27, 38, 52, 64, 117, 118; P 17, 18, 25, 44, 67, 131, 146, 181, 194, 253, 256; GV 1951-1952, 1952-1953, 1963-1964; C 1930-1931
 Landbouw-scheikunde GV 1958-1959
 Landinrichting GV 1974-1975
 Landmijnevelden CP 116a
 Landschap C 1933-1934
 Landwegen CP 124
 Larve P 258
 Laser V 210; GV 1965-1966; AV 97
 Lens PWP 2; GV 1929-1930, 1934-1935
 Lepto-spiren P 242
 Leren, Het GV 1976-1977
 Levensbeginsel P 13; V 58
 Levensmiddel C 1934-1935
 Lever P 241
 Lichaam, gasvormig PWP 1
 Lichaam, regelmatig GV 1899-1900
 Licht CP 3a, 3b, 40, 62; P 96, 123, 156, 167, 201, 211; PWP 4; V 131; AV 46, 61; GV 1870-1872, 1886-1887, 1912-1913, 1919-1920, 1923-1924, 1925-1926, 1930-1931; C 1866-1867, 1880-1881, 1884-1885, 1893-1894, 1906-1907, 1908-1909, 1919-1920, 1924-1925, 1929-1930, 1935-1936
 Lichtgas CP 62
 Lichtmeter (Fotometer) P 96

- Lippen V 64
 Liquor cerebrospinalis GV 1978-1979
 Liqueur saccharine CP 36
 Lithofracteur P 150
 Locomotieven P 93
 Longen CP 85, 88
 Lood CP 12, 33
 Loodwit CP 19
 Loopgraven CP 116a
 Lucht CP 58, 63, 66, 67, 68; P 11, 13, 34, 35, 39, 77; V 45, 46
 Luchtoceaan GV 1925-1926
 Luchtpomp V 27
 Luchtvaart GV 1902-1904, 1948-1949, 1973-1974; C 1937-1938
 Luchtverhevelingen (electrische) P 14; V 53
 Luchtverontreiniging GV 1963-1964, 1968-1969
 Lijmbereiding CP 32
 Lymphogranuloom, maligne CP 111
 Lijmstof CP 18

 Maag V 28
 Maan GV 1964-1965, 1969-1970
 Maatboezem P 65
 Maaswater P 80, 103
 Machines, denkende AV 81
 Macrochemie P 212
 Makrokrystal GV 1949-1950
 Magnesiumchloride P 204
 Magnetisme 21; P 13, 123, 124, 136, 165, 179, 183, 184, 199, 215, 216, 261; GV 1886-1887, 1888-1889, 1902-1904; C 1882-1883, 1894-1895, 1909-1910, 1912-1913
 Malaria C 1930-1931
 Margarine GV 1928-1929, 1960-1961
 Masten P 63; V 119, 120
 Materialenonderzoek GV 1970-1971
 Materialisme 21; C 1856-1857, 1857-1858
 Materie GV 1978-1979; C 1926-1927
 Materie, interstellair CP 114
 Mathematiek GV 1962-1963
 Maximumsnelheid P 102
 Meer P 56, 64, 98, 99, 247; V 96
 Meetkunde GV 1916-1917, 1935-1936
 Melaatsheid GV 1963-1964
 Melencolia GV 1931-1932
 Melk P 188; V 169; GV 1924-1925; C 1930-1931
 Melkenzymen GV 1904-1906
 Melksap P 107, 196
 Melksapvaten (vasa lactea) P 120
 Melkvoorziening GV 1924-1925
 Melkwegstelsel CP 114; GV 1953-1954, 1975-1976
 Membraan, bio- V 211
 Mendelisme C 1932-1933
 Menformon C 1934-1935
 Mens P 259
 Metabolisme, basaal C 1938-1939
 Metalen CP 59; P 85, 156, 193, 212, 216, 227; GV 1956-1957, 1961-1962; C 1939-1940

Meteorologie CP 26, 43, 58, 66, 67, 68; P 24, 38, 73, 76, 82, 83, 127, 139, 179
 Methylchloride GV 1886-1887
 Metro AV 87; GV 1963-1964
 Meubels P 231
 Mica PWP 4
 Microchemie P 130, 212; GV 1910-1911
 Microfoon CP 77
 Microgolf GV 1980-1981
 Mikrokrystal GV 1949-1950
 Micro-organismen GV 1930-1931; C 1930-1931
 Microscoop, (samengestelde) P 212; AV 4; GV 1925-1926
 Microscopie CP 61; P 121, 201; PWP I-1; GV 1925-1926
 Middenstoffen CP 63
 Milieu GV 1981-1982
 Mimicry GV 1895-1897
 Minderwaardigen, geestelijke C 1932-1933
 Mineraalwater CP 34
 Mineralen P 111, 253; PWP 6
 Mineralogie CP 61; P 253, 263
 Mioceen GV 1927-1928; C 1933-1934
 Misdadigers C 1932-1933
 Mispels P 205
 Mist P 83
 Modelstelsel, chemisch GV 1984-1985
 Moeras P 26
 Molecuul GV 1924-1925; C 1926-1927, 1939-1940
 Molen CP 29, 110; P 2, 7, 45, 55, 104, 105, 113, 175; BP 1, 2; V 15, 42, 113, 132; GV 1949-1950
 Mollusken V 187
 Molybdeen CP 102
 Mondvirus GV 1937-1938
 Monochlamydeae CP 86
 Monomoleculaire laag CP 92
 Motoren, automobiel GV 1957-1958
 Motorrijtuig GV 1947-1948
 Motten GV 1895-1897
 Moutmolen P 267
 Mutatietheorie C 1932-1933
 Mutilatie GV 1931-1932
 Muziekleer C 1886-1887
 Mijn P 26

 Nageboorte V 54
 Natriumchloride P 200, 204
 Natriumnitraat P 200
 Natriumperoxyde P 176
 Natriumsulfaat P 200, 211
 Natuur C 1862-1863
Natuurkunde CP 26, 33, 40, 41, 42, 44, 48, 59, 65, 77, 79, 80, 88, 103, 105; P 22, 23, 31, 35, 69, 74, 85, 88, 90, 96, 106, 107, 108, 109, 119, 123, 124, 133, 134, 136, 137, 138, 140, 142, 144, 145, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 180, 182, 183, 184, 185, 198, 199, 215, 216, 217, 228, 250, 255;

- PWP II-7; V 177, 201; GV 1925-1926, 1926-1927, 1932-1933; AV 87
- Natuurlijke Historie** CP 21, 30
- Natuurwet P 111; GV 1914-1915
- Natuurwetenschap GV 1968-1969
- Navigatie GV 1975-1976
- Nederlander GV 1983-1984
- Nederlandsche Oost-Indische Maatschappij P 6
- Nervus acusticus P 192a
- Nervus octavus P 192a
- Nervus vagus AV 64
- Netvlies GV 1895-1897, 1951-1952
- Nevel P 83; GV 1935-1936
- Nicotinus (tabaksplant) CP 82
- Nier AV 1
- Nikkel CP 102
- Nitras potassae PWP 4
- Nitrilen P 227
- Nitroglycerine P 150
- Nitroverbindingen P 176
- Noorderlicht P 135, 165; GV 1870-1872
- Noordsluis P 66
- Noordzee GV 1927-1928, 1963-1964, 1975-1976
- Nucleïnezuur GV 1967-1968
- Nijverheid CP 64; P 84, 107, 181
- Oceanen AV 85; GV 1954-1955
- Oever, zee- P 206; V 96
- Oeververbinding V 200; AV 86; GV 1920-1921, 1936-1937
- Oeververdediging P 206
- Ogen CP 36, 88; P 41, 53, 57; V 51, 90, 91, 118; AV 44; GV 1887-1888, 1951-1952, 1973-1974, 1976-1977
- Olie (ruwe) P 229; GV 1947-1948, 1959-1960, 1969-1970
- Oliebedrijf GV 1982-1983
- Olijfolie CP 39
- Olympische Spelen GV 1951-1952
- Omwentelingselementen CP 53
- Onderarm V 44
- Onderwijs 21
- Onderzoek, chemisch GV 1925-1926
- Ondiepwatervergelijkingen 12
- Ontkleuring (van verfstoffen) P 86
- Ontledingstoestand V 163
- Ontsteking, kwaadaardige CP 37
- Ontwateringen CP 109
- Ontzouten P 249
- Onweegbare stoffen CP 44
- Onweer CP 66; P 135
- Ooftsoorten P 205
- Oogheelkunde GV 1955-1956
- Oorlog V 192
- Oorlogsschip P 63
- Opleiding GV 1900-1902
- Oplosbaarheid P 142
- Oplossingen, niet-verdunde AV 63
- Oppervlaktecondensators P 202
- Oppervlaktekleur P 164
- Oppervlaktewater CP 118; P 247; GV 1931-1932, 1937-1938, 1947-1948
- Oppervlaktecoëfficiënt P 164
- Optica P 201, 255; C 1881-1882
- Opvoeding CP 112
- Orchidee GV 1904-1906, 1964-1965
- Orgelpijpen, (labiale) CP 33; P 180, 250; V 164
- Orgels P 250
- Oriënteringsvermogen bij vogels P 260
- Oscillatie GV 1926-1927
- Oscilatorensterkten CP 105
- Osmose P 187; C 1936-1937
- Ouden van dagen GV 1961-1962
- Ovarium V 87
- Oververhitters P 233
- Overstromingen P 32, 75; GV 1906-1907, 1929-1930
- Oxydatie CP 13, 35; P 74; GV 1933-1934
- Oxychinoline P 208
- Oxyde GV 1933-1934
- Ozonisatie P 239
- Paal- en rijswerk P 56; V 96
- Paard V 24
- Paarden, "denkende" GV 1912-1913
- Papiniaansche pot CP 18
- Paracanthese V 85
- Parafaction CP 50
- Paraffine C 1939-1940
- Parametoxylchinoline P 208
- Parasieten P 193, 221; GV 1870-1872
- Passer GV 1906-1907
- Pathobiochemie AV 98
- Pathologie, klinische CP 87
- Peil, Amsterdams P 105
- Peil van de Rotte P 104
- Penicilline GV 1946-1947
- Perebomen P 44
- Peren P 205
- Perenne planten P 12
- Permeabiliteit P 200
- Perziken P 205
- Pessaria, intra-uterine P 266
- Pest, Oosterse GV 1870-1872
- Petroleum P 229; C 1933-1934
- Philipsconcern GV 1951-1952
- Phlogiston P 30, 39; V 56
- Physisch gezelschap 207, 208
- Pi, het getal V 181
- Piëzochemie AV 66
- Pitruïne C 1934-1935
- Plaatsbepaling, astronomische GV 1908-1909
- Plaatsroosterstructuur P 253
- Placenta CP 119
- Planten P 225, 256, 259; V183; AV 72; GV 1870-1872, 1917-1918
- Plantendelen P 194
- Plantenfamilie P 130, 130a, 130b
- Plantengroei P 226; C 1933-1934
- Plantenkool CP 39
- Plantenziekten P 193
- Plantkunde** CP 7, 45, 64, 82, 86; P 120, 121,

- 130, 130a, 130b, 181, 193, 196, 205, 237; PWP I-1, I-2
- Plasma 12; C 1936-1937
- Plassen CP 29; P 52, 64, 98, 99
- Plasticiteit C 1939-1940
- Pleistoceen C 1933-1934
- Plimsollmerk CP 73
- Pliocene C 1933-1934
- Poeders, uitgedroogde V 63
- Pokinenting GV 1928-1929
- Pokziekte GV 1870-1872
- Polarisatie P 119, 201, 261; PWP 4, 5; GV 1886-1887
- Polder, prins Alexander- GV 1974-1975
- Polderbemaling CP 110; P 229
- Poldergemaal P 229
- Polders CP 29; P 50, 55, 60, 61, 98, 99, 115, 175, 214, 249; V 144
- Polderwater P 187, 256
- Politiek, economische CP 95
- Polonium AV 62
- Polygonum cocciferum P 12
- Pompen CP 23; P 55, 60, 99, 112, 151; GV 1898-1899
- Pompmolens P 65; V 114, 115, 116
- Pooljaar, Internationaal GV 1934-1935
- Poollichten CP 123
- Pop P 258
- Populier CP 86
- Potasch, zie Kaliumzouten
- Pregnyl C 1934-1935
- Prikkels AV 72
- Prisma, (Doppel-) PWP 2, 3; GV 1897-1898
- Profylaxis GV 1968-1969
- Programmeeropgave GV 1977-1978
- Prolan C 1934-1935
- Protoplasma CP 74
- Pruimen P 205
- Pseudoscopie GV 1870-1872
- Psychiatrie GV 1964-1965, 1965-1966; C 1932-1933
- Psychologie GV 1981-1982
- Psychosomatiek GV 1952-1953
- Puistenbijterijen V 76
- Putten P 26, 151
- Putwater P 187
- Pygmeeën GV 1954-1955
- Pijlen, pneumatische GV 1870-1872
- Pyrometer V 2
- Quanten C 1935-1936
- Rabarber V 8
- Radio-activiteit GV 1960-1961
- Radio-astronomie AV 84
- Radiotherapie GV 1959-1960
- Radium P 217; AV 63; GV 1904-1906
- Rakettechniek GV 1955-1956
- Ratten CP 98; P 221, 242
- Rattenkruid, zie Arsenicum
- Rattenluis P 221
- Reactie, chemische C 1935-1936
- Reactie, explosief GV 1930-1931, 1935-1936
- Reactie, snelheid van GV 1911-1912
- Recreatie CP 116b, 118
- Regel P 249
- Regen CP 66; P 2, 73, 214, 239; V 15; GV 1956-1957
- Regulateurs BP 2
- Rekenapparatuur/-machine GV 1886-1887, 1913-1914, 1965-1966, 1977-1978; GV 1900-1902, 1902-1904
- Relativiteitstheorie GV 1914-1915, 1919-1920; C 1923-1924
- Relaxatietrilling GV 1927-1928; C 1936-1937
- Remote-sensing GV 1980-1981
- Reptielsoort P 223
- Reproductieprocédé GV 1967-1968
- Resorptie C 1938-1939
- Restauratie GV 1950-1951, 1965-1966
- Retort, hellende GV 1902-1904
- Reuk P 74; GV 1931-1932, 1981-1982
- Reukstof GV 1981-1982
- Revalidatie GV 1972-1973
- Rhesusprobleem P 251
- Ribbelingen (Ripple-marks) P 228
- Rietschutting P 59
- Ringwormen P 155
- Riolen P 26, 245
- Rioolstoffen P 190
- Rivieren 21, 28; CP A, 1, 4, 5, 71, 75; P 1, 3, 54, 56, 75, 91, 117, 132, 149, 153, 170, 172, 213, 234, 242, 249, 262; V 1, 20, 72, 78, 79, 96, 105; GV 1910-1911, 1923-1924, 1966-1967
- Rivierkade P x
- Riviermond GV 1940-1945
- Rivierslib P 146
- Rivierwater P 66, 187, 247; V 127, 128
- Röntgenbeeldversterker GV 1953-1954
- Röntgendiagnostiek GV 1950-1951, 1962-1963
- Röntgenspectrografie C 1931-1932
- Röntgensterrekunde V 205; AV 91
- Röntgenstralen CP 88; GV 1930-1931, 1946-1947; C 1939-1940
- Roest P 31, 173
- Roet, schoorsteen- CP 11; P 18
- Roodvonk V 43
- Rookgassen P 225; V 174
- Roos CP 37
- Roosterbouw C 1939-1940
- Rotting (zie ook: Verrotting) CP 45, 46; P 32, 46, 47, 58; V 124
- Rotssoorten PWP 6
- Rubber P 107, 196; GV 1933-1934
- Ruggegraat V 25
- Ruigvriezen P 83
- Ruimte GV 1919-1920, 1968-1969, 1984-1985
- Ruimtevaart AV 96; GV 1959-1960
- Ruimtevuiling GV 1907-1908
- Runderen V 14
- Runderpest P 33
- Rundertuberculose GV 1937-1938
- Rupsen P 44
- Rijp P 83

Rijsdam P 59
Rijswerk V 96
Rijtuigconstructie P 101

Sal latharticus novus V 74
Salpeterzuur P 176
Satellieten GV 1966-1967, 1973-1974
Satellietcommunicatie GV 1980-1981
Schaambeem AV 4
Schaap V 24
Scharlaken P 12
Scheelzien GV 1908-1909
Scheepsbouw P 89; GV 1917-1918, 1955-1956
Scheepsraderen P 99
Scheepvaart P 51, 91, 100, 149, 150, 170, 249; V 33, 34; GV 1948-1949, 1973-1974
Scheikunde CP 8, 13, 14, 30, 49, 60, 62, 76, 92, 93, 96; P 11, 30, 34, 39, 46, 47, 49, 58, 71, 78, 79, 81, 88, 107, 109, 111, 125, 126, 142, 166, 167, 168, 169, 176, 177, 186, 187, 190, 191, 194, 203, 204, 205, 208, 211, 212, 227, 253; PWP I-3, II-4, II-5
Scheikundige techniek CP 8, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 31, 32, 34, 35, 36, 39, 50; P 27, 86, 225, 226, 233
Schelpen CP 90, P 245
Schelpen, fossiele P 245
Schepen CP 9, 73; P 3, 63, 106, 114, 202, 248, 267; V 20, 120, 130; GV 1908-1909, 1958-1959
Schepraden CP 23, 24, 29; P 20, 55, 60, 62, 112; V 123
Schepradmolens P 2, 65; V 139
Schilderkunst P 86; GV 1964-1965
Schilderijen V 184; AV 73; GV 1919-1920, 1971-1972
Schimmels P 181
Schoorsteengassen P 226
Schoorsteenvoet CP 11
Scleranthos P 12
Secreet P 26
Sensorium commune P 42
Serologie P 251
Silicaten C 1939-1940
Silicium P 166
Sinus V 99
Slangen CP 37
Slib P 132, 146; V 161
Slibgehalte V 157, 160
Slinger AV 44, 46
Slingeruurwerk GV 1887-1888
Sloten P 245
Sluizen CP 5; P 66, 104, 105, 105a, 118; V 121, 130
Smaakbezwaren GV 1931-1932
Smeer P 174
Smeltpunt P 211
Sneeuw P 85
Sneeuwgrens, tropische GV 1917-1918
Snelfiltratie GV 1934-1935
Somatomedine 12
Soufre, (amorphe, monoclinique, rhombique) V 172

Spectra P 136, 164
Spectraalserie P 216
Spectra-onderzoeking AV 46
Spectroscopie C 1935-1936
Spectrum, Absorptie- P 164
Spekgezwel V 65
Spheroïdaaltoestand GV 1870-1872
Spiegel, conus- V 88
Spierlengte CP 84
Spiervezel GV 1980-1981
Spin CP 37
Spiritusstoken P 181
Spoorelement GV 1952-1953
Sporwegen CP 46, 65, 124; P 92, 101, 102, 173, 254; AV 78; GV 1927-1928, 1947-1948, 1951-1952, 1952-1953
Sporen CP 101
Sprak, menselijke GV 1921-1922
Spreidingsmethode CP 92
Spijvertering P 224
Spijzen CP 8, 10
Staafjes-solen C 1931-1932
Staal P 178; GV 1965-1966
Stabiliteit C 1937-1938
Stadsplan CP 124
Station, biologisch GV 1954-1955
Statistiek P 104, 105; GV 1932-1933
Steatoma V 65
Steenbestorting P 206
Steenbreek P 12
Steenkool CP 62; P 18, 26, 225; GV 1902-1904, 1933-1934, 1947-1948; C 1933-1934
Steenkoolbitumina GV 1935-1936
Steenkoolmijnbouw GV 1954-1955
Steenvorming GV 1919-1920
Stelsel, metriek decimaal GV 1970-1971
Ster V 57; GV 1925-1926, 1928-1929, 1935-1936
Sterfte P 6; V 30, 31, 32
Sterilisatie C 1932-1933
Sterrenkunde GV 1962-1963; C 1901-1902, 1911-1912
Stikstof P 73 225, 227; GV 1904-1906, 1913-1914
Stof, aantrekking der GV 1916-1917
Stofhuishouding GV 1971-1972
Stofregen GV 1902-1904
Stofwisseling CP 99, 101; P 241; GV 1926-1927; C 1938-1939
Stookolieresten P 248
Stookplaatsen P 4; V 22
Stoom CP 16, 25, 32, 42; P 98, 113, 229, 233
Stoomgemaal P 174, 175, 214; V 144, 180; GV 1902-1904, 1973-1974; AV 71
Stoomketels CP 28; P 129, 225; V 174
Stoomkracht P 99, 267; V 139
Stoomleidingen P 233
Stoommachine 12; CP 20; P 2, 10, 60, 72, 267; V 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 126, 133, 191; AV 2, 46, 86, 87; GV 1933-1934
Stoommeter P 116; V 111
Stoomrijtuigen P 95

- Stoomturbine GV 1904-1906, 1908-1909
 Stoomverbruik P 174
 Stoomwerktuigen CP 2, 25, 29; P 50, 55, 99, 210, 229; V 100, 103, 104, 105; C 1885-1886
 Stoomwezen V 190
 Storingskromme GV 1870-1872
 Stormen, radicale GV 1908-1909
 Stormvloed P 234; GV 1953-1954
 Stoss-Heber P 72
 Straalbuigingen (Refractiën) P 35
 Straling P 109, 215; V 203; AV 44, 52, 76, 89; GV 1927-1928, 1928-1929, 1930-1931, 1932-1933, 1981-1982; C 1906-1907, 1918-1919
 Strand P 59, 110, 114, 236, 237; V 187; GV 1954-1955
 Strandbad P 110
 Streptococcus faecalis P 247; GV 1937-1938
 Stromen P 106
 Stromen, loop der P 117
 Stromingsmechanisme GV 1919-1920
 Stromingsverschijnselen 12
 Stroommeter P 116
 Stroomsnelheid V 1
 Stroplanting P 59
 Stuwen P 247
 Suiker CP 36
 Sulphas calcis PWP 4
 Stuwingswerktuig GV 1908-1909
 Substantia nigra CP 87
 Suiker P 203, 205; PWP II-4, II-5; V 170; GV 1870-1872
 Synaps GV 1976-1977
 Systeem, periodiek C 1935-1936
 Systeem, industrieel GV 1977-1978
- Taal GV 1959-1960
 Tabaksgebruik CP 81
 Tabaksplant CP 82
 Tangens V 99
 Tankgevechten CP 116a
 Tarwe V 41
Techniek CP C, 1, 2, 9, 16, 20, 23, 24, 25, 28, 29, 42, 46, 47, 54, 61, 63, 65, 67, 69, 70, 72, 73, 77, 109, 110; P 4, 7, 10, 12, 18, 19, 45, 50, 52, 55, 60, 61, 62, 63, 65, 67, 72, 77, 89, 91, 92, 93, 95, 98, 99, 101, 102, 103, 106, 112, 113, 114, 115, 116, 129, 135, 143, 147, 148, 151, 152, 153, 154, 173, 178, 185, 202, 210, 214, 229, 232, 238, 239, 240, 248, 252, 254, 261, 267; PWP II-1, II-2, II-3; BP 1, 2; GV 1982-1983
 Teer P 19
 Telecommunicatie-systeem P 261; GV 1953-1954
 Telefonie CP 77; GV 1895-1897, 1921-1922, 1950-1951, 1961-1962; C 1925-1926
 Telegrafie CP 65; P 135, 147, 148; V 158; GV 1870-1872, 1925-1926; C 1925-1926
 Telegrafoon AV 62
 Televisie GV 1967-1968
 Telmachine, zie Rekenmachine
 Temperatuur CP 43, 58, 59, 68; P 106, 122, 125, 136, 158, 159, 160, 166, 211, 233; GV 1917-1918, 1926-1927, 1933-1934, 1935-1936; C 1902-1903
 Tertiair GV 1951-1952
 Testikels V 12
 Testosteron 12
 Textiel P 267
 Thalleiochine (-reactie) P 208
 Theorema, klassiek GV 1916-1917; AV 69
 Theorie, kritische P 157
 Therapie P 241
 Thermische werking P 90
 Thermo-electriciteit P 156
 Thermometer, metaal- CP 68
 Thermotechniek AV 77
 Thermozoulen P 156
 Thyroxine C 1934-1935
 Timmerhout PWP I-1
 Tin CP 33
 Tolwerking GV 1913-1914
 Tong P 36; V 52, 73, 77
 Tonen P 139, 180, 250; V 164
 Tonus CP 84
 Topografie CP 78; P 248
 Torensptisen CP 58
 Torpedo CP 74
 Tourmalijn PWP 4
 Touwslagerij P 267
 Tovervierkanten GV 1933-1934
 Traagheid GV 1916-1917, 1924-1925
 Trafieken P 4, 67; V 22
 Transfusie GV 1921-1922
 Transportleiding P 240
 Triangulatie, ruimte- GV 1966-1967
 Trillingen C 1908-1909, 1916-1917
 Trillingen, electro-magnetische CP 88
 Trillingstheorie P 125
 Trommelvizjelwerken P 55
 Trompetten, Eustachiaanse V 50
 Tryponasoma lewisi P 221
 Tryponosoma noctuae P 221
 Trypanosomiasis P221
 Trypanosomidae P 221
 Tuberculose C 1930-1931
 Tuberkelbacillen P 188; V 169
 Tuinbouw P 181, 256
 Tunnelbouw GV 1980-1981
 Tunnels, Maas- GV 1940-1945
 Turf P 18
 Turfkolen V 47
 Tweelingen C 1932-1933
 Tijd GV 1919-1920, 1926-1927, 1983-1984
 Tijdaanwijzing, (electrische) CP 58; GV 1886-1887
 Tyfus GV 1926-1927
 Tyfusbacil GV 1900-1902
 Tijverschil P 213
- Uitdampingen P 26; V 66
 Uitwaseming, huid- P 70
 Ultrastructuur GV 1976-1977
 Uraniumstralen AV 61
 Urine P 49, 71, 201; V 117, 168; C 1936-1937

- Uurwerk, slinger- GV 1977-1978
- Vaarwaters P 152
- Vaartuigen P 267
- Vaccinatie GV 1870-1872
- Vaten V 22
- Veenafzetting C 1933-1934
- Veendamp/-rook P 86, 87
- Veengrond P 52, 146
- Veenland V 82
- Veiligheid CP 73; P 264
- Venerische ziekten V 86
- Ventilatie GV 1940-1945
- Verband V 64
- Verbinding, organische C 1939-1940
- Verbranding P 74
- Verbrandingsmotoren P 229
- Verbrandingswarmte GV 1924-1925
- Verdichting P 157
- Verdrogings schade GV 1951-1952
- Verdunningswet P 186
- Verfstoffen CP 19; P 12, 86
- Vergelijkingen, zie Equatiën
- Vergiftiging P 231; GV 1960-1961
- Verkeer CP 124; P 173, 240, 264; V 196; AV 80
- Verlichting CP 15; GV 1888-1889
- Vermogen, doordringend CP 88
- Vermogen, golfstillend GV 1895-1897
- Vermogen, moleculair-geleidend P 204
- Verrekijker V 6
- Verrotting P 58; V 95, 124, 129
- Verschieten (van verfstoffen) P 86
- Versperringen CP 116a
- Versterving V 86
- Verstuiving, elektrische AV 57
- Vertering, vet- C 1938-1939
- Verversen (van water) P 115
- Ververijen P 86
- Vervoer AV 80
- Vervuiling P 252
- Vervuring, droge CP 45
- Verwantschap P 265
- Verwarming, (centrale) P 154; GV 1969-1970
- Verzanding GV 1923-1924
- Verzouting P 256
- Verzwering V 40; AV 1
- Vet(ten) CP 70; GV 1897-1898, 1931-1932, 1934-1935
- Vetstofwisseling GV 1930-1931
- Vetzuren GV 1929-1930, 1935-1936
- Vezelstoffen CP 69; PWP I-2
- Violetstof P 79
- Virulentie V 169
- Virussen GV 1937-1938, 1951-1952
- Virusziekte P 259; GV 1949-1950
- Viscositeit C 1939-1940
- Vissen CP 89; P 230; GV 1951-1952, 1979-1980
- Visserij P 248; GV 1957-1958
- Vitamine CP 99, 100, 101; C 1934-1935
- Vlakten P 237
- Vlakverdeling GV 1931-1932
- Vliegen (het) P 185
- Vliegmachine GV 1907-1908
- Vliegtuigbesturing C 1937-1938
- Vloed CP 1, 71, 90; P 8, 54, 100; V 33, 34, 105
- Vloedgolven CP 56
- Vloeispaat P 226
- Vloeistof GV 1895-1897, 1946-1947; C 1939-1940
- Vochten P 85
- Vochtmetr P 73
- Voeding CP 97; GV 1916-1917, 1928-1929
- Voedsel CP 101; GV 1900-1902, 1928-1929, 1970-1971
- Voedselvoorziening GV 1973-1974
- Vogels P 223, 248, 260; V 3
- Volksgezondheid GV 1981-1982
- Volkskracht GV 1922-1923
- Volksplanting CP 64
- Volks-Universiteit 208
- Voltametriek P 126
- Volume P 160
- Volumeverandering P 182
- Voortplantingssnelheid P 198
- Vorst P 103
- Vrachtslede V 134
- Vriespuntverlaging P 204
- Vruchtbaarmaking P 146; V 161
- Vruchtbomen CP 7, 27; P 43
- Vruchten CP 38
- Vuilnis P 115
- Vuilverbranding GV 1911-1912
- Vulcanisering P 107
- Vulkanen P 141; GV 1920-1921
- Vuur P 13; GV 1965-1966
- Vuurmachine, zie Stoommachine
- Vuurbalans CP 15
- Vuurgangen P 4; V 22
- Vuurmeter V 2
- Vuurwapen CP 31
- Vijfdemachtsvergelijking GV 1908-1909
- Vijzelmolens P 65
- Vijzels CP 29; P 60, 99, 112
- Waarnemingsvermogen GV 1959-1960
- Walvis GV 1937-1938
- Wandbekleding P 231
- Warmte P 90, 123, 124, 125, 137, 158, 159, 166, 168, 172; AV 46; GV 1936-1937; C 1879-1880, 1880-1881, 1898-1899, 1907-1908
- Warmtebeweging GV 1921-1922
- Warmtegeleiding V138
- Warmteleer C 1917-1918
- Warmteonttrekking GV 1931-1932
- Warmtestof P 69
- Waswerking GV 1935-1936
- Water CP 34, 35, 61; P 77, 129, 158, 188, 195, 228, 240, 262; GV 1936-1937, 1940-1945
- Water, "zwaar" GV 1933-1934
- Waterbeweging GV 1910-1911
- Waterbinding GV 1929-1930
- Waterbouwkunde** CP A, B, C, 1, 4, 5, 22, 56, 60, 71, 75, 90, 118, 122; P, 1, 2, 3, 5, 8,

- 29, 32, 37, 40, 51, 54, 56, 59, 64, 66, 68, 72, 75, 80, 94, 100, 104, 105, 105a, 110, 117, 118, 132, 149, 150, 170, 172, 174, 175, 197, 206, 213, 234, 235, 244, 246, 249, 262
- Waterdamp P 137, 161; AV 58
- Watergasfabriek GV 1898-1899
- Waterhuishouding CP 118; GV 1972-1973
- Waterkeringen P 104, 105, 105a
- Waterkwaliteitszorg GV 1979-1980
- Waterleiding P 151, 214, 240; GV 1912-1913, 1934-1935
- Waterloopkunde GV 1961-1962
- Waterlijn PWP 1
- Watermeter GV 1900-1902
- Watermolens 21, 28; CP C, 23; P 61, 62, 72
- Wateronttrekking P 262
- Wateropvoer P 174
- Wateropvoerwerktuig 21; CP 110; P 267
- Waterpasvlak P 153
- Waterplassen P 68
- Waterraderen, zie Schepraderen
- Water-Ram P 72
- Waterschappen P 105, 175
- Waterspiegel P 153
- Waterspirillen P 242
- Waterstaat P 104, 105
- Waterstand CP 71; P 244
- Waterstof P 49, 73, 76, 93, 227
- Waterstofgas P 129
- Waterstofion C 1936-1937
- Waterstofisotoop GV 1933-1934
- Watervoorziening, industrie- V 207
- Waterweg (urethra) AV 1
- Waterweg (van Rotterdam) GV 1899-1900, 1904-1906
- Waterwegen CP 124
- Waterwerk CP 47; GV 1917-1918; AV 76
- Waterwerktuig P 65; V 85
- Waterwinning CP 116b
- Waterzucht V 52, 84
- Waterzuivering GV 1961-1962; C 1930-1931
- Weber, Wet van GV 1911-1912
- Wederopbouw V 194; AV 79; GV 1947-1948, 1950-1951
- Weefsel, celwijze CP 37
- Weefselkolloïden C 1931-1932
- Weefselgroei GV 1919-1920
- Weefselkweek GV 1959-1960, 1980-1981
- Weegkunde CP 44; V 125; C 1871-1872
- Weegwerktuig GV 1886-1887
- Weekdieren, marine CP 91
- Weerkunde P 38; GV 1959-1960, 1969-1970
- Weersverschijnselen P 76; GV 1950-1951
- Weersverwachting GV 1898-1899, 1973-1974, 1979-1980
- Wegen P 254
- Wegenbouw P 240
- Weidebouw P 256
- Weilanden P 17, 236, 237; V 59, 60, 61
- Wellen P 68, 103
- Welputten CP 61
- Wereld, extragalactische GV 1975-1976
- Wereldvoedselvraagstuk V 202; AV 88
- Werkhout PWP I-1
- Werklozenprobleem CP 106
- Werktuigkunde P 67
- Wetenschap GV 1961-1962
- Wetenschapsbeleid V 206; AV 92
- Wieken CP 110; BP 1
- Wielen P 101
- Winden CP 58, 68, 109; P 82, 98, 106, 113, 228; BP 2
- Windhozen GV 1925-1926
- Windmeters P 24
- Windmolenmotor GV 1910-1911
- Windmolens, zie Molens
- Windwaarneming V 193
- Windwatermolen P 50, 55, 112
- Windwerk P 2; V 15
- Wiskunde P 88; GV 1946-1947, 1963-1964
- Wismuthoxyde P 176
- Wismuthsulfaat P 176
- Wismuthtannaat P 176
- Wolken P 73
- Wolspinnerij P 267
- Wond, borst- V 11
- Woninghygiëne GV 1949-1950
- Wijnkelder P 26
- Wijsbegeerte, proefondervindelijke GV 1946-1947
- Yellowstone-park GV 1907-1908
- IJken CP 9
- IJs 28; CP B, 4, 75; P 56, 85, 149; BP 2; V 96
- IJstijd C 1933-1934
- IJzer 12; CP 30; P 178, 223; GV 1870-1872, 1906-1907, 1978-1979, 1981-1982
- IJzerdraadfiguren GV 1870-1872
- IJzerfabricage GV 1965-1966
- IJzermetalen, niet- GV 1978-1979
- Zaailanden P 17; V 59, 60, 61
- Zand P 254
- Zandfiltratie GV 1934-1935
- Zandgronden P 164
- Zandplaten P 37, 40
- Zandstuiving P 59; V 136
- Zandverplaatsing GV 1954-1955
- Zandwinning P 254
- Zee P 76, 106, 149, 152, 179, 234, 248, 257; GV 1908-1909, 1934-1935, 1982-1983
- Zee-alluvium CP 57
- Zeeboezems CP 56
- Zeegaten P 40, 51, 94, 244
- Zeehavens P 29
- Zeemijnbouw GV 1979-1980
- Zee-oever P 56
- Zee-onderzoek GV 1971-1972
- Zeep P 77; GV 1935-1936
- Zeeplanten P 79
- Zeespiegel CP 51; P 257
- Zeevaart GV 1975-1976
- Zeevissen GV 1900-1902
- Zeewering P 59
- Zeeziekte GV 1969-1970

Zeiss-planetarium GV 1927-1928
 Zelfontbranding CP 73; GV 1897-1898,
 1918-1919
 Zelfverdediging GV 1922-1923
 Zenuwcel AV 74; GV 1976-1977, 1979-1980,
 1980-1981
 Zenuwstelsel, (centrale) P 219, 258; GV
 1976-1977, 1979-1980
 Zenuwvezel GV 1979-1980
 Zesdemachtsvergelijking GV 1908-1909
 Ziekenhuis P 26
 Ziektekiemen P 189
 Ziekte-oorzaak C 1930-1931
 Ziekten P 16, 53, 57; V 71, 118
 Ziektetekenen V 90, 91
 Ziel CP 3a, 36
 Zien GV 1967-1968; C 1899-1900
 Zilver (verbindingen) P 167
 Zink CP 102; P 134
 Zinkstukken P 206
 Zintuigen P 230
 Zintuigfysiologie GV 1983-1984
 Zoetwaterspongie, Inlandsche V 76
 Zon CP 53, 104, 123; P 122; GV 1895-1897,
 1904-1906, 1921-1922, 1950-1951
 Zoneclips AV 67
 Zonnestelsel V 209; AV 96
 Zonsverduistering V 89
 Zoogdieren CP 107, 108, 120; P 224, 263;
 GV 1923-1924, 1933-1934
 Zout(en) CP 12, 17; P 85, 186, 249, 256; V
 74; C 1933-1934
 Zoutgehalte GV 1940-1945
 Zoutkeet P 77
 Zoutschade GV 1951-1952
 Zoutzuur CP 18, 32
 Zuigers PWP 1
 Zuiggasmotoren P 229
 Zuigpompen CP 23
 Zuivelbereiding P 181
 Zuivering P 232; V 182
 Zuiveringsmiddelen CP 39
 Zuren P 186, 205; GV 1910-1911
 Zuurstof CP 83, 85; P 73, 176; GV 1933-
 1934; C 1936-1937
 Zwaarte GV 1924-1925; C 1871-1872
 Zwaartekracht GV 1934-1935
 Zwamsoorten CP 21
 Zwavel CP 50; P 166, 176, 225; V 174
 Zwaveldioxide P 225
 Zwaveligzuur P 85, 160
 Zwaveligzuurgas P 225
 Zwavelkoolstof P 85, 176
 Zwavelkoper GV 1921-1922
 Zwavelpoeder P 193
 Zwaveltrioxide P 225
 Zwavelverbindingen, vluchtige P 225
 Zwavelwater CP 34
 Zwavelzink GV 1921-1922
 Zwavelzuur P 176, 225
 Zwemblaas van vissen P 230
 Zwerfsteen C 1933-1934
 Zwevingen P 250
 Zijketentheorie GV 1907-1908

7.3. Geografische namen

A, de P 117
 Afrika GV 1954-1955
 Alblasserwaard V 147, 165
 Aldenhaag P 17
 Alexanderpolder, Prins GV 1974-1975
 Ambon P 218
 Amerika (Noord-) CP 41, 42; P 92; GV
 1904-1906
 Amsterdam CP 13, 67, 92; P 11, 52, 53, 56,
 195, 215, 216, 217, 223, 232, 245
 Arcachon CP 67
 Arkel V 165
 Aruba PWP 6
 Babar P 218
 Banda-eilanden P 128
 Batavia 25
 "Beer, De" P 236, 237
 België P 92, 245
 Bergen op Zoom V 55
 Berkenwoudse Boezem V 133
 Berlijn P 23, 211
 Betuwe P 32
 Birmingham BP 2
 Bleiswijk P 16
 Blijdorp GV 1902-1904
 Bommelerwaard V 154
 Bordeaux CP 67
 Borneo GV 1919-1920
 Boskoop P 55a
 Boulogne P 23
 Boxtel P 29
 Brabant P 33
 Brazilië GV 1888-1889
 Breda P 104
 Breezaap (Velzen) V 23, 41
 Briel, Den P 1, 40; V 20
 Brussel P 14
 Canada GV 1913-1914
 Castricum P 219
 Dai P 218
 Daweloor P 218
 Dawera P 218
 Delfland P 110; V 148; GV 1972-1974
 Delft P 46, 26, 174, 178, 203, 213, 214,
 225
 Deventer P 90

Dordrecht P 117; V 166
Drenthe P 87
Duitsland CP 42; P 92, 131
Dunfermline P 10
Ebersfeld GV 1912-1913
Eemskanaal P 117
Egypte GV 1912-1913
Electra, Waterschap V 180; AV 71
Engeland CP 35, 41, 42, 57, 73; P 33, 45, 55b, 92, 95, 98, 243, 244, 245; BP 1, 2; V 20, 57, 74
Ethiopië GV 1952-1953
Europa P 43, 76, 97; V 57; GV 1979-1980
Feyenoord GV 1898-1899
Forth en Clyde Kanaal P 95
Franeker P 7
Frankrijk CP 57; P 33, 86, 92, 243, 244
Freiburg i. Baden P 139
Friesland P 249; V 180; AV 71
Friesland, West--- P 33, 61
Geestland V 41
Goedereede P 40, 51, 94; V 149, 150
Gorinchem P 105
Gouda 28; CP-A; P 66; GV 1950-1951
's-Gravenhage CP 67; P 12, 53, 57, 92, 93, 94, 98, 104, 117, 131, 147, 237; V 195
Groningen P 7
Haarlem P 205, 212
Haarlemmermeer CP 66
Haringvliet V 78, 79, 81
Heide, Ter P 110
Heidelberg 21; C 1860-1861
Hellevoetsluis P 40; V 78, 79, 93
's-Hertogenbosch, (Kanaal van) P 29; V 68
Hillegersberg P 16
Hilversum P 7
Hoek van Holland CP 56; P 236, 237; GV 1910-1911
Holland CP 66, 67; P 33, 61; V 193
Holland, Noord--- P 61, 105, 114, 249; CP 91; GV 1934-1935
Holland, Zuid--- P 40, 104, 105, 110, 114, 249; CP 91; GV 1910-1911
Hoofddorp P 235
Hunze P 117
Idar-Birkfeld P 120
Indië, Nederlands --- AV 75, GV 1924-1925
Indië, Oost- P 27, 43, 141; V 30, 31, 70
Indië, West--- P 6
Indische Archipel, (Oost---) CP 69; P 141
Italië, (Zuid-) P 33; GV 1902-1904
Japan GV 1983-1984
Java P 208
Jutland CP 67
Kaap De Goede Hoop P 6
Kampen P 42
Kanaal, Het P 243, 244; GV 1890-1891
Karlsruhe P 69
Kelapa P 218
Kolonien van den Staat P 19
Koningshaven GV 1926-1927
Kopenhagen P 23
Kralingse plassen CP 66
Krimpenerwaard P 66; V 127, 128, 133, 148
Leeuwarden P 4
Leuven P 81, 82, 123
Leiden CP 92, 107; P 96, 97, 100, 223, 263
Lek 28; CP A, 75; P 1, 32, 66
Lemmer V 180; AV 71
Leuven P 81, 83, 123
Lint, De P 3; V 20
Lobith CP 60
Loeang P 218
Loevestein V 20
Londen P 23; GV 1951-1952
Luik, (Kanaal van) P 29; V 68
Maas CP 56; P 80, 131, 209; V 157; GV 1870-1872, 1892-1895
Maas, Nieuwe --- P 1, 3, 37, 103, 190, 252; V 20
Maas, Oude --- P 3; V 20
Maastricht P 29
Marburg P 166
Marsela P 218
Merwe P 3; V 20
Merwede V 166
Meyendal P 237
Middelburg CP 108; P 263; AV 51; GV 1950-1951
Middelharnis P 40
Moerdijk P 117
Nederland passim
Nieuw Guinea GV 1917-1918
Nieuwkoopse Plassen P 45
Nieuw Zeeland GV 1891-1892
Noord-Brabant P 131
Noordelijke Gewesten P 12
Noord-Oostpolder GV 1936-1937, 1953-1954
Noordzee CP 56; P 114, 245; GV 1927-1928, 1963-1964, 1975-1976
Noordzeekust CP 91
Nova-Zembla GV 1929-1930, 1957-1958
Nijmegen P 105
Oceaan, Atlantische P 82
Oostenrijk P 131
Oostermoerse Vaart P 117
Oosterschelde CP 108; P 117
Ouderkerk a/d IJssel P 2; V 133
Overflakkee V 7
Overijssel P 87
Panamakanaal GV 1923-1924
Parijs P 23; GV 1918-1919
Polen P 12
Reitdiep P 117
Rome P 23, 207
Rotte P 104; GV 1900-1902
Rotterdam P 1, 6, 8, 21, 32, 37, 55a, 63, 75, 76, 81, 83, 91, 94, 100, 103, 104, 115, 117, 179, 181, 190, 220, 264; V 33, 34, 43, 82, 89, 104, 145, 178, 200; AV 86; GV 1889-1890, 1892-1895, 1899-1900, 1902-1904, 1912-1913, 1917-1918, 1918-1919, 1921-1922, 1932-1933, 1936-1937, 1947-1948, 1950-1951, 1952-1953,

Rijn P 131, 209
Rijn, Boven--- P 53, 54
Rijn, Neder--- CP 75
Rijnland V 155, 186; GV 1948-1949
Schelde P 209
Scheveningen P 114, 201
Schieland P 75, 104; V 146, 208; GV 95
Schiphol GV 1976-1977
Schotland P 33
Sermata P 218
Sneek P 169
Spanje P 23
Stockholm P 23
Stonehenge GV 1966-1967
Suriname CP 64
Tiel CP 12
Timor CP 78
Twente-Rijnkanaal CP 107
Utrecht P 14, 21, 23, 37, 96, 188
Veluwe P 131
Velzen V 23, 41
Vlaanderen CP 57
Voornse Kanaal P 94
Vijheerenland V 147
Waal 28; CP A, P 1, 32; V 157
Wadden-eilanden CP 91
Waddinxveen, Noord- P 7
Wageningen GV 1955-1956
Waterweg, Nieuwe P 236, 237
Waterweg, Rotterdamse CP 122; GV 1904-1906
Westerschelde CP 108, 122
Westland P 249
Wetan P 218
Wieringermeerpolder GV 1934-1935, 1937-1938
IJ CP 66
Yellowstone park GV 1907-1908
IJssel CP A; P 66, 131; V 133
IJsselmeer (-polders) P 249; GV 1936-1937
Zaandam, West- P 17
Zeeland CP 91; P 206, 245
Zevenbergse Plassen P 45
Zevenhoven P 45
Zierikzee P 263
Zoelen P 17
Zoutkamp V 180; AV 71
Zouwe V 165
Zuiderzee GV 1920-1921
Zuid-Hollandse Waard P 117
Zuidplas CP 66
Zuiderzee CP 56, 91; P 237; GV 1909-1910, 1920-1921
Zweden P 92

AFKORTINGEN

A	= Administrateur
AV	= Algemene vergadering
B	= Begunstiger
BG	= Bataafsch Genootschap
BP	= Bijzondere prijsvraag
C	= Cursus
Cons.	= Consultant
Corr.	= Correspondent
CP	= Concept-prijsvraag
D	= Directeur
fol.	= Folio
GA	= Gemeente Archief
GV	= Gewone vergadering
Not.	= Notulen
P	= Prijsvraag
P.M.	= Praeses Magnificus
PWP	= Fysisch-werktuigkundige prijsvraag
V	= Verhandeling

Voor de verwijzingen is gebruik gemaakt van de volgende annotaties (vgl. 2.2):

I/x	= Verhandelingen, deel I, pagina x.
N(3)III/6, 20	= Verhandelingen, Nieuwe Serie, 3e reeks, deel III, stuknr. 6, pagina 20.
1907/8	= Programma, resp. Handelingen 1907, pagina 8.